

ปีที่ 7

“กล้าใหม่...ใฝ่รู้”

COMMUNITY PROJECT

ถอดบทเรียน 20 ทีมพลังเยาวชน สร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม
ในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”

คำนำ

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ด้วยธนาคารไทยพาณิชย์มีเจตนารมณ์ปลูกฝังให้เยาวชนไทยทุกระดับชั้นการศึกษาในทุกภูมิภาคของประเทศ มีความคิดและการกระทำที่ตระหนักถึงการทำประโยชน์ให้กับชุมชนของตน ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ จึงได้ริเริ่มการแข่งขัน โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ขึ้น และหวังให้โครงการดังกล่าวเป็นเวทีช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนไทยได้มีโอกาสนำความรู้ในห้องเรียนมาเปิดประสบการณ์ใหม่นอกห้องเรียน ส่งเสริมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนกับโครงการของตน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม หรือคุณภาพชีวิต เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้การเป็นผู้ให้และรู้จักแบ่งปัน โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง 7 ปีที่ผ่านมา โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ได้รับการตอบรับจากสถาบันการศึกษา ระดับชั้นอุดมศึกษา กว่า 130 สถาบัน จากจำนวนนิสิต นักศึกษา กว่า 14,000 คนทั่วประเทศ

หนังสือ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เล่มนี้ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนของ นิสิตนักศึกษา 20 ทีม ที่ต้องลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริง เมื่อโครงการของพวกเขาได้รับคัดเลือกจากโครงการที่ส่งเข้ามาร่วมแข่งขันทั้งสิ้น 729 โครงการ โดยเนื้อหาหนังสือเล่มนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด วิธีการทำงาน การแก้ไขปัญหา และการฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ในการนำพาชุมชนให้พัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง และเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ธนาคารไทยพาณิชย์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เล่มนี้ จะช่วยเป็นพลังขับเคลื่อนเป็นแรงบันดาลใจ และเป็นตัวกระตุ้น จากเพื่อนสู่เพื่อน จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง ในการเชื่อมโยงและหล่อหลอมเยาวชนรุ่นต่อไป ให้เป็นผู้ริเริ่มและสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นให้กับสังคม (CHANGE AGENT) และหวังว่า เยาวชน “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ทั้ง 20 ทีมนี้จะได้รับประสบการณ์ดีๆ ในช่วงหนึ่งของชีวิต และพร้อมที่จะนำความคิดสร้างสรรค์ที่มีไปทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศในโอกาสต่อไป

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
มกราคม 2556

คำนำ

ประธานคณะกรรมการตัดสิน โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”

โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ส่วนหนึ่งในโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด มหาชน เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับสังคม โดยนำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนไปพัฒนาและทำประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ในปีที่ 7 ของโครงการ นิสิต นักศึกษา ที่เข้าร่วมแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ทุกทีมได้นำเสนอให้เห็นว่า มีการดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โครงการนี้มีอัตลักษณ์โดดเด่น ได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ เพิ่มความรู้ให้กับตนเองและสังคมได้อย่างสนุกสนาน ชุมชนมีส่วนร่วมคือนักศึกษาในการดำเนินกิจกรรมตามแผนโครงการ เรียนรู้และทำงานร่วมกัน มีนวัตกรรม ประหยัดและเป็นไปได้ มีประโยชน์กับชุมชน สังคม และสภาวะแวดล้อม

องค์ความรู้เหล่านี้ สมควรที่จะบันทึกไว้ เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ผู้ทำและเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์ สามารถนำไปพัฒนา ต่อยอดให้กับชุมชนและสังคมของตนต่อไป

รศ.ดร.บรรณโสภิษฐ์ เมฆวิชัย

SCB Challenge 2012

A decorative graphic consisting of two overlapping circles. The larger circle on the left is yellow, and the smaller one on the right is pink. The Thai word 'สารบัญ' is centered within the yellow circle.

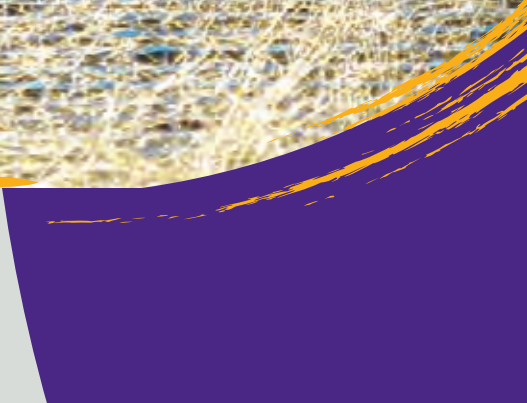
สารบัญ

กระต่ายไขໄໂມจากนางน้อยราชภัฏ	7
ครุข่างหัวใจหล่อ ต่อยอดอาชีพชาล่ง	17
เครื่องแกงบ้านสันมะนะ “อร่อย” ไม่แพ้ใคร	29
เครื่องช่วยฟังจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่	39
ต่อลมหายใจ...ขึ้นลงหิน	49
ตั้งบ้องอึ้งเอิ้น เล่ากตหม้ายอื้อชุมชน	61
เตือนใต้...เมื่อภัยมา	71
บึงน้ำประติษฐุ...พินน้ำเสียเป็นน้ำใส	81
ปลูกสำนึก ปลูกสาหร่าย สร้างรายได้ชาวเลอย่างยั่งยืน	91
เปลือกกล้วยช่วยหยุดงาน	101
มนตราไฟฟ้า....ดวงตาสวรรค์	111
มหัศจรรย์สีสันขี้ควาย	121
โรงเรือนเปิด...ลอยน้ำ	131
โรงอบยางพาราพลังแสงอาทิตย์ ลดกลิ่น เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย	141
ลมหายใจ...หุ่นกระบอกล้อ	153
หัวเชื้อราอัดเม็ดจากขี้แตนากลือ	163
เห็ดฟางทะกร้าช่วยผู้ประสบภัย	173
อาชา...ช่วยรักษาน้องสมาธิสัน	185
Library bogie bogie... ขบวนปุ่นปุ่น เรียนรู้บนรถไฟ	195
The pig project	205
เกี่ยวกับโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้”	212

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กระต่ายไฮโซ
จากนางน้อยราชภัฏ

“ตั้งแต่เกิดมาจนอายุ 61 ปี สาวไหม ต่อผ้ามาตั้งแต่ยังเป็นสาว บ่าเกยปะบ่าเกยหัน หนอนอะหยังจะเอาไปยะกระดาศได้ จะใด ๆ มันก็ต้องเข้าฝักของมัน ยายบ่าเจือ จะยะได้จะได้ มันออกฝักมาแล้ว ฮ่า ฮ่า ฮ่ะ หมอนไหมก็ต้องยะผ้าไหม ยะกระดาศไปได้จะได้”

คำบอกเล่าข้างต้นมาจาก “ยายพรรณ บุญสิงห์” ชาวบ้าน ป่าเลา ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เก็บความย้อนไปเมื่อกกลางปี 2555 หลังจากกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เข้าไปแนะนำ โครงการกระดาศใยไหมจากนางน้อย ราชภัฏ

ต้นทาง...แห่งความคิด

โครงการนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากนักศึกษา “ชมรม กลุ่มเกลียวเชือก” มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ทำงานจิตอาสาทุกรูปแบบ ที่ผ่านมาทั้งรุ่นพี่และรุ่นน้อง ต่างส่งผลงานเข้าร่วมแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่... สร้างสรรค์ชุมชน” ต่อเนื่องกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และในปี 2555 นี้ก็เช่นกัน พวกเขาคิดที่จะนำหนอนไหมพันธุ์

“ราชภัฏเชียงราย 1” ซึ่ง ผศ.ประยูร ห่วงนิกร นักวิจัย และพัฒนาพันธุ์หนอนไหม ได้ทำการคัดเลือกหนอนไหม พันธุ์พื้นเมืองหลายพันธุ์ที่เลี้ยงกันแพร่หลายอยู่ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย มาทำการวิจัยพัฒนาเพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของจังหวัดเชียงรายมากที่สุด นั่นคือต้านทานต่อโรค ซึ่งปัจจุบันงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสิ้น ลงแล้ว น้อง ๆ นักศึกษาทีมนี้จึงนำหนอนไหมพันธุ์ราชภัฏ เชียงราย 1 มา “ต่อยอด” ด้วยการปรับกระบวนการ เลี้ยงหนอนไหม เพื่อให้เกิดการพันเส้นใยในแนวราบ กระทั่งเป็น “กระดาศจากใยไหม” โดยพวกเขาเรียก หนอนไหมสายพันธุ์ราชภัฏเชียงราย 1 ว่า “นางน้อย ราชภัฏ” และคาดหวังว่าจะเป็นทางเลือกใหม่ให้กับ เกษตรกร แทนที่จะนำเส้นใยไปสาวและทอผ้าเพียง อย่างเดียว

ค้นหา...หมู่บ้านเป้าหมาย

สำหรับนักศึกษาทีมนี้ ความคิดเรื่องการทำกระดาษจากใยไหม ไม่ใช่เรื่องไกลตัว เพราะพวกเขาสืบทราบมาว่าที่จังหวัดนครราชสีมามีการทำกระดาษจากใยไหมอยู่ก่อนแล้ว แต่การจะสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมในจังหวัดเชียงรายอาจจะเป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายไม่น้อย เพราะเป็นการสร้างความหวังครั้งใหม่ให้กับอาชีพการเลี้ยงไหมเพื่อทอดผ้าที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งทันทีที่เขียนโครงการเสร็จ นักศึกษาชมรมกลุ่มเกลียวเชือกทั้ง 18 คน ไม่รีรอ รีบลงพื้นที่หาพื้นที่เป้าหมายอย่างรวดเร็ว ทั้งเชียงใหม่ เวียงเชียงราย อาจจะเป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายไม่น้อย เพราะเป็นการสร้างความหวังครั้งใหม่ให้กับอาชีพการเลี้ยงไหมเพื่อทอดผ้าที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งทันทีที่เขียนโครงการเสร็จ นักศึกษาชมรมกลุ่มเกลียวเชือกทั้ง 18 คน ไม่รีรอ รีบลงพื้นที่หาพื้นที่เป้าหมายอย่างรวดเร็ว ทั้งเชียงใหม่ เวียงเชียงราย อาจจะเป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายไม่น้อย เพราะเป็นการสร้างความหวังครั้งใหม่ให้กับอาชีพการเลี้ยงไหมเพื่อทอดผ้าที่สืบทอดกันมายาวนาน

“ในอดีตจังหวัดเชียงรายไม่เคยมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กระทั่ง 30 - 40 ปีก่อนมีชาวอีสานจำนวนหนึ่งที่ย้ายถิ่นฐานตามหลวงปู่ชานม้ายิ่งเวียงเชียงรุ้ง และนำวัฒนธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอดผ้ามาเผยแพร่ในจังหวัดเชียงรายในที่สุด อย่างที่บ้านป่าเลามีชาวบ้านที่ยังคงมีปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอดผ้าอยู่ เดิมเราก็คิดว่านำใช้พื้นที่นี้ทำงาน” เสียงหัวหน้าทีมให้ข้อมูล

ผ่านเขารอบ...แบบไหวหวาดหัว

ท่ามกลางความไม่มั่นใจ เกรงว่าอาจจะไม่ได้เขารอบพวกเขาจึงยังไม่กล้าเปิดตัวกับชุมชนมากนัก แต่เมื่อโครงการของพวกเขาเข้าสู่รอบ 40 ทีม หนุ่มสาวเหล่านี้ก็เริ่มลงพื้นที่บ้านป่าเลาเป็นแห่งแรก เพื่อเข้าไปหารือกับผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยบอกกล่าวกับกลุ่มผู้เลี้ยงไหมในเบื้องต้นว่า พวกเขาอาจจะมาถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำกระดาษจากหนอนไหม หากโครงการของพวกเขาเขารอบ 20 ทีม ...และแล้วความรู้สึกจาก 50 : 50 ก็เปลี่ยนเป็นความดีใจผสมปนเปไปกับความกลัวขึ้นมาในความคิดว่า ต่อจากนี้

วิถีชีวิตของพวกเขาจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับหนอน...สัตว์ไร้พิษที่พวกเขา “ไม่อยากสัมผัส”

“ทั้งดีใจและตกใจ เพราะเรารู้เลยว่าชีวิตเราต่อจากนี้ต้องอยู่กับหนอน ต้องดูแลมันอย่างใกล้ชิดแน่ ๆ กลัวก็กลัวตอนแรก ๆ ไม่กล้าจับเลย แต่ต้องทำเพราะเป็นงานของกลุ่ม” “น้ำฝน ไหมวงศ์” หัวหน้าโครงการ ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกหลังโครงการผ่านเขารอบ

สิ่งที่รอพวกเขาอยู่ข้างหน้านอกจากความกลัวแล้วยังมีการอีกอันยิ่งใหญ่ นั่นคือการลงพื้นที่ทำงาน

ลงพื้นที่...ทำงานบอสน

หลังผ่านเขารอบ 20 ทีมสุดท้าย มีงานหนักสองสามเรื่องที่นักศึกษาทีมนี้ต้องทำ 1. แจ้งให้ชาวบ้านป่าเลาทราบถึงวัตถุประสงค์ของพวกเขาคือต้องการเข้ามาช่วยเหลือเรื่องอาชีพของผู้เลี้ยงไหมอย่างจริงจัง 2. สร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมว่า การทำกระดาษจากใยไหมทำได้และขายได้จริง ด้วยการทดลองเลี้ยงไหม พร้อมกับทำเฟรม ขึ้นวาง และหาคัดไปพร้อมกัน

“น้ำฝน” เล่าว่า พวกเขารู้ว่าชีวิตนับตั้งแต่นี้ไปต้องทุ่มเทให้กับโครงการนี้มากเป็นพิเศษ อาจจะได้เรียนบ้าง ไม่ได้เรียนบ้าง เพราะทุกคนต้องผลัดเปลี่ยนกันลงชุมชนแทบทุกวัน ไปเยี่ยม ไปพูดคุย และให้กำลังใจชาวบ้าน เพื่อสร้างความสนิทสนม ความไว้วางใจ และความเป็นกันเองกับชาวบ้าน

“ตอนแรกเราไปชี้แจงกับผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านว่า พวกเราขออาสาเข้ามาถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำกระดาษจากใยไหม แต่เสียงตอบรับในวันแรกไม่ดีนัก เพราะเราไม่มีกระดาษจริง ๆ ไปให้ชาวบ้านดู พอกลับไปที่ชมรมฯ พวกเราจึงไปปรึกษาอาจารย์ประยูร เพื่อขอความรู้เรื่องการเลี้ยงหนอนอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ตัวอย่างกระดาษใยไหมจริง ๆ ไปให้ชาวบ้านดู ครั้งต่อมาเราก็ลงพื้นที่ พร้อมนำกระดาษใยไหมไปด้วย ไปถึงก็ไปถามเลยว่า มีบ้านไหนสมัครใจเข้าร่วมโครงการกับเราบ้าง ตอนแรกก็ได้กลุ่มเป้าหมายมา 7 ครัวเรือน จากทั้งหมด 15 ครัวเรือน ที่อยากทดลองทำกับเรา แล้วเราก็เริ่มประเมินว่าแต่ละครัวเรือนน่าจะมีเฟรมสำหรับทำกระดาษ ในระยะเริ่มต้น 20 เฟรมก่อน เป็นการลองผิดลองถูก เพราะเราไม่แน่ใจเรื่องศักยภาพในการดูแล เมื่อกลับมาจากชุมชนก็เริ่มทดลองทำเฟรมเอง เราไม่ซื้อ แต่ใช้วิธีเรียนรู้ถูกผิดเอาเอง”

ลงมือทำเฟรม...แบบมืออาชีพ

ทุก ๆ เย็นไปจนกระทั่งถึงดึกดื่น สมาชิกหญิงชายทุกคนในที่นี้ไม่ว่าใครจะไปทำอะไรที่ไหนก็ตาม อาจจะไปเรียนหรือลงชุมชน ก็ต้องกลับมารวมกันที่ชมรมเพื่อช่วยกันทำเฟรม

“พวกเราทำงานกันแบบหามรุ่งหามค่ำ ช่วงแรก ๆ พวกเราบางคนแทบไม่ได้เข้าห้องเรียนกันเลย พวกเราทุ่มเทกับงานนี้มาก เรียนรู้จากความผิดพลาดกันเอง โดยเราจะประชุมวางแผนก่อนทำ ดั่งนั้นทุกคนจะรู้เท่ากันหมด ชื่อไม้ทำกรอบกันเอง 1 คืนก็เสร็จ แต่ทำไประยะหนึ่งตายาก็หย่อน ไม่ดี เพราะเราซึ่งคนเดียว ตอนหลังเลยต้องปรับวิธีการทำใหม่ โดย 1 เฟรมช่วยกันจับ 2 คน เพื่อยังแม็กลงไปให้ดี ใช้เวลา 9 วัน 9 คืน ในการลงพื้นที่ไปพร้อม ๆ กับการทำเฟรม” “สันติชัย ร่องคำ” แกนนำหลักในการทำเฟรมเล่าพร้อมกับบอก ว่า เฟรมที่พวกเขาทำมีทั้งขนาด 60 x 80 เซนติเมตร และขนาด 1 x 1 เมตร รวมทั้งสิ้น 175 ชิ้น ไว้สำหรับแจกกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนละ 20 เฟรม ส่วนอีก 35 เฟรม พวกเขาตั้งใจจะทดลองนำหนอนมาเลี้ยงด้วยตัวเอง

และเพื่อไม่ให้เสียเวลา ระหว่างที่ทำเฟรม พวกเขาก็เลี้ยงหนอนไปด้วยพร้อมกัน โดยให้สาว ๆ ส่วนหนึ่งแบ่งเวลามาเลี้ยงดูหนอนสัตว์ตัวเล็ก ๆ ที่พวกเธอไม่อยากเข้าใกล้

“น้ำฝน” เล่าต่อว่า พวกเราต้องเรียนรู้อย่างจริงจัง ไม่ใช่เอาแต่ความรู้ทฤษฎีไปให้ชาวบ้าน แต่เราจะต้องมีความรู้จริง ๆ และต้องลงมือปฏิบัติจริงด้วย เราไปขอไข่หนอนจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาหม่อนไหมมาเลี้ยง ตั้งแต่มันเป็นไข่ ฟักไข่ เป็นหนอนตัวเล็ก ๆ จนตัวใหญ่ ฟันใยไหมได้ ช่วงที่มันฟันใยไหม เราต้องผลัดกันมาเฝ้าดูทุกครั้งชั่วโมง เพื่อสังเกตพฤติกรรมของหนอน เพราะครั้งแรกเราเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลย ไม่ได้สังเกตอะไรเลย ปรากฏว่ามันฟันใยทับกันคือ ตัวที่ฟันใยหมดก่อน ก็จะเริ่มอยู่นิ่ง ๆ ไม่ยอมเดิน ส่วนตัวที่ยังฟันใยอยู่ก็ปล่อยใยทับตัวที่ไม่เดิน ทำให้กระดาษเป็นรอยนูน ครั้งต่อไปเราเลยต้องตั้งใจดูหนอนแบบไม่ให้คลาดสายตา ทั้งเวียนกันมาดู เวียนกันมาถ่ายรูป เก็บข้อมูล และจดบันทึก

องค์ความรู้และวิธีการเลี้ยงหนอน

ระหว่างการทดลองเลี้ยงหนอนหลายต่อหลายครั้ง ทำให้นักศึกษาที่มนี้ได้องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง หลายข้อซึ่งสำคัญและจำเป็นต่อการสร้างสรรค์คุณภาพของกระดาษใยไหมให้ดีที่สุด

“ถ้าเห็นตัวไหมเริ่มไม่เคลื่อนไหวแล้ว ต้องรีบเอาออก รวมถึงถ้าตัวไหมยังปล่อยของเสียออกมาต้องรีบเช็ดออก ไม่เช่นนั้นกระดาษจะไม่สวย ซึ่งวิธีการแก้ปัญหากระดาษเป็นรอยไม่สวยคือ ต้องพักหนอนที่เริ่มไม่กินอาหารและพร้อมจะปล่อยใยแล้วไว้ 3 ชั่วโมง ซึ่งระหว่างนี้หนอนจะปล่อยของเสียออกมา เมื่อครบ 3 ชั่วโมงแล้วจึงค่อยนำหนอนมาวางบนเฟรม โดยแต่ละเฟรมใช้หนอน 200 - 300 ตัว ระหว่างนี้หากตัวไหมเดินตกเฟรมก็ต้องจับขึ้นมา แรกๆ เรายังไม่รู้วางเฟรมไว้ติดกับพื้นมากไป หนอนก็จะไต่ลงมาได้ คราวหลังเลยต้องวางเฟรมไว้สูงๆ ห่างจากพื้น ซึ่งหนอนจะใช้ระยะเวลา 1 วันครึ่งในการฟั่นใย และกลายเป็นดักแด้ในที่สุด”

“สุวคนธ์ สุขใจ” หนึ่งในสมาชิกเล่าพร้อมกับเปิดเผยถึงขั้นตอนการเลี้ยงอย่างละเอียด

เลี้ยงหนอนยังงไม่ให้มันตัว

การเริ่มเลี้ยงหนอนไหม ต้องเริ่มจากการนำไข่มาเลี้ยงก่อน โดยเกษตรกรสามารถหาซื้อได้ทั่วไป แต่สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการนี้กลุ่มนักศึกษามีไข่หนอนที่ขอมาจากศูนย์เพาะพันธุ์โดยตรงเตรียมไว้ให้ ซึ่งไข่ของหนอนไหมจะมีลักษณะคล้ายไข่ปลาเรียงอยู่บนแผ่นกระดาษ 1 แผ่นจะมีไข่ 15,000 - 20,000 ฟอง ใช้ระยะเวลาฟัก 3 - 4 วันก็จะออกมาเป็นตัวหนอนตัวเล็กขนาด 0.5 - 0.8 เซนติเมตร ราคานี้หนอนน้อยต้องการใบหม่อนอ่อนเท่านั้น โดยผู้เลี้ยงต้องเก็บใบหม่อนจากยอดไม่เกินใบที่ 3 มาให้หนอนกิน ผ่านไป 4 - 5 วัน ก็สามารถให้ใบหม่อนที่แก่กว่าใบที่ 3 ได้ กระทั่งหนอนมีอายุ 6 - 22 วัน หนอนก็จะสุก (พร้อมฟั่นใยไหม) ให้สังเกตสีของตัวหนอนที่เริ่มเปลี่ยนจากสีเขียวอ่อนเป็นสีเหลืองส้ม จากนั้นทิ้งระยะเวลาให้หนอนถ่ายของเสีย 3 ชั่วโมง แล้วจึงนำหนอนมาวางลงบนเฟรม (200 - 300 ตัวต่อ 1 เฟรม ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด) ซึ่งหนอนจะใช้เวลาในการฟั่นใย 2 วันก็จะเริ่มหมดใย สังเกตได้จากลักษณะตัวหนอนจะหดสั้นลงและกลายเป็นดักแด้ในที่สุด ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงยังสามารถนำ

ดักแต่ไปขายได้เหมือนเดิม โดยไม่ต้องต้มซึ่งจะได้น้ำหนักมากกว่าการนำใหม่ทั้งรังไปต้ม

เมื่อความรู้ภาคทฤษฎีถูกนำมาทดลองปฏิบัติจริง โดยนักศึกษาทำให้เกิดเป็นความรู้ที่ชัดเจนพร้อมที่จะถ่ายทอดสู่ชาวบ้านอย่างไม่เคอะเขิน ด้วยการรวบรวมองค์ความรู้เป็น **“คู่มือ”** ก่อนจะพหุภาพความมั่นใจลงพื้นที่ไปพบชาวบ้าน พวกเขาคาดว่าต่อจากนี้น่าจะเต็มไปด้วยความมั่นใจทั้งฝ่ายนักศึกษาและชาวบ้าน... **“ไซ้หนอนใหม่”** จำนวน 7 แผ่น ๆ ละ 15,000 - 20,000 ฟอง ถูกเตรียมพร้อมสำหรับนำไปให้ชาวบ้านป่าเลาทดลองเลี้ยง

“พวกเราเอาไข่ไปให้ชาวบ้านก่อนครั้วเดือนละ 1 แผ่นก่อนเพื่อให้ชาวบ้านเลี้ยงเอง 22 วัน จากนั้นจึงกลับมาทำเฟรมจนเสร็จ ก็นัดวันลงพื้นที่เอาเฟรมไปให้ชาวบ้าน ซึ่งในวันเดียวกันนั้นเราก็ไปช่วยกันซ่อมแซมโรงเรียนบางหลังที่ทรุดโทรมเพื่อเตรียม **“ทำชั้นวาง”**

จากชั้นวางเฟรม...สู่ตลาดกระดาษใยไหม

เพ็ญภา ฐะระคำ หรือ **“ฝน”** เล่าว่า การออกแบบชั้นวางมีการระดมความคิดกันอย่างกว้างขวาง มีการคิดออกมาหลายรูปแบบ และเติมเต็มข้อเสียหลายสิบรอบ กว่าจะได้ชั้นวางเฟรมจากไม้ไผ่ที่พวกเขาเชื่อว่าจะเหมาะสมที่สุดในการทำกระดาษใยไหม ชั้นวางของพวกเขา

นอกจากมีลักษณะเป็นชั้น ๆ ที่สามารถนำเฟรมไปวางเพื่อให้หนอนใหม่ได้เดินพินไปทั่วแผ่นแล้ว แต่ละชั้นยังมีผ้าที่เสมือนเปลววงไว้ด้านล่าง คอยรองรับตัวหนอนที่เดินตกเฟรมลงมาจากด้านบน อีกทั้งแต่ละเฟรมยังถูกออกแบบให้ขาเฟรมสูงขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้หนอนไต่ลงมาจากเฟรม

นักศึกษาทั้ง 18 คนช่วยกันทำชั้นวางเฟรมอยู่ในหมู่บ้านป่าเลา 2 วัน 2 คืน กระทั่งชั้นวางเฟรม 7 ชั้นสำเร็จเสร็จสิ้นลง แต่ไข่ไหมที่เพิ่งแจกไปไม่นานยังไม่สุกดี พวกเขาจึงขอตัวกลับไปทีมมหาวิทยาลัยเพื่อนำคืนค่าตัวอย่าง (กระดาษใยไหมที่พวกเขาเลี้ยงและทำเองที่ชมรม) ไปนำเสนอต่อตลาด ด้วยหวังว่าเมื่อลงไปพบชาวบ้านอีกครั้งจะมีออเดอร์จากลูกค้าเป็นเครื่องรับประกัน แต่ดูเหมือนการหาตลาดจะเป็นงานที่พวกเขาจะไม่ถนัดเอาเสียเลย ช่วงเวลานี้เอง **“อาจารย์ประยูร”** ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้ามามีบทบาท ได้แนะนำ **โรงงานกระดาษสาจินนาลักษณ์** ซึ่งอยู่ในอำเภอแม่สายให้พวกเขารู้จัก ส่วนการเข้าไปนำเสนอขึ้นเป็นบทบาทของนักศึกษาเองทั้งสิ้น

“เราก็อเอาตัวอย่างกระดาษไปให้ที่โรงงานดู พวกเราต้องไปหลายครั้งมาก ตอนแรกเขาก็สนใจ แต่เขาก็มีความรู้สึกคล้าย ๆ กับชาวบ้านป่าเลาคือ ไม่เชื่อว่าพวกเราจะได้ พวกเราต้องเอารูปตอนที่เรากำทำไปให้ดู เขาก็ขอให้เรากำทำให้ดู ช่วงนี้แหละค่ะ งานเข้าเลย พวกเราต้องหอบผ้าผ่อนมานอนที่โรงงานเขาเกือบหนึ่งสัปดาห์

มาเลี้ยงหนอนบนเฟรมให้เขาเห็นว่ามันทำได้จริง ๆ นะ พวกแม่บ้านแรงงานพม่าก็มามุงดูกันทั้งวันทั้งคืน เขาไม่เคยเห็น ส่วนพวกเราที่ผลิตเวรกันดูหนอน ไม่ค่อยได้หลับได้นอนกันหรอกคะ จน 3 วันผ่านไป กระดาษใยไหมก็ปรากฏโฉมให้เห็น เท่านั้นแหละเขาสั่งซื้อล็อตแรกเลย 140 แผ่น ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร” **“สูคนธ์ สุขใจ”** เล่าและย้ำว่า อย่างน้อยสินค้าล็อตแรกที่ชาวบ้านทดลองทำก็จะมีตลาดรองรับแน่นอนแล้ว

วางกำลังคนไปสอนชาวบ้าน

หลังจากสร้างความเชื่อมั่นได้เกือบจะรอบด้าน พวกเขาก็เตรียมความพร้อมร่วมกันอีกครั้ง โดยนัดประชุมทีมงานเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงหนอนทั้งหมดให้เพื่อนๆ ทุกคนเข้าใจเท่าเทียมกัน จากนั้นจึงแบ่งทีมออกเป็น 10 กลุ่ม ๆ ละ 3 - 4 คน เพื่อเข้าไปสอนชาวบ้านทำกระดาษจากใยไหมอย่างใกล้ชิด เมื่อแผนวางเสร็จ สมาชิกชมรมกลุ่มเกลียวเชือกก็พร้อมลงพื้นที่ทันที

“จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันที่ 7 พฤศจิกายน 2555 พวกเราเชื่อแน่ว่า หนอนจะต้องสุก แต่ปัญหาคือเมื่อลงไปถึงชุมชนป่าเลากลับพบว่า หนอนที่ให้ชาวบ้านเลี้ยงไปก่อนหน้านี้อย่างสุกไม่พร้อมกัน แผนของเราคือ แต่ละกลุ่มก็ไปประจำบ้านของสมาชิกแต่ละคน แล้วก็ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงคอยเฝ้าสังเกต และสอนจดบันทึกไปพร้อม ๆ

กับชาวบ้าน ซึ่งคาดว่าน่าจะใช้เวลาประมาณ 3 วันเป็นอย่างมาก หนอนก็น่าจะพ่นใยหมดครบทุกบ้านแล้ว แต่จริงๆ แล้วหนอนที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้แต่ละบ้าน สุกไม่เท่ากันทั้ง ๆ ที่ครบ 22 วันแล้ว หมายความว่าหนอนยังไม่พร้อมที่จะพ่นใย สาเหตุเพราะว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 50 - 60 ปี ไม่ค่อยมีเรี่ยวแรงที่จะนำไปหมอนให้หนอนกิน ก็เลยเป็นแบบหาได้เท่าไหนให้กินเท่านั้น เลี้ยงกันแบบตามมีตามเกิด บางบ้านมีเนื้อที่ปลูกเยาะก็ให้กินเยาะ เมื่อเจอปัญหาแบบนี้ พวกเราแก้ปัญหาด้วยการแบ่งทีมกันใหม่จากบ้านละ 2 - 3 คน เป็น 5 - 6 คน บ้านของสมาชิกทีมไหนที่หนอนยังไม่สุกก็ต้องมาช่วยทีมที่หนอนสุกก่อน ประกอบกับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการกับเรามีแค่ 7 ครอบครัว ทำให้เรามีเวลาดูแลเอาใจใส่ชาวบ้านมากขึ้น แต่ข้อเสียคือเราเสียเวลามากถึงหนึ่งสัปดาห์ แล้วเราก็ไม่ได้เรียนกันเลย”

ทางเลือกใหม่...สบายกว่าสาวไหม

ในที่สุดกระดาษจากใยไหม ผลผลิตล็อตแรกจากชาวบ้านป่าเลา 140 แผ่นก็สำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์พร้อมนำส่งโรงงานกระดาษสาจินนาลักษณ์ไปแล้วเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 ที่ผ่านมา ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายมีโอกาสนพบปะกันในวันส่งมอบสินค้า โดยมีนักศึกษาเป็นผู้ประสานงานให้ ซึ่งพวกเขาคาดว่า ในอนาคตชาวบ้านจะยืนหยัดเข้มแข็งด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องประสานงานผ่านนักศึกษาอีกต่อไป ส่วนเรื่องพันธุ์ไหมชาวบ้านยังสามารถติดต่อขอรับได้จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาหม่อนไหม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงรายได้เองเช่นกัน

ด้าน **“แม่พรรณ บุญสิงห์”** กล่าวหลังจากที่ได้เห็นหนอนใหม่ที่เคยเลี้ยงเปลี่ยนไป จากที่เคยเข้าฟักเป็นดักแด้รอให้แม่พรรณนำไหมไปสาว กลับกลายเป็นหนอนที่พ่นใยอยู่บนกรอบเฟรมว่า **“แม่ว่า ละอ่อนนักศึกษาหนุ่มนี่เป็นเก่งนะ เกิดมาแม่ก็บ่าเกยหันหนอนบ่าเข้าฟัก แม่ชอบยะจะอีนะ มันบ่าอิดเหมือนตอนสาวไหม**

จะอั้นมันต้องแข่งกับเวลา ถ้ามันพักแล้ว วันดีสี่ต้องเอาไปสาวใหม่ตั้งแต่ตีห้าจนถึงสามทุ่ม กว่าจะแล้ว ก่อใจเวลาหกวัน แม่แต่เอาอัดขนาด บ่าเหมือนยะจะอั้นแค่กอยผ่อห้อมันเดยวดี ๆ เจ็ดซี้เจ็ดเหย้วมันเหยือกก่อนสามชั่วโมงแรกแล้วก็ยับใส่เฟรมเลย กำนี้มันพ่นใยหมดก็ก้อยเก็บตัวมันออก ง่ายดี ถ้ามีคนซื้อตลอดแม่ก็อไคยะ แต่เลี้ยงไว้ต่อผ้าก็บ่าละบ่าขว้างหนายังมีคนซื้ออยู่”

แม่เสียเวลา... แต่พาก็ได้คุ้มค่า

อาจจะเสียเวลาสักหน่อยในระยะเริ่มต้น แต่ผลงานที่ออกมาก็คุ้มค่า พวกเขาได้กระดาษใยใหม่ตามออเดอร์ 170 แผ่น จากราคาขายในตอนแรกที่ตั้งไว้คือ 80 บาท นั่นหมายความว่าชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับเงินจากการขายกระดาษใยใหม่ครัวเรือนละ 1,600 บาท อย่างไรก็ตามนักศึกษาทีมนี้ยังมีความหวังว่า ราคาสินค้าน่าจะปรับสูงขึ้นได้อีก เมื่อโรงงานกระดาษสาจินนาลักษณะตัดสินใจสั่งกระดาษจากใยใหม่ล็อตที่ 2 เพื่อนำไปขายเป็นแผ่นมาส์กหน้า นั่นหมายความว่าผลิตภัณฑ์ของพวกเขาเริ่มเป็นที่ต้องการของตลาด และล่าสุดนักศึกษาทีมนี้ได้ขอให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ช่วยตรวจสอบ

คุณสมบัติและมาตรฐานของกระดาษ ซึ่งคาดว่ากระดาษจากใยใหม่มีคุณสมบัติที่ดีอาจนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้ ซึ่ง มล.ดิศปนัดดา ดิศกุล รองประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายการพัฒนา โครงการพัฒนาอดุตง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ แนะนำให้นักศึกษาลองนำกระดาษใยใหม่ไปทำผ้าสमानแผล ซึ่งขณะนี้ นักศึกษาได้นำกระดาษใยใหม่ส่งไปให้โรงพยาบาลราชวิถีและศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์นางแล วิเคราะห์คุณภาพแล้ว

คำชื่นชมจากชาวบ้าน... พัฒนาการของนักศึกษา

อาจารย์น่านฟ้า จันทะพรหม หนึ่งในคณะอาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่า รู้สึกดีใจที่เห็นนักศึกษาทุ่มเททำงานเพื่อชุมชน โครงการนี้แม้จะเป็นการแข่งขัน แต่สิ่งที่นักศึกษาแสดงให้เห็นคือ การยึดเอาผลประโยชน์ของชาวบ้านเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเป้าว่าโครงการจะต้องได้รับรางวัลหรือไม่ และสิ่งที่สะท้อนกลับมาชัดเจน นอกจากคำชื่นชมของชาวบ้านในชุมชนก็คือพัฒนาการของนักศึกษาทีมนี้

“แต่ก่อนนักศึกษาหลายคนจะพูดน้อยมาก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น แต่วันนี้พวกเขาสามารถพูดได้แย่งอย่างมีเหตุผล มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักเห็นใจผู้อื่น อย่าง “น้ำฝน” หัวหน้าโครงการเมื่อก่อนจะเป็นคนเงียบ ๆ เขาดูแลเรื่องเอกสาร และจะต้องติดต่อกับผมบ่อยครั้ง แรก ๆ ก็อาจจะติด ๆ ขัด ๆ บ้าง แต่วันนี้ผมเห็นพัฒนาการของเขาชัดเจน เขากล้าพูดมากขึ้น บุคลิกเปลี่ยนไปจากคนเงียบ ๆ กลายเป็นคนกล้าอยู่แนวหน้า แล้วก็เข้ากับเพื่อน ๆ ทุกคนทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้องได้ดี”

นางสาวน้ำฝน ไหม่วงค์ “พูน” หัวหน้าโครงการ

ตอนเรียนเราไม่มีโอกาสสัมผัสชุมชนขนาดนี้ ถือเป็นโอกาสที่ดีที่เกี่ยวกับประสบการณ์นี้ไว้ สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ การทำหน้าที่เป็นผู้นำ เพราะปกติจะเป็นคนตามเพื่อนตลอด แต่ตอนนี้เรารู้ว่าเราจะต้องทำอะไร ต้องรับผิดชอบอะไร เมื่อก่อนคิดหรือทำอะไรก็จะเอาตัวเองเป็นที่ตั้ง แต่เมื่อเข้ามาทำโครงการก็ต้องรู้จักปรับตัวพยายามเข้าใจคนอื่น รวบรวมความคิดของเพื่อน ๆ ในทีมซึ่งมีหลากหลายความคิดให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้

นางสาวพิญญา รุชะคำ “พูน”

เรารับผิดชอบเรื่องกิจกรรมทุกอย่าง ทั้งติดต่อประสานงาน ลงชุมชน ตอนแรกคิดว่าการทำเฟรมยากมาก ๆ แต่เมื่อได้ทำแล้วก็รู้สึกว่างานบางอย่างที่ไม่คิดว่าเราจะทำได้ ถ้าหากได้เรียนรู้เราก็ทำได้เหมือนกัน โดยส่วนตัวแม้จะเรียนมาทางด้านสังคมศาสตร์ เอกคหกรรมประยุกต์ ก็สามารถนำวิชาความรู้ที่อาจารย์สอนมาประยุกต์ใช้ด้วยการใส่ไอเดียลงไปในการขายใหม่ เช่น นำวัสดุอื่นๆ เติมลงไปขณะที่หม่พ่นใยบนเฟรม ทำให้กระดาษดูสวยแปลกตาขึ้น ส่วนสิ่งที่ประทับใจคือ การทุ่มเทให้กับกิจกรรมนี้จนบางครั้งไม่ได้เข้าเรียนเลย หนังสือก็ไม่ได้อ่าน มีข้อบ้าง แต่ก็ได้กำลังใจจากรุ่นพี่และรุ่นน้องในชมรม

นางสาวสุคนธ์ สุขใจ “เบียร์”

เวลาเราลงชุมชนต้องรอบคอบและละเอียดอ่อนในการพูดคุยกับชาวบ้าน ระยะเวลา 5 - 6 เดือนที่ผ่านมา ทำให้เรามีมุมมองที่โตขึ้น เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เพราะต้องคิด ต้องวางแผนการทำงาน ต้องไปพบปะพูดคุยกับผู้ใหญ่ ซึ่งต้องใช้วาทะในการโน้มน้าวจิตใจ เพื่อขอความร่วมมือกับผู้ใหญ่ทั้งในชุมชน ได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน แต่ก็ต้องทำ ทำให้รู้ว่าไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้ แม้กระทั่งหนอนที่เรากลัวมาก ๆ แต่ด้วยความจำเป็นต้องจับต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องไปนอนในโรงเรือนกับหนอน ไปดูว่าหนอนตัวไหนสุกแล้วก็ต้องจับมาใส่เฟรม ถ้าเรามัวแต่กลัว ไม่ช่วยเพื่อนงานก็ไม่เสร็จ

โครงการขยายใยไหมจากงานน้อยรายกัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

หัวหน้าโครงการ	นางสาวน้ำฝน ไหม่วงค์	
คณะทำงานประกอบด้วย	นายจักรฤกษ์ อินต๊ะชัย	นายเฉลิมพล ธรรมลังกา
นายเอกรินทร์ ปัญญา	นางสาวจิรสุดา แสงอรุณ	นางสาวเอมณิกานต์ ปงอ้อคำ
นายเอกชัย อ้ายตัน	นายธเนศ ชุ่มวงศ์	นางสาวหนึ่งฤทัย ยอดมูลคิลี
นางสาวนิตยา ผัดลันตา	นางสาวปัทมพร เต็มตัน	นายเอกชัย เสาร์คำเมือง
นางสาวเพ็ญญา รุชะคำ	นางสาวสุคนธ์ สุขใจ	นายพงศกร กำมาวงค์
นางสาวธนิษฐา พันตา	นายสันติชัย ร่องคำ	
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.ประยูร ท่วงนิกร	
นายยุทธัฐ ไชยหมื่น	นายนำนฟ้า จันทะพรม	

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี

ครูช่างหัวใจหล่อ
ต่อยอดอาชีพ ชาลิ่ง

“ชุมชนได้สะพาน” เกิดจากการรวมตัวกันของคนเร่ร่อนที่เคยอาศัยอยู่ใต้สะพานหรือชุมชนสลัมใต้ทางด่วน แต่เมื่อพวกเขาถูกไล่ที่เมื่อปี 2536 จึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิ จนได้รับการจัดตั้งเป็น “ชุมชนใต้สะพาน” หาเช่ากินค่าประกอบอาชีพค้าแข้งรับซื้อของเก่าไปขาย เพื่อแลกค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อยมาเลี้ยงปากท้อง

ชุมชนใต้สะพานถูกจัดตั้งขึ้นทั้งหมด 3 โซน กระจายอยู่ทั่วกรุงเทพฯ แต่หนึ่งในนั้นคือชาว “ชุมชนใต้สะพานโซน 1” ที่นี้พวกเขากำลังจะลืมตาอ้าปากได้ เพราะมีกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ส่งโครงการเพื่อชุมชนเข้าแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” โดยการสนับสนุนจากธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เข้ามาช่วยเหลือและต่อยอดอาชีพค้าแข้งของพวกเขา ให้กลายเป็นความรู้และรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น

เมืองาน “วิจัย” กลายเป็น “โทษ”

จุดเริ่มต้นของนักศึกษาในกลุ่มนี้เกิดจาก ธนาคาร คัมภีร์ หรือ “แบงค์” นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ในฐานะหัวหน้าโครงการ บังเอิญไปเห็นโปสเตอร์ที่บอร์ดประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 7 ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และด้วยความที่เขาเป็นอดีตนายกลโมสรณ์นักศึกษาคณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี จึงเกิดความสนใจ

“พอเห็นโปสเตอร์ผมรีบไปบอกเพื่อนที่ทำงานสโมสรร่วมกัน และเหมือนทุกคนมีไฟของนักกิจกรรมอยู่ในตัว พวกเราทำงานด้วยกันมาเยอะ แม้จะยังไม่รู้ว่าจะทำเรื่องอะไร เพื่อน ๆ ก็ตกลงปลงใจกันแล้วว่า จะร่วมมือด้วยแน่นอน อีกทั้งพวกเราเรียนคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมเหมือนกัน เพียงแต่ต่างสาขา พวกเราอาจนำความรู้มาแชร์กันได้”

การรวมตัวครั้งนี้มีสมาชิกมากถึง 13 คน พวกเขาไปถึงงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยเคยทำเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนในกรุงเทพฯ และตกลงกันว่าจะ **“ดีใจไทย”** โครงการของพวกเขาจากงานวิจัยนี้ จนในที่สุดได้คำตอบว่าจะอะไรที่ชุมชนต้องการ และพวกเขาสามารถนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้

“พวกเราเลือกพื้นที่ชุมชนใต้สะพานโชน 1 ในการทำโครงการ เพราะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยของเรา คืออยู่ในพื้นที่ซอยประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุ ซึ่งชุมชนนี้ก่อตั้งมาสิบกว่าปีแล้ว มีพื้นที่ประมาณ 13 ไร่ พวกเราลงมือเขียนโครงการโดยหาข้อมูลจากงานวิจัยและสอบถามจากอาจารย์ที่เคยทำวิจัยกับชุมชนนี้มาก่อนพบว่าชาวบ้านในชุมชนใต้สะพานโชน 1 ส่วนใหญ่มีอาชีพชาเล้งเก็บและรับซื้อของเก่าไปขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้งานไม่ได้แล้ว พวกเราจึงคิดว่าถ้าหากเราระดมความรู้ที่มีอยู่ไปถ่ายทอดและต่อยอดอาชีพให้พวกเขาได้คงดี เราจึงส่ง **โครงการครูช่างหัวใจหล่อต่อยอดอาชีพชาเล้ง เข้าแข่งขัน**”

ประสบการณ์แรก...แตกต่างจากที่คิดไว้

หลังจากส่งโครงการไปไม่นาน วุฒิพงษ์ แผนสทัศน์ หรือ “โกด์” ฝ่ายควบคุมการสื่อสารและประชาสัมพันธ์โครงการเป็นผู้ที่รู้ข่าวคนแรกว่าทีมของพวกเขาผ่านเข้ารอบ 40 ทีม “โกด์” จึงรีบประกาศให้ทุกคนในทีมทราบและในวันถัดมาพวกเขาทั้ง 13 คนกลับมารวมตัวกัน

อีกครั้ง เพื่อวางแผนการนำเสนอโครงการต่อไป พร้อมกับเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนใต้สะพานโชน 1 ด้วยตัวเอง ซึ่งก่อนหน้านั้น “โกด์” เล่าว่ามีคนเตือนพวกเขาว่าอย่าเข้าไปในชุมชนนั้นเลย มันอันตราย แต่พวกเขาคิดว่าเคยทำงานกับชุมชนมาหลายที่แล้ว ดังนั้นที่นี้จึงไม่น่ามีปัญหาอะไร

“วินาทีแรกที่ก้าวเข้าไปในชุมชน พวกเราสัมผัสได้ถึง ความแตกต่าง ถึงแม้พวกเราจะทำงานกับชุมชนมาหลายพื้นที่ แต่ไม่เคยเจอชุมชนที่มีสภาพแบบนี้มาก่อน ที่นี่เป็นอะไรที่เกินความคาดหมายของเรา และเนื่องจากเป็นชุมชนชาเล้งจึงมีขยะกองโตกระจายอยู่ทั่วชุมชน”

และพวกเขาก็ได้พบกับ **“พีอู๋” เฉลิมศักดิ์ สิวังษ์** ประธานชุมชนใต้สะพานโชน 1 ที่ให้การต้อนรับพวกเขาเป็นอย่างดี “พีอู๋” เล่าว่าที่ชุมชนของเขานั้นมีชาวบ้านอาศัยอยู่เกือบ 200 ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นประเภทหาเช้ากินค่ำประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้านำมาแยกส่วนขาย หรือเก็บขยะมาแยกประเภทขาย บ้างก็ทำก่อสร้าง หรือรับจ้างทั่วไป

“ถ้าพวกน้อง ๆ เข้ามาทำโครงการให้ชุมชนของเราจริงก็คงดี ที่พวกเขาทำอาชีพนี้เพราะเป็นอาชีพที่คนจนทำได้ ไม่ต้องใช้ต้นทุน แต่รายได้ที่ได้มานั้นเล็กน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ลูกหลานในชุมชนส่วนใหญ่ก็ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะพ่อแม่ไม่มีเงิน”

ค้นหา “ความต้องการ” จากพื้นที่

หลังจากวันนั้นที่ได้พบกับพี่อู๋ พวกเขาได้เข้าไปในชุมชนอีกหลายครั้ง บางครั้งก็ไปเดินสำรวจพื้นที่ บางครั้งก็ไปนั่งคุยกับคนในชุมชน แล้วรวบรวมข้อมูลผ่านภาพเคลื่อนไหวมาแนะนำเสนอต่อกรรมการในที่สุดฝันของพวกเขาทั้ง 13 คนก็เป็นจริง เมื่อโครงการของพวกเขาผ่านเข้ารอบ 20 ทีม

“แบงค์” เล่าว่า พวกเขาเริ่มประสานงานกับพี่อู๋ทันทีว่าจะเข้าไปในชุมชน เพื่อพูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้านว่าเขาอยากเรียนรู้อะไร

“วันนั้นมีชาวบ้านมาเกือบยี่สิบคน พวกเรานั่งจับเข่าล้อมวงคุยกัน เราบอกว่าจะนำความรู้เกี่ยวกับการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้ามาสอน ชาวบ้านส่วนใหญ่บอกว่าอยากซ่อมพัดลม เพราะเก็บมาได้เรื่อยๆ เวลาขายก็จะแยกชิ้นส่วนเป็นประเภทพลาสติกหรือเศษเหล็ก แต่ถ้าพวกเขาสามารถซ่อมพัดลมขายไปทั้งตัว น่าจะได้เงินมากขึ้น”

หลังจากรับรู้ความต้องการของชาวบ้านแล้ว พวกเขาเริ่มระดมสมองเขียน “หลักสูตรครูช่าง” ขึ้นมา โดย “ไกด์” เล่าว่าหลักสูตรครูช่างแบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่คือ 1. การอบรมการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า 2. การอบรมการซ่อมเครื่องยนต์ และ 3. การอบรมการคัดแยกขยะ แต่ก่อนที่พวกเขาจะเข้าไปสอนชาวบ้านในชุมชนได้นั้น พวกเขาต้องเตรียมความพร้อมสำหรับตัวเองก่อน ด้วยการไปเรียนรู้และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่ศูนย์ฝึกอบรม

พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสิงห์บุรีและโรงเรียนฝึกอาชีพกทม.

“ในระหว่างการเตรียมความพร้อม พวกเราได้จัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ของชุมชนได้สะพานโชน 1 ผ่านกิจกรรม “ไม่ใช่ให้เรา” ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านโปสเตอร์ภายในมหาวิทยาลัย และส่งหนังสือไปยังโครงการบ้านจัดสรรรอบชุมชนเพื่อขอรับบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หนังสือ เสื้อผ้า ตุ๊กตาให้น้องๆ ซึ่งได้ผลตอบรับดีมาก และที่เหนือความคาดหมายคือ หมู่บ้านกานดาเพลสที่อยู่ติดกับชุมชนได้สะพานโชน 1 บอกว่าต่อไปนี้ให้ชาเลี้ยงไปรับขยะจากหมู่บ้านได้เลย โดยเขาจะแยกขยะไว้ให้ด้วย เพื่อให้ชาเลี้ยงทำงานง่ายขึ้น”

เมื่อกิจกรรม “ไม่ใช่ให้เรา” ได้ผลตอบรับที่ดี พวกเขาจึงกลับไปชุมชนอีกครั้งเพื่อแจ้งข่าวดีกับชาวบ้าน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดเรื่องการอบรมหลักสูตรครูช่างว่า พวกเขาจะเข้ามาอบรมวันเสาร์และอาทิตย์ ตั้งแต่เวลาบ่ายโมงเป็นต้นไป ที่อาคารดูจดาว ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และนำป้ายตารางอบรมไปติดไว้ที่ทางเข้าชุมชน พร้อมทั้งนำไปปลิวไปเคาะประตูแจกตามบ้าน และชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ

“ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเขินอาย และไม่กล้าที่จะเข้าอบรม เพราะเขาไม่รู้หนังสือ เราจึงต้องชี้แจงว่าไม่รู้หนังสือก็มาอบรมกับพวกเราได้ ไม่ยากอย่างที่พวกเขาคิดหรือบางคนอายุเกือบแปดสิบปีแล้วก็ไม่มีปัญหา”

วิชา “ครูช่าง”

“แบงค์” เล่าต่อว่า เมื่อเข้าใจกันดีแล้วทั้งผู้เรียนและผู้สอน พวกเขาจึงเริ่มต้นอบรมเรื่องการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าก่อน 6 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง พร้อมทั้งแจกคู่มือที่พวกเขาทำขึ้นเอง โดยใช้ภาษาและภาพที่เข้าใจง่ายให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งในวันแรกมีผู้เข้าอบรมทั้งหมด 22 คน การอบรมเริ่มต้นขึ้นด้วยการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการใช้เครื่องมือช่างเบื้องต้น เช่น การใช้มีเตอร์ไฟฟ้า โดยมี อาจารย์ธณภณ อารังคุณานัน อาจารย์ที่ปรึกษา

ด้านครูช่างไฟฟ้าเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นตัวอย่างการสอนให้พวกเขา

ครั้งที่สองเป็น การอบรมเรื่องความปลอดภัยในการทำงานด้านไฟฟ้าและการบัดกรี เช่น การจับปลั๊กและฝีกการสังเกตเมื่ออุปกรณ์ไฟฟ้าชำรุด โดย “เบงค์” บอกว่า เขาและ ภัคดี พาศิริ หรือ “บอย” รับหน้าที่เป็นครูช่าง โดยครั้งนี้มีผู้เข้าอบรมทั้งหมด 20 คน และวันนี้พวกเขาเตรียมกิจกรรมเสริมระหว่างการอบรมมาให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้วย นั่นคือ “ห้องเรียนอนุบาลครูช่าง” โดย เกศริน ถั่วทอง หรือ “เกต” ซึ่งรับหน้าที่เป็นครูช่าง เล่าให้ฟังว่าเนื่องจากวันแรกของการอบรมพวกเขาพบปัญหาคือ เด็กในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกของผู้มาอบรมมักจะวิ่งเล่นซน และส่งเสียงดังรบกวนพวกเขาจึงเปิดห้องอนุบาลครูช่างขึ้นบริเวณชั้นบนของอาคาร เพื่อนำเด็ก ๆ มาเรียนรู้ทั้งเรื่องความปลอดภัยระเบียบวินัย และกิจกรรมเสริมทักษะต่าง ๆ ควบคู่ไปกับห้องอบรมครูช่างที่อยู่บริเวณชั้นล่าง

และเมื่อการอบรมทั้ง 2 ครั้งผ่านไปด้วยดี “เบงค์” จึงเปิดอบรมครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ การซ่อมพัดลม

โดยใช้พัดลมที่มาจากการรับซื้อของเก่าของชาวบ้าน วันนั้นมีผู้เข้าอบรมทั้งหมด 25 คน และมีพัดลมจำนวน 20 ตัว ซึ่งสามารถซ่อมกลับไปใช้ที่บ้านได้ถึง 19 ตัว

“วันนั้นมีชาวบ้านบางคนหิ้วพัดลมมาแล้วซ่อมได้สำเร็จ เขาดีใจมาก วิ่งกลับไปหิ้วพัดลมที่บ้านมาซ่อมอีก นั่นเป็นภาพที่พวกเราประทับใจมาก ๆ”

และการอบรมครั้งที่ 4 เรื่องการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน ก็ตามมาโดยมี ญัฐวุฒิ ไชยโย หรือ “โอม” และ กิตติญัฐ แก้วทอง หรือ “แกรม” รับหน้าที่เป็นครูช่าง พวกเขาเล่าว่า กิจกรรมนี้มีผู้ให้ความสนใจเข้าอบรมถึง 21 คน โดยมีชาวบ้านนำหม้อหุงข้าวมาซ่อมมากถึง 8 ใบ เตาเรือดอีก 5 ตัว บางคนก็หิ้วกระติกน้ำร้อนมาด้วย อาการที่เสียส่วนใหญ่คล้ายกันคือ ฟิวส์ขาด แต่ชาวบ้านทุกคนที่มาอบรมก็สามารถซ่อมได้อย่างง่ายดาย

ส่วนการอบรมครั้งที่ 5 เป็นเรื่อง การซ่อมทีวี ซึ่ง “โอม” เล่าว่าวันนั้นมีผู้เข้าอบรมจำนวน 17 คน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่รู้ว่าการซ่อมทีวีทำได้ค่อนข้างยาก จำนวนคนที่มาอบรมจึงลดลง แต่ชาวบ้านก็นำทีวีที่ได้จากการรับซื้อของเก่ามาเข้าอบรมถึง 6 เครื่อง

“การอบรมครั้งที่ 6 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของกิจกรรมนี้ พวกเรานั่งล้อมวงคุยกับชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และทบทวนบทเรียนจากการอบรมทั้ง 5 ครั้งที่ผ่านมา มีชาวบ้านบางคนบอกว่า มันไม่ยากอย่างที่พวกเขาคิด”

เมื่อสิ้นสุดการอบรมเรื่องการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ครูช่างเหล่านี้ดำเนินโครงการต่อยอดด้วย **หลักสูตรครูช่าง อบรมการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องยนต์** โดย **อมรเทพ คุมสุข** หรือ “ปลั๊ก” ที่รับหน้าที่เป็นครูช่างเครื่องยนต์ เล่าว่าในการอบรมเรื่องเครื่องยนต์นั้นมี **อาจารย์สุจินต์ จิระชีวะนันท์** เป็นที่ปรึกษาให้ พวกเขา คิดกิจกรรมนี้เพราะคิดว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้รถชาแล้ง ในการประกอบอาชีพ จึงคิดว่าความรู้ในการซ่อมแซม เครื่องยนต์เป็นสิ่งจำเป็น จึงทำการอบรมเพิ่มอีก 3 ครั้ง โดยการอบรมครั้งที่ 7 มี 2 หัวข้อคือ การเปลี่ยนถ่าย น้ำมันเครื่อง และ การปรับตั้งและการถอดล้าง คาบูเรเตอร์ ซึ่งมีผู้เข้าอบรมถึง 25 คน

ส่วนการอบรมครั้งที่ 8 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปะยาง ซึ่งรัฐพล โพธิ์ศรี หรือ “เอิร์ท” รับหน้าที่เป็นครูช่าง เล่าว่า นอกจากสอนปะยางแล้ว ในวันนั้นมีชาวบ้าน ที่ไม่ได้เข้าอบรมเรื่องการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง มาขอให้เขาช่วยสอน เขาจึงจัดการให้ชาวบ้านอีกคนที่ผ่านการอบรมมาแล้ว เป็นผู้ไปสอนชาวบ้านด้วย กันเอง เพื่อเป็นการยกระดับจากผู้เรียนเป็นผู้สอน

“ในการอบรมครั้งที่ 9 พวกเราเปิดเป็น ศูนย์เพื่อ ชาแล้ง เพื่อให้คำปรึกษาและบริการในเรื่องของการบำรุง

รักษาเครื่องยนต์ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำปัญหาหรือ อาการของเครื่องยนต์ที่แก้ไขค่อนข้างยากมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับครูช่างและชาวบ้านที่ผ่านการอบรมแล้ว”

นอกจากการอบรมเรื่องการซ่อมแซมแล้ว “ไก่อด์” ยังบอกอีกว่า พวกเขาจัดการอบรมครั้งที่ 10 เรื่อง **การ คัดแยกขยะความปลอดภัยและอาชีวอนามัย** โดย ศูนย์การจัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม (EESH) ของ มหาวิทยาลัย ซึ่งมีผลงานโดดเด่นด้วยการทำให้ มจร. ติดอันดับที่ 17 มหาวิทยาลัยสีเขียวของโลก (ปี 2011) มาแล้ว ด้วยการสอนให้ชาวบ้านเรียนรู้สัญลักษณ์ของ ขยะอันตราย และโรคต่าง ๆ ที่มากับขยะ โดยผู้เข้าอบรม ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็กจำนวน 40 คน ซึ่งหลังจาก อบรมและทดสอบพบว่าทุกคนสามารถแยกประเภทขยะ ได้อย่างถูกต้อง แต่กิจกรรมของพวกเขาที่ทำร่วมกับชุมชน แห่งนี้ยังไม่หมดเพียงเท่านี้

เพราะเมื่อการอบรมหลักสูตรครูช่างจบไป สิ่ง ที่พวกเขาทำต่อคือปรับปรุงลานกิจกรรมในชุมชนด้วยการ ทาสีสันตาม ตีเส้น โดยมีน้อง ๆ จากห้องเรียนอนุบาล ครูช่างมาช่วยวาดรูปบนพื้นสนามตามจินตนาการด้วย

“เราทาสีสันเพื่อให้คนในชุมชนมาเล่นกีฬาและ ออกกำลังกายกัน ในวันนั้นมีชาวบ้านจำนวนมากมาช่วย กันทาสี และยังมีน้ำหวานมาให้พวกเราดื่มดับกระหาย และมีภาพหนึ่งบนพื้นสนามที่น้องอนุบาลครูช่างวาด และเขียนว่า “หนูรักพี่ๆ ครูช่าง” ซึ่งภาพนั้นเป็นภาพ ที่พวกเราไม่มีวันลืม นอกจากนี้พวกเรายังนำสิ่งของที่

รับบริจาคมาจากทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยมามอบให้แก่น้อง ๆ ในห้องเรียนอนุบาลครูช่างด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พวกเรารู้ว่าสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วสำหรับบางคนก็กลายเป็นของมีค่าสำหรับเด็ก ๆ ในชุมชนแห่งนี้”

หลังจากกิจกรรมทุกอย่างเสร็จสิ้นลง “แบงค์” บอกว่าพวกเขาได้จัดกิจกรรมการทดสอบวัดระดับความรู้รายบุคคลของผู้ที่เข้าอบรมในแต่ละครั้ง โดยมีเกณฑ์การวัดผลจากคนที่เข้าอบรมครบว่ามีความรู้ความเข้าใจสามารถแก้ปัญหาจากโจทย์ที่เราตั้งไว้ได้ สามารถสอนคนอื่นได้และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เมื่อการอบรมครูช่างผ่านไปด้วยดี โดยมีผู้ผ่านเกณฑ์การอบรมและได้รับการคัดเลือกให้เป็น “นายช่างประจำชุมชน” จำนวน 6 คน กลุ่มนักศึกษาได้มอบ “บันทึกนายช่าง” ให้นายช่างทุกคนเพื่อใช้บันทึกปัญหา อาการเสีย และวิธีแก้ไขเมื่อมีผู้นำเครื่องใช้ไฟฟ้ามาซ่อม เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลสำหรับการซ่อมครั้งต่อไป พร้อมกับคู่มือที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในการอบรมแต่ละครั้ง ซึ่งพวกเขาได้มอบให้นายช่างประจำชุมชนไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป

และในขณะที่ทุกคนกำลังปลื้มใจกับความสำเร็จของโครงการ “เกด” แอบกระซิบเคล็ดลับความสำเร็จให้ฟังว่า พวกเขากำหนดหน้าที่ของบุคลากรในทีมให้ตรงกับที่เรียนมามากที่สุด โดยครูช่างไฟฟ้าก็ใช้นักศึกษาที่เรียนครุศาสตร์ไฟฟ้ามาโดยตรง ครูช่างเครื่องยนต์ก็เรียนครุศาสตร์เครื่องกลมา ส่วนคนที่ทำหน้าที่สกรีนเสื้อยืดเพื่อแจกให้กับผู้เข้าอบรมก็เป็นเธอเอง เพราะเรียนเทคโนโลยีการพิมพ์ และในห้องเรียนอนุบาลครูช่างพวกเขามีคนที่เรียนสาขาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทำการ์ตูนแอนิเมชั่นมาให้น้อง ๆ ดู หรือกระทั่งคู่มือสำหรับผู้เข้าอบรมก็มีคนที่เรียนเทคโนโลยีการศึกษามาช่วย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และสุดท้ายในวันที่พวกเขาปรับปรุงพื้นที่สนามกีฬาของชุมชนก็มีคนที่เรียนวิศวกรรมโยธามาช่วยวัดและตีเส้นสนาม ส่วนคนที่เรียนครุศาสตร์อุตสาหกรรมก็มาเชื่อมโกล์ฟุตบอลเพื่อติดตั้งในสนามกีฬาให้เด็ก ๆ ได้ใช้

สามัคคี... ชุมชน

เมื่อทุกอย่างลงตัว เหล่านายช่างประจำชุมชนทั้ง 6 คนก็ได้พูดคุยเพื่อ “สานต่อ” ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเป็นกิจกรรม “เก่าแลกใหม่” “พี่อู๋” ประธานชุมชนบอกว่า ความรู้ที่พวกเขาได้มา ควรนำมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ไม่ยอมทำให้ลืมๆ กันไป

“พวกเราจึงจัดกิจกรรมเก่าแลกใหม่ขึ้น โดยให้นายช่างทั้ง 6 คนเป็นศูนย์กลาง เช่น ถ้าใครเก็บพัดลมเก่าเสียแล้วมาให้ เราก็จะแลกตัวใหม่ที่เราซ่อมแล้วให้เขาไป ส่วนเขาจะนำไปใช้หรือนำไปขายก็ได้แล้วแต่เขา เพราะยังงี้ก็คุ้มกว่าที่เขาจะไปแยกชิ้นส่วนขายหรือขายทั้งที่มันยังเสียอยู่ ส่วนนายช่างก็ได้ค่าอะไหล่ตอบแทน แต่ถ้าบ้านไหนอยากให้เราสอนวิชาให้ เราก็จะไปสอนกันถึงบ้าน แบบตัวต่อตัวได้เลย”

“พี่อู๋” เล่าว่า ตั้งแต่มีโครงการครูช่างหัวใจหล่อเข้ามาในชุมชน ทำให้พวกเขาและชาวบ้านอีกหลายคนรู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น มีความรู้สำหรับการสร้างรายได้ให้ครอบครัว และถ้าทุกบ้านทำได้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้สะพานใจ 1 ต้องดีขึ้นอย่างแน่นอน

“ถ้าพวกเรานำความรู้ที่น้องสอนให้มาใช้เราจะประหยัดเงินได้เยอะเลย ที่ผ่านมามีถ้าซาเล้งเสียเราจะเข้าร้านซ่อมตลอด เสียเงินมาก แต่ตอนนี้ไม่ว่าจะปะยาง เปลี่ยนน้ำมันเครื่อง ล้างคาบูเรเตอร์ ตั้งโช้ พวกเราก็สามารถทำเองได้หมด คิดเฉลี่ยต่อปีเราสามารถประหยัดเงินได้ 650 - 750 บาท และที่สำคัญถ้าซาเล้งเสียถูกเงินกลางทางพวกเราก็ซ่อมเองได้ไม่มีปัญหา ส่วนพวกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่รับซื้อมาได้บอยที่สุดคือพัดลม ที่รับซื้อมาตัวละ 20 - 50 บาทเมื่อก่อนแยกชิ้นส่วนขายจะได้ราคาอยู่ที่ 60 - 70 บาท แต่ตอนนี้ถ้าเราซ่อมให้ใช้ได้แล้วค่อยไปขายก็ได้ตัวละ 100 - 200 บาท ที่สำคัญในหนึ่งสัปดาห์เราได้พัดลมมาเกือบสิบตัว ถึงเราซ่อมได้แค่ห้าตัวเราก็มีรายได้เพิ่มขึ้นเดือนละ 2,000 - 4,000 บาทแล้ว แต่ที่สร้างรายได้มากที่สุดคงเป็นทีวีที่รับซื้อมาเครื่องละ 50 - 200 บาท ถ้าแยกชิ้นส่วนขายได้ 200 บาทหรือถ้านำไปขายให้ร้านรับซ่อมทีวีก็ได้ 400 - 500 บาท แต่ถ้าเราซ่อมเองจะขายได้ราคาสูงถึง 800 - 1,000 บาทเลยทีเดียว”

ก้าวต่อไปของ...ชุมชนใต้สะพานโขง 1

เมื่อรู้ว่าสิ่งที่พวกเขาทำให้กับชุมชนไม่สูญเปล่า และมีคนพร้อมจะสานต่อโครงการของพวกเขา “เกด” บอกว่าพวกเขาวางแผนต่อไปในการพัฒนาชุมชนไว้แล้ว ด้วยการส่งต่อโครงการให้แก่้อง ๆ ในสโมสรนักศึกษา คณะครุศาสตร์ฯ รุ่นต่อไปได้เข้ามาดูแลชุมชนใต้สะพานโขง 1 รวมถึงการอบรมความรู้ในเรื่องอื่น ๆ ให้แก่คนในชุมชนต่อไป โดยมี **รศ.ดร.กุลธิดา ธรรมวิภาชน์** เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งท่านก็อาสาที่จะเข้ามาช่วยดูแลต่อไป

รศ.ดร.กุลธิดา กล่าวถึงลูกศิษย์ทั้ง 13 คนว่า พวกเขาเรียนหนักมาก มีบางเวลาที่พวกเขาท้อ แต่อาจารย์ยอมรับว่านักศึกษาทีมนี้เป็นทีมที่สืดยอดมาก ๆ

“เราจะให้กำลังใจพวกเขาตลอดเวลา และจะของบประมาณเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยและจากคณะฯ มาให้ เพราะคิดว่าชุมชนที่เข้าไปนั้นอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยของเรา เราจึงควรมีส่วนสนับสนุนในการพัฒนาชุมชนด้วย ส่วนเรื่องการทำงานเมื่อนักศึกษามีปัญหา เขาไม่เคยวิ่งมาโยนปัญหาให้เราแก้ แต่พวกเขาจะคิดหาวิธีแก้ไขกันมาแล้ว จึงค่อยมาปรึกษาเราว่าโอเคหรือไม่ แม้จะมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา แต่เราจะไม่เข้าไปแทรกแซงการทำงานของพวกเขา เพราะเราเคารพการตัดสินใจซึ่งกันและกัน เราเข้าใจว่าทุกคนทำงานต้องหวังรางวัล แต่เราจะบอกพวกเขาเสมอว่าถ้าจะทำงานให้ดีอย่าเอารางวัลเป็นที่ตั้ง ให้ทำงานภายใต้ความสบายใจและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แล้วงานเราจะออกมามีคุณภาพเอง”

รศ.ดร.กุลธิดา บอกว่า หลังจากทีมวิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนในกรุงเทพฯ เห็นว่าโครงการครูช่างหัวใจหล่อต่อยอดอาชีพชาเล้งเป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์ต่อคนที่ประกอบอาชีพชาเล้งจริง ๆ จึงอยากให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนใต้สะพานที่ 1, 2 และ 3 นำโครงการนี้ไปเป็น “ต้นแบบ” ในการพัฒนาคุณภาพของคนชุมชนใต้สะพานต่อไป

เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รับใช้ชุมชน

รศ.ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี บอกว่า ทราบข่าวการรวมตัวของนักศึกษาในกลุ่มนี้มาระยะหนึ่งแล้ว เห็นว่าพวกเขามีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อสร้างความรู้แก่คนในชุมชนให้มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และนอกเหนือจากการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนและการแข่งขันในโครงการนี้แล้ว สิ่งสำคัญที่พวกเขาทำคือการตัดสินใจเลือกที่จะทำงานเพื่อผู้ด้อยโอกาส หรือชุมชนที่เป็นชายขอบของสังคม ด้วยการชี้ให้เห็นว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความหมายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์

“สิ่งที่พวกเขาทำถือเป็นความภูมิใจของมหาวิทยาลัย แน่แน่นอนว่าทุกการแข่งขันต้องมีรางวัลเป็นจุดยึดเหนี่ยว แต่นักศึกษากลุ่มนี้แสดงให้เห็นแล้วว่า การตั้งใจและจริงจังในการทำงานโดยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและสม่าเสมอ นั้น มีความหมายอย่างยิ่งเป็นเลิศที่สุดแล้ว”

นายนาทกร คุ้มภัย “เบงก์” หัวหน้าโครงการ

ผมรับหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการและเป็นครูช่างวันที่อบรมพัฒนาด้วย ทำให้ได้ใช้ความรู้ วิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรมฯ ที่เรียนมา 100 เปอร์เซ็นต์ ทั้งสอนทั้งซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ทำให้ผมได้ประสบการณ์การสอนนอกห้องเรียนโดยตรง ได้รู้ว่าการสอนจริงต้องประยุกต์ความรู้ให้ตรงกับผู้เรียน เช่น สอนผู้ใหญ่เรื่องการเรียนรู้ต้องชัด ตัวอักษรต้องใหญ่ ตัวหนังสือมากไปก็ไม่ดี ควรใช้ภาพหรือสัญลักษณ์ให้เข้าใจง่าย ส่วนเหตุการณ์ประทับใจที่สุดคือ ตอนที่อบรมการซ่อมพัดลม มีลุงคนหนึ่งซ่อมพัดลมได้ แก่ดีใจมาก วิ่งกลับไปบ้านหัวพัดลมมาซ่อมอีกเครื่องหนึ่งพร้อมรอยยิ้ม ส่วนเด็ก ๆ ในชุมชนวันแรกที่เจอกันเด็ก ๆ จะดีใจมาก แต่วันนี้เด็ก ๆ มีความอ่อนน้อมมากขึ้น และยกมือไหว้พวกผมทุกครั้งที่เจอกัน ส่วนตัวเองผมคิดว่า ผมมีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้นจากการทำโครงการนี้

นายวุฒิพงษ์ แพนสักษณ์ “โกโก้”

ผมรับหน้าที่ควบคุมการสื่อสารและประชาสัมพันธ์โครงการ เพราะเรียนสาขาเทคโนโลยี การศึกษาและสื่อสารมวลชน จึงนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้หมดทุกอย่าง ทั้งการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการทำสื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายที่สุด การทำโครงการนี้สิ่งที่ผมได้มากที่สุดคือเทคนิคการสอน เพราะแม้จะเรียนวิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรมฯ มาเหมือนกัน แต่คนละสาขา ทำให้ผมเห็นทักษะการสอนของเพื่อนสาขาอื่น ๆ ซึ่งผมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพตัวเองได้แน่นอน อีกทั้งความรู้เกี่ยวกับการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือการซ่อมเครื่องยนต์ก็เพิ่งได้มาเรียนรู้ที่นี่ แต่เรื่องที่ประทับใจที่สุดเป็นตอนที่ผมนั่งคุยกับคุณลุงท่านหนึ่ง เขาบอกว่าชอบคุณพวกเรามากที่มาให้ความรู้กับพวกเขาและลุงเขาก็ยกมือไหว้ เป็นภาพที่ประทับใจผมมาก

นางสาวเกศรินทร์ ก้วทอง “เกด”

เราเรียนสาขาเทคโนโลยีการพิมพ์และบรรจุภัณฑ์มา จึงได้ใช้ความรู้เรื่องการกรีนเสื้อและทำสื่อต่างๆ ได้เรียนรู้เทคนิคเพิ่มเติมจากนอกห้องเรียน แต่หน้าที่หลักคือดูแลห้องเรียนอนุบาลครูช่าง เป็นสิ่งที่คาดไม่ถึง เพราะเด็กที่นี้ค่อนข้างดีและก้าวร้าว แต่เราสามารถทำให้เขาอ่อนน้อมลงได้ รู้จักการให้ความเคารพ ขอโทษ การให้อภัย และมีระเบียบวินัย การมาเป็นครูช่างอนุบาลทำให้ได้มุมมองใหม่ๆ เป็นสิ่งท้าทายสำหรับวิชาชีพครูที่ต้องสอนเด็กที่ขาดทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ อุปกรณ์ แม้กระทั่งความรักความอบอุ่น ทำให้เราต้องปรับตัวมาก และมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป ตอนนี้มีน้องสว่น้องชายเพิ่มมาหลายคน และได้มิตรภาพใหม่ๆ เป็นพี่ ป้า น้า อา ในชุมชน ซึ่งถ้าไม่ได้ทำโครงการนี้ก็คงไม่ได้สัมผัสด้านที่เป็นสีขาวและความมีน้ำใจของพวกเขา

โครงการครูช่างหัวใจหล่อต่อยอดอาชีพชาลิ่ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

หัวหน้าโครงการ นายธนากร คุ้มภัย

คณะกรรมการประกอบด้วย

นายวุฒิกกร ตุ่นเงิน	นายอมรเทพ คุณสุข
นายกิตติดิษฐ์ แก้วทอง	นายภักดี พาศิริ
นางสาวสุวิมล ชัชวาลแสง	นายรัฐพล โพธิ์ศรี
นายณัฐวุฒิ ไชยโย	นางสาวเกศรินทร์ ก้วทอง
นายณัฐวุฒิ มหามานุกุลวงศ์ชัย	นายรุ่งโรจน์ แซ่อู่ย
นายวุฒิมพงษ์ แผนสท้าน	นายอิทธิวัฒน์ ภัสราธร

อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ.ดร.กฤติดา ธรรมวิวัฒน์	ผศ.เอกรัตน์ รวยรวย
อาจารย์ธณภณ อารังคุณานัน	ดร.สุจินต์ จิระชีวะนันท์
ดร.รุ่งโรจน์ ปิยะภาณุวัฒน์	จำสลิบเอกพินิจ ประจันตวนิช
รศ.ดร.สิทธิชัย แก้วเกื้อกุล	รศ.ดร.พรปภัตสร ปริญญาญกุล

ส่วนประกอบ

พริกแห้ง	60 %
กระเทียม-หอมแดง	10 %
ถั่วเน่า	10 %
กะปิ	15 %
เกลือ	5 %
หมดอายุ	

ปริมาณสุทธิ 500 กรัม
Tel. 0-5367-3258, 08-1473-7499

ข้อมูลทางโภชนาการ

1 หน่วยบริโภค : 40 กรัม จำนวนหน่วยบริโภคต่อสัตว์
ทุกตัวทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค พลังงานตั้ง
(พลังงานจากไขมัน 70 กิโลแคลอรี)

ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน

ไขมันทั้งหมด	7 ก.	11%	วิตามิน
ไขมันอิ่มตัว	4.5 ก.	23%	วิตามิน
โคลเลสเตอรอล	10 มก.	3%	วิตามิน
โปรตีน	5 ก.		วิตามิน
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด	12 ก.	4%	แคลเซียม
ใยอาหาร	8 ก.	32 %	เหล็ก
น้ำตาล	< 1 ก.		
โซเดียม	2,090 มก.	57%	
พลังงาน (กิโลแคลอรี); ไขมัน = 9 โปรตีน = 4			

ส่วนผสมอาหารสัตว์ : ป้าพริก 1/2 กก. หมูขี้เหล็ก 1 กก. กระเทียม 1 กก. 100
พริก 1 กก. (250 กรัม) พริก 1 กก. มะขามเทศ 1 กก. เกลือ 50 กรัม
วิธีการทำ : ต้มให้เดือดคนด้วยไม้พายใส่ พริกจากนั้นก็เอารวมๆ หมูขี้เหล็กใส่
จากนั้นใส่พริกที่เหลือจากนั้นใส่พริกที่เหลือ... และชิมรส รอให้เดือด โขลนเดือด แล้ว
บรรจุลงในถุงพลาสติก

ผลิตโดย : กลุ่มบริษัท...
โทร : 0-5367-3258, 08-1473-7499

วิทยาลัยเชียงราย

เครื่องแกง
บ้านสันมะนะ
“อร่อย” ไม่แพ้ใคร

เพราะเคยเป็นแชมป์จากโครงการนี้...วิทยาลัยเชียงรายจึงติดตามข่าวสารของโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ทุกปี และปีนี้ก็เช่นกัน น้อง ๆ จาก 3 คณะประกอบด้วย วิศวกรรม สาธารณสุข และบริหาร มารวมตัวกัน เพื่อส่งผลงานเข้าแข่งขันอีกครั้ง

ไม่ไกลจากวิทยาลัยเชียงราย มีชุมชนเล็ก ๆ ชื่อว่า “บ้านสันมะนะ” ที่เลื่องชื่อในด้านการผลิต “เครื่องแกง” โดยเฉพาะเครื่องแกงสำหรับทำ “น้ำเงี้ยว”

แต่วิสาหกิจเล็ก ๆ แห่งนี้ไม่เคยคิดคำนวณต้นทุนการผลิตว่า ในแต่ละวันพวกเขาต้องซื้อวัตถุดิบจำพวก พริก หอม กระเทียม ถั่วเน่า (แผ่นถั่วเหลืองบด) และค่าแก๊สหลอดต้มเป็นจำนวนเงินเท่าไร ขณะเดียวกันทุก ๆ ขั้นตอนการผลิตก็ยังไม่เคยมีหน่วยงานใดเข้ามาตรวจสอบดูแลว่ามีความสะอาดปลอดภัยหรือไม่

หลังจากสำรวจพื้นที่โดยรอบ น้อง ๆ จากวิทยาลัยเชียงราย ที่มีนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ 5 คนเป็นแกนนำก็นำข้อมูลเบื้องต้นของบ้านสันมะนะไปหารือกับ อาจารย์ภักดี สิทธิฤทธิภักวิน อาจารย์ที่เคียพาลูกศิษย์ คว้าถ้วยรางวัลชนะเลิศมาแล้ว

อาจารย์อธิบายองค์ประกอบ และเงื่อนไข ตลอดจนการทำงาน โดยเฉพาะการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะทำอะไร ตรงไหน และอย่างไร...

เมื่อรู้แนวทาง น้อง ๆ จึงเดินทางกลับไปยังบ้านสันมะนะอีกครั้ง เพื่อพูดคุยกับ “วัลลภา ฟองเสียง” หรือ “แม่มอย” แกนนำวิสาหกิจชุมชนบ้านสันมะนะ เกี่ยวกับโครงการที่จะไปร่วมดำเนินงาน

“ณัฐพล ร้องหาญแก้ว” หรือ “นัฐ” นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะวิศวกรรมศาสตร์ เล่าว่า ในช่วงแรก ๆ ที่ลงไปหารือกับชาวบ้านนั้น “แม่มอย” ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบอกว่า อยากได้ฉลากผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่ในส่วนของทีมมองไปที่เรื่องของการจัดการทั้งระบบการผลิตเพื่อลดต้นทุนผลิต ไม่ว่าจะเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงาน หรือด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องแกง

น้อง ๆ จึงใช้ “ความถนัด” ผสมกับ “ความรู้” มากำหนด “เป้าหมาย ของ โครงการเครื่องแกงบ้าน สันมะนะ สะอาด ปลอดภัย และลือเลื่องไม่แพ้ใคร” คือการ “ลดต้นทุนการผลิต” โดยมีกิจกรรมรองรับมากมาย เช่น จัดทำเตาอบพลังงานแสงอาทิตย์ จัดทำเตาชีวมวลให้กับชาวบ้านจำนวน 20 หลังคาเรือน พัฒนาผลิตภัณฑ์พร้อมฉลาก ส่งเสริมการปลูกพริกเพื่อลดต้นทุนด้านวัตถุดิบ เป็นต้น

โดยตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์จะช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้แก๊สหุงต้ม หรือ LPG ในการคั่วพริก หัวหอม และกระเทียม ซึ่งต้องใช้เป็นจำนวนมากในแต่ละเดือน ขณะที่การส่งเสริมให้ปลูกพริก ที่นักศึกษาชมองว่า จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบหลักคือ “พริกแห้ง”

อย่างไรก็ตาม ในวันที่น้อง ๆ มานำเสนอรอบ 40 ทีม คณะกรรมการได้ให้คำแนะนำว่า กิจกรรมที่ทำมีมากเกินไป จำเป็นต้อง “โฟกัส” ไปที่กิจกรรมหลักที่มีความ “เป็นไปได้” สำหรับการทำโครงการในระยะ เวลา 3 เดือน

กิจกรรมทั้งหมดจึงถูกปรับเปลี่ยนไปเป็น “การปรับปรุงรูปแบบการผลิต” เพื่อลดต้นทุน และให้ได้มาซึ่งมาตรฐานผลิต หรือมาตรฐาน GMP

- GMP เฉพาะผลิตภัณฑ์ หรือ Specific GMP เป็นข้อกำหนดที่เพิ่มเติมจาก GMP ทั่วไปเพื่อมุ่งเน้นในเรื่อง ความเสี่ยง และความปลอดภัยของแต่ละผลิตภัณฑ์อาหาร เฉพาะมากยิ่งขึ้น

GMP คืออะไร

Good Manufacturing Practice (GMP) หมายถึง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหารเป็นเกณฑ์ หรือ ข้อกำหนดขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการผลิตและควบคุม เพื่อให้ผู้ผลิตปฏิบัติตามและทำให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างปลอดภัย โดยเน้นการป้องกันและขจัดความเสี่ยงที่อาจจะทำให้อาหารเป็นพิษ เป็นอันตราย หรือเกิดความไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค GMP มี 2 ประเภทดังนี้

- GMP สุขลักษณะทั่วไป หรือ General GMP เป็น หลักเกณฑ์ที่นำไปใช้ปฏิบัติสำหรับอาหารทุกประเภท

หลักการของระบบ GMP

ครอบคลุมตั้งแต่สถานที่ตั้งของสถานประกอบการ โครงสร้างอาคาร ระบบการผลิตที่ดีมีความปลอดภัย และมีคุณภาพได้มาตรฐานทุกขั้นตอน นับตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนการผลิต ระบบควบคุม ตั้งแต่วัตถุดิบระหว่างการผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปการจับเก็บการควบคุมคุณภาพ และการขนส่งจนถึงผู้บริโภค มีระบบบันทึกข้อมูล ตรวจสอบ และติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์รวมถึงระบบการจัดการที่ดีในเรื่องสุขอนามัย (Sanitation และ Hygiene) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายมีคุณภาพและความปลอดภัยเป็นที่มั่นใจเมื่อถึงมือผู้บริโภค

ทั้งนี้ GMP ยังเป็นระบบประกันคุณภาพขั้นพื้นฐาน ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระบบประกันคุณภาพอื่น ๆ ต่อไป เช่นระบบ HACCP (Hazards Analysis and Critical Control Points) และ ISO 9000 อีกด้วย

เปลี่ยนใจ...เพื่อปรับปรุง

เมื่อโจทย์ถูกปรับมาเป็นการทำมาตรฐาน GMP ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล ลำพังความรู้ด้านวิศวกรรมพลังงานทางเลือกจึงไม่เพียงพอต่อโครงการนี้อีกต่อไป “กัณฑ์พิชญ์ญาณ สาราเงิน” หรือ “เป้” จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ จึงถูกดึงมาเสริมทีม

“โจทย์ของผมคือ ดูเรื่องระบบสุขภาวะ การจัดการโรงเรือน และความสะอาดของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต...หลังจากเดินดูรอบ ๆ ก็ไปคุยกับแม่มอยว่า ถ้าจะทำให้ผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน และมีการรับรองนั้น ต้องปรับเปลี่ยนสถานที่ และจัดระบบใหม่ เพราะตอนนี้ทั้งเครื่องจักร ห้องที่ชำรุด และห้องบรรจุภัณฑ์เป็นห้องเดียวกัน คุ้มกันไม่เป็นระบบระเบียบ แม่มอยก็บอกว่าดี อยากปรับปรุงมานานแล้วเหมือนกัน แต่ไม่มีโอกาสและไม่รู้จะทำอย่างไร”

แต่ก่อนจะลงมือปรับปรุงห้องครัวและส่วนผลิต น้ำพริกบ้านสันมะนะ “เป้” และทีมที่รับผิดชอบด้านสุขภาวะนำข้อมูลที่มีอยู่ไปหารือกับวิสาหกิจจังหวัด เชียงราย โดยแสดงความจำนงว่าจะร่วมมือกับนักศึกษาอีก 2 คณะ คือวิศวกรรมศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ ทำการปรับปรุงวิสาหกิจการทำเครื่องแกงบ้านสันมะนะ ให้ได้ไปรับรองตามมาตรฐานของ GMP

“แต่ปรากฏว่า GMP เสียนไขเยอะมาก เพราะกว่าที่คณะกรรมการจะออกใบรับรองให้ได้ ก็ต้องมีการตรวจสอบตั้งแต่ขั้นตอนแรก ไปจนถึงการจัดจำหน่าย และถ้าหากจะทำงานจริง ๆ คงต้องรู้ที่นี้ทั้งหมด...เพราะโต๊ะต้องเป็นโต๊ะสแตนเลสที่ทำความสะอาดได้ ทางเข้าก็ต้องเข้า-ออกทางเดียว และต้องมีชุดทำงานที่มิดชิด”

เมื่อ GMP ดูเหมือนจะไกลเกินเอื้อม และมีราคาสูงเกินกว่าที่วิสาหกิจเล็ก ๆ ของบ้านสันมะนะจะไปถึง สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมก็มีทางออกสำหรับชุมชนคือการออก “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” หรือ “มผช.” ทำให้โจทย์การทำงานของพวกเขาต้องเปลี่ยนไปอีกครั้ง

“เมื่อบประมาณที่มีอยู่ไม่สามารถทำมาตรฐาน GMP น้ำพริกบ้านสันมะนะได้ ก็เหลือเพียงมาตรฐาน มผช. เท่านั้น ซึ่งสิ่งที่ มผช. ต้องการคือ สถานที่ผลิต ต้องถูกสุขลักษณะและมีคุณภาพ...ที่นี้เราก็ได้หลักว่า ต้องปรับปรุงทุก ๆ สิ่งที่มีให้ถูกสุขลักษณะเพื่อให้ได้การรับรองจาก มผช.”

สำหรับ มผช. หรือ “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” เป็นการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งในการออกใบรับรองมาตรฐาน มผช. นั้นทางสำนักงานฯ จะดำเนินการตรวจสอบสถานที่ผลิตและเก็บตัวอย่างจากสถานที่ผลิตส่งตรวจสอบ เพื่อพิจารณาและออกใบรับรอง ตลอดจนติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง โดยสุ่มซื้อตัวอย่างที่ได้รับการรับรองจากสถานที่จำหน่าย เพื่อนำไปตรวจสอบในห้องปฏิบัติการ โดยกระบวนการติดตามตรวจสอบเช่นนี้จะทำให้มั่นใจได้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน มผช. เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานในการผลิต และปลอดภัยต่อผู้บริโภคจริง ๆ

เมื่อเจตย์คือ การปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้า แต่น้อง ๆ ก็ยังไม่ทิ้งเป้าหมายเดิมคือ เรื่องของการลดต้นทุนการผลิต น้อง ๆ ทั้ง 3 คนจะจึงตั้งวงหรือภายใต้ความถนัดและความรู้ของแต่ละคน โดยเพื่อน ๆ คณะวิศวะรับผิดชอบเรื่องตู้อบพลังแสงอาทิตย์ คณะบริหารดูแลและออกแบบผลิตภัณฑ์และวางระบบบัญชี ส่วนคณะสาธารณสุข รับผิดชอบงานด้านสุขาภิบาล และสุขภาวะอนามัยทั้งของคนผลิตและโรงงาน

สามประสาน...เพื่อบริการชุมชน

ท่ามกลางเปลวแดด...ทีมวิศวะที่รับผิดชอบตู้อบพลังแสงอาทิตย์ ได้ระดมสรรพกำลังจากรุ่นน้องและรุ่นพี่ทำการประกอบตู้อบขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตรอย่างชะมัดเข้มข้น โดยลักษณะตู้อบจะมีสีดำเพื่อดูดความร้อนจากแสงอาทิตย์ มีประตูเปิด - ปิดด้านข้าง ส่วนด้านบนเป็นกระจกใส อุตรรอยต่อด้วยวัสดุกันน้ำ โดยทั้งหมดใช้งบประมาณทั้งสิ้น 15,000 บาท

หากในสภาวะไร้แดด ตู้ดังกล่าวจะได้พลังงานความร้อนจากขดลวดจากเตาไฟฟ้าที่ติดตั้งไว้จำนวน

6 จูกรอบตัวตู้...ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่าตู้อบดังกล่าวสามารถอบอาหารในตู้ได้...แม้ในวันนั้นจะเป็นวันที่ไร้พลังงานแสงอาทิตย์ก็ตาม

“ตู้นี้จะใช้อบพริก กระเทียม หอม ถั่วเน่า ปลาแห้ง การอบในตู้ที่มีขีดจำกัดจะให้วัตถุดิบปลอดจากแมลงวันและฝุ่นละออง ข้อดีอีกอย่างหนึ่งคือ ป้องกันการสูญเสียความร้อน ซึ่งจะทำให้พริกแห้งหรือปลาแห้งแห้งเร็วขึ้น” “นัฐ” ตัวแทนจากคณะวิศวะ เจ้าของไอเดีย “ตู้อบพลังแสงอาทิตย์” กล่าวอย่างภาคภูมิใจ

ขณะที่ฟากของวิศวะดำเนินงานอย่างชะมัดเข้มข้น ทีมจากสาธารณสุขก็กำลังจัดการกับสภาพแวดล้อมของตัวอาคาร ด้วยการจัดระบบข้าวของเครื่องใช้ที่วางระเกะระกะ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเปิดทางให้แสงสว่างจากภายนอกส่องเข้าไปถึง

สำหรับเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต โดยเฉพาะในส่วนที่ใช้ประกอบอาหาร ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ ตู้ หรืออุปกรณ์อื่นก็ต้องปรับเปลี่ยนใหม่หมด เพื่อความสะดวกในการทำความสะดวก

“ตอนแรกจะใช้เป็นโต๊ะไม้สัก แต่ข้อจำกัดของไม้คือถ้าใช้ไปนาน ๆ ไม้จะพองตัว อาจปนเปื้อนในอาหารได้ จึงปรับเป็นโต๊ะสแตนเลสแทน แต่เนื่องจากมีราคาสูงจึง

ค่อย ๆ ทาย่อย ๆ เปลี่ยนจนกว่าจะครบ ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการทำความสะอาดสัปดาห์ละครั้ง”

ในส่วนของระบบสุขาภิบาล มีการติดตั้งระบบประปาเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนระบบน้ำทิ้ง โดยจะมีการระบายน้ำทิ้งออกทางด้านหลัง ติดตั้งอ่างล้างมือ จัดทำห้องน้ำแยกออกมาจากตัวอาคาร จัดการกับขยะและแมลงนำโรค และหมั่นบำรุงรักษาตัวอาคารด้วยการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับผู้ปรุงอาหาร ก็ส่งเสริมเรื่องการแต่งกายให้ถูกสุขลักษณะและมิดชิด...ตามกติกาของ มฟช.

ในขณะที่ทั้ง 2 ทีมกำลังทำงานของตัวอย่างเต็มที่ ทีมจากคณะบริหารธุรกิจ ที่มีการกิจปรับเปลี่ยนฉลากและบรรจุภัณฑ์ ซึ่งต้องทำการบ้านค่อนข้างหนักเนื่องจากผู้บริโภคจดจำฉลากข้างห่อพริกแคงที่มีสีน้ำเงินได้แล้ว ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงบรรจุภัณฑ์ของสินค้านักศึกษาทีมนี้จึงต้องทำการบ้านเป็นพิเศษ

“แม่มอย” ยังให้คงฉลากสีน้ำเงิน และ ตราไอทอป 4 ดาวไว้เหมือนเดิม แต่ให้เพิ่มข้อมูลทางโภชนาการที่อยู่และส่วนประกอบทางด้านโภชนาการเข้าไปเพื่อในอนาคตอาจจะทำเรื่องขอไอทอป 5 ดาว เราก็นำความต้องการของชาวบ้านไปออกแบบร่วมกับอาจารย์ที่สอนด้านนี้โดยตรง ปรับกันหลายรอบกว่าจะลงตัว บางครั้งก็บอกว่า ข้อมูลแน่นเกินไป โลโก้เล็กไป แต่เราก็ออกแบบจนแม่มอย และชาวบ้านพอใจ...ตอนแรกสวยมาก โลโก้

เล็ก ๆ แต่ “แม่มอย” ก็บอกว่าไม่เอา อ่านยาก ให้ทำตัวหนังสือให้ใหญ่ขึ้น

ลดต้นทุนด้วยตาแก๊สพลังงานชีวมวล

นอกจากการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อระบบสุขภาวะที่ดีของคนทำและคนกิน มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่โดยมีขนาดเล็กใหญ่ให้เลือกตามความต้องการของผู้บริโภคแล้ว แต่ทั้งหมดนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายเรื่องของต้นทุนการผลิต

น้อง ๆ จากคณะบริหารซึ่งดูแลระบบบัญชีบอกว่าจากการเก็บบันทึกเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า ค่าใช้จ่ายหลัก ๆ อย่างเช่น ค่าแก๊ส ค่าถั่วเน่า และค่าพริก ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักยังคงมีค่าใช้จ่ายสูง ค่าถั่วเน่าคือจะทำอย่างไรเพื่อลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้

จากการวิเคราะห์ต้นทุนก็พบว่า ในทุก ๆ ขั้นตอนต้องใส่ไฟ ไม่ว่าจะเป็นการคั่วถั่วเน่า คั่วพริก หอม กระเทียม หรือปลาแห้ง จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ของทีมีวิเศษที่ต้องคิดหาช่องทางการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตเครื่องแกงของบ้านสันมะนะ

“เราเคยทำเตาฉนวนที่ใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง ก็เลยเอามาลองใช้ที่นี่ ปรากฏว่าใช้ได้ดี ชาวบ้านก็ให้ความสนใจ...และใช้มาจนถึงตอนนี้”

ลดรายจ่าย...เพิ่มรายได้

ผลจากการทำโครงการของน้อง ๆ 3 คนจาก วิทยาลัยเชียงราย ทำให้ต้นทุนการผลิตมีระบบ และมีมาตรฐานมากขึ้น ระหว่างนี้ก็รื้อให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมาตรวจสอบและออกใบรับรอง

ในส่วนของต้นทุนการผลิตที่ลดลงนั้น จากการเก็บข้อมูลพบว่า ในการผลิตเครื่องแกง 1 ครั้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันมะนะ สามารถผลิตได้ 46 กิโลกรัม/วัน โดยนำไปบรรจุใส่ถุงขนาดครึ่งกิโลกรัมได้ 92 ถุง ขายถุงละ 50 บาท ซึ่งต้นทุนต่อถุงอยู่ที่ 32.34 บาท ซึ่งหลังจากเปลี่ยนจากแก๊ส LPG มาเป็นเตาชีวมวล ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงเหลือ 31.31 บาท และถ้าใช้เตาชีวมวลทั้งระบบ เช่น ทั้งคั่วพริก คั่วถั่วเน่า และการปรุงรส ค่าใช้จ่ายจะลดลงอีกหลายเท่าตัว

ในส่วนของ “ยอดขาย” ก็สูงขึ้น เพราะนักศึกษาช่วยเพิ่มช่องทางจำหน่ายให้มากขึ้น และที่สำคัญมีเครื่องแกงทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อไปรับประทาน แม้ตลาดใหม่อาจจะยังไม่คุ้นตาผู้บริโภคก็ตาม...

สิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้น

“แม่มอย” ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันมะนะ บอกว่า รู้สึกดีใจที่น้องๆ เข้ามาช่วย เพราะตั้งแต่ก่อตั้งกลุ่มมา ยังไม่มีใครมาให้ความช่วยเหลือแบบที่นักศึกษาทำเลย น้องๆ ช่วยทุกอย่าง ทั้งจัดโรงครัว ย้ายของ เก็บกวาดเช็ดถู ทำความสะอาด เมื่อก่อนเสียค่าแก๊สเดือนละเป็นพัน แต่เมื่อน้องๆ มาช่วยทำเตาชีวมวลให้ก็ช่วยลดค่าแก๊สไปได้เยอะอยู่เหมือนกัน

“ภักดี สิทธิฤทธิ์วิน” อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ บอกว่า ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา จะคอยให้คำแนะนำนักศึกษา และคอยดูแลอยู่ห่างๆ คอยติดตามแต่จะไม่เข้าไปยุ่ง ปล่อยให้นักศึกษาทำกันเอง ให้พวกเขาเรียนรู้ ลองผิดลองถูกกันเอง แต่ก็จะช่วยเก็บตกทั้งคำถามและคำแนะนำต่างๆ

วันนี้ทั้งชาวบ้าน และนักศึกษาจากวิทยาลัยเชียงราย เชื่อว่า เมื่อถึงวันที่ มผช.ออกใบรับรองให้ “เครื่องแกงบ้านสันมะนะ” จะขายดิบขายดี มากกว่าที่เป็นอยู่...

นางสาวอนุภา เต๊ะจิះ “บี” หัวหน้าโครงการ

ตอนแรกที่อาจารย์บอกว่ามีโครงการให้ทำ ก็ไม่ยอมทำ เพราะใกล้จะจบแล้ว อยากจะตั้งใจเรียนมากกว่า แต่เมื่อเห็นเพื่อน ๆ ที่คณะมาทำ เลยมาทำด้วย เหนื่อยมาก เพราะต้องทำงานไปด้วย เรียนไปด้วย ทำไปทำมาเพื่อน ๆ ก็หายไปหมด เราก็คิดว่าถ้าเราออกแล้วใครจะทำ และที่สำคัญคือ มันเป็นความถนัดของเอกเราด้วย เราไม่ยอมท้งงานเลย อยู่ช่วยเขา เพื่อน ๆ ในคณะบริหารก็เหลือเราอยู่คนเดียว แต่จะท้งก็ไม่ได้ ไหน ๆ ก็ทำมาขนาดนี้แล้ว ก็เลยต้องทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ยิ่งทำไปก็ยิ่งสนุก รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่ามากขึ้น และได้ความรู้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการลงชุมชนว่าทำอย่างไรชาวบ้านจึงจะร่วมมือ แต่ที่ได้มากที่สุดคือเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนภายในระบบวิชาชีพ เพราะเราจบบัญชีก็ต้องทำงานด้านนี้อยู่แล้ว

นายกันต์พิชญญาน สารจีน “แป๋”

ปกติผมเป็นเด็กกิจกรรมอยู่แล้ว เคยทำกิจกรรมทุกอย่างของวิทยาลัย เข้ามาทำโครงการนี้ได้เพราะรุ่นพี่และอาจารย์ชักชวน กอปรกับผมเองก็สนใจด้านนี้อยู่แล้ว เพราะหากถึงช่วงเวลาฝึกงานผมต้องลงชุมชนอยู่ดี เลยอยากลองหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ดู แต่เมื่อได้เข้ามาทำงานจริง ๆ รู้เลยว่าโจทย์ของโครงการยากมาก แต่ท้าทายความสามารถ และเมื่อลงมือทำจริง ๆ ก็ได้รู้ว่าคนละเรื่องกับที่เราเรียนเลย เพราะตอนเรียนใช้แค่ทฤษฎี แต่เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ พบว่ามีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคน สถานที่ที่ประกอบการ แต่พอทำได้ ก็รู้สึกภูมิใจ

นางสาวพิชญญ์ เครือสุพรรณ “พิ๊ก”

ตอนเริ่มโครงการนี้ใหม่ ๆ เราไม่ได้เข้าร่วมตั้งแต่ต้น เพิ่งเข้ามาทำตอนหลัง เพราะเห็นว่า มีประโยชน์ต่อชุมชน และเราก็สนใจในสิ่งที่เขาทำด้วย ที่สำคัญคือเป็นกิจกรรมร่วมของหลายคน หากไม่ทำเราก็จะนั่ง ๆ นอน ๆ อยู่ในห้องเฉย ๆ เลยคิดว่ามาช่วยเพื่อน ๆ ทำโครงการดีกว่า เพราะได้ประสบการณ์ด้วย งานที่รับผิดชอบคือการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เริ่มตั้งแต่หาข้อมูลมาตรฐานของพัฒนาชุมชนที่อุตสาหกรรมจังหวัด นอกจากนี้ก็มีส่วนร่วมในการออกแบบแนวคิดอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย

นายวีระศักดิ์ พันธุ์ไม้ “จ๊อบ”

ผมมีหน้าที่ดูแลเรื่องงานออกแบบ และการปรับปรุง ทาสี ทำตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ หัวข้อ ว่าทำอะไรให้ตู้อบแข็งแรง ต้องวางตรงไหนอย่างไร รวมถึงต้องคิดขนาดของ ตู้อบด้วยว่าต้องมีขนาดเท่าไร จึงจะให้ความร้อนสูงสุด แม้เราจะมีความรู้อยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่พอ ต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้รู้ อาจารย์ และอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน

โครงการเครื่องแกงบ้านสันมะนะสะอาด ปลอดภัย และอร่อยลือเลื่องไม่แพ้ใคร

วิทยาลัยเชียงราย

หัวหน้าโครงการ

นางสาวนฤมล เต๊ะจ๊ะ

คณะกรรมการด้วย

นายณัฐพล ร้องหาญแก้ว

นายกันต์พิชญ์ญาณน สารเงิน

นายวีระศักดิ์ พันธุ์ไม้

นายณัฐพล อูมา

นางสาวพิชญิณ เครือสุพรรณ

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ภักดี สิทธิฤทธิ์กวิน

นางสาวฤทัยรัตน์ ใจกุล

มหาวิทยาลัยนครพนม

เครื่องช่วยฟัง
จากขยะโทรศัพท์ที่เคลื่อนที่

“เมื่อก่อนก็ไม่อยากจะคุยกับแกเท่าไร เพราะคุยไปก็ไม่รู้เรื่อง ก็เลยไม่อยากคุย นานๆ ผมจะมาหาแกครั้งหนึ่ง เหนื่อยมาก กว่าจะพูดกับแกรู้เรื่อง ส่วนใหญ่จะเห็นแกนั่งดูมวยอยู่คนเดียว วันๆ แกก็ไม่ค่อยได้ไปไหน ช้างบ้านเขาก็มาบ่นๆ บอกว่าแกเปิดทีวีเสียงดัง แต่เดี๋ยวนี้คุยอะไรไป แกก็รู้หมด ดีครับ” เสียงหลานชายบอกเล่าความรู้สึก

ในขณะที่ตาบอกว่า “อ๊วย...เดี๋ยวนี้ไปทั่ว ทั้งไปประชุม ไปหาเพื่อน เมื่อก่อนไม่อยากออกจากบ้าน แต่เดี๋ยวนี้ไปทั่วเลย เพื่อนเยอะ”

นี่คือตัวอย่างของความซุกเล็ก ๆ แต่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้สูงอายุที่บกพร่องทางการได้ยิน ที่ผ่านมาพวกเขาเหล่านี้ต้องทนทุกข์ทรมานไม่เพียงแต่ร่างกายที่ทรุดโทรมลงเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้สูงอายุคือความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว โดยเฉพาะการเข้าสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องแยกตัวออกจากสังคม หนักที่สุดคือพวกเขาเหล่านี้ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว บางคนแม้จะได้อยู่กับคนในครอบครัว แต่กลับห่างเหิน เพราะลูกหลานไม่อยากพูดคุยด้วย

มูลเหตุของการทำเครื่องช่วยฟัง

ในประเทศไทยมีผู้บกพร่องทางการได้ยินมากกว่า 1.8 ล้านคน (ตัวเลขอ้างอิงจากกระทรวงสาธารณสุข) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย อาจเพิ่มขึ้นมากกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ และนี่คือที่มาของโจทย์ที่ทีมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยนครพนมคิดทำโครงการการสร้างเครื่องช่วยฟังจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เลิกใช้งาน เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินที่ยากไร้ในชนบท ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการที่โรงพยาบาล

สมเด็จพระยุพราชธาตุพนม จังหวัดนครพนม ขอความอนุเคราะห์ให้มหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเดียวในจังหวัดที่เปิดสอนด้านวิศวกรรมไฟฟ้า สร้างเครื่องช่วยฟังสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยมี “**อาจารย์ทรงกช ศรีประสาร**” อาจารย์ประจำคณะอุตสาหกรรมเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ด้วยความรู้และประสบการณ์ที่เคยทำงานกับบริษัท สื่อสารโทรคมนาคมชั้นนำมาก่อน จึงนำ “**อุปกรณ์บาง ส่วนจากโทรศัพท์มือถือที่เลิกใช้งานแล้ว**” มาทดลองทำเป็นเครื่องช่วยฟังจนประสบความสำเร็จเมื่อต้นปี 2555 ที่ผ่านมา ประกอบกับอาจารย์ทรงกช ทราบข่าวว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เปิดรับสมัครนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมแข่งขันในโครงการ “**กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน**” จึงมีแนวคิดที่จะนำความรู้เรื่องการทำเครื่องช่วยฟังและโครงการดี ๆ เพื่อชุมชนมาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยมีนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นกลไกสำคัญ

“ผมเคยทำงานให้กับค่ายโทรศัพท์แห่งหนึ่ง รู้ว่า วงจรของโทรศัพท์มีอะไรบ้าง พอมาเห็นวงจรของเครื่องช่วยฟังจึงคิดว่าน่าจะลองนำมาประกอบกันเรียกว่า “**วงจรอินเตอร์เฟส**” โดยในการเชื่อมต่อจะมีวงจรฟังสัญญาณคลื่นวิทยุ คลื่นแทรก คลื่นโทรศัพท์ ตรงจุดนั้นเรียกว่าต่อสัญญาณ ผมจึงลองนำมาต่อดูพบว่าใช้ได้ และเมื่อต้นปีผมทราบข่าวประชาสัมพันธ์โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 2555 ก็เลยไปบอก นักศึกษาสาขาไฟฟ้าอุตสาหกรรมว่า ใครอยากทำงานจิตอาสาทำเครื่องช่วยฟังให้ผู้บกพร่องทางการได้ยินบ้าง เพราะความรู้เรามีแล้ว ยังขาดแต่งบประมาณและคนที่จะมาช่วยกันทำให้สังคมได้ประโยชน์จริง ๆ” ทั้งนี้ที่อาจารย์ทรงกชข่าวประกาศออกไป เศรษฐรา รัมศรี หรือ “มอส” วัทธิกร พลชา หรือ “บี” และ ธีระวัฒน์ ทองไมล์ หรือ “เท็น” 3 หนุ่มจากคณะอุตสาหกรรมไฟฟ้าก็อาสาเข้ามาเป็นทีมทำงานทันที

ลงพื้นที่คัดกรองกลุ่มเป้าหมาย

“มอส” เล่าว่า งานแรกของพวกเขาเริ่มต้นขึ้นด้วยการร่างโครงการและแผนการดำเนินงานส่งเข้าแข่งขัน และระหว่างรอผลประกาศเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย พวกเขา ก็เข้าไปประสานกับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม เพื่อสืบค้นรายชื่อผู้ป่วยที่เข้ามารักษาอาการบกพร่องทางการได้ยิน

“เราได้รายชื่อมาเรื่อยๆ แต่เราเลือกเฉพาะ ผู้พิการทางการได้ยินจากอำเภอธาตุพนมเท่านั้น เพราะถ้าออกไปนอกพื้นที่ที่ไกลกว่านี้จะเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเรา เมื่อได้รายชื่อแล้วพวกเรา สุ่มลงพื้นที่และคัดรายชื่อที่ต้องการความช่วยเหลือด่วนที่สุดก่อน 20 ราย โดยดูจากสภาพความเป็นอยู่ ความต้องการ และฐานะ วิธีการหลังจากที่ได้รายชื่อมาแล้ว พวกเราจะลงไปในพื้นที่แล้วก็ไปสอบถามชาวบ้านว่าใครมีเครื่องช่วยฟังบ้างแล้วหรือยังไม่มี หรือถ้ามีอยู่เครื่องยังใช้การได้หรือไม่ พร้อมกับนำเครื่องช่วยฟังต้นแบบที่อาจารย์ทรงกชคิดขึ้นจำนวน 3 เครื่องลงไปให้ชาวบ้านทดลองใช้ เพื่อนำข้อมูลต่างๆ เช่น ความดังของเสียง (dB) ความถี่ ความบกพร่องของหู เพราะหูแต่ละข้างจะมีความบกพร่องไม่เท่ากัน แล้วนำข้อมูลที่ได้ออกแบบและสร้างเครื่องช่วยฟังให้เหมาะสมกับข้อมูลความบกพร่องของแต่ละคน”

การลงพื้นที่ในครั้งนี้พวกเขาจึงถือโอกาสบอกกล่าวประชาสัมพันธ์โครงการให้ชาวบ้านรับรู้ว่าอีกไม่นานพวกเขาจะนำเครื่องช่วยฟังที่ทำจากอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่มามอบให้กับผู้ที่ต้องการใช้อย่างแน่นอน สิ่งที่ทำให้พวกเขากล้าตักปากรับคำกับชาวบ้านเพราะพวกเขาตั้งปณิธานแน่วแน่ไว้ว่า **“ถ้าทีมผมไม่ผ่านเข้ารอบ 20 ทีม ผมก็จะทำโครงการนี้เป็นโปรเจกจบแน่นอนครับ”** ปี พุดอย่างมั่นใจ

ระดมความคิดแบ่งบทบาทแบ่งงาน

และแล้วความประสงค์ที่พวกเขาตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้นก็ปรากฏผล เมื่อ โครงการการสร้างเครื่องช่วยฟังจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เลิกใช้งาน เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินที่ยากไร้ในชนบท ผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย

“ปี” บอกว่า “พอรู้ว่าเข้ารอบ พวกผมดีใจมาก เพราะเราจะได้มีทุนไปสร้างเครื่องช่วยฟังให้กับผู้ยากไร้ วันนั้นพวกเราขึ้นไปพบคุณบดีเลย ไปขอให้ท่านทำหนังสือขอรับบริจาคโทรศัพท์มือถือที่ไม่ใช้แล้วจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายกัน”

ระหว่างรอรับบริจาคโทรศัพท์มือถือ ทั้ง 3 หนุ่มไม่ปล่อยเวลาให้เสียไป พวกเขาหาวิธีการลงพื้นที่พร้อมกับแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน โดย “มอส” มีหน้าที่หลักในการสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้บกพร่องทางการได้ยินพร้อมกับช่วยถอดและประกอบเครื่อง

ช่วยฟัง ส่วน “ปี” มีหน้าที่หลักคือต่อวงจรของเครื่อง ขณะที่ “เท็น” ทำหน้าหาคัดเลือกเพื่อนร่วมทีม ช่วยเพื่อนทำทุก ๆ เรื่องทั้งเก็บข้อมูล ลงชุมชน และประกอบเครื่อง รวมถึงหน้าที่ในการถ่ายคลิปวิดีโอของชาวบ้านที่ใช้เครื่องช่วยฟังส่งกลับไปยังผู้ที่บริจาคเครื่องโทรศัพท์

จนกระทั่งโทรศัพท์นั้นร้อยเครื่องที่ได้รับบริจาคจากวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นครพนม วิทยาลัยการอาชีวศึกษา นครพนม และวิทยาลัยเทคนิคพยาบาลนครพนม ถูกส่งมายังมหาวิทยาลัยนครพนม เรื่องเร่งด่วนที่หนุ่ม ๆ ทั้ง 3 ต้องทำคือ ทำการคัดแยกเฉพาะเครื่องที่สามารถนำไปทำเครื่องช่วยฟังได้ โดยดูจากปัจจัยสำคัญคือแบตเตอรี่และไม่โครโฟนต้องยังใช้งานได้

“เท็น” เล่าว่า **“พอได้โทรศัพท์มา เราจะเอามาแยกแบตเตอรี่ เพราะส่วนใหญ่แบตเตอรี่รวมไว้ไม่ได้แล้ว นอกจากนี้ก็จะดูไมโครโฟน ชุดหูฟัง และสมอลทอร์ก ชุดวงจรขยาย และปรับแต่งสัญญาณ ชุดประจุไฟฟ้า และอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อต่าง ๆ โดยในช่วงนี้มีเพื่อนในหอเกือบ 20 คนมาช่วยกันเช็คเครื่อง บรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น เพราะเพื่อน ๆ ทุกคนช่วยกันทำงานเต็มที่”**

ปรับเครื่องต้นแบบให้เหมาะกับผู้ใช้

เมื่อได้อุปกรณ์การทำเครื่องช่วยฟังแล้ว ก็ถึงเวลาประกอบตัวเครื่องให้เหมาะสมกับผู้บกพร่องทางการ

ได้ยื่นแต่ละคน โดยนำข้อมูลจากการลงพื้นที่คัดกรองผู้บกพร่องฯ ในครั้งแรกมาใช้ ซึ่งในการสร้างเครื่องช่วยฟัง 20 เครื่องนี้ “บี” บอกว่า เป็นการพัฒนาจากเครื่องต้นแบบที่อาจารย์ทรงกชคิดค้นขึ้น โดยนำการวางแผนวงจรของเครื่องมาใช้เหมือนเดิม แต่ปรับรูปแบบการใช้งานให้ง่าย และสะดวกต่อผู้ใช้มากขึ้น

“ตอนที่พวกเราลงพื้นที่ได้อาเครื่องต้นแบบไปให้ชาวบ้านทดลองใช้ เราพบจุดบกพร่องในแง่ของผู้ใช้หลายจุด เช่น สวิตช์เปิดปิดกดยาก ตอนลงพื้นที่พวกผมต้องเอาไขควงจัด ก็เลยเปลี่ยนเป็นตัวโยกแทน เพราะมันไม่สะดวกต่อผู้ใช้ซึ่งเป็นคนแก่ ที่อาจจะหาปุ่มยากหรือกดยาก นอกจากนี้ปุ่มเพิ่มลดเสียงก็มีขนาดเล็กและไม่บ่งบอกว่าจะปรับไปในทิศทางไหน ที่สำคัญคือตัวต้นแบบต้องถอดแบตเตอรี่ออกมาชาร์จข้างนอก แต่เครื่องใหม่ที่พวกผมคิดปรับปรุงขึ้นสามารถเสียบสายชาร์จเข้ากับเครื่องได้ทันที ทำให้ผู้ใช้สามารถใช้งานได้ยาวนานขึ้น และสามารถใช้งานได้ระหว่างชาร์จ”

ขั้นตอนต่อไปจากนี้คือการนำเครื่องช่วยฟังที่สร้างจากฐานข้อมูลผู้ใช้ในแต่ละคนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

วิศวกรไฟฟ้ารับรอง และนักกายภาพตรวจสอบก่อน จึงจะสามารถนำไปให้ผู้ใช้ได้ทดลองใช้จริง พร้อมกับปรับจูนระบบ กระทั่งผู้บกพร่องทางการได้ยินสามารถสื่อสารได้ใกล้เคียงกับคนปกติมากที่สุด

“พวกเราวางแผนไว้ว่าจะทำให้เสร็จสัปดาห์ละ 4 - 5 เครื่อง เพื่อให้ทันวันเสาร์-อาทิตย์จะได้นำไปให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่อยู่บ้านใกล้ๆ กันได้ใช้ จะได้ประหยัดค่าเดินทาง”

ต้นทุนและอุปกรณ์การทำเครื่องช่วยฟังจากโทรศัพท์มือถือ 1 เครื่อง

แผ่นวงจร	50 บาท
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ R LC1 ชุด	30 บาท
สวิตช์ปรับระดับ 1 ชุด	15 บาท
สวิตช์คันโยก 1 ชุด	10 บาท
ชุดต่อสายประจุ 1 ชุด	5 บาท
ชุดต่อสายหูฟัง 1 ชุด	5 บาท
กล่องพลาสติก + แผ่นอลูมิเนียมฟอยล์	32 บาท
กันคลื่นแม่เหล็กและคลื่นแทรกซ้อน 1 ชุด	
หูฟัง 1 ชุด	89 บาท (ขึ้นอยู่กับคุณภาพเสียงหรือได้จากการรับบริจาค)
ไม้รับเสียง 1 ชุด ได้จากโทรศัพท์	-
แบตเตอรี่ 1 ชุด	150 บาท (หรือได้จากการรับบริจาคที่ติดมากับเครื่องโทรศัพท์)
ชุดประจุไฟฟ้า 1 ชุด	30 บาท (หรือได้จากการรับบริจาค)
ค่าแรงในการประกอบเครื่อง 2 ชั่วโมง	35 บาท ต่อชั่วโมง รวม 70 บาท

เครื่องช่วยฟังจากใจสู่หูฟัง

ผู้โชคดีคนแรกเป็นพ่อเฒ่าอยู่บ้านแสนพัน รุ่งเช้าของวันเสาร์ “บี เท็น และมอส” เริ่มเดินทางลงไปยังพื้นที่นำเครื่องช่วยฟังที่พวกเขาสร้างด้วยตัวเองไปทดสอบกับผู้บกพร่องทางการได้ยิน

“บี” เล่าว่าขั้นตอนในการทดสอบเริ่มจากนำหูฟังไปใส่ให้ผู้บกพร่องทางการได้ยิน จากนั้นทดสอบเสียงโดยการเคาะกลองเครื่องช่วยฟังเป็นจังหวะ และถามว่าเคาะกี่ครั้ง ถ้าได้ยินให้บอกมา จากนั้นทดลองพูดคุยในระยะห่าง 50 เซนติเมตร และค่อยๆ ถอยออกไปเป็นระยะ 100 เซนติเมตร 200 เซนติเมตร และ 300 เซนติเมตรตามลำดับ ซึ่งผลการทดลองพบว่า เครื่องช่วยฟังของพวกเขาสามารถฟังได้ยินใกล้เคียงกับคนปรกติในระยะ 100 เซนติเมตร แต่หากผู้พูดอยู่ในระยะที่ไกลกว่านี้ ผู้ใช้เครื่องจะต้องปรับความดังขึ้นมากกว่าเดิม ที่สำคัญเครื่องนี้ยังมีประสิทธิภาพการรับสัญญาณได้ไกลที่สุด 15 เมตร

“ที่บ้านแสนพัน มีชาวบ้านคนหนึ่งเข้าร่วมโครงการกับเรา ตอนเราลงพื้นที่ก็จะไปพูดคุยกับเขา บอกวิธีการใช้ให้ชัดเจน เช่น ลุงเปิดตรงนี้นะครับ เพิ่มเสียงตรงนี้

หรือจะใช้โทรศัพท์ก็ให้กดตรงนี้ แล้วถ้าแบตเตอรี่หมดทำอะไร ที่สำคัญคือต้องจูนเครื่องให้เหมาะสมกับอาการของแต่ละคน เราให้เขาใส่หูฟังก่อน แล้วก็พูดกับเขา เริ่มจากพูดค่อยๆ ก่อน ถ้าเขายังบอกว่าอะไรนะ ไม่ได้ยินก็จะค่อยๆ เพิ่มเสียงขึ้นเรื่อย ๆ จนได้ยินชัด บางคนต้องพูดซ้ำๆ เขาถึงจะได้ยิน บางคนเหมือนเด็กหัดพูดใหม่ๆ เพราะประสาทหูบางส่วนเสียไปแล้ว หรือบางกรณีมีคลื่นวิทยุรบกวน ก็ต้องเอามาปรับแก้ที่มหาวิทยาลัย เพราะอาจเกิดจากการเชื่อมต่อระบบสายไฟภายในไม่แน่น”

“มอส” เสริมขึ้นบ้างว่า ตัวเขาเองรู้สึกประทับใจกับการได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้ มีเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เขารู้สึกซาบซึ้งมาก คือตอนที่นำเครื่องช่วยฟังไปให้คุณตาข้างบ้านที่ชอบเปิดโทรทัศน์เสียงดังทุก ๆ เย็น

“วันนั้นผมเอาเครื่องไปให้แก ใส่เสร็จแกก็บอกว่าโอ้ย...ใครเปิดทีวีเสียงดังมาก เสร็จแล้วแกก็เดินไปลดเสียงทีวีลง แกชอบมาก มาถามผมว่าจะให้จริงหรือเปล่า ผมก็บอกว่าให้จริง ๆ แกปลาบปลิ้มจนน้ำตาจะไหล ผมก็น้ำตาจะไหลไปด้วย มันเป็นความรู้สึกที่ดีมาก ๆ”

ชีวิตที่สุขหลังได้ยินเสียง

“บี” เล่าต่อว่า ปัจจุบันมีผู้บกพร่องทางการได้ยิน 20 คน ได้รับเครื่องช่วยฟังจาก 3 หนุ่มครบถ้วนแล้ว แต่การบริการหลังการให้ยังสำคัญไม่แพ้กัน... นักศึกษากลุ่มนี้บอกว่า หลังจากที้นำเครื่องช่วยฟังไปให้ชาวบ้านใช้แล้ว พวกเขาายังต้องลงพื้นที่ติดตามผลว่า เมื่อชาวบ้านได้เครื่องไปแล้ว ได้ใช้จริงหรือไม่ ใช้เป็นหรือไม่ ใช้แล้วพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร

“มีอยู่บ้านหนึ่งผมไปถามว่าเป็นอย่างไรครับตาฟังได้ยินชัดเจندیใหม่ แกบอกว่าดีชัดเจนนมากเลย แต่พอผมไปขอฟังปรากฏว่าแกกำลังฟังวิทยุอยู่เพราะมีคลื่นวิทยุ 85 - 104 MHz แทรกเข้ามา กรณีนี้ผมก็ต้องเอาเครื่องมาปรับแก้ บัดกรีให้แน่นก็ช่วยได้บ้าง”

“บี” บอกอีกว่า ผู้บกพร่องทางการได้ยิน แต่ละคน ล้วนมีชีวิตที่ดีขึ้น สังเกตได้จากใบหน้าที่เป็นยิ้ม และการแสดงออกเมื่อนักศึกษากลุ่มนี้ลงพื้นที่ไปเยี่ยมเยียน อีกครั้ง เมื่อเสียงตอบรับออกมาในทิศทางบวก ประกอบ กับยังมีชาวบ้านต้องการเครื่องช่วยฟังเพิ่มขึ้นรวมแล้ว 30 คน พวกเขาจึงตัดสินใจทำเครื่องช่วยฟังเพิ่มอีก 10 ชุด เพื่อนำไปมอบให้กับชาวบ้านเพิ่มเติม และดูเหมือนว่า มันจะไม่ได้สิ้นสุดอยู่แค่ 30 เครื่องเสียแล้ว

“ยิ่งเราลงพื้นที่ไปก็ยิ่งพบว่ามีคนเฒ่าคนแก่ที่ บกพร่องทางการได้ยินเยอะมาก ตอนนี้พวกผม อาจารย์ และมหาวิทยาลัยก็ยินดีช่วยเหลือ หากมี ผู้บริจาคโทรศัพท์มือถือใช้แล้วเข้ามา พวกผมก็จะยัง ทำงานนี้ต่อ แม้ว่าโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ ชุมชน” จะจบลงก็ตาม โดยพวกเราจะตั้งชมรมฯ ขึ้น มาให้รุ่นน้องได้มาเรียนรู้การทำเครื่องช่วยฟัง เพื่อนำ ไปมอบให้กับผู้บกพร่องทางการได้ยินเพิ่มขึ้น”

คุณภาพดี...ราคาถูก... พร้อมบริการหลังการขาย

นอกจากคุณภาพของเครื่องช่วยฟังที่จะทำให้ ผู้บกพร่องทางการได้ยินกลับมาได้ยินอีกครั้งหนึ่งแล้ว เจ้าเครื่องนี้ยังสามารถต่อกับโทรศัพท์มือถือทั่วไปได้ อีกด้วย และจุดเด่นที่ทำให้เครื่องช่วยฟังตัวนี้เป็นที่ต้องการ อย่างมาก เพราะมีราคาต่างจากเครื่องช่วยฟังที่ขายตาม ท้องตลาดทั่วไป โดยเครื่องช่วยฟังที่สร้างจากโทรศัพท์ เคลื่อนที่มีแบตเตอรี่ หูฟัง ที่สามารถใช้งานได้ปกติจะมี ต้นทุนรวมค่าแรง 2 ชั่วโมง 70 บาทแล้ว อยู่ที่ 253 - 492 บาทเท่านั้น ในขณะที่เครื่องช่วยฟังที่มีขายอยู่ในตลาด มีราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 3,000 - 50,000 บาท ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น น้องๆ ทีมนี้บอกว่ายังมี “บริการหลังการขาย” ให้อีกด้วย โดยชาวบ้านที่ได้รับเครื่องช่วยฟังไป แล้ว หากเครื่องเสียใช้ไม่ได้ ก็สามารถส่งมาซ่อมที่ มหาวิทยาลัยนครพนมได้อีกด้วย โดยมหาวิทยาลัยจะ ทำหน้าที่เป็นศูนย์ซ่อม สร้างเครื่องช่วยฟัง อีกทั้งให้คำ บริการกับผู้ที่ต้องการใช้เครื่องจริง ๆ

โดยนักศึกษาทีมนี้เชื่อมั่นว่าโครงการของพวกเขา จะไม่สิ้นสุดอยู่เพียงเท่านี้ เพราะพวกเขาวางแผนสร้าง

ความยั่งยืนให้กับโครงการนี้โดยจัดตั้ง **“ชมรมหุทิพย์”** ขึ้นในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ นักศึกษารุ่นน้องในสาขาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม เข้ามาเรียนรู้ขั้นตอนการสร้างเครื่องช่วยฟัง และดำเนินโครงการนี้ต่อไปตราบเท่าที่ยังมีความต้องการจากผู้บกพร่องทางการได้ยิน

พู่...ใต้...ไรากพู่

ทรงกช ศรีประสาร อาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่าโครงการฯ นั้นนอกจากจะช่วยเหลือผู้บกพร่องทางการได้ยินจำนวนหนึ่งแล้ว ยังช่วยให้เด็กหนุ่ม 3 คนมีประสบการณ์และมีพัฒนาการทางความคิดที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักการทำงานกลุ่ม รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ

“ก่อนหน้านี้พวกเขาไม่เคยผ่านการทำงานเป็นกระบวนการ ยังหาข้อมูลไม่เป็น แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้พวกเขามีพัฒนาการมากขึ้น มีความรับผิดชอบ และมีจิตใจโอบอ้อมอารีมากขึ้น”

ที่สำคัญอาจารย์ทรงกช บอกด้วยว่า ปัจจุบันได้นำ **“เครื่องช่วยฟังสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน”** ไปขอจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ กับกรมทรัพย์สินทางปัญญากกระทรวงพาณิชย์แล้ว เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 แต่อาจารย์ทรงกชและนักศึกษายังยืนยันว่า ยินดีมอบองค์ความรู้นี้ให้กับผู้ที่ต้องการใช้อย่างจริงจัง เนื่องจากโครงการดังกล่าวคิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่บกพร่องทางการได้ยินให้สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติเช่นเดียวกับคนทั่วไป

นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยนครพนม และโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยการอาชีพธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม ทำการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับโรงพยาบาลและบุคคลที่สนใจ พร้อมกับเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาแก่ผู้บกพร่องทางการได้ยิน และร่วมกันวิจัยและพัฒนาเครื่องช่วยฟังร่วมกันต่อไป

เศรษฐา ร่มศรี “บอช”

ผมเป็นเด็กกิจกรรมมาก่อน ทำกิจกรรมมาเยอะมาก วันนี้ตั้งใจที่ได้มาร่วมโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ผมรู้สึกที่ตัวเองเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น กล้าพูดมากขึ้น อาจเป็นเพราะด้วยหน้าที่ที่เพื่อนมอบหมายให้ต้องไปพูดไปคุยกับชาวบ้าน

วิทธิกร พลชา “ปี่”

ความประทับใจของผมอยู่ที่การได้เป็นผู้ให้ครับ แต่เราไปบอกชาวบ้านว่า เราจะทำเครื่องช่วยฟังให้เขา ชาวบ้านคนหนึ่งก็น้ำตาไหลออกมา ทำให้ผมยิ่งอยากทำโครงการนี้ มันมีคุณค่ามาก เพราะมันหมายถึงชีวิตและความสุขของผู้เฒ่าผู้แก่จะกลับคืนมา บางคนบอกว่าเขาได้คุยกับลูกแล้ว ทั้ง ๆ ที่เขาอยู่บ้านเดียวกันแต่แทบไม่ได้คุยกันเลย สิ่งนี้คือความภาคภูมิใจที่ได้ทำ และผมจะทำต่อไปเรื่อย ๆ ครับ

ธีระวัฒน์ ทองไมล์ “ทีน”

ผมประทับใจที่ได้ทำงานเพื่อสังคม ได้เห็นรอยยิ้มของคนเฒ่าคนแก่ เมื่อก่อนผมอาจจะไม่เข้าใจถึงซึ่งถึงความรู้สึกของคนแก่ แต่ตอนนี้ผมรู้แล้วว่าการทำงานที่เราไม่ได้เงิน มันส่งผลกระทบร้ายแรงต่อครอบครัวและสังคมอย่างไร ส่วนตัวผมเองอาจจะมีเวลาน้อยกว่าเพื่อนในการทำงาน แต่ทันทีที่ว่าง ผมก็จะมาช่วยเพื่อน เพราะผมอยากทำ

โครงการการสร้างเครื่องช่วยฟังจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เลิกใช้งาน เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินที่ยากไร้ในชนบท

มหาวิทยาลัยนครพนม

หัวหน้าโครงการ	นายวิทธิกร พลชา
คณะทำงานประกอบด้วย	นายเศรษฐา ร่มศรี นายธีระวัฒน์ ทองไมล์
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายทรงกช ศรีประสาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อลมหายใจ...
ชั้นลงหิน

“แหล่งสุดท้าย” ...เป็นประโยคที่นำพาให้ทีมนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเลือก “ชั้นลงหิน” ของชุมชนบ้านบุญ เขตบางกอกน้อย มาเป็นโจทย์ในการเขียนโครงการส่งเข้าประกวด และเพราะคำว่า “แหล่งสุดท้าย” นี้เองที่ถือกำเนิดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้พวกเขาได้เรียนรู้อย่างไม่รู้จบ

บ้านบุญ เป็นย่านที่ทำชั้นลงหิน หรือชั้นบุญ มาแต่โบราณ ปรากฏหลักฐานในเอกสารสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีเรื่องเล่าสืบต่อกันว่า บรรพบุรุษของชุมชนบ้านบุญ เป็นชาวกรุงศรีอยุธยาที่อพยพมาตั้งหมู่บ้านภายหลังเสียกรุงเมื่อพุทธศักราช 2310 ชาวบ้านที่เคยประกอบอาชีพช่างบุญทำเครื่องทองลงหินหรือเครื่องทองสัมฤทธิ์จึงรวมกลุ่มและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนริมคลองบางกอกน้อย และดำรงชีพการทำภาชนะเครื่องทองลงหินโดยสืบเชื้อสายถ่ายทอดวิชาช่างบุญต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน จนเป็นที่มาของนาม “บ้านบุญ”

ลมหายใจที่รับหรือของชุมชนบ้านบุญ

เสียงตีชั้นที่เคยดังก้องกังวานทั่วชุมชน บัดนี้เสียงเหล่านั้นเริ่มแผ่วลงทุกขณะ จากเดิมชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดอาชีพช่างบุญเป็นอาชีพหลัก ด้วยการสืบทอดฝีมือและความเชี่ยวชาญเรื่องการทำหัตถกรรมคริวเรือนที่ขึ้นชื่อของชุมชนมาต่อเนื่องยาวนาน มีการแบ่งหน้าที่ทำงานตามขั้นตอนการผลิต โดยฝ่ายชายจะอยู่หน้าเตา เป็นทั้งช่างหลอม ช่างตี ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญสูง ส่วนฝ่ายหญิงรับหน้าที่เป็นช่างลาย ช่างตะไบ และช่างกลึง ที่ต้องอาศัยความประณีต ละเอียดอ่อน แต่ด้วยปัจจัยหลายๆ อย่างที่เข้ามา ทั้งในเรื่องของขั้นตอนการผลิตที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความละเอียดอ่อนเป็นหัวใจสำคัญ ประกอบกับวัตถุดิบที่ใช้ในการทำชั้นลงหินเริ่มหายาก

และมีราคาแพง ส่งผลให้หลายครัวเรือนต้องปิดกิจการลง และหันไปทำงานบริษัทหรือประกอบอาชีพรับจ้างอย่างอื่นแทน

คงเหลือแต่ “**ชั้นลงหินบ้านบุ เจียม แสงสว่าง**” แห่งเดียวเท่านั้นที่ยังคงยืนหยัดสืบทอดกิจการชั้นลงหินมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมี “**ป่าเมตตา เสลานนท์**” เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ

“ป่าเมตตา” เล่าว่า เพราะวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนผสมเพื่อทำชั้นลงหินมีราคาแพง แม่เจียม แสงสว่าง คุณแม่ของป่าเมตตาจึงผสมโลหะขึ้นมาใหม่ โดยใช้ทองแดง 7 ส่วน ดีบุก 2 ส่วน และเศษสำริด 1 ส่วนนำมาบดละเอียดแล้วหลอมบนเตาตี จึงทำให้โรงตีชั้นลงหินของบ้านป่าเมตตาดำรงคงอยู่ได้มาถึงทุกวันนี้

ต่อลมหายใจบ้านลงหิน

“เพราะเราคิดว่าที่นี่เป็นแหล่งสุดท้ายแล้ว เราจึงอยากเข้ามาทำอะไรสักอย่าง เพื่อให้ ‘ชั้นลงหินของชุมชนบ้านบุ ยังคงอยู่ต่อไป...’ คำตอบของน้อง ๆ จุดประกายความหวังขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อถามถึงเหตุผลที่เลือกชุมชนแห่งนี้เขียนโครงการงาน “**กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน**” ส่งเข้าแข่งขัน

จุฑารัตน์ เรือนสุข หรือ “**เน็ด**” นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะหัวหน้าโครงการจึงชักชวนเพื่อนร่วมคณะอีก 5 คนเข้ามาร่วมทำงาน ประกอบด้วย ปริญญา กฤษณะกาฬ หรือ “**เตย**” มิณชยา บุรณะเศรษฐกุล หรือ “**แพร**” จรินทร์พิชญ์ วิจิตรบุญชูวงศ์ หรือ “**ปาน**” ภัทร ภาณุภาพ และมาวิน กิตติคณาพงษ์

“เน็ด” บอกว่า เธอทราบข่าวโครงการนี้ผ่านรายวิชา Market Channel โดยอาจารย์ผู้สอนแนะนำให้เข้ามา เห็นว่าเป็นโครงการที่น่าสนใจ เป็นงานเพื่อชุมชน จึงรวมตัวกันและเขียนโครงการ

ข้อมูล “**ชั้นลงหิน**” ปรากฏขึ้นมากมายบนหน้าจอบคอมพิวเตอร์ เมื่อหนุ่มสาวทั้ง 6 คน เลือกค้นหาคำนี้จากเว็บไซต์ ประกอบกับได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครองเมื่อศึกษาข้อมูลจึงพบว่า ชุมชนแห่งนี้แหล่งสุดท้ายแล้วที่ผลิตชั้นลงหิน เมื่อได้โจทย์ที่จะเข้ามาสร้างสรรค์ชุมชนแล้ว จึงตัดสินใจลงพื้นที่ชุมชนบ้านบุเพื่อทำความเข้าใจชุมชนก่อนเป็นลำดับแรก

งานแรกสำหรับการลงพื้นที่ของกลุ่มคือการเข้าหาผู้นำชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงลงพื้นที่บ้านเจียม แสงสว่าง บ้านหลังสุดท้ายของการทำชั้นลงหิน เพื่อศึกษาตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจากการพูดคุยทำให้กลุ่มเห็นประเด็นว่า **ควรที่จะจับทั้งผลิตภัณฑ์ชั้นลงหินและชุมชนเข้าด้วยกัน** เปรียบเหมือนการชูชุมชนบ้านบุผ่านตัวผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้สืบเนื่องจากชุมชนบ้านบุอยู่บริเวณเขตบางกอกน้อย นอกจากจะมีชื่อเสียงเรื่องชั้นลงหินแล้ว ยังมีสถานที่สำคัญๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะตำนานคู่รักในเรื่อง “**คู่กรรม**” วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร ร้านสงวนไอสถ ร้านขายยาสมุนไพรรที่อยู่คู่กับชุมชนมายาวนาน ซึ่งชุมชนแห่งนี้มักจะมีการท่องเที่ยวที่รักการปั่นจักรยานแวะเวียนเข้ามาเป็นประจำ กลุ่มจึงอยากที่จะพัฒนาชั้นลงหินให้เป็นที่รู้จักผ่านชุมชน...

Repackaging-Rebranding บ้านบุญ

จากการลงพื้นที่ทำให้พวกเขาเห็นว่า ชุมชนบ้านบุญจะคิดค้นมากในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ส่วนวันปกติคนในชุมชนมักออกไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้นพวกเขาจึงต้องออกแบบการทำงานเป็น 3 ระยะ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้องานที่ต้องทำมีรายละเอียดค่อนข้างมาก จึงต้องแบ่งระยะเวลาการทำงานให้ดี โดยพวกเขาจะวางแผนการทำงานก่อนลงพื้นที่ทุกครั้ง

“เคย” และ “ปาน” ที่เรียนสาขาโลจิสติกส์ จิงอาศัย ความถนัดที่ตนเองมีอยู่อาสาเข้ามารับผิดชอบกิจกรรมในระยะที่ 1 โดยหน้าที่หลักๆ คือรับผิดชอบงานด้านการออกแบบ packaging และตราสัญลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชั้นลงหิน รวมทั้งช่องทางการตลาดด้วย

“ปาน” เล่าว่า ในส่วนที่พวกเขาได้รับผิดชอบจะเป็นการ Repackage และ Rebrand โดยสอบถามความคิดเห็นจากป้าเมตตาเจ้าของผลิตภัณฑ์ว่าพอใจหรือไม่ หรือต้องการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง จากนั้นจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขจนสำเร็จออกมาเป็นรูปร่าง แต่เดิมชั้นลงหินจะถูกบรรจุอยู่ในกล่องผ้าไหมทึบ ทำให้ผู้บริโภคมองไม่เห็นผลิตภัณฑ์ข้างใน ไม่รู้ว่าสวยงามมากน้อยเพียงไร พวกเขาจึงออกแบบกล่องใหม่เป็นแบบกระจกใส เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งในการออกแบบนี้ป้าเมตตา

ได้เสนอแนวคิดมาให้ทำกันบู่มๆ เพื่อรองรับกับกันชั้นลงหินด้วย เมื่อ packaging สำเร็จแล้ว ปานและเพื่อน ๆ จึงเริ่มคิดออกแบบตราสินค้าใหม่ โดยเน้นไปที่คำว่า “ชั้นลงหินบ้านบุญ” เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับชั้นลงหิน รวมถึงชุมชนบ้านบุญให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างต่อไป พร้อมกับจัดทำคู่มือการดูแลรักษาชั้น และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ของชั้นลงหินทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ด้วย

หลังจากนั้นก็มาถึงขั้นตอนการกระจายสินค้า แต่เดิมชั้นลงหิน (เจียม แสงสัจจา) จะวางขายอยู่ที่บ้านชั้นลงหิน เจียม แสงสัจจาเพียงแห่งเดียว และจะรับผลิตสินค้าเฉพาะตามออเดอร์ที่ลูกค้าสั่งเท่านั้น แต่เพราะต้องการกระจายสินค้าให้เป็นที่รู้จักแก่คนหมู่มาก พร้อมกับต้องการสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านบุญ เคยและปานจึงหาช่องทางกระจายสินค้าโดยประสานงานกับร้านภูฟ้า ยื่นเรื่องไปที่ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สาคร สุขศรีวงศ์ กรรมการและผู้จัดการทั่วไป รวมถึงฝ่ายการตลาดของร้านภูฟ้า เพื่อขนานสินค้าเข้าไปจำหน่ายภายในร้าน โดยทางร้านภูฟ้าสามารถส่งสินค้าโดยตรงกับป้าเมตตา นอกจากนี้ป้าเมตตาและชั้นลงหินบ้านบุญ ยังมีโอกาสเปิดตัวสินค้าด้วยการนำไปจัดแสดงในนิทรรศการ ณ อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีอีกด้วย ถือเป็นโอกาสดีอีกครั้งหนึ่งที่ได้เผยแพร่ทั้งประวัติของชุมชนบ้านบุญ และชั้นลงหินไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ทางกลุ่ม

ยังสร้าง facebook ไว้บอกเล่าเรื่องราวชั้นลงหิน และ
ชุมชนบ้านบุให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านโลกออนไลน์

สร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านบุ

“แน็ต” ในฐานะผู้รับผิดชอบงานระยะที่ 2 เล่าถึง
รายละเอียดที่มาของแนวคิดในการพัฒนาและปรับปรุง
พื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนว่า “ในระยะที่ 2
พวกเราทำงาน 2 อย่างคือ สร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
และโรงเรียนทำหนังสือ ในส่วนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
เราสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านประวัติศาสตร์
ทั้งเรื่องของการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของ
ชุมชนบ้านบุ มิติที่ 2 คือการที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนว่ามีที่มาที่ไป
อย่างไร ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลของคนใน
ชุมชน มิติที่ 3 คือการขยายเรื่องนี้ไปสู่วงกว้างจึงเกิดเป็น
กิจกรรมโรงเรียนทำหนังสือขึ้นมา”

ศูนย์การเรียนรู้ ถูกสร้างขึ้นบริเวณด้านหน้าของ
โรงงานชั้นลงหิน บ้านบุ (พื้นที่ของเจียม แสงสัจจา) ซึ่ง
แต่เดิมเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ทางกลุ่มมองว่าหากนำพื้นที่
ตรงนี้มาจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นอกจาก

ชาวบ้านจะได้ใช้ประโยชน์แล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับ
นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาข้อมูลอีกด้วย แน็ตและเพื่อน ๆ
จึงนำแนวคิดนี้ไปเสนอกับป่าเมตตาเจ้าของโรงงาน
ชั้นลงหิน รวมถึงคุณลุงอภิศิษฐ์ ลิ่มสุภากร (ผู้นำชุมชน)
และคณะกรรมการชุมชนถึงแนวทางการจัดทำศูนย์
การเรียนรู้ ดังกล่าว มีการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์
ของชุมชนบ้านบุ และขั้นตอนการทำชั้นลงหินผ่านการ
สอบถามจากชาวบ้านในชุมชน และจากแหล่งอ้างอิง
ต่างๆ โดยทำเป็น Timeline บอกเล่าเรื่องราวการทำ
ชั้นลงหินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันติดตั้งไว้ในศูนย์การ
เรียนรู้ แต่เดิมป้ายนิทรรศการมี 4 แผ่น หน้า-หลัง

เป็นเนื้อหาขั้นตอนการผลิตชิ้นลงหินอย่างเดียว ทางกลุ่มได้ปรับปรุงใหม่ โดยนำข้อมูลทั้งขั้นตอนการทำชิ้นลงหิน และแหล่งท่องเที่ยวรวมจัดทำใหม่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในรูปแบบที่สวยงามเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจ

โดยก่อนลงมือปรับภูมิทัศน์ กลุ่มได้จัดประชุมใหญ่ พร้อมกับชักชวนคนในชุมชนเข้าร่วมประชุม เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และช่วยกันหาข้อสรุปในการดำเนินงาน จากนั้นเริ่มประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งเดินประชาสัมพันธ์ แจกใบปลิว รวมถึงจัดทำป้ายไว้นิเทศได้ตามบริเวณสำคัญต่างๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่งด้วย โดยใช้สื่อโครงการในการปรับปรุงภูมิทัศน์ครั้งนี้ว่า **“รวมพลังสามัคคี ปรับปรุงพื้นที่...สร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน”** ซึ่งจากการประชาสัมพันธ์ในครั้งนั้น มีชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงวันลงมือปรับพื้นที่ ชาวบ้านที่ทราบข่าวต่างทยอยมาช่วยตามกำลังความสามารถ บางบ้านเอารถเข็นมาช่วย บางบ้านก็ช่วยกันออกแรง วันแรกเป็นวันเตรียมงาน ทั้งชาวบ้านและกลุ่มต่างทำงานกันอย่างขะมักเขม้น จนพลบค่ำจึงแยกย้ายกันกลับ

เช้าวันต่อมา แม้ร่างกายอาจจะเหนื่อยล้าบ้างจากการเตรียมงานก็ตามที แต่เพราะความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน จึงเป็นแรงผลักดันให้แน็ดและเพื่อน ๆ เติมที่กับการทำงานอีกครั้ง สำหรับกิจกรรมในช่วงเช้าตามตารางจะเป็นการทำบุญเลี้ยงพระ แต่ติดปัญหาตรงที่

วันที่จัดงานตรงกับวันไหว้พระจันทร์ และเป็นวันพระด้วย ทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่สามารถมาร่วมงานได้ บางท่านอาจจะมาไม่ได้เต็มวัน แต่ก็จะสลัดกันไปมาจนทำงานในวันนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

โรงเรียนทำหนัง... หนังสร้าง (จาก) ชุมชน

“แน็ด” เล่าต่อว่า นอกจากคนในชุมชนแล้ว พวกเขายังคิดสร้างสำเนักรักชุมชนให้กับเด็ก ๆ ในชุมชนอีกด้วย เพราะคิดว่า เด็ก ๆ เหล่านี้จะเป็น **“แรงหนุน”** สำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนโครงการนี้ต่อไปในอนาคต จึงอยากชักชวนเด็ก ๆ ให้มาทำกิจกรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กรักและรู้จักชุมชนมากขึ้น ผ่าน **“โครงการโรงเรียนทำหนัง”** โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กนักเรียนชั้น ม.5 - ม.6 โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม เพราะเป็นโรงเรียนประจำชุมชน ประกอบกับทางโรงเรียนมีวิชาหนังสั้นซึ่งเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่แล้ว ทางกลุ่มจึงมองว่าเป็นโอกาสดีที่จะปูพื้นฐานให้กับเด็ก ๆ ในรายวิชาทำหนังสั้นต่อไป โดยเข้าไปพูดคุยกับอาจารย์ในรายวิชาดังกล่าว ซึ่งอาจารย์ก็ยินดีให้ความร่วมมือ

เมื่อสรุปกิจกรรมในระยะที่ 2 ได้แล้ว ก็ถึงเวลาของการลงมือทำ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด พวกเราจึงเชิญวิทยากรซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่คณะเข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำหนังสั้นให้กับเด็ก ๆ โดย

วางกรอบการดำเนินงานระหว่างวันที่ 29 กันยายน - 30 ตุลาคม 2555 สำหรับกิจกรรมทางกลุ่มออกแบบไว้ว่า จะเป็นการอบรมควบคู่ไปกับการลงพื้นที่ชุมชนจริง ซึ่งวันที่เปิดรับสมัครพบว่า มีเด็ก ๆ สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก พวกเขาจึงต้องทำการคัดเลือกเด็กให้เหลือเพียง 30 คนเท่านั้น จากนั้นจึงแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ให้เด็ก ๆ ได้ลงพื้นที่ ศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาทำเป็นหนังสือ โดยทั้ง 4 กลุ่มจะต้องเลือกสถานที่เด่น ๆ หรือของดีของชุมชน ประกอบด้วย **ชั้นลงหินบ้านบึง วัดสุวรรณาภิรมราชวรวิหาร คุณลุงชายหมู่บึง และ ยาแผนโบราณหมอสวง**

และแล้วกิจกรรมวันแรกก็เริ่มต้นขึ้นด้วยการอบรมเรื่องการใช้กล้อง มุมกล้อง โดยแบ่งกลุ่มตามความถนัดของแต่ละคน วันที่ 2 เป็นการพาเด็กลงพื้นที่ เพื่อให้มีโอกาสใช้ความรู้จากสิ่งที่ได้อบรมมาจริง ๆ ทั้งเรื่องของการใช้เครื่องมือ มุมกล้อง ส่วนวันที่ 3 และ 4 จะเป็นการ discussed นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกัน มีการสอบถามความคิดเห็นของเด็ก ๆ แต่ละกลุ่ม จากนั้นให้เวลาหนึ่งสัปดาห์สำหรับการลงพื้นที่ถ่ายทำหนังสือ โดยทางกลุ่มใช้วิธีติดต่อกับเด็กผ่านทาง facebook โดยมี **“มาวิน กิตติคุณพงษ์”** ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานให้คำปรึกษากับเด็ก ๆ ด้วย สำหรับผลงานของเด็ก ๆ ทางกลุ่มวางแผนจะนำลง YouTube เพื่อสื่อสารให้คนภายนอกได้รับรู้ และวางแผนว่าจะนำหนังสือที่เด็ก ๆ ทำทั้งหมดมาเปิด

ให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ชมกันในวันเปิดตลาด (ระยะที่ 3)

ท่องเที่ยววิถีถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

“บ้านบึง” นอกจากจะขึ้นชื่อเรื่องชั้นลงหินแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือร่องรอยให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชื่นชม และนี่คือแผนงานระยะที่ 3 ของโครงการ ที่มี **“แพร”** เป็นผู้รับผิดชอบทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะ **“ระพีพัฒน์ เกษโกศล”** จากกรมการท่องเที่ยว เพื่อขอคำปรึกษาเรื่องการจัดทำพื้นที่บริเวณบ้านบึงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทางกรมการท่องเที่ยวเองก็ยินดีให้ความร่วมมือ

“ระพีพัฒน์” เล่าว่า ในฐานะที่เขาเคยเป็นนักพัฒนาชุมชนของเขตบางกอกน้อยมาก่อน จึงนำประสบการณ์ที่เคยทำมาชี้แนะแนวทางให้กับนิสิตกลุ่มนี้ โดยเฉพาะเรื่องการตลาด เพราะเมื่อ 5 ปีที่แล้วเคยมีการจัดตลาดขึ้น ซึ่งชาวบ้านยังติดใจ เพราะทำให้ชาวบ้านรู้สึกมีชีวิตชีวาขึ้น พอให้โจทย์ไป ชาวบ้านก็ลงความเห็นว่า **ต้องมีตลาด แต่ต้องไม่ใช่ตลาดที่มีไว้แค่ซื้อ-ขายของเท่านั้น แต่ต้องเป็นตลาดที่จัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันด้วย** เพราะชาวบ้านมองว่าสิ่งที่ได้จากการ

พูดคุยกันมีค่ามากกว่าเงิน มันเป็นความรู้สึกดีๆ ที่ได้รับมากกว่า

“นอกจากช่วยแนะนำเรื่องการทำตลาดแล้ว ผมยังช่วยน้อง ๆ นิติกรกลุ่มนี้จัดทำเส้นทางการเรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียงมาจนถึงชุมชนบ้านบุญ และช่วยเผยแพร่โครงการผ่าน facebook fanpage ของผมด้วย ถือเป็น การสนับสนุนน้อง ๆ อีกทางหนึ่ง ช่วยอะไรได้ผมก็ช่วยเต็มที่ เพราะเห็นถึงความตั้งใจที่น้อง ๆ มีอยู่ ผมในฐานะผู้ใหญ่ก็ยินดีสนับสนุนเต็มที่เช่นกัน”

“แพรว” เล่าต่อว่า จากการพูดคุยในครั้งนั้นทำให้กลุ่มเกิดแนวคิดใหม่ ๆ เพิ่มเติม แต่เดิมเคยวางแผนเป้าหมายไว้ว่าจะพัฒนาเฉพาะพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้คนเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น แต่เพราะตัวพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่ปิด ทางกลุ่มจึงได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ โดยเริ่มมองไปที่ชุมชนมากขึ้น

“ในช่วงที่เราไปปฏิบัติกันที่บ้านป่าเมตตา พวกเขาได้พูดคุยกับชาวบ้านเรื่องการจัดตลาด ซึ่งชาวบ้านเองก็ถามพวกเราตลอดว่าเมื่อไหร่จะทำตลาดขึ้นมาใหม่ และจะจัดเมื่อไหร่ ทำให้เรารู้สึกว่าชาวบ้านเขาอยากได้ตลาดมาก ชาวบ้านเขาจะรอว่าเมื่อไหร่พวกเขาจะจัดตลาดให้เขา”

เมื่อย้อนกลับมาคิดเรื่องนี้ ทางกลุ่มจึงเริ่มลงมือทำตลาดอย่างจริงจัง...

ตลาดนัดบ้านบุญ...ตลาดนี้เพื่อชุมชน

เมื่อข้อสรุปลงตัว “แพรว” จึงดำเนินการติดต่อกับลุงนิวัติ ลิ้มทวีมงคล เจ้าของตลาด ซึ่งลุงนิวัติก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับรูปแบบของการจัดตลาดนัด ทางกลุ่มวางแผนว่าจะจัดในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ โดยแบ่งตลาดออกเป็นโซนต่างๆ ดังนี้ โซนขายอาหารคาวหวาน โซนขายของ และโซนโชว์ชั้นในชุมชน ให้ชาวบ้านนำชิ้นของตนเองที่มีอยู่ออกมาให้นักท่องเที่ยวและเยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นถึงความงดงามของชั้นลงหินที่มีความงดงามเช่นไร ส่วนโซนที่เหลือเราจะทำเป็นโซนโรงเรียนทำหนังสือ โดยนำผลงานที่น้อง ๆ จากโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับเรามาเผยแพร่ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับเยาวชนในการที่จะสืบทอดสิ่งดีงามของชุมชนต่อไป

จากตลาดที่เคยเงียบเหงา วันนี้ชุมชน “บ้านบุญ” กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งกับกิจกรรม “ยลเสน่ห์ตลาดร้อยปี ชมของดีชุมชนบ้านบุญ” ชาวบ้านจากทุกทิศในหมู่บ้านได้มีโอกาสมารวมตัวกันอีกครั้ง พ่อแก่แม่เฒ่าแต่ละหลังต่างคัดเลือกชั้นลงหินของตนออกมาวางเรียงราย โชว์ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน วัยรุ่นหนุ่มสาวเด็กเล็กวิ่งวุ่นในตลาด บ้างก็เดินซื้ออาหาร บ้างก็เดินซื้อของ บ้างก็มุงดูชั้นลงหิน ทำให้ตลาดบ้านบุญกลับมามีชีวิต

อีกครั้ง รอยยิ้มของชาวบ้านถือเป็นกำลังใจสำคัญและรางวัลให้กลุ่มมีกำลังใจทำงานต่อไป

ฟื้นชีวิตใหม่ให้ชาวบ้าน

กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเป็นจำนวนมาก ภาพคุ้นชินของชาวบ้านเมื่อ 30 ปีก่อนย้อนกลับมาอีกครั้ง “ลุงอภิศิษฐ์ ลิ้มสุภากร” ผู้นำชุมชนยังจำภาพวันแรกที่นิสิตเข้ามาได้เป็นอย่างดี

“ลุงอภิศิษฐ์” เล่าว่า กลุ่มนิสิตเขาเข้ามาถามว่าเราจะทำอย่างไรได้บ้างเพื่อฟื้นฟูตลาดแห่งนี้ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ลุงเข้ามาช่วยเพราะเห็นความตั้งใจของพวกเขาในฐานะลูกหลาน จึงช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มจนมาถึงกิจกรรมตลาดร้อยปีที่ผ่านมา ทั้งติดต่อแม่ค้าขายอาหารคาวหวานให้มาช่วยกันปลุกตลาดแห่งนี้ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งจากการร่วมด้วยช่วยกันในครั้งนี้ส่งผลให้มีร้านค้าสนใจเข้ามาขายของในตลาดกว่า 64 ร้านค้า โดยเป็นร้านค้าจากชุมชนมากถึง 58 ร้าน

“ตอนแรกที่ผมเห็นก็รู้สึกดีใจ ถึงกับกลั้นน้ำตาไว้ไม่ไหว ยอมรับเลยว่าตื่นตันใจมาก” “ลุงอภิศิษฐ์” บอกเล่าถึงความรู้สึกเมื่อเห็นบรรยากาศที่ตนเคยเห็นเมื่อ 30 ปีก่อนกลับมาอีกครั้งจากความร่วมมือของคนในชุมชน

ส่วน “ป้าเมตตา” เจ้าของโรงตีขันลงหินบอกว่า “หลังจากที่น้อง ๆ เข้ามา ทำให้ชุมชนบ้านบุกลับมาเป็นที่รู้จักอีกครั้ง ลูกค้าบางคนก็ชื่นชมกับบรรยากาศที่น้อง ๆ เข้ามาช่วยปรับเปลี่ยนให้ดูสวยงามและทันสมัยขึ้น” น้ำเสียงและแววตาของป้าเมตตาดูเป็นประกายอีกครั้ง เมื่อพูดถึงลมหายใจที่กำลังจะค่อย ๆ ฟื้นคืนกลับมาอีกครั้งของขันลงหินแห่งชุมชนบ้านบุ เขตบางกอกน้อย

ปรึกษา...ที่ปรึกษา

ผศ.นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร อาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ ความกล้าคิด กล้าเสนอแนวคิดของนิสิตที่มีมากขึ้น เราในฐานะที่ปรึกษาเมื่อเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์ ก็รู้สึกดีใจ แม้โครงการนี้

จะเป็นโครงการในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่สิ่งหนึ่งทีมนิสิตของเราสามารถใช้ได้ในระยะยาวนั่นคือ ความสัมพันธ์อันดีที่มีอยู่ในชุมชนบ้านนุ

“แรก ๆ ถือเป็นเรื่องยากในการที่จะเข้าถึงชุมชน เพราะต้องยอมรับว่าไม่มีใครเป็นคนในพื้นที่เลย แล้วจะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่เขารู้สึกว่าเราคือคนในชุมชนของเขานั้นแหละเป็นเรื่องยาก แต่นิสิตกลุ่มนี้สามารถทำได้”

ในฐานะที่ปรึกษา หน้าที่หลักคือการ “ให้คำปรึกษา” ผศ.นพรัตน์ บอกว่า เขายินดีที่จะให้คำปรึกษาแก่ลูกศิษย์ของตนตลอดเวลา รวมถึงการเข้าถึงชุมชนร่วมกับนิสิต ถึงแม้บางครั้งอาจจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม แต่หากเมื่อไรที่มีเวลาว่างก็จะลงพื้นที่ร่วมกับนิสิตทุกครั้ง เรามองเห็นถึงความพยายามที่นิสิตทำ บางครั้งเราเองก็ไม่เชื่อว่าเขาจะทำได้ นิสิตเขาทุ่มเทเต็มร้อย เราเองก็ช่วยเหลือและให้คำปรึกษากับเขาเต็มร้อยเช่นเดียวกัน

ลมหายใจของชั้นลงหิน แห่งชุมชนบ้านนุที่เคยริบหรี่มานานหลายปี แต่ด้วยความตั้งใจดีของกลุ่มนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ “ลงขัน” เข้ามาปลูกชีวิตของชุมชนให้กลับมีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้ง ถือเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชน “ตระหนักรู้และหวงแหน” ของดีที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่ตื่นตัวเข้ามาสานต่อกิจกรรมต่างๆ ทั้งเรื่องของมรดกเศรษกิจน้อย ด้วยการดึงเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม หรือการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถือเป็นสัญญาณที่ดีที่คนในชุมชนตื่นตัวเข้ามาช่วยกันต่อลมหายใจของบ้านนุให้คงอยู่ตลอดไป...

นางสาวจุฑารัตน์ เรือนสุข “เน็ต” หัวหน้าโครงการ

หากเราเรียนอยู่แต่ในห้องเรียน เราก็จะรู้แต่ทฤษฎีเท่านั้น การพูดคุยกับเพื่อนๆ ก็จะเป็นแง่มุมเดิมๆ แต่การได้ออกมานอกห้องเรียน ทำให้เราได้อะไรมากกว่านั้น ได้รู้ว่าเราสามารถนำความรู้ในห้องเรียนมาใช้ได้มากมาย ถือเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ดีมาก ๆ และยังเป็นโอกาสดีครั้งหนึ่งในชีวิตที่ได้ทำงานนอกห้องเรียน ได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับคนอื่นได้อย่างแท้จริง

นางสาวมิถุชยา บุรณะเศรษฐกุล “พร”

สิ่งที่ได้จากการทำโครงการนี้คือเรื่องการพูด ได้เรียนรู้ว่าการพูดในสิ่งที่เราทำและเข้าใจง่ายกว่าการนั่งเตรียมสคริปต์ ตอนนั้นเราแทบจะไม่ต้องใช้ สคริปต์แล้ว เข้าใจอะไร คิดอะไรก็พูดออกมาอย่างนั้น ไม่ต้องมานั่งจดประเด็น เพราะเป็นการพูดจากประสบการณ์จริง พูดจากสิ่งที่เราได้ทำ ทำให้ไม่รู้สึกลำบากถ้ามีคนตั้งคำถามแล้ว เราจะตอบได้หรือไม่ เพราะสิ่งที่พูดออกไปล้วนเป็นสิ่งที่เราได้ลงมือทำแล้วทั้งสิ้น

นางสาวจริทิพย์ วิจิตรบุญชูวงศ์ “ปาน”

รู้สึกว่าเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น แต่ก่อนเป็นคนร่าเริง และขี้เล่นมาก เวลาพูดอะไรจึงดูเหมือนเล่นไปหมด แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ ทำให้เราเรียนรู้ว่า เราจะมัดแต่เล่นอย่างเดียวไม่ได้แล้ว เพราะโตแล้ว และควรจะต้องวางแผนแล้วทำทุกอย่างให้เป็นไปตามแผน หากทำไม่ได้ก็ต้องหาวิธีแก้ นอกจากนี้ยังรู้สึกที่เราพูดได้ดีขึ้น มีทักษะด้านการสื่อสารมากขึ้น

โครงการต่อลมหายใจชั้นลงหิน สู่ชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

รู่ฟาลงกรณัฒมหาวิทกยาลัย

หัวหน้าโครงการ	นางสาวจุฑารัตน์ เรือนสุข
คณะทำงานประกอบด้วย	นางสาวจริทิพย์ วิจิตรบุญชูวงศ์
นางสาวปริยานุช กฤษณะกาฬ	นางสาวมิถุชยา บุรณะเศรษฐกุล
นายภัทร ภาณุภาพ	นายมาวิน กิตติคณาพงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ตั้งมือองฮ้องเอิ้น
เล่ากตหม้ายฮือชุมชน

สิ่งที่นักศึกษาสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มองเห็นในฐานะ นักศึกษากฎหมายคือ การศึกษาวิชากฎหมายนอกจากการท่องจำ “ตัวบท” ให้ได้อย่างแม่นยำ ยังต้องทำความเข้าใจ “เจตนารมณ์” ของกฎหมายมาตราต่างๆ อย่างลึกซึ้ง...

เพราะกฎหมายเป็นเรื่องยาก แต่เรื่องที่ยากกว่า คือ “ทำอะไร” ให้คนทั่วไป “เข้าใจกฎหมาย” อย่างน้อย ก็เป็นกฎหมายในชีวิตประจำวันของพวกเขาเอง

ขนาดเรียนหนังสือ ยังใช้เวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี สำหรับการท่องจำและทำความเข้าใจ ก็คงไม่ต้องพูดถึง “ชาวบ้าน” ที่ไม่มีโอกาสแม้แต่จะสัมผัสตำรากฎหมาย พวกเขาจะเป็นอย่างไรหากกฎหมายที่เขียนไว้เพื่อใช้ เป็น “เครื่องมือ” สำหรับสร้างคุณธรรม หรือความ ประดองในกรณีเกิดคดีความ ถูกผู้รู้กฎหมาย “มากกว่า” นำไปใช้เป็นประโยชน์และบิดเบือน กระทั่งทำให้ กฎหมายบางข้อ บางมาตราทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ

ไม่มีปัญหา...ไม่ปรึกษาหมอกความ

คดีความก็เหมือนอาการป่วยไข้ หากไม่เจ็บป่วย หรือไม่มีคดีความให้ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ย่อมไม่เดินทางไปหาหมอ หรือปรึกษา “หมอกความ” และหลาย ๆ ครั้ง ที่ชาวบ้านในชนบทต้องเสียรู้ และแพ้คดีเพราะไม่รู้ กฎหมาย...

“เพราะศัพท์ทางกฎหมายบางคำเข้าใจยาก ต้อง ใช้การตีความ แม้แต่พวกผมที่เรียนกฎหมายบางครั้งยัง ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานในการทำความเข้าใจ จึงอยาก ที่จะทำให้ภาษากฎหมายเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย” นั่นคือ เหตุผลที่ วรมนต์ เจียมจิตต์ หรือ “ท็อป” นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ

เพื่อน ๆ ในกลุ่ม ใช้เป็นหัวข้อในการจัดทำ **โครงการ ตีฆ้องฮ้องเอ็น เล่ากตหม้ายฮ้อชุมชน** (ตีฆ้องร้องป่าว... เล่ากฎหมายให้ชุมชน)

ซึ่งสอดคล้องกับที่ **วทัญญดา มูลอาจ** หรือ “แอม” บอกว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้จากวิชานิติบริการ (Legal Service) ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายคือ การต้องออกไปศึกษาเรื่องราวของกฎหมายในชีวิตจริง ทั้งจากสำนักงานทนายความและศาล โดยเธอสังเกตเห็นว่าความรู้ด้านกฎหมายนั้น คนที่เรียนเท่านั้น จึงจะรู้

“ตอนนั้นไม่ได้มีความรู้มาก เพราะอยู่ปี 3 และมีโอกาสได้ฟังนายเขาพูดคุยสอบถามคนที่ เป็นลูกความ ว่าให้คำปรึกษาอย่างไร เรารู้ว่ากฎหมายมีอะไรเยอะแยะ นอกห้องเรียน...เลยมีความคิดอยากจะทำออกไปให้ความรู้ เรื่องกฎหมายในชุมชนบ้าง เพราะถ้าไม่เรียน เราก็ไม่รู้ เราจึงอยากให้คนอื่นรู้”

เมื่อมีแนวคิดที่จะนำวิชากฎหมายลงสู่ชุมชน ประกอบกับอาจารย์ที่ปรึกษานำประกาศรับสมัคร **โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”** ลง facebook พร้อม ๆ กับชักชวนนักศึกษานิติศาสตร์ให้ลองเขียนโครงการเข้าแข่งขัน แอม ท้อป และสมาชิกสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จึงไม่รอช้าที่จะคว้าโอกาสนั้น

“เราเรียนกฎหมาย เราต้องทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ตอนแรกก็คิดว่าจะไม่ส่ง เพราะมันยากเหมือนกัน โดยเฉพาะเรื่องของตัวชีวิต แต่สุดท้ายก็เขียน Proposal ไว้ แล้วให้น้อง ๆ ในสำนักฯ เป็นคนส่ง โดยเราขอเป็นที่ปรึกษา...แต่ไป ๆ มา เราก็มาทำกันเอง เพราะน้อง ๆ เพิ่งเข้ามาเรียนปี 1 จึงไม่มีประสบการณ์ด้านนี้”

พื้นที่หมู่ 5 บ้านเด่น ตำบลนางแล อำเภอเมือง **จังหวัดเชียงราย** คือพื้นที่เป้าหมายที่นักศึกษากลุ่มนี้ใช้เป็นพื้นที่ทำงาน เพราะอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางลงพื้นที่ และที่สำคัญหากโครงการนี้ประสบความสำเร็จจะใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านกฎหมายชุมชน ...สำหรับนักศึกษารุ่นถัดไปด้วย

“ตอนส่งโครงการเข้าไปคิดว่ายังไงโครงการของพวกเราก็คงไม่เข้ารอบ” “ท้อป” บอกก่อนให้เหตุผล “เพราะโครงการของเรายากที่จะทำให้เห็นเป็นรูปธรรม หารตัวชีวิตยาก...แต่ถ้าพวกเราทำได้ สิ่งที่ได้แน่ ๆ คือชาวบ้านจะมีความรู้เรื่องกฎหมายมากขึ้น”

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม น้อง ๆ บอกว่า แม้ในท้ายที่สุดโครงการจะไม่เข้ารอบ แต่นักศึกษากลุ่มนี้ยืนยันจะดำเนินการต่อ...

อาจเป็นเพราะโครงการให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ชุมชน ภายใต้โครงการที่ใช้ชื่อภาษาไทยถิ่นเหนือหรือคำเมืองว่า **“ตีฆ้องฮ้องเอ็น เล่ากตหม้ายฮ้อชุมชน”** เป็นเรื่องใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายคือการสร้าง **“ความตระหนัก”** ให้ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นมาสนใจเรื่องกฎหมาย

โครงการของนักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจึงติด 1 ใน 20 ทีมสุดท้าย

รู้จักชุมชน ก่อนให้ชุมชนรู้จักกฎหมาย

แม้จะเลือกพื้นที่ที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย แต่ก็ไม่ง่ายที่พวกเขาจะเดินถือหนังสือกฎหมายแล้วเรียกชาวบ้านมาล้อมวงคุยและให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย สองสามเรื่องที่นักศึกษาทีมนี้ต้องทำงานหนักคือ การสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับชาวบ้านที่นี่ **เพราะ**

ประสบการณ์เชิงลบของชาวบ้านพบว่า บ่อยครั้งที่ นักศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยลงมาทำงานในพื้นที่ ล้วนต่างมาเก็บเกี่ยวผลประโยชน์แล้วก็หายไป

และแม่ “พ่อหลวงพิชพร พุ่มเพ็ง” ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะบอกว่า ตื่นเต้นดีใจที่มีนักศึกษาเข้ามาในชุมชนก็ตาม แต่สิ่งที่นักศึกษาต้องพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นคือ “ความตั้งใจ” ที่จะให้โครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

“เมื่อก่อนเคยมีคนเข้ามาทำงานแล้วก็หายไป ผู้ใหญ่บ้านเขาก็บ่น ๆ ว่ากลัวว่าเราจะหายไปเหมือนกัน เขาก็ต้องนั่งคิดว่าทำยังไงให้ชาวบ้านไว้ใจเรา” “ท็อป” เล่าถึงปัญหาแรกที่กำลังเข้ามาทดสอบความตั้งใจของ นักศึกษากลุ่มนี้

เมื่อกฎหมายเป็นเรื่องยาก แต่การจะทำให้ชาวบ้านที่ไม่เคยสนใจกฎหมาย หันมาสนใจเป็นเรื่องที่ยากกว่า ดังนั้นทีมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจึงจำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้ชาวบ้าน ด้วยการเข้าไปร่วมในทุก ๆ กิจกรรมของชุมชน...ทั้งการทำวัตรเย็น...ร่วมประชุมประชาคมชาวบ้าน หรือแม้แต่การเข้าไปช่วยสอนหนังสือให้เด็ก ๆ

“เราทำตัวเนียน ๆ หลายครั้งจนชาวบ้านจำหน้าได้ หลังจากนั้นเราก็ดูตารางให้ตรงกับชาวบ้านในช่วงที่เขาไม่ยุ่ง...เพื่อที่จะทำกิจกรรมเปิดตัวโครงการอย่างเป็นทางการ”

เมื่อชาวบ้านเริ่มคุ้นเคย...เวทีประชาคมเพื่อนำเสนอโครงการก็เกิดขึ้น...

เข็นกฎหมายใกล้ตัว

“ตอนแรกคิดกันว่าเรื่องเกี่ยวกับการประกันตัว เป็นเรื่องสำคัญ แต่ผู้ใหญ่บ้านบอกว่าอยากให้แนะนำชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัว เช่น กฎหมายจราจร หรือ ค่าสินไหมทดแทน”

น้อง ๆ รับใจทย์จากผู้ใหญ่บ้านไปติดต่อ เพราะการ ศึกษาวิชากฎหมายแบบชาวบ้าน รูปแบบการเรียนรู้ ต้องไม่เหมือนกับนักศึกษาที่นั่งเรียนอยู่ในห้องเรียน การกิจหนักจึงตกไปอยู่ที่ทีมสร้างสื่อ

ท้ายที่สุดก็ออกมาในรูปแบบของบอร์ดนิทรรศการ แผ่นพับที่เล่าถึงความสำคัญของกฎหมาย หรือ แม้แต่จดหมายข่าวที่นำเรื่องราว “ใกล้ตัว” ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนมาเป็นตัวอย่างในการให้ความรู้ด้านกฎหมาย

“ท็อป” เล่าต่อว่า วันที่ 14 ตุลาคม 2555 เป็นวัน จัดบอร์ดนิทรรศการความรู้เรื่องกฎหมาย โดยการ จัดบอร์ดในวันนั้นได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนในชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน

และนอกจากบอร์ดนิทรรศการ ยังมีการแจกวารสารกฎหมายให้แก่ชุมชน โดย “แอม” เล่าว่า กว่า จะออกมาเป็นวารสารชุดดังกล่าวมีกระดมความเห็นกัน อย่างเข้มข้นว่า จะทำอย่างไรจึงจะมีสื่อที่ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ชาวบ้านสามารถจับต้องได้

“ซึ่งในตอนแรกจะทำออกมาเป็นหนังสือการ์ตูน แต่คิดได้ว่าเราไม่มีความสามารถพอ จึงคิดออกมาในรูปแบบของแผ่นพับ แต่แบ่งเป็นคอลัมน์ เช่น สารระนำรู้ คอลัมน์สำหรับคุณหนู โดยมีเกมคำศัพท์ความรู้ภาษาอังกฤษแทรกลงไปนั่นด้วย”

นอกจากนั้น ยังมีมาตรการเชิงรุก โดยจัดอบรมตำรวจบ้าน ประมาณ 14 -15 คน

“แอม” เล่าถึงที่มาที่ไปของตำรวจบ้านว่า ก็คือชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัครในการช่วยเหลือดูแลและตรวจตราความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน โดยกลุ่มตำรวจบ้านจะตั้งจุดตรวจอยู่บริเวณสามแยกบ้านเด่นทุก ๆ วันศุกร์ เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในท้องที่ที่รับผิดชอบ และพื้นที่ใกล้เคียงหากมีการประสานขอความช่วยเหลือ

และข้อกฎหมายที่น้อง ๆ นักศึกษาดังใจจะเพิ่มเติมให้กับกลุ่มตำรวจบ้านคือ กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่โดยตรง ซึ่งจะให้เจ้าหน้าที่ไปในเรื่องของที่มาที่ไปของระบบกฎหมายไทย รวมถึงความผิดที่ยอมความกันได้ และความผิดที่ยอมความกันไม่ได้ ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดจะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่หรือตำรวจบ้านโดยตรง

“การอบรมแบ่งออกเป็น 2 ช่วง โดยช่วงแรกมีอาจารย์จากคณะจะบรรยายทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมาย ส่วนที่เมื่อนักศึกษาก็จะมาเล่ากฎหมายให้กลุ่มตำรวจบ้านฟัง โดยเลือกกฎหมายอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำในชุมชนมาเป็นกรณีศึกษา ผ่านการแสดงละครเพื่อให้คุณลุงตำรวจบ้านเห็นภาพและเข้าใจมากขึ้นกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว...”

ผลการอบรม ลุงตำรวจบ้านหลายคนให้ความสนใจถามไถ่ขอรายละเอียดเพิ่มเติม...และคาดหวังว่าจะมีการอบรมครั้งที่ 2

เสียงตามสาย...กระจายความรู้สู่ชุมชน

เสียงตามสายเป็นอีกหนึ่งสื่อที่เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่องกฎหมายสู่ชุมชน โดยมีการวางแผนว่าจะใช้เสียงตามสายเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายทุก ๆ สัปดาห์ ซึ่งวิธีการคืออัดเสียงใส่แผ่นซีดี แล้วนำมาให้พ่อหลวงเปิดในเวลาที่มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้าน...โดยเนื้อหาที่ยังคงเป็นความรู้กฎหมายพื้นฐานแก่ชาวบ้านเช่นเดิม

“เพื่อความสะดวก เรามันтикเสียงไว้ 15 เรื่อง เช่น การเป็นผู้จัดการมรดก ยาเสพติด การครอบครองทรัพย์สิน การสมรส หรือเรื่องความสามารถของผู้เยาว์ ...แต่หลังจากที่พ่อหลวงเขาไปเปิด ชาวบ้านก็ขอความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเรื่องอื่นๆ มา เช่น ค่าสินไหมทดแทน ค่าเสียหายในกรณีที่มีการจับผู้ต้องหาผิดตัว ตรงนี้ก็สะท้อนได้ว่า ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจเรื่องของกฎหมายมากขึ้น”

ตัวอย่าง...เรื่องเล่าเสียงตามสาย

“ลุง อ.มีอาชีพขับรถรับจ้าง วันหนึ่งขับผ่านด่านที่อำเภอเทิง ตำรวจเรียกเพื่อขอตรวจค้น และไม่ยอมให้ลุง อ.อยู่สังเกตการณ์ แต่ในระหว่างตรวจ ลุง อ.บังเอิญเห็นตำรวจนายหนึ่งหย่อนบางอย่างลงที่พื้นรถ หลังจากนั้น ลุง อ.ก็ถูกจับฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครอง 1 เม็ด แต่ลุงมั่นใจว่ามีได้กระทำได้ และร้องขอให้ตำรวจพาไปโรงพยาบาลเพื่อตรวจสอบสารเสพติด ตำรวจปฏิเสธ และเรียกเงิน 5,000 บาท และจะปล่อยตัวไป แต่ลุง อ.ไม่ยอม เพราะไม่ได้กระทำได้ ตำรวจจึงส่งฟ้องศาล และมีคำพิพากษาปรับ 5,000 บาท และให้รอลงอาญา

ลุง อ.ยอมจำนนต่อหลักฐาน ยอมจ่ายค่าปรับ และไม่สู้คดี เพราะอยากให้เรื่องมันจบ ๆ ไป

สรุป : กรณีปัญหา ลุง อ. ถ้าเป็นเรื่องจริงก็พบว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยไม่สุจริต แต่เนื่องจากมีพยานหลักฐานในรถลุงชัดเจน แต่ก็สามารถหักล้างได้ด้วยขั้นตอนกระบวนการในชั้นศาล แต่ก็เป็นเรื่องยุ่งยากของอีกฝ่ายหนึ่ง ทำยที่สุดก็ได้แต่ปลอบใจลุง อ. และให้เขาเหตุการณ์นี้เป็นประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์ของลุง อ. ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายไม่ใช่ความยุติธรรม แต่ความยุติธรรมอยู่ที่คนใช้กฎหมาย

ตั้งเป้าเป็นศูนย์เรียนรู้

ถึงตอนนี้ชาวบ้าน “บ้านเด่น” เริ่มสนใจกฎหมายมากขึ้น ทั้ง “แอม และ ท็อป” และสมาชิกในทีม บอกตรงกันว่า จากวันแรกที่เข้าไปทำงานในพื้นที่ ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจ และคิดว่าเป็นเพียงเด็กนักศึกษาเข้ามาทำงานในชุมชนตามปกติ

แต่หลังจากทำโครงการได้ระยะหนึ่ง และลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านต่างรับรู้ว่าเป็นนักศึกษาที่เข้ามาให้ความรู้ด้านกฎหมาย ชาวบ้านบางคนถึงกับเดินเข้ามาพูดคุยซักถามเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายและความคิดเห็นต่าง ๆ มากขึ้น

“เราคาดหวังว่าเมื่อจบโครงการนี้จะจัดตั้งเป็น “ชมรม” ในมหาวิทยาลัย เพื่อที่เราจะได้รับเงินอุดหนุนในการทำกิจกรรมต่อไป แต่เมื่อดูระเบียบการตั้ง

ชมรมแล้ว มันต้องใช้ 2 สำนักวิชาขึ้นไป แต่สำนักวิชาอื่นเขาไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย เขาก็จะไม่มาร่วมกับเรา จึงเป็นอุปสรรคในการตั้งชมรม แต่เราก็แก้ปัญหาด้วยการ “สร้างกลุ่ม” แล้วนำไปไว้ในรายวิชาการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย เพื่อให้คนที่เรียนและคนที่สนใจในวิชานั้น ๆ เข้ามาเรียนรู้กิจกรรมในชุมชนเพื่อสานต่อและต้องการให้โครงการอยู่ต่อไปด้วย“

เมื่อกฎหมาย...รับใช้ชุมชน

“พิศพร พุ่มเพ็ง” ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านเด่น อำเภอนางแล จังหวัดเชียงราย บอกว่า รู้สึกดีใจที่มีนักศึกษาเข้ามาในชุมชน และโครงการที่ทำก็เป็นโครงการที่ดีต่อชุมชนและเด็ก แต่ก็ยังไม่รู้จะได้ผลประการใด...เท่าที่รู้ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะชอบ ตอนนี้ก็กำลังหาหรือกันอยู่ว่า หลังหมดโครงการไปแล้ว และถ้าน้อง ๆ ยังมีจิตสาธารณะ

อยากเข้ามาให้ความรู้กฎหมายแก่ชาวบ้าน เราก็ยินดีจะไปรับจากมหาวิทยาลัยมาที่ชุมชน มาทำกิจกรรมร่วมกัน เรื่องอาหารชาวบ้านก็ช่วยกันได้ และหากมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนอีกแรงก็จะเป็นเรื่องที่ดี...เพราะช่วยสร้างภาพลักษณ์ดีให้กับมหาวิทยาลัยด้วย

“สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์” อาจารย์สอนนิชากกฎหมาย คุ่มครองผู้บริโศค ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา เล่าว่า เรามีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและประสานงานกับผู้ใหญ่ให้กลุ่มนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นพ่อหลวง หรือคนบดี ส่วนที่เหลือก็ปล่อยให้นักศึกษาทำกันเอง ตั้งแต่เริ่มต้นทำโครงการมาด้วยกัน เห็นชัดเจนว่านักศึกษาทุกคนพัฒนาไปมาก เข้าใจชีวิตจริงมากขึ้น แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ พวกเขา นำความรู้เรื่องกฎหมายมารับใช้ชุมชนได้เป็นอย่างดี

นางสาวกัญญาตา มูลอา “แอม” หัวหน้าโครงการ

สิ่งที่ประทับใจจากการทำโครงการนี้คือ ความสนิทสนมระหว่างเพื่อนๆ ที่ทำโครงการด้วยกัน เพราะเพื่อนๆ ที่มาช่วยกันแต่ละคนทุ่มเทมาก ต่างช่วยกันค้นหาความรู้ บ้างก็ค้นหาจากเว็บไซต์ บ้างก็นั่งเปิดหนังสือหาข้อมูล เพราะเป็นสิ่งที่เราไม่เคยเจอและไม่เคยเรียนมาก่อน แต่เราต้องทำให้ได้ เพราะธนาคารไทยพาณิชย์เขาให้ทั้งโอกาสและเงินมาแล้ว เราต้องทำให้ดีที่สุด แม้งานที่พวกเราทำจะเป็นเรื่องที่จับต้องไม่ได้ แต่เราก็ต้องพยายามทำให้คนอื่นเห็นว่าสิ่งที่เราทำเกิดผลดีกับชุมชนที่สุด

นางสาวศนิษา ทองจิน “ตอง”

ไม่เคยทำโครงการแบบนี้มาก่อน เคยแต่ทำรายงานส่งอาจารย์ ไม่เคยลงชุมชน แต่เมื่อได้ทำก็ได้ประสบการณ์แปลกใหม่ ได้รู้ว่า “ความรู้” มีอยู่ทั่วไป อย่างเราเรียนกฎหมายก็เรียนแค่ตัวหนังสือและตัวบทที่เขาพูดกัน แต่ชีวิตจริงมันซับซ้อนกว่า ตัวอย่างที่อาจารย์สอนก็จะเป็นคดีความที่ขึ้นศาลไปแล้ว แต่เมื่อได้ลงชุมชนทำให้เราได้เห็นคดีเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งประสบการณ์เช่นนี้จะสอนเรา ทำให้รู้ว่าหากเจอเหตุการณ์แบบนี้ควรทำอย่างไร สามารถนำประสบการณ์จากการทำโครงการนี้มาใช้เป็น “ครู” ในการทำงานได้ เพราะเราเห็นอะไรที่เป็นของจริง ที่สำคัญคือทำให้เรารู้จักคนมากขึ้น กล้ามากขึ้น และมีทักษะในการพูดมากขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการทำงานต่อไปในอนาคต

นางสาวรลัญจวิวัน ขนอม “บู”

มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการเงินและงบประมาณ บอกตรงๆ ว่ายากค่ะ เพราะไม่เคยทำมาก่อน โดยเฉพาะการเข้ามาช่วยเรื่องงานวารสาร อัดเสียงตามสาย ช่วยบรรยายกฎหมายอาญาในกิจกรรมตำรวจบ้าน ที่รับหน้าที่เป็นคนบรรยายเรื่องหลักทรัพย์ วังราว ซึ่งเคยเรียนมาตั้งแต่ปี 1 ปี 2 และก็ลืมไปหมดแล้ว เมื่อรู้ว่าต้องรับหน้าที่นี้ก็ต้องกลับไปทบทวน ทำให้เราก็ได้ทบทวนตัวเองไปด้วยในตัว

นายอรมนต์ ileyมิจิตต์ “ท็อป”

เด็กนิติศาสตร์ส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการเรียนคือ ต้องการทำอะไรเพื่อตัวเอง ซึ่งก็รวมถึงผมด้วย แต่โครงการนี้เปลี่ยนจากที่เคยทำให้ตัวเองมาเป็นการทำเพื่อสังคมมากขึ้น ยิ่งเมื่อได้ลงชุมชนจริงๆ พบว่าบางปัญหาแก้ได้โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมาย และก็รู้อีกว่าปัญหาที่ใช้กฎหมายแก้ไขกลับสร้างความแตกแยกให้กับสังคม เพราะมันมีฝ่ายแพ้ ฝ่ายชนะ ผมจึงคิดว่าปัญหาสังคมบางครั้ง ชุมชนก็มีวิธีการแก้ไขของเขาเอง เช่น ศีลธรรม จริยธรรม เป็นต้น

นางสาววิศรา เจริญทรง “หวาน”

รับผิดชอบเรื่องเว็บไซต์และรวบรวมข้อมูล บอกตรงๆ ว่าตอนแรกไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย แต่เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่มาแล้ว ก็ต้องทำให้ดีที่สุด ทิ้งไปค้นคว้าจากห้องสมุด ดูข้อมูลตามเว็บไซต์ต่างๆ แล้วลองทำดู ปรากฏว่าทำออกมาได้ดี สิ่งที่ได้จากการทำโครงการนี้คือความรับผิดชอบ การเรียนนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่เราจะได้ทำงานส่วนตัว แต่พอมาทำโครงการนี้ทำให้รู้จักการทำงานกลุ่ม ต้องทำเพื่อส่วนรวมก่อน เช่น การทำเว็บไซต์เราต้องให้เพื่อนและอาจารย์ดูด้วย เพราะฉะนั้นเราจึงต้องทำให้เสร็จก่อนไม่ใช่มาทำวันสุดท้าย นอกจากนี้ยังได้เรื่องมนุษยสัมพันธ์ จากที่แต่ก่อนไม่ค่อยพูดคุยกับใคร พอมาลงชุมชนเราต้องเข้าหาคนในชุมชน เพราะถ้าเราไม่เข้าหาเขาก็ไม่มา เราจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีมนุษยสัมพันธ์มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด

โครงการที่บ่งอ้ออิงอื่น เล่าทหายอ้ออุมเบน

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

หัวหน้าโครงการ

นางสาวทัญญดา มูลอาจ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวพลอยไพลิน ภู่วง

นางสาวปิยธิดา อริญชัยไพโรจน์

นายสมพร พ่วงแม่กลอง

นางสาววิศรา เจริญทรง

นายวรมนต์ เจียมจิตต์

นางสาวลัญจวิวัน ขนอม

นางสาวศนิชา ทองเงิน

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ณัฐกรวิทิตานนท์

อาจารย์ดามร คำไตรย์

อาจารย์ไศภิต ชีวะพาณิชย์

อาจารย์สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

เตือนได้...เมื่อภัยมา

“ศูนย์เฝ้าเตือนภัยระดับ 2 ...ศูนย์เฝ้าเตือนภัยระดับ 2”

เสียงสัญญาณจาก “เครื่องเตือนภัยชนิดทำมือ” ผลงานประดิษฐ์ของนักศึกษาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 1 ในผู้เข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย ...จะดังขึ้นทันทีหากน้ำในลำห้วย “ผาดัง” สูงขึ้นมาถึงระดับที่เป็นอันตรายต่อชุมชนด้านล่าง ที่อยู่ห่างจากเครื่องไปประมาณ 4 กิโลเมตร

“เราออกแบบเครื่องเตือนภัยไว้ 3 ระดับ คือการเตือนภัยระดับที่ 1 ในกรณีที่น้ำหลากสูงที่ระดับ 1 เมตร ตรงบริเวณต้นน้ำ เครื่องเตือนภัยจะส่งสัญญาณเสียงดังว่า “ศูนย์เฝ้าระวังเตือนภัยระดับ 1” ไปยังหมู่บ้าน ซึ่งถ้าชาวบ้านได้ยินเสียงเตือนภัยนี้จะต้องคอยระมัดระวังและการเตือนภัยระดับที่ 2 ในกรณีที่น้ำหลากมาสูงถึง 2 เมตร เครื่องจะส่งสัญญาณเสียงเตือนภัยว่า “ศูนย์เฝ้าระวังเตือนภัยระดับ 2” มายังหมู่บ้าน และถ้าชาวบ้านได้ยินเสียงเตือนภัยระดับ 2 เมื่อไหร่พวกเขาจะต้องเตรียมเก็บข้าวของมีค่าขึ้นที่สูงทันที” “สอนธิ นวลัยสุขสันต์” หนึ่งในทีมผู้ประดิษฐ์เครื่องเตือนภัยน้ำหลากจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อธิบายถึงการทำงานของ

เครื่องเตือนภัยที่เกิดจากมันสมองของพวกเขา

และสำหรับกรณีที่ 3 หากน้ำป่าไหลหลากสูงขึ้นมากกว่า 3 เมตร เครื่องเตือนภัย จะส่งเป็นสัญญาณเสียง “ศูนย์เฝ้าระวังเตือนภัยระดับ 3” ไปยังหมู่บ้าน โดยการเตือนภัยระดับ 3 ถือเป็นกรณีเตือนภัยระดับสูงสุด

มีภัย... ต้องเตือนภัย

หลายคนคงยังไม่ลืมมหาอุทกภัยเมื่อปลายปี 2554 จากมวลน้ำมหาศาลที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ชนิดไม่มีใครตั้งรับทัน จากน้ำเหนือหรือ “น้องน้ำ” ที่ไหลเรื่อย

ลงมาจนถึงเจ้าพระยา ผ่านกรุงเทพฯ และออกสู่ทะเลที่อ่าวไทย...

และก่อนมวนน้ำทั้งหมดจะไหลลงสู่ทะเล มวนน้ำส่วนหนึ่งได้สร้างความเสียหายให้กับชุมชนเล็กๆ อย่าง “ปางหัด” หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ระหว่างทางขึ้น “ดอยผาตั้ง” แหล่งท่องเที่ยวคู่แฝดของ “ภูชี้ฟ้า” ในพื้นที่อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ปางหัด...ก็เช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ คือ “เกิดมาไม่เคยเจอมาก่อน” วาตะที่สะท้อนให้เห็นถึงความซบเซาใจกับการขาดเครื่องเตือนภัยที่ทรงประสิทธิภาพ จึงเป็นเหตุให้หลายครอบครัวต้องสูญเสียทรัพย์สิน เงินทองของมีค่าที่สั่งสมมาทั้งชีวิต

“เพราะที่ตั้งของหมู่บ้านจะมีลำห้วย 2 สาย คือ ห้วยกู่กและห้วยผาตั้งซึ่งไหลมาบรรจบกันก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง ซึ่งโดยปกติน้ำจะท่วมบริเวณนี้ทุกปี แต่ไม่ได้สร้างความเสียหายมากเหมือนปี 2554 เพราะน้ำไหลมาเร็วมาก ชาวบ้านตั้งตัวไม่ทัน” ศักดิ์ณรงค์ สิริพุทธาสกุล หรือ “พ่อหลวงศักดิ์” ผู้ใหญ่บ้านปางหัดฉายให้เห็นภาพของสถานการณ์น้ำป่าไหลลงมาท่วมหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

“พ่อหลวงศักดิ์” บอกว่า ความเสียหายเมื่อปี 2554 แม้ไม่มีใครเสียชีวิต แต่ข้าวของเครื่องใช้ได้รับความเสียหายหลายรายการ ทั้งรถตู้ รถปิกอัพ และรถมอเตอร์ไซด์อีกสิบกว่าคัน รวมทั้งทีวี ตู้เย็น และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ บางบ้านก็ได้รับความเสียหายจากความแรงและเร็วของกระแสน้ำ

หลังเรื่องร้ายผ่านไป พ่อหลวงนัดประชุมชาวบ้านเพื่อหารือถึงแนวทางป้องกันในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหาแนวทางเตือนภัย เพื่อให้ลูกบ้านรู้ตัวก่อนที่น้ำป่าจะมาพัดพาทุกสิ่งทุกอย่างไปเหมือนปลายปี 2554

แต่ก็ยังไม่มียี่ห้ออะไร คงมีเพียงการรับปากจากหน่วยงานในท้องถิ่นว่าจะนำเครื่องเตือนภัยมาติดตั้งให้...แต่จากวันนั้นจนถึงฤดูฝนเวียนมาบรรจบอีกรอบ...ก็ยังไม่มียี่ห้อเครื่องเตือนภัย

“พอดีน้อง ๆ นักศึกษาเข้ามาคุย บอกว่ากำลังจะทำโครงการเครื่องเตือนภัยน้ำหลาก และจะเอามาติดตั้งให้ ผมก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะว่าหมู่บ้านของเราเป็นหมู่บ้านที่น้ำท่วมซ้ำซาก...จึงคิดว่าเครื่องนี้ถ้าจะมีประโยชน์ต่อชาวบ้าน อย่างน้อยก็ทำให้ชาวบ้านตั้งตัวทัน”

ศกตจาก...จากประสบการณ์

วันที่ “อาจารย์วิชิต นางแล” เอาโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” มาแนะนำต่อนักศึกษา เพื่อชักชวนให้เขียนโครงการเข้าร่วมแข่งขัน **สอนนิ วนาลัยสุขสันต์** หรือ “สอน” นักศึกษาคณะวิศวกรรมคอมพิวเตอร์นั่งฟังรายละเอียดอย่างตั้งใจ เขาคิดว่า “ความรู้” ที่ร่ำเรียนมา น่าจะนำไปใช้ประโยชน์กับชุมชนได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

หลังจบการนำเสนอของอาจารย์ “สอนนิ” รวมตัวกับเพื่อนอีก 2 คนคือ **วิชาญ ยอดมณีบรรพต** หรือ “ไก่” และ **วิษวรัช สลีสองสม** หรือ “ซา” จากคณะเดียวกัน มาพูดคุยเพื่อขอความเห็น หากเขาจะเขียนโครงการส่งเข้าร่วมในกิจกรรมครั้งนี้....

“เพราะอยากทำ...แต่ก็ยังคงคิดไม่ออกว่าตัวโครงการจะเป็นอะไรดี...คุยไปคุยมาก็ได้ข้อสรุปจากประสบการณ์ตัวเอง เนื่องจากปีที่แล้วผมอยู่บ้านที่เชียงใหม่ อยู่ดี ๆ

น้ำป่าก็ไหลเข้าท่วมนาข้าวชาวบ้านจนได้รับความเสียหาย แต่ก็ไม่มีสัญญาณหรือระบบเตือนภัยให้ชาวบ้านรู้...ก็เลยคิดว่าน่าจะมีเครื่องมืออะไรสักอย่างที่จะช่วยเตือนให้พวกเขาได้เตรียมตัวรับมือได้ทันเวลาก่อนเกิดเหตุการณ์รุนแรง”

เมื่อได้โจทย์ หรือประเด็นในการทำโครงการ **เครื่องเตือนภัยน้ำหลาก** ซึ่งเพื่อนๆ ในทีมต่างก็เห็นด้วยกับความคิดนี้ แต่ปัญหาก็ตามมา เนื่องจากพื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัยไม่มีพื้นที่ไหนเหมาะกับการนำเครื่องเตือนภัยไปติดตั้ง

“ไก่อ” จึงเสนอพื้นที่ **“บ้านห้วยกูก”** ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ และมีน้ำป่าไหลหลากอยู่แทบทุกปี

“สอนธิ” และเพื่อนๆ ในทีมจึงเดินทางไปยังบ้านห้วยกูกเพื่อเก็บข้อมูลมาจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการ พร้อมกับระดมสมองผสมผสานด้วยความรู้จากวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ที่เรียนมา

ระหว่างนั้น...ก็รู้อันว่าโครงการของพวกเขาจะผ่านเข้ารอบ 20 ทีมหรือไม่

เปลี่ยน...เพื่อเริ่มต้น

ทันทีที่รู้ว่าผ่านเข้ารอบ 20 ทีม มี 2 อารมณ์ในเวลาเดียวกัน คือดีใจที่ได้ทำโครงการเพื่อชุมชน และกังวลใจเพราะสมาชิกในทีมสอบติดตำรวจและต้องออกจากทีมไป

แต่ **“ชีวิตต้องดำเนินต่อไป”** เมื่อ “ซา” สอบติดตำรวจเพื่อไปเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ “สอนธิ” จึงต้องหาสมาชิกในทีมเพิ่ม

อาจารย์วิชิต นางแล ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาก็ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ด้วยการหาสมาชิกมาเพิ่มคือ **สุพัตรา บุตรดี** หรือ “เพ็ง” ที่รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลหน้าเว็บไซต์ และ **ทินธินาถ สิงห์แก้ว** หรือ “แป้ม” รับหน้าที่เหรียญกุดแลเรื่องงบประมาณ รวมถึง **วัชร ไชยมงคล**

หรือ “เปียร์” ซึ่งเป็นหัวหน้าชมรมเทคโนโลยีนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยดูแลเรื่องกลไกการทำงานของเครื่องเตือนภัย

เมื่อสมาชิกทุกคนพร้อมที่จะดำเนินโครงการแล้ว “การเปลี่ยนแปลง” ก็เกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อพวกเขาจำเป็นต้องเปลี่ยนพื้นที่ทำงานจากบ้านห้วยกุ่มเป็นบ้านปางหัดเนื่องจากมีข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้รับจาก อบต.ว่า ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์น้ำป่าไหลหลาก หมู่บ้านปลายน้ำอย่างบ้านปางหัดจะได้รับผลกระทบมากกว่า ขณะที่ห้วยกุ่มซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นน้ำ น้ำจะไหลไปตามไหลเขา ไม่ผ่านชุมชนโดยตรง

ที่สำคัญคือที่บ้านปางหัดยังไม่มีเครื่องมือใด ๆ ที่จะช่วยเตือนภัยล่วงหน้าให้ชาวบ้านได้รู้ตัว

ออกแบบ เข้าถึง สร้างสรรค์

เมื่อข้อสรุปเรื่องพื้นที่ลงตัว พวกเขาก็เริ่มเขียนแบบเครื่องเตือนภัยที่จะนำไปติดตั้งที่บ้านปางหัดใส่กระดาษแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยเลือก ซึ่งแบบที่ถูกเลือกคือแบบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด เพราะเป็นแบบที่ใช้กลไกการทำงานไม่ยุ่งยากซับซ้อน วัสดุที่ใช้ก็หาได้ทั่วไป และราคาไม่แพง

จากนั้นก็ทดลองทำเครื่องต้นแบบ โดยแบบแรกมีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมขนาดพอประมาณ และมีก้านเหล็กยื่นลงมาจากกล่องสำหรับจุ่มลงไปใต้น้ำเพื่อวัดระดับและความเร็วของน้ำ

แต่ข้อจำกัดของเครื่องต้นแบบเครื่องแรกคือต้องนำไปติดตั้งกลางลำห้วย ซึ่งเครื่องอาจถูกน้ำป่าพัดหายไปกับกระแสน้ำได้...

เมื่อเห็นข้อจำกัด...น้อง ๆ ก็พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นในเครื่องเตือนภัยแบบที่ 2

“เครื่องรุ่นใหม่ ภายในตัวเครื่องประกอบด้วยวิทยุสื่อสาร โดยใส่อุปกรณ์เหล่านี้ไว้ในกล่องเหล็กเพื่อป้องกัน

การชำรุด และแผงวงจรภายในกล่องยังเชื่อมต่อกับลูกลอยที่เป็นเซ็นเซอร์สำหรับการวัดระดับน้ำและส่งสัญญาณ”

“สอนธิ” ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สำหรับระบบให้พลังงานไฟฟ้า ใช้แผงโซลาร์เซลล์มาประยุกต์ใช้ในการทำงานของเครื่องเตือนภัย เพราะตัวเครื่องจะถูกติดตั้งอยู่กลางแจ้งและใกล้ลำธาร จึงไม่สามารถใช้กระแสไฟฟ้าควบคุมการทำงานของเครื่องได้

เสียงเตือน...เมื่อน้ำมา !!

การติดตั้งเตือนภัยจะมีเครื่องส่งและเครื่องรับ โดยตัวรับสัญญาณความเร็วและความแรงของน้ำจะติดตั้งอยู่ริมลำห้วย มีสายไฟที่มีลูกลอยอยู่ปลายสายจุ่มลงไปใต้น้ำ มีกล่องรับสัญญาณอีกตัวติดตั้งอยู่บนฝั่งและในทันทีที่ระดับน้ำเพิ่มสูงขึ้น เซ็นเซอร์ที่อยู่ปลายสายจะส่งสัญญาณไปที่เครื่องรับอีกตัวที่อยู่บนฝั่งทันที จากนั้นเครื่องรับบนฝั่งก็จะส่งสัญญาณเตือนภัยไปยังชุมชน ซึ่งติดตั้งอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการ อบต.

โดยก่อนติดตั้งพวกเขาได้รับคำแนะนำจากพ่อหลวงว่า ควรติดตั้งเครื่องให้ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 - 4 กิโลเมตร เพราะเมื่อเครื่องส่งสัญญาณมายังหมู่บ้าน

ชาวบ้านจะได้มีเวลาเตรียมตัวเก็บข้าวของได้ทันเวลา

“ถ้าฝนตกนานติดต่อกันเป็นเวลานาน น้ำจะหลาก มาตามห้วย เมื่อผ่านบริเวณลำธารต้นน้ำของหมู่บ้านที่ พวกเราติดตั้งเครื่องเตือนภัยไว้หนึ่งเครื่อง ถ้าระดับน้ำ สูงถึงหนึ่งเมตรคือการเตือนภัยระดับที่ 1 ลูกลอยซึ่งเป็นตัวเซ็นเซอร์จะส่งสัญญาณมายังวิทยุสื่อสารที่อยู่ในชุด เครื่องเตือนภัย จากนั้นเครื่องจะส่งเป็นสัญญาณคลื่นวิทยุ ไปยังวิทยุสื่อสารอีกตัวหนึ่งที่อยู่กับชุดเครื่องเตือนภัยที่ ติดตั้งอยู่บริเวณลำธารกลางหมู่บ้าน ซึ่งจะแปรรหัส สัญญาณเพื่อเตือนภัยในรูปแบบไฟและเสียงเตือนภัย ที่จะดังว่า เตือนภัยระดับ 1 2 และ 3 ตามระดับการ เตือนภัย ซึ่งเสียงเตือนในหมู่บ้านจะดังขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินชัดเจน และยังมิวิทยุสื่อสารอีกหนึ่ง เครื่องอยู่ที่บ้านของพ่อหลวงเพื่อรับสัญญาณการเตือนภัย เพื่อที่พ่อหลวงจะได้เป็นกระบอกเสียงช่วยประกาศเตือน ชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง”

ทดลอง...ก่อนใช้จริง

หลังคิดค้นเครื่องเตือนภัยจนประสบความสำเร็จ และเพื่อเป็นการทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของ เครื่อง และสร้างความมั่นใจให้ชาวบ้าน นักศึกษานำ เครื่องเตือนภัยไปทดสอบร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งการทดลอง เริ่มตั้งแต่ทดสอบเสียงการส่งสัญญาณเตือนภัยที่ระยะ ทาง 100 เมตร ระยะทาง 1 กิโลเมตร และระยะทาง 5 กิโลเมตรตามลำดับ พบว่าทั้ง 3 ระยะทางการส่งสัญญาณ ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ และด้วยการทดสอบนี้เอง ที่ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าเครื่องเตือนภัยที่ติดตั้งไว้บริเวณ ลำธารต้นน้ำซึ่งห่างจากชุมชนหมู่บ้านถึง 4 กิโลเมตรนั้น จะสามารถส่งสัญญาณมาเตือนภัยให้พวกเขาไว้ตัวก่อน ได้อย่างแน่นอน

“นอกจากการทดสอบเครื่องเตือนภัยแล้ว พวกเรา ยังเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของเครื่องเตือนภัย ให้ชาวบ้านด้วย ซึ่งในวันนั้นมีชาวบ้านมาฟังเกือบ 40 คน และเสียงส่วนใหญ่บอกว่าขอบคุณมากจริง ๆ ที่พวกเรา มาติดตั้งเครื่องเตือนภัยให้พวกเขา”

นอกจากนี้ “สอนธิ” และทีมยังคิดค้นเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนเพื่อใช้เชื่อมต่อกับเครื่องเตือนภัยน้ำหลากที่อยู่บริเวณลำธารต้นน้ำอีกด้วย เพราะถ้าหากฝนตกหนักเป็นเวลานานกระทั่งระดับน้ำที่เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนสูงถึง 100 มิลลิเมตร เซ็นเซอร์จากเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนจะส่งสัญญาณไปยังเครื่องเตือนภัยให้แจ้งการเตือนภัยระดับที่ 1 ไปยังหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้ระวังตัวอีกทางหนึ่ง เพราะทั้ง 2 เครื่องนี้จะทำงานเสริมกันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

“แต่เครื่องนี้ยังไม่ได้นำไปติดตั้ง เพราะช่วงนี้ไม่ใช่ฤดูฝน ถ้าไปติดตั้งทิ้งไว้อาจทำให้เครื่องชำรุดก่อนการใช้งาน พวกเราจึงตกลงกันว่าในช่วงก่อนฤดูฝนปีหน้าพวกเราทั้ง 5 คนจะร่วมมือกับชมรมเทคโนโลยีนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยเข้ามาสนับสนุนและติดตั้งเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนที่บ้านปางหัดอีกครั้ง”

มองมุม...คนอุ้มบา

“พ่อหลวงศักดิ์” บอกว่า ปีนี้โชคดีที่ไม่มีน้ำหลาก แต่ก็อุ้มใจที่นักศึกษานำเครื่องเตือนภัยมาติดตั้งให้หมู่บ้านเรามีโอกาสคุยกับลูกบ้านหลายคนส่วนใหญ่เขามาดูการทดสอบด้วย เขาก็บอกว่าดี เขาอยากให้มีแบบนี้ที่หมู่บ้านของเรามากแล้ว และตอนนี้ก็สบายใจขึ้นถึงน้ำจะมาแต่ความกังวลก็น้อยลง ที่สำคัญคือเครื่องนี้ถือเป็นสมบัติส่วนกลางที่สร้างประโยชน์ให้กับทุกชีวิต

ในหมู่บ้าน ถึงแม้เมื่อจบโครงการแล้ว กลุ่มนักศึกษาจะไม่ค่อยได้มาที่หมู่บ้านอีก เราก็ไม่ห่วง เพราะได้จัดตั้งกรรมการหมู่บ้านผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลเครื่อง โดยเฉพาะแผงโซลาร์เซลล์ที่เราต้องถอดกลับไปเก็บไว้ที่บ้านก่อน เพราะมันแพง เดียวจะหาย เมื่อใกล้หน้าฝนปีหน้าเราจะเอาไปติดตั้งกับเครื่องเหมือนเดิมเพื่อให้เครื่องใช้งานได้อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าเครื่องเกิดพังขึ้นมา เราก็มีช่างผู้เชี่ยวชาญประจำหมู่บ้านที่สามารถเข้าไปซ่อมแซมได้ทันที

แม้ขณะนี้จะไม่ค่อยมีข้อพิพาทขัดจากสถานการณ์จริง เนื่องจากไม่ได้อยู่ในช่วงน้ำหลาก แต่ความมั่นใจของชาวบ้านปางหัดยืนยันว่า อย่างน้อยๆ ปีหน้าในช่วงที่มีฤดูน้ำหลาก ชาวบ้านก็ยังอุ้มใจที่รู้ว่ากลางธารน้ำเหนือหมู่บ้านไป 4 กิโลเมตร...มีเครื่องเตือนภัยติดตั้งอยู่ที่นั่น...แน่นอน

พบเป็น...ที่ปรึกษา

อาจารย์วิชิต นางแล ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาเล่าว่า การทำโครงการนี้เขาวางตัวเป็นแค่ “ที่ปรึกษา” ให้กับนักศึกษาอย่างแท้จริง แม้ว่าเขาจะเป็นผู้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รู้จักกับโครงการนี้ก็ตาม และตั้งแต่การตั้งโจทย์จนกระทั่งถึงวันที่โครงการดำเนินมาจนถึงที่สุด เขาคอยให้คำปรึกษาและชี้แนะนักศึกษาตลอด ไม่ละทิ้ง

แต่ไม่เคยเข้าไปช่วยแก้ปัญหาใดๆ ให้เลยสักครั้ง เพราะต้องการฝึกฝนลูกศิษย์ให้แข็งแกร่งขึ้นด้วยตัวเอง จนวันนี้สังเกตได้ว่าลูกศิษย์ของเขาทุกคนเปลี่ยนไปจากวันก่อนที่พวกเขาจะก้าวเข้าสู่การทำโครงการ จนเกิดเป็นความภาคภูมิใจเล็กๆ ในใจของอาจารย์วิชิตเอง

“เมื่อก่อนเวลามีปัญหาอะไรพวกเขาจะวิ่งเข้าหาอาจารย์ทันที แต่เดี๋ยวนี้ไม่แล้ว ถ้าเขาเจอปัญหาเขาจะหาทางแก้ด้วยกันก่อน แล้วค่อยมาปรึกษาอาจารย์ว่าวิธีที่พวกเขาคิดถูกต้องหรือไม่”

วันนี้แม้ว่าเครื่องเตือนภัยน้ำหลากของพวกเขาจะยังไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่อย่างน้อยสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วกับนักศึกษากลุ่มนี้คือ “การเรียนรู้” ว่าการนำ “ความรู้” ด้านวิศวกรรมที่จำเรียนมาใช้พัฒนาและช่วยเหลือชุมชนที่เดือดร้อนนั้นมัน “สุขใจ” แค่นั้น...

นายสอนธิ วนาลัยสุขสันต์ “สอนธิ” หัวหน้าโครงการ

ตั้งแต่ก้าวแรกของการทำงาน ผมได้เรียนรู้เรื่องการเป็นผู้นำว่า ต้องปรับระดับระบอบความเป็นทีมที่สุดยอดไว้ให้ได้ และที่สำคัญได้เรียนรู้ว่าการทำงานต้องมีการวางแผน เมื่อเจอปัญหาจะแก้ไขต่อไปอย่างไร พร้อมกับรับฟังความเห็นของเพื่อนในทีม การทำโครงการนี้ทำให้รู้สึกถึงในตัวเอง ไม่คิดว่าตัวเองจะทำได้มากถึงขนาดนี้ เพราะปกติเวลาเรียนอยู่ที่ห้องก็เป็นคนไม่เอาไหนอยู่แล้ว แต่เมื่อลองพยายามเข้าจริงๆ ก็รู้ว่าเราทำได้

นางสาวกนิษฐาภท สิงห์แก้ว “เป๋ม”

ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หน้าเหรียญก คอยดูแลเรื่องเอกสารการเงิน และการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ ของทีม ทำให้เราต้องมาเรียนรู้เรื่องบัญชี ซึ่งตอนแรกก็ไม่ว่าจะเริ่มอย่างไร ต้องไปสอบถามจากคนที่เรียนบัญชี แล้วก็พยายามฝึกฝน จนตอนนี้ทำบัญชีได้คล่องแคล่วแล้ว แต่ที่ติดกว่านั้นคือหลังจากทำโครงการนี้มีแต่คนทักว่าเราเป็นคนที่กำลังมากขึ้น ทั้งการคิด การพูด และการถาม

นางสาวสุพัตรา บุตรดี หรือ “แพ้ง”

เราได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นำข้อมูลขึ้นเว็บไซต์ ซึ่งไม่เคยรู้มาก่อนว่าการนำข้อมูลขึ้นเว็บไซต์เขาทำกันอย่างไร จึงต้องไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม หาหนังสือมาอ่านไปทำไปพร้อมกัน จนตอนนี้เก่งขึ้นแล้ว

โครงการเรื่องเตือนภัยน้ำหลาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

หัวหน้าโครงการ

นายสอนธิ วนาลัยสุขสันต์

คณะกรรมการประกอบด้วย

นายวิชาญ ยอดมณีบรรพต

นายวัชร ไชยมงคล

นายวิชชวัช สลีสองสม

นางสาวกนิษฐาภท สิงห์แก้ว

นางสาวสุพัตรา บุตรดี

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายวิชิต นางแล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บึงน้ำประติษฐาน...
พืชน้ำเสียเป็นน้ำใส

จากน้ำเสียที่ไม่มีใครให้ความสนใจ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ แต่นิสิตภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รวมพลังพัฒนา “ต้นแบบ” บ่อประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียแบบง่ายๆ เพื่อให้ชุมชนยอมรับและร่วมมือกันเปลี่ยนน้ำเสียเป็นน้ำใสก่อนปล่อยสู่ธรรมชาติ

“ท่าขอนยาง” ชุมชนโบราณของเมืองมหาสารคาม ย่านเดิมของชาวญ้อ ชาติพันธุ์พื้นถิ่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา และเรื่องราวอันดั่งามสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้ถูกเปลี่ยนโฉมหน้าให้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาของอีสานกลาง หลังจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ขยายพื้นที่มหาวิทยาลัยมาอยู่ในบริเวณตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย ซึ่งเป็นเขตรอยต่อกับตำบลท่าขอนยาง ที่ผู้อพยพอาศัยเดิมส่วนใหญ่เป็นชาวญ้อ แต่ปัจจุบันเริ่มมีประชากรจากแหล่งอื่นเข้ามาอยู่อาศัยถึง 70 เปอร์เซ็นต์ โดยส่วนใหญ่เป็นนิสิตและบุคลากรในมหาวิทยาลัย

บ้านเรือนและพื้นที่การเกษตรกลายเป็นหอพัก บ้านเช่า บ้านจัดสรร และร้านค้าหลากหลายรูปแบบ ขนาดของเมืองขยายใหญ่ขึ้นชั่วพริบตา นำพาความเจริญมาสู่เมืองท่าขอนยาง จากบริเวณที่เคยเป็นท้องไร่ท้องนาที่ถูกถมให้สูงขึ้น เพื่อสร้างหอพักไว้รองรับนิสิตที่มีมากถึงปีละ 40,000 คน การเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองการศึกษาที่ขาดการวางผังเมืองและระบบระบายน้ำที่ดี ส่งผลให้พื้นที่บางแห่งกลายเป็นพื้นที่รองรับน้ำเสียไปโดยปริยาย เหมือนเช่นในพื้นที่หมู่ 3 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

นิยายบทวิทยาลัย... ตีแก้ปัญหา

ด้วยความที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนดั้งเดิมหลายชุมชน จึงมีแนวคิดที่ว่า “ความรู้” จากการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยควรจะนำมาช่วยพัฒนาชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง **ภูวดล โภภณเทียร** อาจารย์ประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ได้เห็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หมู่ 3 ซึ่งเป็นบริเวณที่รายล้อมไปด้วยหอยพัก และพื้นที่ที่ถมไว้เพื่อเตรียมการก่อสร้างในอนาคต และเป็นที่ยอมรับน้ำเสียจากหมู่ 1 และจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

“อาจารย์ภูวดล” สะท้อนปัญหานี้ว่า น้ำเสียส่วนใหญ่เมื่อมารวมกันแล้วจะไหลลงไปยังลำน้ำสายหลัก คือลำน้ำชี ที่หล่อเลี้ยงคนมหาสารคาม และไหลลงสู่ท้องไร่ท้องนาตามลำดับ สารฟอสเฟตที่ปนเปื้อนในน้ำเสียแม้จะทำให้ใบข้าวสวย แต่ข้าวไม่สามารถออกรวงได้ ปลาและสัตว์น้ำนานาชนิดเริ่มสูญพันธุ์ ทำให้คนในชุมชนสูญเสียรายได้ไปตาม ๆ กัน และบางปีที่น้ำเสียมีปริมาณมากหรือเกิดน้ำท่วม น้ำเสียเหล่านี้จะปนเปื้อนลงสู่ “หนองดินบ้าน” ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตชาวบ้านหมู่ 3 เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงอยากให้มหาวิทยาลัยช่วยแก้ไขปัญหานี้ จนกลายมาเป็นโจทย์วิจัยที่อาจารย์พร้อมจะส่งต่อให้แก่นิสิตในห้องเรียนวิชานิเวศวิทยาเป็นผู้ปฏิบัติต่อไป

จากห้องเรียนสู่...นิเวศวิทยาชุมชน

วิชานิเวศวิทยาเป็นวิชาที่นิสิตภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ต้องเรียนทุกคน ซึ่งปีนี้ “อาจารย์ภูวดล” ได้พานิสิตมาศึกษากระบวนการนิเวศจริงในพื้นที่หมู่ 3 **แก้วริสา ขุนแผน** หรือ “แก้ว” หนึ่งในนิสิตที่ลงทะเบียนวิชานี้ เมื่อเห็นอาจารย์เสนอโจทย์วิจัย เธอจึงตอบรับเพื่อแก้โจทย์นั้นทันที เพราะอยากมีประสบการณ์ทำงานในพื้นที่จริง จึงรวบรวมกลุ่มเพื่อนนิสิตชั้นปีที่ 2 ภาควิชา

ชีววิทยา จำนวน 50 คน และเริ่มเขียน **โครงการบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสีย สืบสานพระราชดำริเพื่อชุมชน** โดยนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมีต้นแบบอยู่ที่โครงการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมผักเป็ด จังหวัดเพชรบุรี เข้าร่วมแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”

ความที่เป็นนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ ทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอในตอนแรกเน้นไปที่การศึกษารายละเอียดในเชิงวิทยาศาสตร์นั่นคือ การพัฒนาต้นแบบบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียที่สามารถใช้พืชบำบัดน้ำเสียได้จริง แต่เมื่อผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย และได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายที่ธนาคารไทยพาณิชย์จัดขึ้น เพื่อเติมเทคนิคความรู้และวิธีการทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้ทีมต้องปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ใหม่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น และมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบำบัดน้ำเสียให้แก่ชุมชน รวมถึงการสร้างภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งเพิ่มความยากให้กับการทำโครงการเป็นอย่างมาก

เมื่อผ่านเข้ารอบ 20 ทีม ก่อนการลงพื้นที่ชุมชน พวกเขาประชุมวางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 8 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายโครงสร้างบ่อ ฝ่ายท่อนพันธุ์พืช ฝ่ายห้องปฏิบัติการ ฝ่ายภูมิทัศน์ ฝ่ายประสานงานชุมชน ฝ่ายการเงิน ฝ่ายสวัสดิการ และฝ่ายประสานงานธนาคารไทยพาณิชย์

ลงชุมชนบอกความเห็นจากฟ้าใหญ่

หลังรู้หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบแล้ว งานแรกของการทำงานก็เริ่มขึ้นนั่นคือ การลงชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ และทำความเข้าใจกับชุมชน เพื่อระดมความคิดและหาต้นเหตุ พร้อมกับแนวทางแก้ไขปัญหา อีกทั้งเพื่อขอความอนุเคราะห์ขอใช้พื้นที่ส่วนบุคคลในการก่อสร้างบึงประดิษฐ์ แต่พวกเขากลับไม่ได้รับความไว้วางใจและความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร “แก้วและเพื่อน ๆ” จึงต้องหันกลับมาขอความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้เข้าไปช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตกับผู้นำชุมชน สมยศ ชุ่มอภัย หรือ “ผู้ใหญ่หลวง” ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ซึ่งต้องการแก้ไขปัญหาน้ำเสียอยู่แล้ว ทำให้ด้านแรกของพวกเขาผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

แม้จะตกลงกันได้ว่าจะทำบึงประดิษฐ์ในพื้นที่หมู่ 3 แต่ปัญหาก็ก็น่าอยู่ว่า แล้วจะใช้พื้นที่ไหน “แก้วและเพื่อน ๆ” ได้เสนอพื้นที่ตอนล่างของหนองดินบ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่น้ำเสียจะไหลลงไปและอยู่ใกล้ลำน้ำชี เพราะสามารถปล่อยน้ำดีที่ได้จากการบำบัดลงสู่ลำน้ำได้ทันที แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นของเอกชน เจ้าของไม่ยอมให้ใช้พื้นที่ โชคดีที่ “ชำนาญ บุตรโบล” หรือ “ปลัดเสือ” ปลัดอำเภอแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม หนึ่งในแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ใจดี ให้ใช้พื้นที่ของเขาที่อยู่บริเวณตอนบนของบ้านหนองดินบ้านทดลองทำบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสีย แม้จะไม่ใช้พื้นที่

เป้าหมาย เนื่องจากที่ของปลัดเสืออยู่ห่างจากพื้นที่ที่ตั้งใจไว้ประมาณ 500 เมตร ทำให้บ่อบำบัดที่สร้างขึ้นไม่สามารถรับน้ำเสียจากพื้นที่ชุมชนเข้ามาบำบัดและปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติได้ ถือเป็น “จุดเปลี่ยน” สำคัญที่ทำให้ภาพฝันที่ต้องการบำบัดน้ำเสียให้กับพื้นที่หมู่ 3 เปลี่ยนไป เหลือเพียงแค่การสร้างแบบจำลองบ่อบำบัดน้ำเสียในชุมชนเท่านั้น

แหลมปักเบีย...คือต้นแบบ

แม้เป้าหมายจะเปลี่ยน แต่ความตั้งใจของนิสิตยังไม่เปลี่ยน พวกเขายังคงมุ่งมั่นสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในชุมชน เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพการบำบัดน้ำให้ปรากฏ แม้จะเป็นเพียงแบบจำลองก็ตาม โดยขั้นตอนการสร้างบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียนั้นมีต้นแบบองค์ความรู้จากโครงการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมผักเปียจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีบ่อบำบัดและพืชบำบัด

เขมิกา ศรีเบญจา หรือ “มามา” หัวหน้าฝ่ายห้องปฏิบัติการประจำทีม เล่าถึงหลักการบำบัดน้ำของบึงประดิษฐ์ว่า ประกอบด้วยบ่อย่อย 4 บ่อ แต่ละบ่อจะมีหน้าที่และกระบวนการต่างกัน โดยบ่อที่ 1 เป็นบ่อที่รับน้ำเสียและขังน้ำไว้เพื่อให้ออกตะกอน บ่อที่ 2 และ 3 เป็นบ่อพืชบำบัด ที่ปลูกพืชน้ำหลากหลายชนิด เช่น กก

รูปฤกษ์ บอน และพุทธรักษา เป็นต้น บ่อที่ 4 จะเป็น บ่อเก็บน้ำที่ผ่านการบำบัดเรียบร้อยแล้ว โดยทั้ง 4 บ่อ จะมีประตูน้ำเชื่อมต่อกันเพื่อส่งน้ำไปยังบ่อถัดไป

เมื่อได้ลักษณะบ่อ และชนิดของพืชที่จะใช้ในบ่อ บำบัดแล้ว หัวหน้าของแต่ละฝ่ายก็แยกย้ายกันไปทำงาน โดย **สิริชัย โพธิ์ทอง** หรือ **“เค”** หัวหน้าฝ่ายโครงสร้าง บ่อ ใช้เวลาว่างในวันเสาร์อาทิตย์พาอาสาสมัครกว่า 200 ชีวิตขุดบ่อขนาดกว้าง 2 เมตร ยาว 80 เมตร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเป็นอย่างดี บ้างก็ คอยให้ความช่วยเหลือจัดหาอุปกรณ์เล็กๆ น้อยๆ รวมทั้งคอยดูแลเรื่องข้าวปลาอาหารให้ และได้ **“น้ำห่า”** ระบายประจำชุมชน มาช่วยติดต่อรถตักดิน และจัดหา อุปกรณ์หนักๆ สำหรับใช้ในงานขุด

“ माम่า” ถึงกับออกปากว่า ทั้งแดด ทั้งร้อน เกิดมา ไม่เคยทำงานหนักขนาดนี้ จนมือแตกไปหมด เจ็บมาก อยู่บ้านไม่เคยทำงานหนัก จากมือสวยๆ ของเซียร์ลิตเตอร์ รักสวยรักงาม เล็บต้องสวยตลอดเวลา เจอแดดไม่ได้ แต่โครงการนี้เธอลับต้องทำทุกอย่าง เห็นเพื่อนทำงาน เธอก็ทนดูเพื่อนเหนื่อยไม่ได้ เลยต้องสู้ด้วยกันทั้งคู่หญิง

ผู้ชาย ผลัดกันทำ ผลัดกันขึ้นมาพัก แดดก็ร้อนมาก เพื่อนบางคนถึงกับเป็นลมก็มี แต่ก็รู้สึกดี ที่ผ่านมา พวกเราอาจจะไม่ค่อยได้ทำงานร่วมกัน นี่เป็นงานแรกที่ทำด้วยกันมากขนาดนี้ แต่ท่ามกลางความเหนื่อย เธอก็ได้เห็นรอยยิ้ม ความสนุก และความเป็นเพื่อนที่มี ให้กัน แม้จะเหนื่อยแต่ก็ยังสนุกกันได้ พวกผู้ชายบางคน ก็โดดน้ำเล่นกัน ส่วนเพื่อนผู้หญิงเครียดๆ ก็ไปหาไม้ หาเชือกมาทำชิงช้า นั่งไต่ต้นไม้ไกวเล่นกัน ก็คลายเครียด ไปได้บ้าง

ฝ่ายท่อนพันธุ์พืช ได้คู่ซี้คือ **กมลพร มณฑาทอง** หรือ **“ปุก”** และ **ปิยะมาศ ปานทอง** หรือ **“เมย์”** เป็นผู้รับผิดชอบจัดหาพันธุ์ไม้ที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ทั้งสอง ตระเวนเก็บพันธุ์ไม้ตามพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่รอบๆ มหาวิทยาลัย แล้วนำมาอนุบาลไว้ในห้องปฏิบัติการ เพื่อรอเวลาปลูก ในบึงประดิษฐ์

เมื่อโครงสร้างบ่อเสร็จ ท่อนพันธุ์พืชจึงถูกลำเลียง มาปลูกไว้ในบ่อที่ 2 และ 3 จากนั้นน้ำเสียก็ถูกส่งมาใส่ ไว้ในบ่อที่ 1 และรอเวลาปล่อยสู่บ่อถัดไป ซึ่งอีก 9 วัน ก็จะสามารถเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อทดสอบคุณภาพน้ำได้

ปัญหาใหญ่...กั้นกั้นบ่อพัง

ตามขั้นตอนการบำบัดนั้นหลังจากนำน้ำเสียมาพักไว้ในบ่อที่ 1 ต้องใช้ระยะเวลา 5 วัน เพื่อให้น้ำเสียตกตะกอนและไหลล้นไปยังบ่อ 2 และ 3 ที่ปลูกพืชซึ่งมีคุณสมบัติช่วยกรองน้ำเสียและดูดสารอาหารจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ของจุลินทรีย์ในดิน เพื่อนำไปใช้ในการสร้างความเจริญเติบโตของพืช ก่อนจะปล่อยน้ำเข้าสู่บ่อที่ 4 ซึ่งสามารถนำไปรดน้ำผักได้

หนึ่งสำหรับพืชที่อยู่ในบ่อ 2 - 3 เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ การดูดสารอาหารก็จะลดลงตามระยะเวลาและชนิดของพืชนั้น ๆ และการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิดมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียของระบบ รวมถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ของพืชแต่ละชนิด ซึ่งแตกต่างกันไป เช่น กล้วย 90 วัน กกกลม และแฝกอินโดนีเซีย ใช้เวลา 45 วัน

แต่ในความเป็นจริง หลังปล่อยน้ำเสียเข้าสู่บ่อได้ไม่ถึง 5 วัน บ่อที่ขุดขึ้นด้วยน้ำพักน้ำแรงของนักศึกษา ร่วมกับชาวบ้านก็ถูกพายุฝนพัดพังทลายจนรวมกันเป็น 1 บ่อ กลุ่มนิสิตจึงระดมความคิดออกแบบบ่อใหม่ให้ทนทานกว่าเดิม

เมื่อพังได้...ก็เริ่มต้นใหม่ได้

เสียใจอยู่ไม่ถึง 2 วัน พวกเขาก็ลุกขึ้นมาระดมความคิดกันใหม่อีกครั้ง เพื่อออกแบบที่ถูกต้อง

“เค” เล่าว่า พวกเรามองเห็นปัญหาว่า เป็นเพราะไม่ได้เสริมคั่นกันบ่อให้แข็งแรง ทำให้ดินพังทลายง่าย ด้วยเหตุนี้บ่อใหม่ที่จะสร้างขึ้น พวกเขามีแผนที่จะปลูกตะไคร้ไว้ด้านบนของบ่อ เพื่อแก้ไขปัญหาดินพังทลาย นอกจากนี้ ยังถมพื้นที่บ่อส่วนที่ยาวเกินจาก 40 เมตร ให้กลายเป็นพื้นที่แปลงผักสวนครัว เพื่อนำน้ำที่ได้จากการบำบัดในบ่อสุดท้ายไปรดน้ำผัก มีการปูพลาสติกป้องกันหญ้าขึ้นขอบบ่อและดินพังทลาย และเสริมความแข็งแรงให้แต่ละคั่นกันด้วยกระสอบทรายหลายสิบใบ แต่ยังคงบ่อเป็น 4 บ่อเหมือนเดิม โดยบ่อที่ 1 เป็นบ่อพักน้ำเสียใช้ระบบน้ำล้นขนาด 16 เมตร ลึก 1.5 เมตร และบ่อย่อย ลึก 1.2 เมตรตามลำดับเพื่อให้เกิดการลดทอนของน้ำ บ่อที่ 2 ปลูกต้นกก พุทธรักษา และบอน ขนาด 8 เมตร ลึก 1.2 เมตร บ่อต่อมาปลูกต้นไผ่ ขนาด 8 เมตร ลึก 1.5 เมตร และบ่อสุดท้ายเป็นบ่อเก็บน้ำ ขนาด 8 เมตร ความลึก 1.8 เมตร ส่วนที่เหลือปรับพื้นที่ให้เป็นแปลงผัก

เพียง 2 สัปดาห์ บ่อแบบใหม่ก็สำเร็จ แต่คราวนี้ไม่ได้มีเพียงบ่อบำบัดเท่านั้น แต่ยังมีพืชผักสวนครัวที่ชาวบ้านตั้งใจรอดูว่าน้ำเสียที่ผ่านการบำบัด ท้ายที่สุด

แล้วจะนำมารดผักให้ชาวบ้านเก็บไปรับประทานได้จริงหรือไม่ ซึ่งจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำจากบ่อสุดท้าย หลังการบำบัด จำนวน 6 ครั้ง พบว่ามีค่าเฉลี่ยความเป็นกรดต่างอยู่ที่ 6.0 มีปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) 4.23 (มก./ล.) และปริมาณออกซิเจนที่จุลินทรีย์ต้องการใช้ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ในน้ำ (BOD) 1.95 (มก./ล.)

จากความพยายามที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ผลที่ออกมาจะยังไม่สามารถใช้ประโยชน์กับพื้นที่ได้โดยตรง แต่ก็ทำให้คนในชุมชนเห็น “ต้นแบบ” และการทำงานของบึงประดิษฐ์ จนทำให้ผู้ใหญ่หลวง และแกนนำชุมชนเริ่มให้ความสนใจ เข้ามาช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด

อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินนักศึกษา

“อาจารย์ภูวดล” เล่าว่า เนื่องจากนิสิตกลุ่มนี้เพิ่งเรียนอยู่ชั้นปีที่ 2 ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย และการทำงานในชุมชนมากนัก การทำงานในช่วงแรก ๆ เราต้องคอยบอก คอยสั่ง คอยสอนกันมากหน่อย และยิ่งต้องเข้าเรียนในชั้นเรียนถึง 5 วันต่อสัปดาห์

ยิ่งทำให้พวกเขาใช้เวลาลงชุมชนน้อย การทำงานก็จะยิ่งยากขึ้น

“ช่วงแรก ๆ ที่นี้ลืกลงไปทำงานกับชุมชน ผมห่วงพวกเขามาก แต่เมื่อได้ทำลงมือปฏิบัติ ต้องพบเจอปัญหาอุปสรรคหลายอย่าง ทำให้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์ที่เริ่มคิดเป็น แก้ปัญหาได้ รู้จักการวางแผน มีความคิดและรู้จักหน้าที่ของตนเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ จากเดิมที่ต้องรอลงพื้นที่พร้อมกันในวันเสาร์อาทิตย์ แต่เมื่อเริ่มมีปัญหาที่ต้องแก้และเริ่มสนิทกับชุมชนมากขึ้น เขาก็เริ่มคิดกันว่าต้องแบ่งกันไป ใครมีเวลารว่างช่วงไหนก็จะสลับกันลงไปดูแลบ่อบำบัด หรือไปพูดคุยกับชาวบ้าน”

หากให้ประเมินความสำเร็จของนิสิตกลุ่มนี้ น่าจะอยู่ในระดับ B+ เพราะสามารถทำให้ชาวบ้านเห็นถึง “คุณค่า” ของการบำบัดน้ำเสียได้ จากเดิมที่ชาวบ้านไม่เคยสนใจออกมาช่วยเหลือ แต่เมื่อเวลาผ่านไปทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อปัญหาของชุมชนกลับดีขึ้น แม้ว่าการทำบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียครั้งนี้จะยังไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย แต่ในเรื่องการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญนั้น ถือเป็นเรื่องที่น่ายกย่อง

ประสบการณ์คือ...การเรียนรู้

ผู้ใหญ่หลวง กล่าวยอมรับในผลงานของนักศึกษา กลุ่มนี้ว่า เขารู้สึกภาคภูมิใจที่เห็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ใส่ใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้าง แม้ว่าจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากนัก เพราะส่วนใหญ่ ไม่ใช่คนในพื้นที่ กอปรกับต้องออกไปทำงานข้างนอก ทำให้การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่หลวงให้ความเห็นว่า “พื้นที่ซึ่งประดิษฐ์ที่ทำอยู่ ตรงนี้ยังไม่ใช่พื้นที่ที่มีปัญหาจริง ๆ เพราะพื้นที่จริง ๆ เจ้าของไม่อนุญาต แต่เราสามารถไปพื้นที่จริงนี้ ให้ นักศึกษาทดลองทำงานได้เต็มที่ ถ้าผลออกมาดี เราก็สามารถไปบอกลูกบ้าน หรือไปขยายผลให้เป็นรูปธรรมได้ และจะได้หาพื้นที่สร้างบ่อในจุดที่เป็นปัญหาจริง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนต่อไป”

จากความตั้งใจจริงที่ต้องการเปลี่ยนน้ำเสียให้เป็น น้ำใส โดยอาศัยหลักคิดตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง แม้โครงการของพวกเขาจะไม่ถึงเป้าหมายสูงสุด ทำได้เพียงแค่ “ต้นแบบ” บึงประดิษฐ์ ที่สามารถบำบัดน้ำเสียเท่านั้น แต่ความพยายามและความทุ่มเทของพวกเขาทำให้ชาวบ้านที่ไม่เคยมองเห็น การแก้ปัญหาด้วยตนเอง กลับมามีจิตสำนึกมากขึ้น และพร้อมลุกขึ้นมาช่วยแก้ปัญหาของชุมชน และการเปลี่ยนใจครั้งนี้เองที่อาจจะช่วยเปลี่ยนน้ำเสียให้เป็น น้ำใสก็เป็นได้

นางสาวแก้วริสา ขุนแพน “แก้ว” หัวหน้าโครงการ

การเรียนในห้องเรียนเราจะรู้แต่ทฤษฎี แต่ถ้าได้ทำงานจริงเราจะได้พัฒนาตัวเอง จึงอยาก ชักชวนเพื่อนๆ ให้มาทำงานร่วมกัน สำหรับตัวเองแล้วเมื่อได้มาทำงานและเป็นหัวหน้า โครงการ สิ่งแรกที่ต้องทำคือต้องรู้จักวางแผนการทำงาน มองภาพรวมงานให้ออก แม้ บางครั้งจะท้อ อยากล้ม แต่ก็ได้พลังจากเพื่อนๆ ทำให้เราสู้ต่อไปได้ สิ่งที่ได้มากกว่า ประสบการณ์คือ การได้ใจจากชุมชน จากเดิมที่คนในชุมชนไม่ยอมรับและมีปัญหาเกิดขึ้นหลายอย่าง แต่เมื่อเวลาผ่านไป ทำให้ชาวบ้านหันมาเห็นความสำคัญของการบำบัด น้ำเสีย **แค่ให้ชุมชนไว้ใจ**เรา นั่นแสดงว่าเราประสบความสำเร็จแล้ว

นางสาวเขมิกา ศรีเบญญา “มาม่่า”

ความมุ่งมั่นและตั้งใจของเพื่อนๆ ทำให้เราอมเข้าร่วมโครงการนี้ อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงาน ทั้งแดดร้อนและความเหนื่อยล้า ทำให้รู้สึกที่เราอดทนได้มากกว่าที่คิด และทำให้เกิดศรัทธากับเกษตรกรที่มีความเก่งและอดทนมากกว่าเราหลายเท่าตัว

นายสิริชัย โพธิ์ทอง “ท”

การทำงานจิตอาสาทำให้เรารู้จักการเสียสละ การเข้าร่วมโครงการนี้ช่วยให้เรามีความ อดทนมากยิ่งขึ้น และรู้สึกจริงจังกับงานที่ทำมากขึ้น

นางสาวแคทลียา ไพรนอก “เป็ย”

ก่อนที่จะมาร่วมโครงการนี้เป็นคนขี้กั้วมาก ไม่กล้าลงชุมชนคนเดียว เวลาลงชุมชนต้องพาเพื่อน ๆ ไปด้วยหลาย ๆ คน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ทำให้เราได้เรียนรู้ทักษะการเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน สิ่งที่น่าสนใจคือกิจการที่เด็ก ๆ ในชุมชนยอมมารับ และอยากให้เรากลับไปหาอีกครั้ง

โครงการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงประติขุบบำบัดน้ำเสีย

สืบสานพระราชดำริ เพื่อชุมชน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หัวหน้าโครงการ

คณะทำงานประกอบด้วย

นายพงษ์ศักดิ์ เนื่องทอง
นางสาวรัฐธัญญา หนูหว่า
นางสาวหทัยทรรศ วังคะฮาด
นายศักดิ์ดา ศรีเวียง
นางสาวสุพรรณนิการ์ ภาคมฤกษ์
นางสาวพรรณวดี มั่งมูล
นางสาวปิยะนุช แสนบุญ
นางสาวจันทร์ทิพย์ เกษทอง
นายณัฐพงศ์ มณีโรจน์
นางสาววันวิสา จารุไชย
นายสว่างพงษ์ วงศ์สมศรี
นางสาวบุษยามาศ สายสังข์
นายลิขิต ปัจฉิมมา
นางสาวปริมประภา ภู่งงสี
นางสาวกมลรัตน์ ไพศาล
นางสาวอรอุมา วงษ์แย้ม
นางสาววราศนา คงดี
นางสาวนิตา โยระคล
นางสาวเขมิกา ศรีเบ็ญจา

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวณิศรา ชาวนา
นายศักดิ์บวร ตุ่มปีสุวรรณ
นางสาวปิยนุช คะณเณมา

นางสาวแก้ววิสา ชุนแผน

นางสาวณัฐสินันท์ บุญกำเนิด

นางสาวอรุพาวรรณ ทาปลัด

นางสาววิไลรัตน์ สุณรงค์

นายพจนะ สมศิริ

นางสาวปิยนุช สิ้นธสุกุล

นางสาวปริอาภา โชติจรง

นางสาวสมฤทัย สิงคาม

นายสิริชัย โพธิ์ทอง

นางสาวศยามล สุขรัตน์

นางสาวนิตยา พันธุ์จันทร์

นางสาวพัชรพลักษณ์ วงศ์หงษ์

นางสาวฉัตรธิดา คำเล็ก

นายศิริชัย คงแสนคำ

นางสาวสุกัญญา นนทะลี

นายจิรายุทธ เวียงอินทร์

นางสาวสุภาพร ทองสาดี

นายบรรลุ ศรีภูตา

นางสาวจริญญา คาบวรี

นางสาวพชรมน แม่บุญเฮ

นางสาวแคทลียา ไพรนอก

นางชนิดาพร ตุ่มปีสุวรรณ

นายภาสกร บุญชาติ

นางสาวปัทมาวดี เงินจันทร์

นายภูวดล โกมณเชียร

นางสาวสุภาพร ศรีสุทัศน์

นางสาวศิริลักษณ์ ล้านพลแสน

นางสาวกันทิตา นาเมืองรักษ์

นางสาวนัฐหทัย ประสพธรรม

นางสาวบุญรัตน์ ดิน้อย

นางสาวหทัยชนก เชื้อลิ้นฟ้า

นางสาวชฎาพร พุทธบาล

นางสาวจิตติมา ทองเรือง

นางสาวชรีพร เคนไชยวงศ์

นางสาวอรจิรา ภิญโย

นางสาวประกายดาว ศรีพุทธา

นางสาวกมลพร มณฑาทอง

นางสาววิภาวรรณ ใต้หนู

นางสาวปัทมา จตุรัส

นางสาวพัชรี ศิริ

นายวรพงษ์ ราชดา

นางสาวจิราภรณ์ วรรณชัย

นางสาวปรียารัช วิเศษขันธุ์

นางสาวปิยะมาศ ปานทอง

นางสาวบุษรา ยงคำชา

นายพรชัย อุทรักษ์

นายอนุวัฒน์ วันทอง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

ปลูกสำนึก
ปลูกสำหรัย
สร้างรายได้ชาวเล
อย่างยั่งยืน

หนุ่มสาวชั้นปีที่ 4 จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี หลายสิบคนที่เคยเดินย่ำคลุกคลีกับชาวบ้านและชาวเลบริเวณอ่าวปัตตานี บ่อยครั้ง นำปัญหาของแต่ละชุมชนที่ต่างพานพบมาในช่วงฝึกงาน มาแชร์ความคิด ถึงความเป็นไปได้ที่พวกเขาจะได้ใช้โอกาสของการเป็นนักศึกษา ทำประโยชน์ให้กับชุมชนที่อยู่รายรอบมหาวิทยาลัยได้บ้าง

กระทั่งพบว่า “บาราโหม” กำลังประสบปัญหา สาหร่ายผมนาง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวประมง พื้นบ้านมีจำนวนลดลง เพราะความต้องการที่มีมากตีคู่ไปกับราคาที่นับวันยิ่งสูงขึ้น จากเดิมที่ชาวบ้านเคยเก็บสาหร่ายได้เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ วันนี้แทบไม่หลงเหลือ เพราะจิตที่ไร้ซึ่งสำนึกของการอนุรักษ์เป็นตัวเร่งให้แหล่งรายได้ของพวกเขาหมดไปพร้อมๆ กัน

“ตอนแรกทีมเรามุ่งเป้าไปที่เรื่องการฟื้นฟูนาเกลือร้างในปัตตานี เสียเวลาเก็บข้อมูลอยู่นาน จนมารู้ตอนหลังว่าพื้นที่ที่เราจะดำเนินงานมีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ที่ดิน มีการซื้อขายเปลี่ยนมือในช่วงนั้นพอดี ทำให้เรา

ต้องหาพื้นที่แห่งใหม่ พอดีกับที่เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานี ให้คำแนะนำเรื่องสาหร่ายผมนาง บอกว่ามีกลุ่มชาวบ้านต้องการความช่วยเหลือเรื่องอนุรักษ์ พวกเราจึงรีบลงพื้นที่เก็บข้อมูลทันที เพราะระยะเวลาเหลืออยู่จำกัด”

ลงพื้นที่ถามความต้องการชุมชน

“แบร์ดิง” คือ ผู้นำชุมชนตำบลบาราโหม กุญแจดอกสำคัญที่จะนำนักศึกษาทีมนี้ไปสู่ความรู้ความเข้าใจเรื่องสาหร่ายผมนาง

“แบร์ดิงเขาเพาะสาหร่ายเองในนาทุ้งร้างมานานแล้ว ที่สำคัญเขาเป็นอดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบาราโหม น่าจะเป็นผู้กว้างขวางเป็นแกนนำของชุมชนนี้ได้ เราหวังว่าจะให้แบร์ดิงเป็นแกนนำฝ่ายชาวบ้านให้เรา” **ชัตติยา ยานะวิมุติ** หรือ “กิตาร์” นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่คุ้นเคยกับชุมชนบาราโหมในช่วงฝึกงานจึงอาสาเป็น “ผู้ประสานงาน” นำเพื่อน ๆ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล รวมถึงให้ข้อมูลกับแกนนำชาวบ้านไปพร้อมกัน

จากการพูดคุยกับแบร์ดิง และจากการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้พวกเขาทราบว่าสาหร่ายผมนางคือ แหล่งรายได้สำคัญของชาวประมงพื้นบ้านนอกเหนือจากการหาปลาขายฝั่ง ที่สำคัญคือสาหร่ายผมนางมีราคาสูง แต่ปัญหาคือการเก็บที่ไม่ถูกวิธีของชาวบ้านทำให้สาหร่ายมีปริมาณลดลงทุก ๆ ปี ประกอบกับการปล่อยน้ำเสียจากการทำนาทุ้ง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง และส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนาง ที่สำคัญแบร์ดิงยังฝากความหวังไว้กับนักศึกษาว่า หากโครงการสำเร็จ บริเวณนี้มีสาหร่ายผมนางอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ญาติพี่น้องที่เคยพลัดพรากจากกันไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียก็อาจจะได้กลับมาทำมาหากินในชุมชน พร้อมหน้าพร้อมตากันอีกครั้ง

ท่ามกลางความดีใจ แต่ก็มีภาระหนักรออยู่ พวกเขาจึงรีบนัดประชุมแบ่งงานกันทันที อันดับแรกพวกเขาแบ่งกลุ่มเพื่อลงชุมชนตำบลบาราโหม และพื้นที่เครือข่าย 4 แห่งในตำบลบาราโหม ได้แก่ **ชุมชนบางปู ดันหยงลูโต๊ะดาโต๊ะ และบูตี** เพื่อติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้ผู้นำชุมชนกระจายข่าวไปยังลูกบ้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเก็บสาหร่ายผมนางเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงทั้ง 4 ชุมชน ในกิจกรรม **“สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สาหร่ายและการปลูกสาหร่ายผมนางในอ่าวปัตตานีและการจัดการแผนบริหารจัดการสาหร่าย”**

รอเล่น...จบประมาณเพื่อชุมชน

เมื่อได้รับข้อมูลและทราบถึงความหวัง ความต้องการของคนในชุมชน “โครงการพัฒนาชุมชนบาราโหมด้วยการบริหารจัดการสาหร่ายผมนางอย่างยั่งยืนในอ่าวปัตตานี” ก็ถูกเขียนขึ้นอย่างเร่งด่วน โดยมีนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคมร่วมทีม ส่งแรงเชียร์ให้โครงการของพวกเขาผ่านเขาสู่อรอบ 20 ทีม ในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 2555 เพื่อนำงบประมาณมาดำเนินงานจริง ไม่นานเกินรอ ผลก็ปรากฏว่าโครงการของนักศึกษาทีมนี้ผ่านเขารอบ 20 ทีมในที่สุด

บาราโหม...ความหวังแรกของสาหร่าย

วันที่ 22 กันยายน 2555 ถูกกำหนดให้เป็นวันดีโดยโดยนักศึกษาตั้งเป้าหมายว่าวันนี้จะเป็นการนัดเพื่อพบปะพูดคุย ถ่ายทอดความรู้ ปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์ให้กับชาวบ้าน และในคราวเดียวกันนี้จะถือโอกาสรวบรวมแรงชาวบ้านร่วมกันปลูกสาหร่ายผมนางไปพร้อมกันด้วยโดยนักศึกษามีเวลาเตรียมงานเพียง 1 - 2 สัปดาห์เท่านั้น

“กิตาร์” ในฐานะผู้ประสานงานด้วยก็นำทีมเพื่อน ๆ ไปหารือกับแบร์ดิงเพื่อติดต่อขอซื้อสาหร่ายผมนางที่แบร์ดิงเลี้ยงไว้จำนวน 200 กิโลกรัม (กิโลกรัมละ 17 บาท)

เพื่อนำไปให้ชาวบ้านปลูก รวมถึงประสานงานเรื่องอาหาร เครื่องดื่มไว้พร้อมสรรพ และแล้ววันที่รอคอยก็มาถึง ในวันนั้นมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 70 คน รวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบาราโหม และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานีอีกกว่า 10 คน กิจกรรมในวันนี้มีทั้งการประชุม การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ อ่าวปัตตานี การให้ความรู้เรื่องความสำคัญของสาหร่าย ผมนาง และสาเหตุของการลดจำนวนลงของสาหร่าย ผมนาง พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกสาหร่ายที่ ถูกวิธี

ในช่วงบ่ายหลังจากรับประทานอาหารกลางวัน ร่วมกันแล้ว ทั้งชาวบ้านและนักศึกษาต่างลงแรงร่วมกัน ปลูกสาหร่ายจำนวน 200 กิโลกรัม บนพื้นที่ที่เคยพบ สาหร่ายขึ้นเองตามธรรมชาติ บริเวณปากน้ำป่าระ ตำบลบาราโหม ซึ่งการปลูกนั้นก็ไมยาก แต่อาจไม่เหมือน การปลูกต้นไม้ทั่วๆ ไป เพราะคนปลูกต้องดำน้ำลงไป ปลูกใต้โคลน หรือไม่ก็ต้องใช้เท้าเหยียบลงไปให้สาหร่าย

จมลงไปในโคลน จากนั้นจึงใช้ไม้ไผ่ปักเป็นแนวเขต อนุรักษ์บนพื้นที่อ่าวปัตตานีเป็นบริเวณกว้าง 20 x 20 เมตร ล้อมรอบสาหร่ายที่เพิ่งปลูก แต่ไม่ลืมที่จะหลงเหลือพื้นที่ให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเก็บเกี่ยวได้บ้าง ระหว่างนี้

บาราโหม...สื่อแวลูบลู

ปาริชาติ คงสนิท หรือ “ต้อย” หัวหน้าโครงการ เล่าว่า หลังจากชาวบ้านบาราโหมและนักศึกษาร่วมกัน ปลูกสาหร่ายเสร็จแล้ว นักศึกษาก็ชวนชาวบ้านระดม ความคิดวางแผนอนุรักษ์สาหร่ายผมนางที่เพิ่งปลูกใหม่ นี้ด้วยการ **ตั้งคณะกรรมการกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ชาวบ้านจากหมู่บ้านละ 2 คน จำนวน 4 หมู่บ้าน และ ตัวแทนตำบลบาราโหมอีก 2 คนรวมเป็น 10 คน เป็นคณะกรรมการดูแลสาหร่ายผมนางร่วมกัน โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า ทุกชุมชนจะต้องมีการปลูกและ ขยายพื้นที่ปลูกสาหร่ายผมนางเพิ่มทุก ๆ ปี และจะต้อง**

สาหร่ายผมนาง กราซิลลาเรีย พืชเซโอไร เป็นสาหร่ายสีแดงสกุล Gracilaria อยู่ใน Division โรโดไฟตา Class โรโดไฟซี ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม การผลิตวุ้น กราซิลลาเรีย มีอยู่หลายสายพันธุ์ ซึ่งมีชื่อเรียกแล้วแต่ท้องถิ่น เช่น ในประเทศไทยเรียกสาหร่ายผมนาง, สาย, สาหร่ายข้อ, สาหร่ายเขากวาง หรือ สาหร่ายวุ้น แพร่กระจายอยู่ตามชายฝั่งของอ่าวไทยและฝั่งมหาสมุทรอินเดีย

สาหร่ายผมนาง Gracilaria มีกระจายอยู่ทั่วโลก ทั้งในเขตร้อนและเขต อบอุ่น มีประมาณไม่น้อยกว่า 160 ชนิด ในธรรมชาติสาหร่ายผมนาง Gracilaria จะปรากฏอยู่บริเวณที่ น้ำขึ้น-น้ำลง และบริเวณที่อยู่ใต้น้ำตลอดเวลา โดยจะเกาะอยู่กับวัสดุในน้ำ เช่น เปลือกหอย กววดทราย หรืออยู่เป็นอิสระไม่เกาะกับวัตถุใด ๆ สาหร่ายผมนางบางชนิด เช่น กราซิลลาเรีย พืชเซโอไร จะเจริญเติบโตอยู่ บริเวณป่าชายเลน ซึ่งเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม มักพบเกาะกับรากไม้ หรือบางส่วนจมอยู่ในโคลนเลน สาหร่าย Gracilaria สามารถอยู่ในน้ำลึกถึง 110 เมตร ในประเทศไทยจะพบสาหร่ายผมนาง กราซิลลาเรีย พืชเซโอไร ได้ทั่วไปในบริเวณน้ำตื้น หรือชายฝั่งที่ลมพัดไม่แรงมากนัก สาหร่ายผมนางพวกนี้อาจขึ้นร่วมกับสาหร่าย ชนิดอื่น หรือขึ้นตามลำพังชนิดเดียวก็ได้โดยอิสระหรือยึดเกาะกับก้อนกววดหินเปลือกหอย โดยใช้ไฮลด์ฟาส เป็นที่ยึดเกาะ นอกจากนี้ยังสามารถพบได้ตามบริเวณป่าชายเลนโดยจะอยู่บริเวณน้ำตื้น พื้นเป็นทรายปน โคลน ความลึกของน้ำทะเลไม่เกิน 1 ถึง 2 เมตร

มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งชุมชนทราบเรื่องการอนุรักษ์
สาหร่ายผมนาง อีกทั้งยังต้องมีการประชุมร่วมกัน
ทุก ๆ สัปดาห์แรกของทุกเดือน ส่วนการเก็บสาหร่าย
นั้นจะเก็บได้ 3 เดือนต่อ 1 ครั้งเท่านั้น ผลิตค่าของ
วันนั้นทั้งนักศึกษาและชาวบ้านต่างล้าลากันด้วย
รอยยิ้มสุขใจ

แต่ดูเหมือนว่าผลการดำเนินงานในพื้นที่ตำบล
บาราโหมจะไม่เป็นไปตามที่นักศึกษาคาดหมายไว้ เมื่อ
นักศึกษาพบว่า ท้ายที่สุดแล้วชาวบ้านบาราโหมและ
หมู่บ้านเครือข่ายอีก 4 แห่ง ไม่ได้ให้ความสำคัญกับ
การดูแลสาหร่ายผมนางที่เพิ่งปลูกไปเท่าไรนัก ทั้งนี้
เพราะแนวเขตอนุรักษ์ชำรุดเสียหายจากการทำประมง
แต่เจ้าของพื้นที่ก็ไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลซ่อมแซม

ตาโต๊ะ...ความหวังใหม่ของสาหร่าย

แต่ความหวังก็ผุดพวยขึ้นอีกครั้ง เมื่อระหว่างที่
นักศึกษาและชาวบ้านรอการกลับมาของสาหร่ายผมนาง
ที่เพิ่งลงแรงร่วมกันปลูกไปในตำบลบาราโหม พวกเขาได้
ข่าวจากแกนนำชุมชนที่บ้าน “ตาโต๊ะ” ว่าพบสาหร่ายที่
งอกขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่

ดอนหอยมาก่อน พวกเขารีบลงพื้นที่ไปพิสูจน์ข้อเท็จจริง
ทันที

*“ตอนแรกเราไม่รู้ที่บ้านตาโต๊ะมีสาหร่ายผมนาง
ด้วย เพราะที่นั่นเป็นแค่พื้นที่เรือผ่าน ไม่มีการทำประมง
ในจุดนั้น ซึ่งชาวบ้านเองก็เพิ่งทราบเช่นกัน”*

นับเป็นเรื่องน่าดีใจ เพราะทั้งนักศึกษาและชาวบ้าน
ต่างก็ไม่เคยคาดคิดว่าที่นี่จะมีสาหร่ายผมนางเช่นกัน
แม้จะไม่มากเท่าที่บาราโหมก็ตาม ช่วงนี้เอง **นายมะลิ
ปือเฮง** หรือ **แบร์มะลิ ประธานกลุ่มอนุรักษ์อ่าว
ปัตตานี** ซึ่งเป็นที่เคารพรักของชาวประมงในชุมชน
ตาโต๊ะ มาแจ้งความจำนงกับนักศึกษาว่า **“ผมเจอ
สาหร่ายคนแรก ก็ไปเก็บมา พอคนอื่นรู้จักไปเก็บกัน
หลายคน ตอนนี้สาหร่ายใกล้หมดอีกแล้ว”** ชาวบ้าน
ที่นั่นก็เลยสนใจอยากให้นักศึกษาไปช่วยแนะนำเรื่องการ
ปลูกและอนุรักษ์สาหร่ายผมนางเช่นกัน

เมื่อทราบเช่นนั้นนักศึกษาจึงลงพื้นที่เร่งประชาสัมพันธ์
ให้ความรู้กับชาวบ้านตาโต๊ะเรื่องความสำคัญของการ
อนุรักษ์ **4 พฤศจิกายน 2555** นักศึกษานัดชาวบ้าน
ตาโต๊ะทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเก็บสาหร่ายผมนาง
พร้อมกันนำพี่ ๆ จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดไปเป็นวิทยากรสร้างจิตสำนึกให้กับ

ชาวบ้าน พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องวิธีการเก็บสาหร่าย ผมนางอย่างถูกวิธี จากนั้นนักศึกษาก็ชวนชาวบ้านทำ แนวเขตอนุรักษ์ขนาด 10 x 10 เมตร เพื่อให้สาหร่าย ผมนางได้เจริญเติบโต ขณะเดียวกันก็เหลือพื้นที่บางส่วน ไว้ให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากสาหร่าย ซึ่งนักศึกษา ทีมนี้ตั้งใจจะให้ “ดาโต๊ะ” เป็นพื้นที่ในการเปรียบเทียบ การเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนางกับพื้นที่ “บาราโหม”

ปรับเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชน... ปลูกจิตสำนึกเยาวชน

ดูเหมือนภารกิจการขยายพันธุ์และทำพื้นที่อนุรักษ์ จะเป็นไปได้ด้วยดี หลังจากผิดหวังจากบ้านบาราโหม งานต่อไปที่นักศึกษาวางไว้คือ การส่งเสริมให้เกิดการ รวมตัวเป็น “วิสาหกิจชุมชน” แต่เมื่อหันมาดูวัตถุดิบ อย่างสาหร่ายผมนางกลับพบว่า ยังมีอัตราการเจริญเติบโตน้อยมาก ซึ่งไม่น่าจะทันกับการป้อนเข้าสู่การ แปรรูปในวิสาหกิจชุมชน นักศึกษาจึงปรับแผนใหม่

อีกครั้ง ด้วยการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชนก่อน

นอกจากนี้นักศึกษากลุ่มนี้ยังเร่งปลูกจิตสำนึกให้ เด็กและเยาวชนในชุมชน แต่ภารกิจนี้ก็กลับทำได้ยากยิ่ง เพราะชุมชนแห่งนี้มีการโยกย้ายไปทำงานต่างถิ่นสูง โดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งย้าย ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย...

“ตามเป้าหมายพวกเราต้องการสร้างจิตสำนึกให้ เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ แต่พอเราลงไปสัมภาษณ์ เยาวชนในชุมชนจริง ๆ เขาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สาหร่ายมากนัก อีกอย่างในชุมชนนี้มีหลากหลายอาชีพ แต่จะมีเฉพาะครอบครัวชาวประมงเท่านั้นที่ทำสาหร่าย พวกเราจึงปรับแผนใหม่อีกครั้ง โดยมุ่งไปที่การส่งเสริม และปลูกจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาวประมงโดยตรง”

“ด้อย” เล่าว่า การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์นั้น พวกเขาทำทั้งพื้นที่รวม และพื้นที่บ้านดาโต๊ะ โดยใช้ **เทคนิค SWOT** เริ่มจากการทำความเข้าใจกลุ่มชุมชนของตัวเอง วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค โดยมีสาหร่ายเป็น แกนหลัก

ผลการทำงานรอบอ่าวปัตตานี

แม้แผนหลายอย่างจะมีการปรับเปลี่ยน แต่ผลการปลูกขยายพันธุ์เพื่ออนุรักษ์สาหร่ายผมนางของทั้งสองพื้นที่ก็ยังคงดำเนินต่อไป **ปารีชาติ คงสนิท** หรือ “ต้อย” บอกว่า จากการเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนางเปรียบเทียบกัน 2 พื้นที่ พบว่า **สาหร่ายที่บาราโหมเจริญเติบโตช้ากว่าสาหร่ายในพื้นที่ดาโต๊ะ** อีกทั้งยังพบว่า ลักษณะของสาหร่ายทั้งสองพื้นที่แตกต่างกันคือ สาหร่ายผมนางที่บาราโหมเส้นใญ่กว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะได้พันธุ์มาจากการเพาะเลี้ยงของชาวบ้านในบ่อกึ่ง ที่อาจจะไม่เหมาะกับการนำไปปลูกในแหล่งธรรมชาติ ต่างจากสาหร่ายผมนางในพื้นที่ดาโต๊ะ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า และเป็นกรขยายพันธุ์ที่ชาวบ้านนำมาจากแหล่งธรรมชาติด้วยตนเอง

สองพื้นที่...ลูกปกป้องสาหร่าย

แม้การเจริญเติบโตจะแตกต่างกัน **แต่สิ่งที่คล้ายกันก็ยังมีให้นักศึกษากลุ่มนี้ชื่นใจ นั่นคือชาวบ้านในพื้นที่ทั้งบาราโหมและดาโต๊ะ ต่างร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเก็บและอนุรักษ์สาหร่ายผมนางในแบบฉบับของตนเอง** แม้ในตอนแรกนักศึกษาคิดว่าพื้นที่บาราโหมจะล้มเหลวไปเสียแล้วก็ตาม โดยชาวบ้านบาราโหมมีข้อตกลงร่วมกันว่า จะต้องผลัดเวรยามกันมาเฝ้าดูแลเขตอนุรักษ์ ส่วนการเก็บสาหร่ายนั้นกำหนดให้เก็บได้ 3 เดือนต่อ 1 ครั้งเท่านั้น ส่วนข้อตกลงของบ้านดาโต๊ะคือ ในส่วนพื้นที่อนุรักษ์ห้ามคนนอกเข้ามาเก็บโดยเด็ดขาด ส่วนชาวบ้านเมื่อถึงฤดูอนุรักษ์ก็ไม่สามารถเก็บได้เช่นกัน ที่สำคัญคนเก็บจะต้องเป็นคนปลูกทุกครั้งที่มีการเก็บ นอกจากรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางแล้ว ผลสัมฤทธิ์ที่อาจจับต้องไม่ได้คือ การที่ชาวบ้านทั้ง 2 พื้นที่เริ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บสาหร่ายผมนางมากขึ้น อย่างน้อยต่อจากนี้คงไม่มี

ใครเก็บเอาทั้งรากและโคนของสาหร่ายไป เพราะทุกคนต่างมีจิตสำนึกแล้วว่า หากทำเช่นนั้นยิ่งจะทำให้สาหร่ายผมนางไม่กลับมาเจริญเติบโตบนพื้นที่อ่าวปัตตานีอีกเลยก็เป็นได้

แบร์มะลี บอกว่า การที่นักศึกษายื่นมือเข้ามากระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางในบริเวณอ่าวปัตตานี ถือเป็นเรื่องสำคัญและน่าชื่นชม เพราะที่ผ่านมา ชาวประมงที่เลี้ยงชีพด้วยการเก็บสาหร่ายผมนางขาย พยายามเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการเพิ่มปริมาณสาหร่ายผมนาง ซึ่งที่จริงแล้วไม่ใช่เรื่องที่ถูกต่อนัก เนื่องจากปัญหาหลักคือการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทั้งคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ ต่างคนต่างแย่งชิงผลประโยชน์ซึ่งเป็นทรัพยากรของท้องถิ่นโดยไม่รู้จักการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ถึงวันนี้สาหร่ายผมนางเริ่มจะลดน้อยลง ชาวบ้านก็เริ่มหันมาสนใจ แต่การวางระบบการจัดการดูแลในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะต้องจัดการกับความโลภ และความไม่พอของคน และต้องรู้จักอนุรักษ์เปิดโอกาสให้ธรรมชาติได้ฟื้นฟูตัวเอง โดยไม่ตัดเอาทั้งรากทั้งโคน

“เมื่อก่อนชาวบ้านไม่รู้ว่าจะต้องเก็บยังไงสาหร่ายถึงไม่ตาย แต่พอนักศึกษาเข้ามา เขาก็เริ่มรู้กันมากขึ้น เมื่อก่อนรู้แค่บางคน เดียวนี้รู้กันหมด ผมคิดว่าต่อไปสาหร่ายผมนางในพื้นที่น่าจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ”

เรียนรู้... จากชุมชน

ผศ.ณชพงศ จันจุฬา ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี บอกว่า เดิมมหาวิทยาลัยมีรายวิชาที่นักศึกษาปี 4 จะต้องทำคือ ทำวิจัยเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี **โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”** เป็นโจทย์ที่ดีที่ทำให้ นักศึกษามีโอกาสได้ลงไปเรียนรู้จริงในชุมชน ซึ่งอาจารย์เองก็ต้องการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ของนักศึกษาใน 3 จังหวัด ชายแดนใต้ ให้สังคมเห็นว่าเด็ก ๆ ที่นี้มีศักยภาพ มีความสามารถ และมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี แม้พื้นที่จะมีปัญหา

แต่ก็สามารถเชื่อมั่นได้โดยวัดจากผลของการดำเนินโครงการ ส่วนเรื่องรางวัลเป็นประเด็นรอง เพราะประโยชน์ตกอยู่กับชาวบ้านจริง ๆ ส่วนเด็กก็ได้แบบฝึกหัดที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งกรอบการคิด กรอบการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นโอกาสดีที่ทำให้มาตรฐานการศึกษาของเราดีขึ้น ส่วนตัวอาจารย์เองจะพยายามไม่ลงไปช่วยเหลือนักศึกษามากนัก แต่จะเป็นฝ่ายกระตุ้นการเรียนรู้ให้พวกเขามากกว่า ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอาจารย์ยืนยันว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีพัฒนาการมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทุกคน โดยเฉพาะในเรื่องของการกล้าคิด กล้าตัดสินใจ บนสถานการณ์จริงซึ่งเป็นสิ่งที่หาไม่ได้ในห้องเรียน

นางสาวชัตติยา ยานะวิบุติ “กัตาร์”

ตอนแรกคิดว่าตัวเองเป็นคนใจเย็น แต่เมื่อได้มาทำงานร่วมกับเพื่อนกับชาวบ้านเมื่อเริ่มมีปัญหาเข้ามา ก็ทำให้เรามองเห็นอีกด้านหนึ่งของตัวเองว่าที่จริงเราก็มีอาการหงุดหงิด ใจร้อนเหมือนกัน แต่เราก็เรียนรู้ที่จะใช้ความอดทน พยายามระงับอารมณ์ โครงการนี้ทำให้เราต้องปรับปรุงตัวเองหลายอย่าง จากเดิมที่เป็นเด็กที่เรียนอย่างเดียว เลิกเรียนกลับบ้านก็เล่นเกม เล่นคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เมื่อได้มาทำโครงการก็ต้องจัดสรรเวลาใหม่ ทำตัวให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

นางสาวปาริชาติ กงสณิก “ต๋อย”

สิ่งที่ประทับใจมากที่สุดคือ การร่วมแรงร่วมใจกันทำงานของเพื่อนและชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงภาคีเครือข่ายอย่างพี่ ๆ จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัตตานี เราไม่เคยเป็นประธานโครงการไหนมาก่อน นี่เป็นโครงการแรก ทำให้เราต้องรับผิดชอบมากขึ้น ได้เรียนรู้เรื่องสหกรณ์และทรัพยากรธรรมชาติบริเวณอ่าวปัตตานี ที่แม้อยู่ใกล้ตัว แต่เป็นเรื่องที่เราไม่เคยรู้มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับชุมชนที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนให้ได้ ความยากลำบากในการทำงานในพื้นที่นี้คือสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การทำงานจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตัวเองและเพื่อน ๆ ด้วย

นางสาวอรริธา ทองดั่ง “ฟาง”

หน้าที่ที่เราได้รับจากการทำโครงการนี้คือการลงชุมชนและประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยกันถอดบทเรียนเมื่อจบกิจกรรมแต่ละครั้ง สิ่งที่ไม่เคยทำแล้วได้ทำคือเรื่องสาหร่าย ซึ่งเราไม่เคยสนใจมาก่อน เพราะคิดว่ามันเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ทำให้รู้ว่า สาหร่ายผมนางมีประโยชน์มากกว่าที่คิด นอกจากนี้การทำงานกับเพื่อน ๆ แม้จะเป็นช่วงเวลาเพียง 3 เดือน แต่ทำให้เห็นพัฒนาการของตัวเอง โดยเฉพาะเรื่องการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทั้งนี้โครงการของพวกเขาได้มีการปรับเปลี่ยนแผนบ่อย ทั้งสภาพฝนฟ้า อากาศ และความไม่สะดวกในเรื่องการเดินทางลงชุมชนที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพวกเขาเป็นหลัก

โครงการพัฒนาชุมชนบาราโหมด้วยการบริหารจัดการสาหร่าย พมนางอย่างยั่งยืนในอ่าวปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หัวหน้าโครงการ	นางสาวปาริชาติ คงสนิท
คณะทำงานประกอบด้วย	นางสาวอรริธา ทองดั่ง
นางสาวชัตติยา ยานะวิมุติ	นางสาวฟารีฮาน สาเมาะ
นางสาวฮาสานะห์ เกะมาซอ	นายธีรศักดิ์ ชื่นแดง
นายศุภกิจ บากา	นางสาวอมัล ดือเร๊ะ
นางสาวอุไรรัตน์ หนูอุไร	นางสาวนาวิรัตน์ นันทอง
นายณัฐกร บิลมัล	นายอับดุลหน้าเสด สุระเจียร
นายฉัตรชัย สารพัสดุ์	นายไชระเห่ ดามะ
นางสาวศุขมา เมฆตรง	นางสาวโสพร รักกะเปา
นางสาวณัฐกานต์ บังเกิดผล	นางสาวนุชชีลา เจะมะ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.ณชพงศ จันจุฬา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

เปลือกกล้วย
ช่วยหยุดฟัน

“กล้วยตาก” ของฝากขึ้นชื่อของจังหวัดพิษณุโลก และหากยิ่งต้องการกล้วยตากที่หวานนุ่มลิ้น ต้องเป็นกล้วยตากของอำเภอบางกระทุ่ม...เท่านั้น

ชาวบ้าน “บางกระทุ่ม” ยึดอาชีพทำกล้วยตากเป็นอาชีพหลักมาเป็นเวลาช้านาน แต่เคยคิดหรือไม่ว่า เมื่อผลผลิตที่ได้คือ “กล้วยตาก” เปลือกที่เหลืออยู่จะมีปริมาณมากมายขนาดไหน ชาวบ้านส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์อะไรได้อีกหรือไม่ และกล้วยสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนจริงหรือไม่?

จากการเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ของนิสิตจากมหาวิทยาลัยนเรศวรพบว่า ชาวบ้านบางกระทุ่ม 1 ครัวเรือน สามารถผลิตกล้วยตากออกจำหน่าย 1,000 - 4,000 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ และมี “เปลือกกล้วย” เหลือทิ้งอยู่ในชุมชนประมาณ 1,120 กิโลกรัมต่อสัปดาห์

ถามว่า “เปลือกกล้วยมากกว่า 1 ตันต่อสัปดาห์หายไปไหน”

คำตอบคือ บางส่วนอาจเล็ดลอดลงแม่น้ำ... บางส่วนจ้างคนมาเอาไปทิ้งในอัตราค่าจ้างไม่น้อยกว่า 200 บาทต่อเที่ยว...ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกหลักสิ่งแวดล้อมมากนัก

และหากมีวิธีจัดการกับเปลือกกล้วยเหลือทิ้ง โดยนำมาแปรรูปเป็นเงิน คงจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม...ไม่น้อยเลยทีเดียว

ลงมือทำ...มากกว่าการท่องจำ

เพราะต้องการเสริมทักษะการทำงาน และเพื่อให้ นิสิตได้ใช้กระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำ ดร.ทศพร อินเจริญ อาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงนำโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” มาแนะนำให้กับลูกศิษย์ พร้อม ๆ กับชักชวนนิสิตที่สนใจส่งโครงการเข้าร่วมแข่งขัน

“ผมคิดว่าโครงการนี้เป็นอีกหนึ่งโครงการที่น่าจะช่วยให้ผลิตได้มีทักษะกระบวนการคิด มากกว่าการท่องจำ เพราะเงื่อนไขของโครงการที่ดีคือ นิสิตต้องคิดโจทย์ปัญหาเอง และหาแนวทางแก้ไขปัญหาเอง...” “อาจารย์ทศพร” อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ชักนำนิสิตจากทีมลูกพระนเรศ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้บอกเล่าแนวคิด

และวันนั้น พัชชญาดา กันเดิน หรือ “อ้อม” นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร ก็เป็นหนึ่งในนิสิตอีกหลายคนที่นั่งฟังอาจารย์ทศพรบรรยาย

“พออาจารย์พูดจบ ถามว่าใครสนใจบ้าง เราก็ยกมือ แต่พอหันไปดูเพื่อน ๆ ไม่มีใครยกเลยแม้แต่คนเดียว” “อ้อม” บอกพร้อมอธิบายถึงเหตุผลที่ยกมือรับข้อเสนอของอาจารย์แบบไม่ต้องคิดอะไรมากกว่า “แม้เราไม่ใช่เด็กกิจกรรม ไม่ใช่คนเรียนเก่ง แต่เราเห็นว่าโครงการนี้น่าสนใจก็เลยยกมือขึ้น จะให้ทำอย่างไร ในเมื่อเรายกมือแล้วเราก็ต้องลองทำดู คิดว่าทำเพื่อคณะ และเพื่อมหาวิทยาลัยด้วย ก็เลยตกลงทำ”

และตั้งแต่ “เฟลอ” ยกมือในวันนั้น “อ้อม” จึงกลายเป็นแกนนำทีม “ลูกพระนเรศ” ไปโดยปริยาย

“อ้อม” รวมกลุ่มเพื่อนสนิทและตั้งชื่อทีมว่า “ลูกพระนเรศ” โดยมี สิทธิธา พาด่อ หรือ “แก่ง” เป็นกองหนุน และ ยลดา ศุภศิริ หรือ “แห่ม่ม” เป็นผู้ช่วยด้านวิชาการ

“แก่ง” บอกว่า ที่เข้ามาเป็นหนึ่งในทีมลูกพระนเรศ เพราะต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากผู้ชายทั่วไปที่ใช้เวลาหลังเลิกเรียนอยู่กับการเล่นฟุตบอลมาทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง และต่อสังคมบ้าง

“อยากที่จะพัฒนาตัวเองครับ เพราะผมเป็นเด็กที่ไม่เคยทำกิจกรรมอะไรมาก่อนเลย นอกจากการเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ แต่เพราะเห็นว่าโครงการนี้น่าสนใจเลยอยากลองทำดูครับ”

สำหรับ “แห่ม่ม” มาเพราะเป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกัน ก็ต้องช่วยกัน

“จริงๆ ก็ตั้งใจอยากจะทำสิ่งดี ๆ แบบนี้อยู่แล้ว... โครงการนี้เข้ามาเราก็เลยสนใจที่จะทำ”

แต่สิ่งที่ยากสำหรับมือใหม่คือการ “คิดโจทย์” เพราะโจทย์ของโครงการคือต้องเข้าไปเพื่อสร้างสรรค์ชุมชน

“พวกเราไปหาหรืออาจารย์ อาจารย์ก็แนะนำว่ามีงานวิจัยที่น่าไปเลือกกล้วยมาผ่านกรรมวิธีการหมัก สามารถเพิ่มคุณค่าของเปลือกกล้วยได้” “อ้อม” บอกว่าอาจารย์แนะนำมาแค่นั้น ส่วนที่เหลือต้องไปหาต่อกันเอง

“เรามองว่าผลการทดลองได้ชี้ให้เห็นว่าเปลือกกล้วยนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปอาหารสัตว์ได้ เช่น อาหารวัว หมู ไก่ โจทย์ที่ต้องคิดต่อคือ หาเปลือกกล้วยจากที่ไหน และจะเอาไปเลี้ยงสัตว์ชนิดใดระหว่าง วัว หมู และ ไก่ ซึ่งในช่วงแรกคิดจะเอาเปลือกกล้วยมาทำเป็นอาหารหมู แต่พบว่าขั้นตอนการผลิตยุ่งยาก ต้นทุนสูง และใช้เวลานาน และถ้าจะเอาไปเลี้ยงไก่ก็ ต้องหมัก หรือจะเอาไปอัดเม็ด ก็ยุ่งยากพอ ๆ กัน จึงปรึกษากันอีกครั้งจนได้ข้อสรุปสุดท้ายคือ...เลี้ยงวัวนม”

อย่างไรก็ตาม การหมักเปลือกกล้วยจำเป็นต้องมีชาวบ้านเป็นเครือข่ายการผลิตในลักษณะ “กระจายกำลังการผลิต” ซึ่งเบื้องต้นกำหนดกลุ่มชาวบ้านไว้ที่ 15 คน

มุงหน้าสู่คลองกะล่อน

เมื่อโจทย์พร้อม ข้อมูลพร้อม ขั้นตอนต่อไปคือการหาแหล่งที่มีเปลือกกล้วยเหลือทิ้งมากที่สุดนั่นคือบ้านคลองกะล่อน อำเภอบางกระทุ่ม ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกประมาณ 14 กิโลเมตร

ทีมลูกพระนเรศมุ่งหน้าไปยังสถานที่แห่งนั้นเพื่อเก็บข้อมูลสภาพพื้นที่ ปริมาณเปลือกกล้วยที่เหลือทิ้ง และสอบถามความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

“ตอนแรกเราประชุมกับชาวบ้าน เพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการ และวัตถุประสงค์ พร้อม ๆ กับการขายฝันว่า เราจะเอาความรู้ด้านการผลิตอาหารสัตว์ด้วยการนำเปลือกกล้วยมา “เพิ่มมูลค่า” ด้วยการนำไปหมักกับกากน้ำตาล เกลือ และยูเรีย โดยใช้เวลาไม่นานก็จะสามารถขายเปลือกกล้วยที่เหลือทิ้งให้กับฟาร์มวัวนมได้กิโลกรัมละ 2 บาท”

หลังขายฝัน ด้วยข้อมูลความรู้ที่อยู่ในกระดาษ โดยที่ยังไม่มีผลเชิงประจักษ์ ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 ราย ลดลงเหลือเพียง 8 รายเท่านั้นที่ยินดีเข้าร่วมในโครงการเปลือกกล้วยช่วยหยุดจน ชุมชนมีรอยยิ้ม

“แม้จะได้จำนวนคนไม่ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่อย่างน้อยก็เห็นแนวโน้มว่ามีคนเห็นด้วยและอยากร่วมงานกับเรา”

ทับทิม สร้อยทอง หรือ “พีหมี” 1 ใน 8 ชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกรุ่นแรกบอกว่า เป็นเรื่องดีที่น้องๆ

ลงมาทำงาน เพราะเปลือกกล้วยที่เหลือทิ้งจำนวนมากเหล่านี้ ชาวบ้านมักนำไปทิ้งตามที่สาธารณะ หรือไม่ก็จ้างคนมาเอาไปทิ้ง ทำให้เสียประโยชน์ไปเหมือนกัน

“ชาวบ้านก็รู้แหละว่า เปลือกกล้วยขายได้ แต่มันต้องผ่านขั้นตอนการหมักที่ค่อนข้างนาน อีกอย่างคือต้องใช้พื้นที่กว้าง ๆ เพราะต้องเอาเปลือกกล้วยมากองไว้เป็นกองใหญ่ ๆ ผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ชาวบ้านจึงไม่นิยมสักเท่าไร ส่วนใหญ่นิยมกำจัดด้วยการจ้จรวงขนไปทิ้ง”

สูตรเด็ดจากเปลือกกล้วย

ทีมลูกพระนเรศกลับมาที่ห้องทดลองพร้อมทั้งเปลือกกล้วยที่ติดมือมาจากบ้านคลองกะล่อน แล้วลงมือคิดสูตรอาหารที่วัวชอบกินที่สุด โดยใช้ “องค์ความรู้” เดิมจากงานวิจัยของอาจารย์ แต่นำมา “ต่อยอด” ด้วยการคิดค้นสูตรอาหารชนิดใหม่ที่วัวกินแล้ว...ต้องอยากกินอีก

เพราะตามหลักวิชาการ การคิดค้นใด ๆ ต้องมีการทดลอง ทดสอบ เพื่อหา “สูตร” หรือ “ต้นแบบ” ที่เหมาะสมที่สุดภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ กัน ซึ่งก็เช่นเดียวกับสูตรอาหารเสริมสำหรับเลี้ยงวัวที่ทำจากเปลือกกล้วย ที่นิตินิติมลูกพระนเรศแบ่งการทดลองสูตรอาหารออกเป็น 4 สูตร

“แหม่ม” ฝ่ายวิชาการของทีม และทำหน้าที่หลักในการคิดค้นสูตรอาหารบอกว่า วัตถุดิบที่ใช้ในครั้งนี้นำประกอบด้วย เปลือกกล้วย กากน้ำตาล เกลือ และ ยูเรีย

กากน้ำตาลเป็นแหล่งอาหารพลังงานของจุลินทรีย์ โดยหมักในที่ ๆ มีออกซิเจนน้อยที่สุด เพื่อให้จุลินทรีย์สามารถสร้างกรดแลคติกสามารถถนอมอาหาร ส่วนยูเรียเป็นแหล่งของ Non Protein ซึ่งจากส่วนประกอบดังกล่าว เราจึงออกแบบการทดลองออกเป็น 4 สูตร

- สูตร T1 (control) หมักเปลือกกล้วยเพียงอย่างเดียวโดยไม่ใส่สารเคมีใดๆ 2 กิโลกรัม
- สูตร T2 หมักเปลือกกล้วย + กากน้ำตาล 3 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 2 กิโลกรัม (เพื่อหาค่าเฉลี่ย)
- สูตร T3 หมักเปลือกกล้วย + ยูเรีย 3 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 2 กิโลกรัม (เพื่อหาค่าเฉลี่ย)
- สูตร T4 หมักเปลือกกล้วย + กากน้ำตาล 3 เปอร์เซ็นต์ + ยูเรีย 3 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 2 กิโลกรัม (เพื่อหาค่าเฉลี่ย)

ทั้ง 4 สูตรหมักทิ้งไว้ 3 สัปดาห์ รอจนกว่ายูเรียจะละลายหมด ขั้นตอนต่อไปคือการนำเปลือกกล้วยที่ผ่านการหมักมาทำการทดลองในห้องแล็บ เพื่อหาค่าโภชนะ การวิเคราะห์นี้เรียกว่า proximate analysis ซึ่งเป็นกรวิเคราะห์อย่างหยาบ ๆ คือ วิเคราะห์เป็นประเภทของโภชนะ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ประเภท คือ 1. ความชื้น (Moisture) 2. เถ้า (Ash) 3. โปรตีน (Crude Protein) 4. ไขมัน (Ether Extract) 5. เยื่อใยหยาบ (Crude Fiber) และ 6. N.F.E (Nitro Free Extract)

สูตร 4 ...สูตรเด็ดสำหรับวัวอบ

3 สัปดาห์ผ่านไป เมื่อนำเอาแต่ละสูตรมาหาค่าโภชนะพบว่า “สูตร T4” เปลือกกล้วย 20 กิโลกรัม : กากน้ำตาล 3 เปอร์เซ็นต์ : ยูเรีย 3 เปอร์เซ็นต์ เป็นสูตรที่ได้ไขมันน้ำมันดีที่สุดใน

“เพราะการวัดคุณค่าทางโภชนะของน้ำมันวัวจะดูค่าของไขมัน ถ้าในน้ำมันมีไขมันสูง นั่นหมายความว่าน้ำมันมีคุณภาพ...ตอนนี้ก็เหลือเพียงเอาไปทดลองให้

วัวกิน แล้วต้องมาดูอีกทีว่า ให้ค่าตรงตามที่ออกมาจากห้องแล็บหรือไม่ และวัวจะให้ปริมาณน้ำนมสูงขึ้นจากเดิมหรือไม่”

และไม่ต้องรอให้เสียเวลา นิธิตนำผลการทดลองจากห้องปฏิบัติการไปนำเสนอต่อชุมชนคลองกะล่อนอีกครั้ง แต่ผลการทดลองก็ยังไม่เป็นชุดข้อมูลและตัวเลขที่เขียนอยู่ในกระดาษเหมือนเดิม ยังไม่เห็นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า “เปลือกกล้วย” ทิ้งแล้ว จะกลับมาเป็นเงินได้อย่างไร

แต่ในวันอาทิตย์ และทดลองหมักเปลือกกล้วยชาวบ้านทั้ง 8 คนก็มาถึงแต่เช้าตรู่ โดยนิธิตได้เตรียมส่วนผสมต่างๆ ไว้พร้อมแล้ว

“อ้อม” เล่าว่า วิธีการนั้นไม่ยาก แค่นำเปลือกกล้วยที่ปอกออกใหม่ๆ ผสมกากน้ำตาล 3 เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักเปลือกกล้วย ในที่นี้เรากำหนดไว้ 20 กิโลกรัม และ ยูเรีย 3 เปอร์เซ็นต์ นำมาคลุกเคล้าส่วนประกอบต่างๆ ให้เข้ากันบนเสื่อน้ำมัน จากนั้นบรรจุในถุงพลาสติก

ไล่อากาศออกให้หมดและมัดปากถุงให้แน่น เพื่อป้องกันอากาศเข้า และหมักทิ้งไว้ 3 สัปดาห์เป็นอันเสร็จขั้นตอน จากนั้นสามารถนำไปให้วัวนมกินเป็นอาหารเสริมได้

“แต่ในระหว่างรอดต้องหมั่นตรวจ เพราะในขั้นตอนการหมักจะมีการทำปฏิกิริยาข้างใน ความดันจะเพิ่มขึ้น อาจจะทำให้ถุงแตกได้ อีกอย่างคือต้องไม่ให้ถุงรั่ว เพราะถ้ารั่วจุลินทรีย์ชนิดอื่นจะเล็ดลอดเข้าไปได้”

“อ้อม” บอกว่า วิธีการที่คิดค้นนี้ ง่ายและประหยัดเวลา เพื่อให้ชาวบ้านสะดวกในการทำและมีเวลาเหลือไปทำอย่างอื่น เพราะเรารู้ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลามากนัก

ฟาร์มวัว...สถานที่ทดลองทำาริ

แต่ภารกิจของทีมลูกพระนเรศยังไม่จบ!

เพราะสัปดาห์ต่อมา พวกเขาต้องเดินทางไปติดต่อฟาร์มเครือข่ายขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย สาขาศรีนคร จังหวัดสุโขทัย เพื่อขออนุญาตทำการทดลองเปลือกกล้วยหมักกับวัวนม

“คุณดวงเด่น เจ้าของฟาร์มบอกว่าช่วงฤดูร้อน จะมีหญ้าไม่เพียงพอสำหรับวัว และในช่วงฤดูฝน แม้จะมีหญ้ามากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว ทำให้เราเห็นว่า ถึงแม้ทางคุณดวงเด่นจะปลูกหญ้าไว้สำหรับวัวนมก็จริง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะจะต้องให้หญ้าวัวกินทุกมื้อ แต่หญ้ามีจำนวนจำกัด คุณดวงเด่นจึงต้องการอาหารเสริมสำหรับวัวนม” “อ้อม” เล่าถึงข้อจำกัดของฟาร์ม และปริมาณอาหารที่วัวต้องกินในแต่ละมื้อ ไม่เพียงพอ ซึ่งโดยปกติศักยภาพในการให้น้ำนมของวัวจะอยู่ที่ 15 กิโลกรัม / ตัว / วัน แต่ด้วยความไม่พร้อมของอาหารและด้วยวิธีการเลี้ยงที่ไม่ยอมลงทุนซื้ออาหารเสริมที่มีคุณภาพทางโภชนาการที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำนม ทำให้ค่าน้ำนมในแต่ละวันกว้างตลอดเวลา ขึ้นอยู่ว่าในแต่ละวันจะให้วัวกินอะไร

“สำหรับวัวนมที่เกษตรกรเลี้ยงอยู่ในปัจจุบันมีหลายสายพันธุ์ เช่น นมพันธุ์ทีเอ็มแซด (TMZ) วัวนมพันธุ์ไทยพีรียีน (TF) แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงวัวได้ไม่เต็มศักยภาพ บางฟาร์มมีงบประมาณในการจัดซื้อ

อาหารเสริมวัว หรือดูแลอย่างดี อาหารการกินครบถ้วน ก็จะทำให้ให้น้ำนมมาก ขณะที่บางฟาร์มงบประมาณจำกัด วัวบางตัวจึงให้น้ำนมเพียง 9 กิโลกรัม/วัน”

การทดลองได้แบ่งวัวออกเป็น 2 คอก โดยคอกที่ 1 ให้วัวกินหญ้าและฟาง ส่วนคอกที่ 2 กินหญ้าและอาหารเสริมที่ทำจากกล้วยหมัก โดยจะใส่เปลือกกล้วยลงไป ในปริมาณ 10 กิโลกรัมต่อวัน จากนั้นจะทำการชั่งน้ำนมและบันทึกประจำวัน (เช้า-เย็น) และนำตัวอย่างไปวิเคราะห์ค่าโภชนะ ประกอบด้วย **ไขมันน้ำนม โปรตีนรวม และน้ำตาล**

“เก่ง” ในฐานะอาสาสมัครและทำการทดลองอยู่ที่ฟาร์มวัว บอกว่า จากการสังเกตและเก็บข้อมูล จะเห็นว่า ข้อมูลของค่าโภชนะน้ำนมค่อนข้างนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างต่ำในแต่ละวัน ซึ่งตัวนี้เราถือว่าเป็นหัวใจของการผลิตน้ำนม เพราะผู้ที่ผลิตน้ำนมต่างไม่ต้องการปริมาณหรือคุณภาพโภชนะน้ำนมที่แกว่งขึ้นทุกวัน เพราะจะส่งผลกระทบต่อการค้าขายได้ และการคำนวณน้ำนมของแม่วัวด้วย

“จากการทดลองในครั้งนี้พบว่า วัวที่กินเปลือกกล้วยหมักเป็นอาหารเสริมนั้น มีปริมาณน้ำนมเพิ่มมากขึ้นจาก 9.5 กิโลกรัมต่อตัว เป็น 10.7 กิโลกรัมต่อตัว บางตัวให้น้ำนมมากถึง 12 กิโลกรัมเลยทีเดียว”

ผลการทดลองสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิสิตปริญญาโทของมหาวิทยาลัยนเรศวรที่ระบุว่า อัตราการสูญเสียรายได้จากการขายนมวัว ประมาณ 100,000 บาทต่อตัว เพราะวัวนมขาดแหล่งอาหารที่

ให้พลังงานสูง ซึ่งรายได้ที่หายไปราว 100,000 บาท นั้น หายไปกับปริมาณน้ำนมที่สูญเสียไปนั่นเอง ซึ่งน้ำนมที่มีคุณภาพย่อมอุดมไปด้วยไขมันนม เพราะไขมันนมถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้น้ำนมมีราคาแพง เพราะหากไขมันน้ำนมมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นราคาก็เพิ่มขึ้นตามด้วย ดังนั้นจากการทดลองด้วยการเอาเปลือกกล้วยที่มีเส้นใยและพลังงานสูงให้วัวกิน และวัวสามารถเปลี่ยนเส้นใยไปเป็นกรดไขมันนมได้ นี่จึงถือว่าเป็นจุดเด่นของเปลือกกล้วย หากเทียบกับอาหารเสริมทั่วไป

เมื่อรู้ว่าได้ผล วัวกินเปลือกกล้วยหมักแล้วให้น้ำนมมากกว่าเดิม...ก็ถึงเวลาที่ ปิดการขายสินค้าของตัวเอง

“อ้อม” บอกว่า ก่อนทำการทดลอง พวกเราได้คุยกับเจ้าของฟาร์มไว้ระดับหนึ่งว่า ถ้าได้ผล อาจจะมีซื้อ เพราะวัตถุดิบก็คือเปลือกกล้วยเป็นของชาวบ้านจากคลองกระทุ่มที่ทำกล้วยตากขาย นิสิตก็ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยพัฒนาปรับปรุงเพิ่มมูลค่าของเหลือทิ้งให้กลับมีประโยชน์ และตัวเองก็ต้องการอาหารเสริมด้วยเช่นกัน

แต่หลังจากการทดลองเสร็จสิ้น เมื่อต้อง “ซื้อ” ฟาร์มวัวต้นแบบก็ปฏิเสธ แม้จะเห็นผลชัดเจนจากการ

ทดลองก็ตาม เนื่องจากเจ้าของฟาร์มวัวมีวัตถุดิบในท้องถิ่นที่เพียงพอแล้ว

ในข่าวดี...มีข่าวร้าย

ข่าวดี คือผลการทดลองได้ผล แต่ข่าวร้ายคือเจ้าของฟาร์มปฏิเสธที่จะสั่งซื้อเปลือกกล้วยหมัก... ในช่วงเวลาที่เปลือกกล้วยหมักรุ่นแรกจะครบ 3 สัปดาห์ ทีมลูกพระนเรศไม่มีเวลามานั่งเฝ้าคควัว พวกเขาเริ่มมองหาฟาร์มใหม่อย่างเร่งด่วน เพราะต้องแข่งกับเวลาที่เหลืออยู่ ก่อนที่กล้วยหมักรุ่นแรกจะครบ 3 สัปดาห์ และต้องพิสูจน์ให้ชาวบ้านคลองกระทุ่มเห็นด้วยว่า...เปลือกกล้วยขายได้จริง

นิสิตเร่งระดมความคิดจากทั้งคนรู้จัก และไม่รู้จัก เพื่อสอบถามข้อมูลฟาร์มวัวนมใกล้เคียง แต่พบว่าจุดที่ใกล้ที่สุดอยู่ไกลถึงอำเภอเบ็ญจมาศ จังหวัดเพชรบูรณ์

อ้อม เก่ง และหม่อม หอบหัวเอกสารข้อมูลจากการทดลองเพื่อไปทำการ “เปิดการขาย” อีกครั้งกับ **คุณนงลักษณ์ สาระ** และการเสนอขายเป็นไปอย่างราบรื่น และบ้านงลักษณะสั่งซื้อเปลือกกล้วยล็อตแรก 3 ตัน !!! โดยบ้านงลักษณะให้เหตุผลว่าต้องการให้วัวนมของฟาร์ม

ทุกตัวได้กินอาหารที่มีประโยชน์ และอาหารเสริมจากเปลือกกล้วยของน้อง ๆ ก็ราคาไม่แพง

“บ้านงลักษณะ” บอกว่า เมื่อคำนวณต้นทุนแล้วเปลือกกล้วยหมักมีราคาต่อชิ้นถูกกว่าอาหารเสริมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเห็นว่าน้อง ๆ นำงานวิจัยซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่าเปลือกกล้วยสามารถเพิ่มปริมาณไขมันในนมได้จริง เลยตกลงสั่งซื้อเปลือกกล้วยหมักจากน้อง ๆ

จากระบบ... จักรเย็บเย็บ

เมื่อปิดการขายได้แล้ว นิสิตทีมลูกพระนเรศวรถือใบสั่งซื้อเปลือกกล้วยหมักจากฟาร์มบ้านงลักษณะจำนวน 3 ตัน ในราคากิโลกรัมละ 2 บาท หรือ 6,000 บาท มาที่บ้านคลองกระล่อน เพื่อยืนยันให้เห็นว่าสิ่งที่พวกเขาและชาวบ้านลงแรงร่วมกันมาตั้งแต่ต้นมิได้สูญเปล่าแต่อย่างใด

แต่สิ่งที่ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อประสานกันได้อย่างราบรื่นก็คือ รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตเปลือกกล้วยหมัก

“อ้อม” เล่าว่า สิ่งที่พวกเขาวางแผนไว้คือจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา มีแกนนำ 1 คนสำหรับดูแลและบริหารจัดการกลุ่ม และสมาชิกที่เหลือแต่ละคนก็ทำกรรมกรหมักเปลือกกล้วยอยู่ที่บ้านใครบ้านมัน เพราะถ้าเอามากองรวมกันที่ใดที่หนึ่งมันไม่มีพื้นที่มากพอ และเมื่อเปลือก

กล้วยหมักพร้อมที่จะนำส่งลูกค้า แกนนำก็จะเป็นคนนำสินค้าไปส่งให้ลูกค้า รับเงินมาแล้วนำไปแบ่งให้สมาชิกที่เหลือ โดยรายได้จะถูกหักออก 50 เปอร์เซ็นต์ สำหรับนำไปใช้ซื้อวัตถุดิบจำพวกกากน้ำตาล เกลือ และยูเรียเพื่อใช้ในการผลิตครั้งต่อไป

และล่าสุด การสั่งซื้อจากฟาร์มบ้านงลักษณะที่บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ก็เพิ่มขึ้นเป็น 10 ตัน ซึ่งก็เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ได้แล้วว่าเปลือกกล้วยเหลือทิ้งสามารถแปลงกลับมาเป็นเงินได้

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มชาวบ้านภายใต้การนำของ “พีหมี” และนิสิตทีมลูกพระนเรศวรว่าจะเข้าไปช่วยเป็นกองหนุนได้อย่างไร เพราะวิธจากฟาร์มบ้านงลักษณะต้องกินเปลือกกล้วยไม่น้อยกว่า 3 ตันต่อเดือน ขณะที่กำลังการผลิตของชาวบ้านสามารถผลิตได้เพียง 3 ตันต่อเดือน

แต่เมื่อดูตัวเลขเปลือกกล้วยเหลือทิ้งที่บ้านคลองกระล่อนจะพบว่ามียากถึง 120 ตันต่อเดือน นั่นหมายถึงหากเพิ่มกำลังการผลิตออกไปทุกบ้านในลักษณะ “กระจายแรงงาน” ก็สามารถผลิตเปลือกกล้วยหมักป้อนวัวได้ไม่ยากนัก

กิจการสร้างคน...คนสร้างกิจการ

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นมิได้เกิดขึ้นแค่การลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากเปลือกกล้วยเท่านั้น หากยังทำให้วัวมีอาหารเสริมที่มีคุณภาพในราคาถูก ทำให้เจ้าของฟาร์มวัวมีรายได้มากขึ้น **ดร.ทศพร อินเจริญ** อาจารย์ที่ปรึกษาของโครงการบอกว่า สิ่งที่เห็นอยากเห็นในตัวนิสิตที่วางไว้ตั้งแต่ตอนชวนกันเข้ามาทำโครงการคือทักษะการคิด การแก้ไขปัญหา ซึ่งเท่าที่ดูอยู่ห่าง ๆ นั้นโครงการเกิดปัญหาชนิดไม่คาดฝันเยอะมาก โดยเฉพาะกรณีฟาร์มวัวแห่งแรกไม่รับซื้อ แต่พวกเขาก็สามารถผ่านพ้นปัญหามาได้

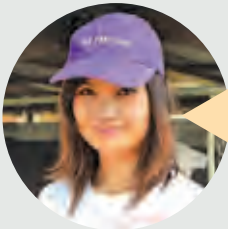
นายสิทธา ปาต่อ “เก่ง”

ตอนแรกก็ไม่ได้สนใจมาก เพราะผมคิดว่า เราจะทำได้หรือโครงการแบบนี้ แต่พอลงมือทำ และทำงานสำเร็จก็เห็นว่า จริง ๆ แล้วเราสามารถทำอะไรได้ตั้งหลายอย่าง อยู่ที่เราจะทำมันหรือไม่แค่นั้นเอง

นางสาวยลดา ศุกศิริ “หม่อม”

ตอนแรกเราเป็นคนไม่ค่อยพูด จะพูดก็แต่เพื่อนที่สนิทเท่านั้น แต่หลังจากที่ได้มาทำกิจกรรมตรงนี้รู้สึกว่าคุณมีความมั่นใจมากขึ้น อีกอย่างรู้สึกว่าคุณทำอะไรเป็นมากขึ้น เพราะเมื่อก่อนไม่ทำอะไรเลย นอกจากนี้ยังทำให้เราได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น ได้รู้ว่าเพื่อนชอบอะไร ไม่ชอบอะไร เพื่อนเองก็จะรู้จักตัวตนของเรามากขึ้นเช่นกัน

นางสาวพัชชฎาดา กันเดิน “อ้อม”

สิ่งที่เปลี่ยนไปสำหรับตัวเองหลังจากที่ได้ทำโครงการนี้คือ กระบวนการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น รับฟังคนอื่นมากขึ้น ใจเย็นลง แต่ก่อนเอาความคิดของตัวเองเป็นหลัก แต่ตอนนี้ได้ทำงานกับเพื่อนมากขึ้นทำให้เราฟังความคิดจากเพื่อนมากขึ้น

โครงการเปลือกกล้วยช่วยหยุดงาน ชุมชนมีรอยยิ้ม

มหาวิทยาลัยนเรศวร

หัวหน้าโครงการ	นางสาวพัชชฎาดา กันเดิน
คณะทำงานประกอบด้วย	นางสาวผกามาศ มาน้อย
นางสาวทิพย์อาภา มาน้อย	นายวรวรรษ ผาสุขกิจ
นายวัฒน์ชัย พรหมภักดี	นายกฤษฎา โพธิ์อ่อน
นายกนิษฐ์ กนิตศรีบำเพ็ญ	นางสาวประวาลี มากเอี่ยม
นางสาวยลดา ศุกศิริ	นางสาวยุวดี คำเดช
นายศรารัฐ นคร	นายสิทธา ปาต่อ
อาจารย์ที่ปรึกษา	
รศ.ดร.วันดี ทาตระกูล	ดร.ภัทรภร ทศพงศ์
ดร.ทศพร อินเจริญ	นายนพดล ปกแก้ว

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

มนตรานางฟ้า....
ดวงตาสวรรค์

ในบรรดานักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาหลายคน มีนักศึกษาชายหญิงกลุ่มหนึ่งใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนไปทำบุญปล่อยนก ปล่อยปลา เลี้ยงอาหารกลางวันเด็ก และทำกิจกรรมทางสังคมกับเพื่อนๆ

กิจกรรมเหล่านี้ค่อยๆ “บ่มเพาะ” ให้พวกเขาและเธอมี “จิตใจแห่งการให้” และทำเพื่อคนอื่น

จนกระทั่งถึงฤดูกาลแข่งขัน โครงการ “กล้าใหม่... สร้างสรรค์ชุมชน”

“อาจารย์วิภาวี (สาขาการจัดการอุตสาหกรรม) มีข่าวมาบอกว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มีโครงการที่เรียกว่า “กล้าใหม่...ไม่รู้” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้วิชาความรู้ในห้องเรียนไปทำประโยชน์เพื่อสังคม...อาจารย์ถามว่า สนใจมั๊ย...พวกเราก็นำหรือกันและก็ให้คำตอบอาจารย์ไปว่า...สนใจ”

นักศึกษาให้เหตุผลว่า ที่สนใจเข้าร่วมโครงการนี้ก็เพราะพวกเขามีแผนจะทำโครงการก่อนจบการศึกษาอยู่แล้ว โดย “มด” สายฝน แซ่ตัน บอกว่า ปกติไม่ชอบ

ทำกิจกรรม แต่ครั้งนี้ตั้งใจจะหากิจกรรมอะไรทำก่อนจบให้เพื่อนๆ ในกลุ่มได้ทำอะไรทำร่วมกัน เพื่อสร้างความสนิทสนมในกลุ่มเพื่อนให้มากขึ้น

“ปกติพวกเราจะไปทำบุญ เลี้ยงอาหารกลางวันเด็ก แต่พอใกล้จบก็อยากทำกิจกรรมอะไรที่เป็นประโยชน์ในวงกว้างและยั่งยืน จึงคิดว่าน่าจะทำโครงการเกี่ยวกับฝาย โดยใช้ทุนของมหาวิทยาลัย เป็นจังหวะเดียวกับที่อาจารย์นำข่าวของโครงการ “กล้าใหม่...ไม่รู้” มาบอก เราก็เลยมาหารือกัน...และเห็นว่าเป็นโครงการที่น่าสนใจดี...เลยเข้าร่วม”

แต่การสร้างฝาย...ดูเหมือนจะเกินกำลังความสามารถ และศักยภาพของน้องๆ ทีมนี้ไปเสียแล้ว เนื่องจากใช้งบประมาณค่อนข้างสูง และระยะทางในการทำงานที่ค่อนข้างไกล

จากการสร้างฝาย...พวกเขาค่อย ๆ ขมวดปมให้เล็กลง ภายใต้อบรมสามสี่ข้อคือ **มีความรู้ มีความเป็นไปไม่ได้ ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย และสามารถทำได้บ่อย ๆ**

פורםกับ...จัดทัพ

จากกรอบสามสี่ข้อ “มีความรู้ มีความเป็นไปไม่ได้ ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย และสามารถทำได้บ่อย ๆ” ทีมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ต้องมองหาเป้าหมาย และพื้นที่ในการทำงาน จึงต้องอาศัยประสบการณ์เดิม จากการไปทำบุญเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กผู้พิการทางสายตา ด้วยการเข้าไปหารือกับผู้อำนวยการโรงเรียน สอนคนตาบอดธรรมสากล หาดใหญ่

“การเข้าไปที่โรงเรียนสอนคนตาบอดนั้น พวกเราไปหลังจากที่ได้ประชุมร่วมกันในทีม...ตอนนั้นในกลุ่ม พวกเรามีประมาณ 10 คน ทุกคนลงความเห็นตรงกัน คือ น่าจะเป็นที่นี่ เพราะเราเคยเข้าไปทำบุญ อีกอย่าง คือไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยมากเกินไป...ซึ่งวันที่ไปคุยกับ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการท่านบอกว่าอยากได้ โครงการเกี่ยวกับการเพาะเห็ด เพราะว่าเมื่อก่อนท่าน เคยทำไว้แล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ก็เลยอยากให้เรา เราสานต่อโครงการนี้”

อย่างไรก็ตาม การเพาะเห็ดไม่ใช่แค่มีโรงเรียน มีก้อนเชื้อเห็ด ก็สามารถเก็บเห็ดออกมากินได้ ความยาก มีอยู่ในทุก ๆ องค์ประกอบ ทั้งเรื่องของโรงเรือน เชื้อเห็ด ที่มีคุณภาพ และที่สำคัญคือ การดูแลให้เห็ดออกผลผลิต อย่างสม่ำเสมอและเต็มประสิทธิภาพ

แน่นอน...ลำพังทีมงานที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาสมาชิกมาเพิ่ม

“เรามีข้อมูลความต้องการของทางโรงเรียน จากนั้น ก็กลับมานั่งคุยกัน เพราะสมาชิกในทีมไม่มีใครมีความรู้ เรื่องเห็ดเลย พอดีมีน้องนักศึกษาคนหนึ่งคือ **วีระวุธ กุลแก้ว** ที่บ้านเขาเคยเพาะเห็ด ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ กับโครงการนี้...แล้วก็ประจวบเหมาะอีกเช่นเดียวกันว่า ในช่วงนั้นมีอาจารย์ท่านหนึ่งสนใจเกี่ยวกับการเพาะเห็ด

และจัดอบรมเพาะเห็ดที่มหาวิทยาลัย เลยส่งน้องไป อบรม”

เมื่อได้คนมีความรู้เรื่องเห็ดแล้ว...ประการต่อมา คือ ต้องหาผู้เชี่ยวชาญเรื่องการทำโรงเรือน ซึ่งประเด็น นี้ไม่น่าเป็นปัญหา เพราะเป็นความถนัดของนักศึกษา สาขาวิชาอุตสาหกรรมอย่างพวกเราอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ เป็น ปัญหาคือการนำเสนอโครงการต่อหน้าคณะกรรมการ มากกว่า

“โชคดีที่ทีมของพวกเรามีน้อง **กนกวรรณ รัตนภูมิ** หรือ “บี” น้องเขาเป็นเด็กกิจกรรม...ทำกิจกรรมมาเยอะ เป็นคนพูดเก่ง ดูแววแล้วว่าจะใช้ได้แน่นอน จึงชักชวนมา ร่วมทีมด้วย”

สำหรับ “บี” เธอบอกว่า เธอไม่ได้ลังเลอย่างใด เมื่อ พี่ ๆ ชวนเข้ามาร่วมโครงการ เพราะเธอเห็นว่าโครงการ นี้จะทำให้เธอได้ออกไปเรียนรู้โลกภายนอกมากขึ้น

“เหตุผลมาทำโครงการนี้ 1. คือเราได้ให้ประโยชน์ กับโรงเรียน (สอนคนตาบอด) 2. คือถ้าเราได้เข้ารอบ เรา จะได้ไปเรียนรู้โลกใหม่ที่เรายังจะได้สัมผัส ถ้าหากทำ กิจกรรมอยู่แค่มหาวิทยาลัย แล้วอีกอย่างหนึ่งคือ เรา สามารถนำโครงการนี้ไปใช้ประกอบในการเรียนของ เราได้”

เมื่อสมาชิกในทีมครบและเข้าสู่ขั้นตอนการเขียน โครงการ พวกเขาใช้วิธีระดมความคิดเพื่อให้ข้อเสนอ โครงการสมบูรณ์ที่สุด

“ปี” ในฐานะคนนำเสนอ บอกว่า ในวงพูดคุยเพื่อร่างข้อเสนอโครงการที่ประกอบด้วย คณะทำงาน อาจารย์ที่ปรึกษา และความเห็นที่ต้องระดมกันในวันนี้ คือ ดึงความถนัดและความสามารถของแต่ละคนออกมา เพื่อวางบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

“บทบาทที่แบ่งคือ การดูแลค่าใช้จ่ายจะให้พี่จากคณะบริหารธุรกิจรับผิดชอบ ส่วนฝ่ายติดต่อประสานงาน ลงชุมชน หรือหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ก็ต้องเป็นปี และเพื่อน ๆ ส่วนเรื่องโครงสร้างโรงเรียน ก็คุยกันว่าจะทำแบบที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เนื่องจากผู้อำนวยการบอกว่า พื้นที่ที่โรงเรียนอนุญาตให้ทำอาจใช้ได้ชั่วคราว จึงออกแบบให้ถอดประกอบ และเคลื่อนย้ายได้...ซึ่งก็ต้องปรับกันพอสมควร เพราะมันเกินงบประมาณที่ตั้งไว้...สุดท้ายเราก็ได้แบบที่ไม่เกินงบประมาณ ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และผู้รู้เรื่องเห็ด”

ออกสู

หลังส่งข้อเสนอ “โครงการมนตรานางฟ้า ดวงตาสวรรค์ สร้างสรรค์ชุมชน” และรอคอยการประกาศผลน้อง ๆ ทีม “หัวเห็ด” ยังคงเดินทางไปโรงเรียนสอนคนตาบอดธรรมสากล หาดใหญ่อย่างต่อเนื่อง ทั้งการไปพูดคุยสร้างความคุ้นเคยกับน้อง ๆ ที่มีปัญหาทางสายตา เอาแบบโรงเรียนเพาะเห็ดไปหาหรือกับผู้อำนวยการ เพราะพวกเขาลงความเห็น ว่า แม้โครงการจะไม่ผ่านและไม่ได้งบประมาณสนับสนุนพวกเขาก็จะเดินหน้าสร้างโรงเพาะเห็ดต่อไป

แต่เมื่อผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย “ปี” ในฐานะคนนำเสนอยอมรับว่า ทั้งดีใจ ภูมิใจ และหนักใจไปพร้อม ๆ กัน

“ปี” แก้ปัญหาการประหม่าอันเกิดจากการนำเสนอ ด้วยการฝึกฝนอย่างหนัก ทำการบ้านค่อนข้างมาก ทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเพาะเห็ด การทำโรงเรียน และการแปรรูปเห็ด

“พีกนำเสนออยู่ประมาณ 1 สัปดาห์ พีกเยอะมาก ฝึกพูด ฝึกทำ PowerPoint จริง ๆ แล้วการนำเสนอไม่ยาก แต่ยากตอนตอบคำถาม เพราะโครงการพวกเรามี 3 โครงการย่อย ๆ อยู่ในโครงการใหญ่ คือ 1. โรงเรียน 2. ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพาะเห็ด และ 3. นางฟ้าจำแลง หรือการแปรรูปเห็ด สำหรับเราคิดว่าโครงการแรกยากสุด เพราะเราไม่รู้เรื่องนี้เลย แต่ก็ต้องนำเสนอให้ได้ เลยต้องทำการบ้านมากเป็นพิเศษ ต้องถามพี่ ๆ ที่รับผิดชอบการสร้างโรงเรียนว่าต้องทำอะไร ใช้บเท่าไหร่ โรงเรียนมีขนาดเท่าไหร่ จุเห็ดได้เท่าไหร่ ต้องถามกันละเอียดมาก เพราะหากเราไม่รู้ไม่จริง เวลากรรมการถาม เราจะตอบไม่ได้”

“ปี” ยังบอกอีกว่า จุดที่ยากของโครงการนี้คือการดูแล และการสร้างโรงเรียน เพราะโรงเรียนต้องได้มาตรฐาน แต่ที่ยากสุด ๆ คือการแปรรูป เพราะคำถามที่เราได้จากกรรมการคือ เห็ดคุณจะมีกินได้หรือ แหนมเห็ดจะกินได้หรือ แล้วคุณจะขายได้หรือ คุณจะใช้ความพิถีพิถันทางสายตาของเขาเป็นตัวขายหรือ ซึ่งเราก็กยมรับว่า ใช้จุดขายมันก็อยู่ตรงนี้ไม่ใช่หรือ ถ้าเราไปซื้อของแล้วเห็นคนปกติ กับคนที่เขาด้อยกว่าจำหน่ายของประมาณนี้ เราก็ต้องช่วยผู้ด้อยโอกาส แต่ประเด็นของเราไม่ใช่เรื่องการแปรรูป คือจริง ๆ แล้วเราอยากลดค่าใช้จ่ายให้กับโรงเรียน แต่ถ้ามีเห็ดเหลือและมีโอกาสนำไปแปรรูป กลับมาเป็นเงินอีกที แม้จะยาก...แต่พวกเขาก็ผ่านมาได้

เริ่มสร้าง...โรงเรียน

โจทย์ของทีมสร้างโรงเรียนคือ เห็นชอบอาคารชั้น
อาคารถ่ายเทสะดวก สามารถบรรจุก้อนเห็ดได้ประมาณ
1,000 ก้อน และที่สำคัญต้องออกแบบให้เด็กผู้พิการทาง
สายตาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ดังนั้น การออกแบบ โรงเรียนแห่งนี้...แน่นอนว่า
ต้องไม่ธรรมดา

“วีระวุธ” ในฐานะผู้ดูแลและก่อสร้างโรงเรียนบอก
ว่า ใช้เวลาหลังเลิกเรียน โดยขอความร่วมมือเพื่อนๆ ที่
เรียนก่อสร้างมาช่วยกันสร้างโรงเรียน...ซึ่งวิศวกรและ
สถาปนิกมือใหม่ต่างก็ใช้วิธีการสร้างแบบ **“ทำไปปรับ
ไป”** เพื่อให้ได้โรงเรียนที่สมบูรณ์แบบที่สุด ทั้งนี้เพราะ
ข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน เช่น ไม่สามารถจ้างจาก หรือ
หน้าคาบหลังคา เนื่องจากติดเงื่อนไขของเทศบาลที่
ห้ามใช้วัสดุตีไฟงายทำหลังคา ทีมก่อสร้างจึงต้องปรับ
แบบใหม่โดยใช้หลังคาเหล็ก Metal Sheet และปรับแบบ
หลังคาให้มีลักษณะเป็นช่องตรงกลางเพื่อให้อากาศ
ถ่ายเทได้สะดวก (ดูภาพประกอบ)

ขณะที่แผงสำหรับวางก้อนเห็ดต้องปรับขนาดจาก
แผงละ 500 ก้อน มาเป็นแผงละ 400 ก้อน โดยลดระดับ
ความสูงลงมา เพื่อให้ห้อง ๆ ผู้พิการทางสายตาสามารถ
เอื้อมเก็บเห็ดก้อนที่สูงที่สุดได้ และเพิ่มจำนวนแผงจาก
2 แผงเป็น 3 แผง ก็จะได้แผงสำหรับใส่ก้อนเห็ด 3 แผง
หรือเท่ากับเห็ด 1,200 ก้อน

ในส่วนของระบบน้ำ ช่วงแรกใช้ระบบรดน้ำแบบ
ฉีดธรรมดา...แต่เนื่องจากความไม่รู้ทำให้น้อง ๆ ผู้พิการ
ทางสายตาต่างช่วยกันรดน้ำเห็ดแบบ **“ผิดวิธี”** ด้วยการ
ฉีดน้ำเข้าไปในก้อนเชื้อเห็ด และบางคนเอาไม้เขี่ยด้วย
ความสงสัยและอยากรู้...ส่งผลให้เห็ดหลายก้อนเสียหาย...
ทีมช่างจึงปรับระบบรดน้ำเป็นแบบสปริงเกอร์ เปิด-ปิด
ตรงจุดเดียว

และสำหรับการเก็บความชื้น “วีระวุธ” บอกว่า
หลังปรับระบบน้ำ ก็ยังพบว่าโรงเห็ดยังคงสูญเสียความชื้น
จึงแก้ไขโดยใช้สแลนสีดำล้อมรอบโรงเห็ด และใช้ทราย
หยาบเทพื้น เพื่อให้ทรายเป็นที่เก็บความชื้น ส่วนสแลน
ก็ทำหน้าที่ไม่ให้ความร้อนระบายนอกจากโรงเห็ดเร็ว
เกินไป

จะพาะเห็ด..ต้องรู้จักเห็ด

ในระหว่างที่ทีมสร้างกำลังขะมักเขม้นอยู่กับโรงเรียน อีกทีมหนึ่งก็ได้ไม่นานง ๆ จากโรงเรียนสอนคนตาบอด ไปเรียนรู้เรื่องเห็ดที่ฟาร์มดวงดาวร่วมกับครูและอาจารย์ ในมหาวิทยาลัยจำนวน 2 ครั้ง เพราะหลังจากโครงการสิ้นสุดลง น้อง ๆ เหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่ดูแลโรงเห็ดแทนพี่ ๆ

ซึ่งการศึกษาดูงานครั้งนี้...นอกจากนำน้อง ๆ ออกไปสัมผัสโลกภายนอก และได้เรียนรู้วิธีการเพาะเห็ดแล้ว กลุ่มนักศึกษาในทีมก็ได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการเพาะเห็ดจากฟาร์มด้วยเช่นเดียวกัน

“ตอนไปก็มีคนถามว่า เาน้องผู้พิการทางสายตา ไปดูงานเพาะเห็ด...มันจะเกิดประโยชน์ตรงไหน น้อง ๆ จะมองเห็นเห็ด...ซึ่งจริง ๆ แล้ว น้อง ๆ ส่วนใหญ่ที่เราคัดเลือกเป็นน้องที่มองเห็นกลาง ๆ ดูแล้วไม่น่ามีปัญหา (เพราะอาจารย์ในโรงเรียนเป็นคนคัดเลือกเด็ก) แม้ว่าเขาจะพิการทางสายตาก็จริง แต่เมื่อเราได้เข้าไปสัมผัสกับน้อง ๆ แล้ว พบว่าน้อง ๆ มีความสามารถมากกว่านั้น เมื่อพี่ ๆ วิทยากรถาม น้อง ๆ เขาสามารถตอบคำถามได้ว่าอะไรเอามาทำก้อนเชื้อ ทั้ง ๆ ที่เราเองยังไม่รู้เลย

เรามีครบทุกอย่าง แต่เราไม่เคยรู้ รู้สึกภูมิใจที่น้องได้ไปสัมผัสในสิ่งที่เขายังไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นมาก่อน เพราะสำหรับเราแล้วเห็ดก็เหมือน ๆ กัน ในตลาดสดก็มีขาย เยอะแยะ แต่น้องเค้าได้ไปจับเห็ด ได้สัมผัสกับเห็ดจริง ๆ จนน้องบางคนถึงกับร้องว่า เฮ้ย! ทำไมเห็ดมันใหญ่มาก เขาบอกความรู้สึกรักของเขาออกมา จุดนี้ทำให้เรารู้ว่าน้อง ๆ มีความสามารถกันทุกคน”

หลังศึกษาดูงาน 2 ครั้ง ความรู้ที่ได้ก็มากมายพอที่จะนำมาบริหารจัดการโรงเรียนและดูแลเห็ดได้อย่างถูกวิธี ทั้งการให้น้ำ การเปิด-ปิดโรงเรือน...รวมถึงการจัดเวรน้อง ๆ ให้มาดูแลเห็ด...ซึ่งนับจากนี้ไปทั้งเห็ดและโรงเรียนจะเป็นสมบัติของพวกเขา

อย่างไรก็ตาม แม้เป้าหมายของโครงการจะทำได้เพื่อ “ลดภาระค่าใช้จ่าย” อาหารกลางวันของเด็กในโรงเรียนแห่งนี้ โดยเห็ดทุกดอกที่งอกออกจากก้อนเห็ดในฟาร์มของน้อง ๆ โรงเรียนสอนคนตาบอดจะกลับมาเป็นอาหารให้แก่น้อง ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการมองหาตลาดเพื่อกระจายเห็ดไปสู่ผู้บริโภคยังคงมีความจำเป็น

“ตอนนี้ช่องทางการขายมีจุดเดียวคือทำป้ายติดไว้หน้าโรงเรียน...ก็มีชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบ ๆ โรงเรียนเข้ามาซื้อ อีกส่วนที่เป็นลูกค้ามาซื้อเห็ดก็คือคนที่มา

บริจาคของ และเลี้ยงอาหารกลางวันน้อง ๆ ซึ่งส่วนมากก็มักซื้อเห็ดกลับไป”

ทบทวนปัญหา...ค้นหากทางแก้

จากจุดเริ่มต้นหาพื้นที่ทำโครงการ หาข้อมูลความรู้ เรื่องการเพาะเห็ด ติดต่อประสานงาน การหาทีมเพื่อมาช่วยกันทำงานซึ่งมีทั้งเพื่อน พี่ ๆ และรุ่นน้อง มีอาจารย์ที่ปรึกษา โดยวางบทบาทหน้าที่ตามที่แต่ละคนถนัดและร่ำเรียนมา จนกระทั่ง **โครงการมนตรานางฟ้า ดวงดาวสวรรค์ สร้างสรรค์ชุมชน** สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และสามารถส่งมอบโรงเรือนเพาะเห็ดให้แก่โรงเรียนสอนคนตาบอดธรรมศาสตร์ได้

ในระหว่างทางนั้น สายฝน แซ่ตัน หรือ “มด” บอกว่า งานที่ทำแม้จะมีการวางแผนมาก่อนข้างดี แต่หลาย ๆ เรื่องก็ยังมีประสบปัญหา

“เราสื่อสารกันบน facebook เป็นหลัก ใครลงพื้นที่และเห็นปัญหา ก็จะเอามาแชร์กัน ถ้าปัญหาเร่งด่วนก็ใช้วิธีโทรศัพท์ตามให้ไปที่โรงเรียนเพื่อไปช่วยกันแก้ปัญหา”

“ถ้าเกิดปัญหาปุ๊บ ผมจะเรียกทีมงานมาประชุมกันว่า จะเอาอย่างไร แล้วให้ทุกคนแชร์ความคิดออกมาว่าจะทำอย่างไรกัน” “วีระวุธ” เสริมวิธีการที่เขาใช้กับทีมสร้างโรงเรือนเพาะเห็ด

สำหรับ “บี” บอกว่า ทุกครั้งที่เกิดปัญหา ทุกคนต้องรับรู้พร้อมกัน จะได้แก้ปัญหาไปพร้อมกัน เราจะบอกก่อนว่าปัญหาเราเกิดด้วยวิธีใด และเราจะหาทางแก้ไขอย่างไร

“เราใช้วิธีเก็บข้อมูลเมื่อมันเกิดปัญหา จากนั้นมาประชุมกันว่าเราจะแก้ยังไง จะไปคุยกันที่ห้องสาขาบ้าง หรือห้องประชุมบ้าง ถ้าห้องไม่ว่าง ทุกที่ในมหาวิทยาลัยเป็นที่ประชุมของพวกเราทั้งหมด” “บี” อธิบายพร้อมยกตัวอย่าง “อย่างตอนที่น้อง ๆ เข้าไปรดน้ำ สร้างความเสียหายให้กับก้อนเห็ด เราก็มาคุยกัน แนนอนว่าเราคงไปปรับที่ตัวน้อง ๆ ไม่ได้ ฉะนั้นพวกเราจึง

ต้องหาวิธีการปรับที่โรงเรือน ทีมก่อสร้างและผู้รู้เรื่องเห็ดต้องมาคุยกัน สุดท้ายก็ได้แบบที่เป็นสปริงเกอร์ติดตั้งไว้ด้านบน พอถึงเวลาก็เปิดน้ำ ระบบน้ำก็จะฉีดลงมาเหมือนฝนตก มันก็จะลงบนก้อนเห็ดพอดี นอกจากนั้นก็...จุดที่สร้างโรงเห็ดซึ่งเป็นจุดที่รับแดดพอดี การแก้ไขปัญหาคือต้องหาอะไรมาบังแดดและระบายอากาศได้...สุดท้ายก็ได้สแลนสีดำมาบัง”

ความมุ่งมั่นของนักศึกษา

จุฑามาศ พรหมมนตรี อาจารย์สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า พอได้เธอเป็นคณะกรรมการของคณะ อยู่แล้ว และเห็นว่ามันเป็นช่วงจังหวะของโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ก็เลยอยากให้นักศึกษาลองทำงานเพื่อสังคมดูบ้าง แต่นักศึกษามีโปรเจกต์ที่จะทำเรื่องฝายอยู่ก่อนแล้ว ก็เลยแนะนำไปว่า ลองมาทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนใกล้มหาวิทยาลัยดูบ้างไหม นักศึกษาก็ไปศึกษาและหาพื้นที่กันมา สำหรับโครงการนี้ สิ่งที่เห็นชัดเจนที่สุดคือความมุ่งมั่นในการทำงานของนักศึกษา พวกเขาขยันกันมาก ลงพื้นที่เป็นประจำ หลังเลิกเรียนก็จะไปที่โรงเรียนสอนคนตาบอด ไปอยู่กับน้อง ๆ จนกระทั่งโครงการสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา

ถึงวันนี้ “เห็ดนางฟ้า” ยังคงออกงามภายใต้โรงเรือนอัจฉริยะที่ไม่ต้องใช้การดูแลมากมายนัก เห็ดทั้งหมดที่เก็บได้จะนำไปปรุงเป็นอาหารให้น้องๆ ผู้พิการทางสายตาได้รับประทานเป็นอาหารกลางวัน บางส่วนขายให้แก่ชาวบ้านรอบๆ โรงเรียน ขณะที่บางส่วนนำไปแปรรูปเป็น “แหนมเห็ด” เพื่อให้เป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับผู้บริโภคและผู้มีจิตศรัทธาที่เข้ามาเยี่ยมห้องๆ ในโรงเรียนสอนคนตาบอดแห่งนี้

นางสาวสายพูน แซ่ตัน “บต” หัวหน้าโครงการ

แม้จะไม่ได้เรียนช่างมาโดยตรง และเรื่องเห็ดก็ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ของเธอ แต่เมื่อได้ทำโครงการนี้ก็ทำให้เธอได้เรียนรู้วิธีการก่อสร้างโรงเรือน วิธีการซื้อของ และรู้จักความเป็นชุมชนมากขึ้น ปกติไม่เคยลงพื้นที่ ไม่เคยเห็นสภาพชุมชน ก็เลยคิดว่าก่อนจบการศึกษา น่าจะเข้าร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ เพราะปกติเราเจอกันแค่ห้องเรียนเท่านั้น

นางสาวกนกวรรณ รัตนภูมิ “บี”

โครงการนี้เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ที่ผ่านมามีทำกิจกรรมเฉพาะในมหาวิทยาลัยเท่านั้น เมื่อก่อนเวลาไปแข่งอะไร ก็ไปคนเดียว ไม่เคยไปเป็นทีม ช่วงที่เข้ามาทำโครงการนี้แรกๆ ไม่คิดว่ามันจะเป็นโครงการที่ใหญ่โตขนาดนี้ คิดแค่ว่าพี่ๆ ชวนให้มานำเสนองานเท่านั้น ไปนำเสนอเสร็จแล้วก็จบกัน แต่กลับกลายเป็นว่าไม่จบ ยิ่งเมื่อได้ไปเข้าค่ายเติมเต็มความรู้ที่ธนาคารไทยพาณิชย์จัดให้ก่อนลงมือทำโครงการ ชีวิตก็เปลี่ยนไปเลย ความคิดมันเปลี่ยน จากเดิมที่เคยคิดทำโครงการเพื่อรางวัล ทำเพื่อหน้าตา แต่เมื่อได้ทำไปเรื่อยๆ เรากลับได้อะไรมากมาย ได้ทั้งเพื่อน ได้ทั้งวิธีการทำงานใหม่ๆ เช่น การทำงานแบบปฏิทินฤดูกาลบ้าง หรือการลงพื้นที่ เป็นต้น ทำให้เราย้อนกลับมาคิดถึงว่าเราก็เป็นลูกทะเล แต่ทำไมไม่เคยคิดดูแลปะการัง ไม่คิดทำประโยชน์เพื่อบ้านเกิดบ้าง ถือเป็น “กระบวนกรคิด” ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการนี้ ยิ่งเมื่อเล่าให้คุณพ่อคุณแม่ฟังท่านก็ภูมิใจที่เราได้ทำกิจกรรมดีๆ เพื่อชุมชน เพื่อน้องๆ ผู้พิการทางสายตา แม้ว่าที่ผ่านมามีจะทำบุญเป็นประจำอยู่แล้วก็ตาม แต่การทำโครงการครั้งนี้มันเหมือนเป็นการให้ไม่รู้จัก เพราะน้องๆ จะได้รับประโยชน์จากสิ่งที่พวกเราทำอย่างไม่มีที่สิ้นสุด หากว่าพวกเขาดูแลมันอย่างดี

นางสาวธนภรณ์ ธีระโรจนพงษ์ “พูน”

การทำโครงการนี้เป็นสิ่งใหม่ เหมือนเอาความรู้ในห้องเรียนไปปฏิบัติจริง ๆ โดยเฉพาะความรู้เรื่องการจัดการทั่วไป และการตลาด ตอนแรกไม่รู้ว่าโครงการนี้เป็นโครงการอะไร มารู้จักต่อเมื่อได้ลงมือทำมาแล้ว สิ่งที่มีใจมากที่สุดคือ ได้ใช้วิชาการตลาดมา “ต่อยอด” ให้โครงการมีความหมายมากขึ้น โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ที่จะต้องวางแผนว่าทำอย่างไรให้เห็นขายได้ หากถามว่าประทับใจอะไรที่สุด ต้องบอกว่าประทับใจน้อง ๆ ผู้พิการทางสายตา ซึ่งเราไม่เคยรู้เลยว่าน้อง ๆ จะมีความสามารถเฉพาะตัวที่พิเศษมาก ๆ ส่วนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือรู้สึกที่ตัวเองมีความรับผิดชอบมากขึ้น เพราะที่ผ่าน ๆ มาจะถูกบังคับว่า เธอต้องทำกิจกรรมในมหาลัยเพื่อเอาคะแนนกิจกรรม ทำให้รู้สึกไม่เต็มใจทำ แต่เมื่อได้ทำโครงการนี้ ทำให้เรารู้สึกรักในสิ่งที่ทำมาก เพราะเราไม่ได้มาแค่ทำกิจกรรมให้กับน้อง ๆ แล้วก็จบ แต่มันเหมือนกับเรามาสอนน้องตกปลา ไม่ใช่มายื่นปลาให้น้องกิน และที่สำคัญคือรู้สึกที่เรามีความรับผิดชอบมากขึ้น

นายวีระวุธ กุลแก้ว

แม้จะผ่านการทำโครงการอื่น ๆ มาบ้างแล้ว เช่น การทำเครื่องออกกำลังกาย และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้โรงเรียนอนุบาลสมัยเรียน ปวส. ที่วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ พบว่า จริง ๆ แล้วผมมีศักยภาพและความสามารถที่จะทำงานใหญ่ได้...เพียงแต่ยังไม่ได้รับโอกาสเท่านั้น ถ้าเทียบกับโครงการที่เคยทำมากับโครงการนี้ คำตอบก็จะคล้าย ๆ กับของเพื่อน ๆ ที่ว่า เมื่อพวกเราทำโครงการนี้เสร็จแล้วก็นำไปมอบให้ในวันสำคัญต่าง ๆ แล้วก็จบกัน แต่โครงการนี้เมื่อทำเสร็จแล้วโครงการจะยังคงอยู่ที่โรงเรียนให้น้อง ๆ และคุณครูได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่พวกเราทำไปอีกนาน

โครงการมนตราไฟฟ้า ดวงตาสวรรค์ สร้างสรรค์ชุมชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

หัวหน้าโครงการ	นางสาวสายฝน แซ่ตัน
คณะทำงานประกอบด้วย	นางสาวธนภรณ์ ธีระโรจนพงษ์
นางสาวกนกวรรณ รัตนภูมิ	นายวีระวุธ กุลแก้ว
นายเอกวิทย์ อยู่พร้อม	นายสมพร พุฒจันทร์
นายมะสุกรี จิตอสู	นายเฉลิมพล พรหมทอง
นายศรัณพงษ์ พรหมจิตร	นางสาวสุดาพร ทองไทย
นางสาววิไลวรรณ ดีสุก	นางสาวกิงดาว แก้วไกรศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์จุฑามาศ พรหมมนตรี
อาจารย์บุตรี บุญโรจน์พงศ์	อาจารย์วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์
อาจารย์วิภาวี ศรีทาสร้อย	

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสกลนคร

มหัศจรรย์
สีส้มขี้ควาย

“เคยย้อมสีเคมีมาหลายปีแล้ว รู้ว่ามันไม่ดีต่อสุขภาพ เวลาเหม็นก็ใช้ผ้าปิดปากปิดจมูกเอา
เราคนทำกลัว แต่คนซื้อเขาชอบ ก็ต้องทนทำ เขาว่าสีมันสด แต่เขาไม่สนใจว่ามันเสียสุขภาพ”
เสียงแม่บ้านชาวบ้านบะหว้า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม บอกเล่าถึงความ
ทุกข์ทรมานในขั้นตอนการย้อมผ้า กว่าจะได้มาซึ่งผ้าฝ้ายทอมือสีสันทนสวยสดสู่มือผู้ใช้...

“แต่พอลูกๆ นักศึกษาเขาบอกว่า “ชี้ควาย”
ย้อมผ้าได้ ก็ตัดสินใจลองทำดู เพราะชีวิตเราอยู่กับวัวกับควายอยู่แล้ว เรารู้ว่าควายมันกินแต่หญ้า
ไม่น่ารังเกียจอะไร เมื่อก่อนก็เคยเอาขี้มันมาทาลาน
ตากข้าวอยู่ คนบ้านนอกเขาไม่รังเกียจขี้วัวชี้ควาย”

และนั่นคือจุดเริ่มต้นของ โครงการนมหัตถกรรม
สีสันทนชี้ควาย

แนวคิดการใช้ชี้ควายมาย้อมผ้าของนักศึกษาจาก
ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิม
พระเกียรติ จังหวัดสกลนคร แม้จะไม่ใช่วิธีใหม่
เสียทีเดียว เพราะมีชาวบ้านบางพื้นที่ในภาคอีสานของ
ไทยเริ่มทำกันบ้างแล้ว อาจไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก
แต่สำหรับชาวบ้านบะหว้าถือว่าเป็นเรื่องใหม่และท้าทาย
สำหรับกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้าเลยทีเดียว

ย้อนหลังกลับไปก่อนที่นักศึกษาทีมนี้จะตัดสินใจ
ส่งโครงการนมหัตถกรรมสีสันทนชี้ควายเข้าร่วมแข่งขันใน
โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ของธนาคาร
ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) นฤมล แสนหล้า หรือ
“ไอ้” นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จากคณะศิลปศาสตร์และ
วิทยาการจัดการ ที่กำลังสบายอารมณ์อยู่กับการดูทีวี
ก็พบรายการความรู้ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของกลุ่มแม่บ้าน
อำเภอพังโคนที่นำชี้ควายมาย้อมผ้าทอมือ “ไอ้” จึงเกิด
แนวคิดที่อยากจะนำความรู้นี้ไปถ่ายทอดให้กลุ่มทอผ้า
พื้นเมืองที่บ้านบะหว้า ชุมชนใกล้เคียงของมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด
สกลนครบ้าง หลังจากนั้นเธอจึงรีบไปชักชวน ญัฐวรรณ
โพธิ์เรือง หรือ “น้ำส้ม” และ “อรุณรัตน์ แยมศรี” หรือ
“เบลล์” มาร่วมเขียนโครงการ

ส่งคนในพื้นที่...เรารากลุ่มแม่บ้าน

ระหว่างเขียนโครงการฯ “น้ำส้ม” ในฐานะที่เป็นลูกหลานของชาวบะหว้า อาสาลงพื้นที่ไปพูดคุยกับชาวบ้าน บอกเล่าความตั้งใจที่เธอและเพื่อนๆ อีก 9 คน จะเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้แม่ๆ กลุ่มทอผ้าใช้ชีควาย ย้อมผ้าแทนการใช้สีสังเคราะห์

“แม่เชียมจำ หนูเขียนโครงการเข้าประกวดกับธนาคารไทยพาณิชย์ พวกหนูเข้ารอบจะแม่ แล้วหนูจะมาถ่ายทอดการย้อมผ้าจากชีควายให้แม่ แม่สนใจอยู่บ่คะ เพิ่งก็บอกว่า ดีหลายลูก...แม่ก็อยากให้คนเข้ามาสอนอยู่ เพราะสี่ธรรมชาติดีต่อสุขภาพ อยากรู้อยู่ด้วยกัน แต่บ่รู้ว่าสีให้ใช้ได้มาสอน เพราะชาวบ้านอย่างพวกเฮลสิไปเขียนอุ๊พวกนี้ แม่ต้องไปจ้างเขามาสอน ซึ่งต้นทุนสูงแรงแ ลูกรู มาสอนแบบนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายอียัง แม่มีหลาย”

เมื่อแม่เชียม นามมั่น ประธานกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า และสมาชิกอีก 20 คน เห็นด้วยกับการทำโครงการ นักศึกษาทีมนี้ก็เริ่มเดินหน้าลงพื้นที่ทำความรู้จักชุมชน เข้าไปพูดคุยสร้างความคุ้นเคย และเนื่องด้วยบ้านบะหว้าเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ กับมหาวิทยาลัย นักศึกษาทีมนี้จึงลงชุมชนได้บ่อยครั้ง โดยใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนให้เป็นประโยชน์ และทันทีที่เข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย เหล่านักศึกษาก็เริ่มต้นนำสูตรการย้อมผ้าที่ได้มาจากอาจารย์พัศกร องอาจ รองคณบดีฝ่ายวิจัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร ซึ่งคุ้นเคยกับงานวิจัยด้านการย้อมผ้าด้วยชีควายมานาน มาทดลองทำด้วยฝีมือนักศึกษา ก่อนที่จะนำสูตรเด็ดไปบอกต่อชาวบ้าน

“ต้มชีควาย” ฟุ้งไปทั่วหอพักนักศึกษา

ทันใดนั้นหอพักนักศึกษาก็กลายเป็นห้องทดลองสูตรชีควายย้อมผ้า... “ชีควาย” จำนวนมากถูกขอมมาจากฟาร์มสัตว์ในรั้วมหาวิทยาลัย ส่วนเม็ดตัก “ชีควาย” ได้แก่สาวน้อยใจกล้าที่ชื่อว่า ศิริจินดา วงษาศรี หรือ “ป้อม” และ ธนวัฒน์ แก้วเคน หรือ “คุณลี” ส่วนสมาชิกที่เหลืออาสาเป็นแนวร่วมถือถังขึ้นมาให้แบบกล้าๆ กลัวๆ

“ก็ของมันไม่คุ้นเคยนี่หน้า” เสียงเพื่อนๆ ดังขึ้นระหว่างบรรยากาศการตักชีควายยามเช้า ...แต่แม่จะกล้าๆ กลัวๆ พวกเขทั้ง 9 คนก็ยินดีและทุ่มเททำงานกันเต็มที่ เพราะถึงทำหน้าที่ตักชีควายไม่ถนัด แต่หน้าที่อื่นๆ ก็ยังมีให้ทำเช่นกัน

หลังจากเริ่มมั่นใจว่าสูตรการย้อมสีด้วยชีควายใช้ได้ผลจริง ก็ได้เวลาลงพื้นที่อีกครั้งเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการย้อมผ้าให้แม่ๆ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า

“ใช้เวลาสอนเพียง 2 ครั้ง แม่ๆ เขาก็เข้าใจและทำได้แล้ว เพราะเขามีพื้นฐานเรื่องการย้อมผ้ามาก่อนแล้ว” คุณลี หนึ่งในสมาชิกที่มีหน้าที่หลักในการ

“ควบคุมการผลิต” เล่าและเปิดเผยถึงสูตรเด็ดในการย้อมผ้าด้วยสีควายว่า พวกเขาจะต้องตื่นไปเก็บสีควายในตอนเช้าเท่านั้น (06.00 - 08.00 น.) เพราะหากปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปมากกว่านี้ “กลิ่นสีควายจะรุนแรงมาก” เมื่อได้สีควายมาแล้วก็จะทำการหมัก โดยผสมสีควาย 3 ส่วน ต่อน้ำ 1 ส่วน และนำสมุนไพร ได้แก่ ตะไคร้ ใบมะกรูด ใบเตยมาสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผสมเข้าด้วยกัน แล้วหมักทิ้งไว้ 2 คืน จากนั้นนำมากรองกับน้ำ 3 : 1 เหมือนเดิม นำกากออกให้เหลือเพียงแต่น้ำ นำไปต้มโดยใส่ตะไคร้ ใบมะกรูด ใบเตยสับที่ตากแห้งแล้วใส่ในผ้าขาวบางหย่อนลงต้มด้วยกันเพื่อดับกลิ่นอีกครั้ง

ส่วนการเตรียมเส้นใยฝ้ายให้นำไปต้มกับน้ำสบู่อันโลดก่อน เพื่อลดความมันของเส้นใย อีกทั้งยังช่วยให้สีติดเส้นใยได้ดี ผ่านไป 30 นาทีให้นำเส้นใยมาล้างน้ำให้สะอาดอีกครั้ง เมื่อต้มสีควายจนเดือดให้นำเส้นใยลงไปย้อม 1 ชั่วโมง ซึ่งระหว่างนี้ต้องกลับด้านเส้นใยตลอดเวลาเพื่อให้สีติดสม่ำเสมอ จากนั้นเพื่อให้สีติดทนนานยิ่งขึ้นให้นำเส้นใยไปแช่น้ำเกลือ หรือสารส้มประมาณ 20 นาที ก่อนจะนำฝ้ายมาล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้ง จากนั้นนำฝ้ายมาตากลมให้แห้ง เพียงเท่านั้นก็ได้เส้นใยจากธรรมชาติที่พร้อมสำหรับการนำไปทอเป็นผ้าผืนแล้ว ส่วนกากสีควายที่เหลือก็ไม่ได้นำไปทิ้งแต่อย่างใด เพราะชาวบ้านสามารถนำกลับไปใช้เป็นปุ๋ยในนาได้เหมือนเดิม

ความรู้นักศึกษาบวญญ์ปัญญาชาวบ้าน

ในช่วงเดือนกันยายนและตุลาคม เป็นช่วงที่ชาวนากำลังรอเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว จึงเป็นฤกษ์งามยามดีของนักศึกษาที่จะนำความรู้เรื่องการย้อมผ้าจากสีควายไปถ่ายทอดให้กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้าที่ว่างเว้นจากการทำนาได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักศึกษา ในวันนั้นบรรยากาศการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าและการย้อมผ้าเต็มไปด้วยความสนุกสนานเป็นกันเองที่ได้ดูบ้านของแม่เซียมที่นักศึกษาทั้ง 9 คน ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านอีก 20 คน ต่างมอบไมตรีจิตที่ดีต่อกัน

“ลูก ๆ เขาเอาความรู้มาให้เรา มาสอนเรา เขาเป็นเด็กดี เราก็ตอบแทนเขา บ้านไหนมีกับข้าวก็ผลัดกันทำมาให้เขากิน ก็กินด้วยกันนี่แหละ มีข้าวเหนียว ปลา ร้า ส้มตำ อาหารง่าย ๆ เขาก็กินกันได้ เป็นลูกอีสานเหมือนกัน เขาอยู่ง่ายกินง่าย” แม่เซียมบอกเล่าความรู้สึกที่กลุ่มนักศึกษาเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้

ส่วน “โอ้” ในฐานะหัวเรือใหญ่ก็บอกว่า รู้สึกประทับใจกับความเป็นมิตรที่ชาวบ้านมอบกลับมาให้ เหมือนว่าพวกเขาเป็นลูกเป็นหลาน ส่งผลให้โครงการลู่ลงไปได้ด้วยดี กระทั่งถึงการดำเนินงานในระยะถัดไปที่พวกเขาวางเป้าหมายไว้ว่า จะช่วยกลุ่มแม่บ้านออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ผ้าฝ้ายย้อมด้วยสีสีควายเป็นวัตถุดิบออกสู่ตลาดให้ได้

ประตูลับฟัง สีควายเส้นใย

นอกจากเรียนรู้แล้ว ฝ่ายกลุ่มแม่บ้านก็ไม่ธรรมดา ออกโอเดียมานำเสนอร่วมกับลูก ๆ นักศึกษา อย่างการคิดเจดสีใหม่ ๆ ได้ด้วยตัวเอง เพราะหัวหน้ากลุ่มเป็นคนช่างสังเกต **“วันหนึ่งแม่ก็มานั่งสังเกตดูว่า ทำไมสีที่พวกนักศึกษาย้อมออกมาแล้วมันจะออกสีเข้ม ๆ แต่ทำไมของพวกแม่ ๆ มันจะออกสีซีขาว ๆ พอมาดูที่สีควายก็รู้ว่า ถ้าไปเอาสีควายที่ควายกินฟางข้าวจะออกสีน้ำตาลเข้ม ๆ แต่ถ้าเอาสีควายที่ควายกินหญ้า**

สด ๆ ผ่าก็จะออกมาเป็นสีน้ำตาลผสมเขียว ๆ นิด ๆ มันแปลกไม่เหมือนกัน” แม่เชียมเล่า

เมื่อทัศนคติในการย้อมสีจากธรรมชาติถูกเปิดกว้างออก กลุ่มแม่บ้านก็เกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ นำสีจากธรรมชาติอื่น ๆ นอกจากสีควายมาทดลองย้อมบ้าง อาทิ ไม้ประดู่ให้สีแดง ดอกอัญชัญที่ให้สีม่วง และมีแนวโน้มว่า หากฤดูที่ลูกหว่าให้ผลผลิต ซึ่งเป็นสัญลักษณ์อันเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านบะหว้า ชาวบ้านบอกว่าจะนำลูกหว่านี้แหละมาย้อมผ้าเสียเลย และในที่สุดก็เกิดการผสมผสานความรู้ของนักศึกษาและภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นเอง โดยการนำเส้นฝ้ายที่ย้อมจากสีควายมาทอรวมกับเส้นด้ายที่ย้อมจากวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ ที่ให้สีตัดและแตกต่างกันออกไป เกิดเป็นผืนผ้าที่มีสีสันลวดลายมากยิ่งขึ้น

นอกจากเรื่องของสีแล้ว ผู้ใหญ่บ้านบะหว้าก็ขอร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอลวดลายมัดหมี่เป็น **“รูปควาย”** ให้ไปปรากฏอยู่บนผืนผ้าคลุมไหล่ นับเป็นครั้งแรกที่ผ้าทอของชาวบ้านกลุ่มนี้เริ่มมีลวดลายปรากฏเป็นเรื่องราว ซึ่งล้วนมีที่มา **“ไหน ๆ เราก็ใช้ขี้มันมาย้อมสี เราก็อยากให้มันมีรูปควายด้วย เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกว่าผ้าผืนนี้ย้อมจากสีควายนะ”** ผู้ใหญ่บ้านบะหว้าเล่า

แม่เชียมบอกว่า ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีธรรมชาติส่วนใหญ่จะนำไปทอผ้าคลุมไหล่ซึ่งสามารถขายได้ราคาดีกว่าผ้าที่ย้อมจากสีเคมี เนื่องจากผ้าที่ย้อมจากสีธรรมชาติจะบวกราคาได้มากกว่าผ้าที่ย้อมเคมี ซึ่งใช้ต้นทุนสูงกว่า 24.40 บาท นอกจากราคาถูกกว่าแล้ว เรื่องสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ก็ไม่อาจประเมินเป็นตัวเลขได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความพึงพอใจของกลุ่มทอผ้าบ้านบะหว้า และนักศึกษาที่เข้ามาดำเนินโครงการ

กิตติคุณทางเลือกใหม่สำหรับกลุ่มทอผ้า

เมื่อกลุ่มแม่บ้านเริ่มย้อมสีธรรมชาติได้ด้วยตัวเอง และคิดดัดแปลงสีสันทอผ้าได้แล้ว ฝ้ายนักศึกษาก็เริ่มคิดนำผืนผ้าที่ได้จากการทอไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่น ๆ นอกจากผ้าคลุมไหล่

“เราคิดที่จะทำก็บัติดผมสำหรับผู้หญิง เพราะเห็นช่องทางว่าในชุมชนนี้มีกลุ่มที่ทำก็บัติดผมให้ตลาดที่กรุงเทพฯ คิดว่าเขาน่าจะมีพื้นฐานในการออกแบบและการทำผลิตภัณฑ์อยู่บ้าง ก็เลยลองไปปรึกษา **“ป่ากรุงทอง มาตรฐานชัยเคน” ที่เคยเป็นแรงงานทำก็บัติดผมมาก่อน แต่ตอนนี้ย้ายกลับมาทำงานเองที่บ้าน ป่ากรุงทองบอกว่า**

ช่วยได้ถ้าพวกเราเอาแบบมาให้ดู พวกเราเลยกลับไปช่วยกันออกแบบ แล้วให้ป่าลองทำออกมาเป็นก๊ีบติดผม ยางรัดผม และก็ที่คาดผม”

ป่ากรุงทอง บอกว่า การนำผ้าที่ย้อมจากชืควาย มาทำเป็นเครื่องประดับสำหรับผู้หญิงก็สามารถสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ได้เช่นกัน เพราะเนื้อผ้ามีความหนาและนุ่มกว่าผ้าทั่วไปที่ใช้ทำเครื่องประดับ แต่ราคาขายอาจจะต้องแพงกว่า เพราะขั้นตอนการผลิตซับซ้อนกว่าในเรื่องของการย้อมและทอผ้า ส่วนเรื่องขั้นตอนการทำนั้นไม่ยาก เนื่องจากป่ามีประสบการณ์มาก อีกทั้งหากสมาชิกในกลุ่มทอผ้าคนใดสนใจก็จะสอนให้โดยไม่คิดมูลค่า

อย่างไรก็ตามป่ากรุงทองออกไฉเดียวว่า ส่วนตัวแล้วคิดว่าน่าจะทำกระเป๋าสำหรับผู้หญิงมากกว่า เพราะเนื้อผ้าดีน่าจะออกมาสวย แต่คงต้องรออีกสักระยะหนึ่งเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยังต้องทำนาหาเลี้ยงชีพอยู่ และที่สำคัญคือยังมีออเดอร์หลักจากการทอผ้าผืนมากกว่า การแปรรูปสินค้าเครื่องประดับจึงยังเป็นเรื่องรองจากการทำผ้าคลุมไหล่ ผ้าถุง และผ้าพันคอ

สร้างความแข็งแกร่งให้กลุ่มทอผ้า

แม้การแปรรูปสินค้าจากผ้าจะไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ แต่ในส่วนของการทำงานผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอจากสีธรรมชาติยังดำเนินต่อไป ล่าสุดนักศึกษาทีมนี้ได้ทำตราผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า เพื่อให้จดจำง่าย โดยใช้คำว่า “To-Y” เป็นภาษาไทยแสก (ภาษาพื้นบ้านของชาวบะหว้า) แปลว่า “ควาย” และมีต้นหว้าต้นไม้ประจำหมู่บ้านเป็นโลโก้ นอกจากนี้ นักศึกษายังทำนามบัตร เพื่อให้กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า นำไปใช้ประชาสัมพันธ์กลุ่ม เพื่อง่ายต่อการบอกต่อ และจดจำของผู้ที่สนใจ นอกจากนี้ยังได้จัดทำ facebook ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า โดยคาดว่าจะ เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจำหน่ายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตด้วย

วันนี้โครงการของนักศึกษาทีมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร จบลงแล้ว แต่แม่เขียมและสมาชิกในกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านบะหว้า ยังคงตื่นแต่เช้าออกไปเก็บชืควายมาย้อมผ้าเช่นเดิม เพราะมีออเดอร์สั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมาก

“ตอนที่พวกลูกๆ นักศึกษาเขามาบอกเราก็คิดว่า ชี๊ควายมันจะทำได้จริงหรือ? แต่เราก็เชื่อเขา นะ แล้วเราก็ชอบลอง พอทอเสร็จเอาไปให้เพื่อนๆ ในหมู่บ้านดู ไม่มีใครอยากเชื่อว่าผ้าผืนนี้ใช้ชี๊ควาย ย้อม พอเขาเอาผ้ามาดมดู เขาก็บอก เออไม่เหม็น ด้วย ทำอย่างไร ก็มีคนสนใจเยอะ”

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นันทิยา พรหมทอง อาจารย์ที่ปรึกษา เล่าว่า ตอนแรกรู้สึกห่วงว่านักศึกษาจะทำโครงการไม่สำเร็จ เพราะทุกคนในทีมเป็นเด็กบัญชีไม่เคยเข้าหาชุมชน แต่ในที่สุดก็พบว่านักศึกษาพวกนี้เข้ากับชาวบ้านได้ดี สามารถทำงานกันเองโดยไม่ต้องมีอาจารย์ที่ปรึกษา ที่สำคัญพวกเขามีการแบ่งงานกันชัดเจนมาก เห็นชัดเจนเลยว่าคนไหนอยู่หน่วยย้อม คนไหนอยู่หน่วยเสียบึง คนไหนอยู่หน่วยเก็บชี๊ควาย ส่วนพัฒนาการของเด็กเราจะเห็น

กรณีของ “น้ำส้ม” ชัดเจนมาก เมื่อก่อนน้ำส้มจะเป็นคน ชี๊ควาย พุดเบาๆ เสียงอยู่ในลำคอ เวลานั่งเรียนในห้องก็จะเงิบๆ แต่พอมาเห็นในชุมชนแล้ว น้ำส้มสามารถ พุดคุยกับชาวบ้านในชุมชนได้ดี ไม่มีช่องว่าง สนทนากลมเกลียว กล้าตัดสินใจมากขึ้น นี่คือสิ่งที่เราอยากเห็น จากเด็กบัญชี อยากให้เขาแสดงความสามารถด้านอื่น ๆ ออกมา นอกจากเรื่องวิคิดและการทำอย่างเป็นระบบ

นางสาวณัฐวรรณ โพธิ์เรือ “น้ำส้ม”

เข้ามาทำหน้าที่ผู้ประสานงานตรงนี้ก็มีความประทับใจหลายอย่าง ตั้งแต่เข้ามาในชุมชนประทับใจแม่เขียม แม่สมเกียรติ ที่ทุ่มเทกับพวกเรา ช่วยเราทอผ้ากลัวว่าจะออกมาไม่ทันไปซื้อไว้ในงานเกษตรแฟร์ อยู่กับเราถึงตีสามตีสี่แม่จะมีปัญหาเรื่องเวลาเรียนไปบ้าง เพราะอยู่ปีสี่แล้ว แต่ก็สู้ค่ะ เพราะชาวบ้านเขาก็เต็มทีกับเรา ส่วนเรื่องปัญหาการสื่อสารมีเฉพาะช่วงแรกๆ เท่านั้น เพราะแม่ๆ เข้าใจว่าหนูพูดภาษาแตกได้ แต่จริงๆ หนูพูดได้เพียงเล็กน้อย แม่ๆ บางคนพูดภาษาแตกใส่หนูก็ต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ ต้องไปถามญาติที่รู้เรื่อง แต่เดี๋ยวนี้เก่งขึ้นแล้ว และการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานชาวบ้านก็ทำให้หนูเปลี่ยนจากคนที่ไม่ค่อยชอบพูด เป็นคนกล้าพูดมากขึ้น ที่สำคัญสนิทกันมากขึ้น เพราะพวกเราเหนียวมาด้วยกัน

นายธนวัฒน์ แก้วคน “กุนลี”

โดยส่วนตัวผมชอบเรื่องผ้าเป็นชีวิตจิตใจ พอเพื่อนชวนทำโครงการนี้จึงสนใจทันที หน้าที่ของผมคือควบคุมการผลิตตั้งแต่การย้อมไปจนถึงการทอ และการออกแบบว่าอยากให้เส้นยืนเป็นสีอะไร เส้นพุ่งเป็นสีอะไรเพื่อให้งานทอผ้าเป็นไปตามแบบที่เราต้องการตัวผมเองเป็นคนตลกเฮฮา แต่พอมาลงชุมชนก็ต้องรู้จักนอบน้อมโดยเฉพาะต่อผู้ใหญ่ เวลาทำงานอาจจะมีเครียดบ้าง แต่ก็ต้องปรับตัว ยิ้มแย้ม เพราะเราทำงานร่วมกับเพื่อนๆ หลากๆ คนต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา ตอนแรกทีเลือกเรียนบัญชีเพราะอยากเป็นผู้ตรวจบัญชี หรือนักบัญชี แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ ทำให้เห็นชีวิตจริง และเห็นช่องทางการทำงานในอนาคตว่า เราไม่จำเป็นต้องเดินตามสายที่เรียนมา เราอาจจะหันไปทำงานนำเข้าหรือส่งออกสินค้าแทนก็ได้

นางสาวศิริินตา วงษาศรี “ป้อม”

รู้สึกประทับใจแม่ๆ ที่หมู่บ้านมาก พวกเขาต้อนรับเราดีเกินกว่าคาดไว้มาก ตอนแรกคิดว่าไม่น่าจะมีคนสนใจโครงการเรามากขนาดนี้ แต่เมื่อได้มาทำจริง ๆ พบว่ามีชาวบ้านให้ความสนใจมากถึง 20 คน เรื่องการตัดชี้ควายสำหรับป้อมไม่ใช่เรื่องยาก เพราะตอนอยู่ที่บ้านก็ช่วยพ่อแม่ทำอยู่บ้าง เวลาทำโครงการหน้าที่ตัดชี้ควายจึงอยู่กับหนูและคุณลี ส่วนเพื่อนคนอื่น ๆ ก็ช่วย ๆ กัน ส่วนตัวหนูเองคิดว่าการทำโครงการนี้ให้ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยได้จากที่ไหนมาก่อน ที่ผ่านมาเคยออกค่ายของกรมสรรพากรไปให้ความรู้เรื่องบัญชีครัวเรือน แต่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับการลงชุมชนแบบนี้ที่หนูชอบมากกว่า และก็ทำให้เราเป็นคนขยันขึ้น เพราะต้องรับผิดชอบเรื่องเรียนด้วย ยิ่งเมื่องานเข้ามาเยอะ ๆ เราก็ต้องแบ่งเวลาให้ถูก

โครงการมหาวิทยาลัยสี่สีสันชี่ควาย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

หัวหน้าโครงการ

นางสาวนฤมล แสนหล้า

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวอรุณรัตน์ แยมศิริ

นางสาวณัฐวรรณ โปธิเรือง

นางสาวไอลดา เหมะภูลิน

นายรุ่งโรจน์ ใจเสรี

นายมนัสวี สะตะ

นางสาวนลินพร ยงกิจเจริญลาภ

นางสาวศิริินตา วงษาศรี

นายธนวัฒน์ แก้วเคน

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวนันทิยา พรหมทอง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โรงเรียนเปิด...
ลายน้ํา

หากพูดถึง ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม หลายคนคงคุ้นชิน เพราะเป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก เนื่องจากอยู่ติดกับแม่น้ำท่าจีน อีกทั้งยังมีสถานะเป็นพื้นที่รองรับน้ำป้องกันไม่ให้น้ำไหลเข้าท่วมกรุงเทพมหานคร ดันดินที่ถูกขุดขึ้นกันริมถนนตลอด 2 ข้างทางเข้าสู่ตำบลบางระกำ รวมทั้งกองทรายและกระสอบทราย จึงกลายเป็นภาพคุ้นตาของผู้คนในแถบนั้น

เมื่ออุทกภัยเกิดขึ้นความยากลำบากก็ตามมา ทั้งที่อยู่อาศัย อาหารการกินที่ต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเข้าถึงพื้นที่ได้ยากยิ่งหากถนนถูกตัดขาด การช่วยเหลือของคนในหมู่บ้านก็ทำได้เท่าที่มีกำลังความสามารถ ยิ่งเป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม รายได้จาก การประกอบอาชีพก็ขาดหายไป คนในชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวทั้งความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ

สุภักย์น้ำท่วมที่ “บ้านบางขงมย”

เหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2554 เกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง แม้แต่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็ไม่ได้รับการยกเว้น อาหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีพ “มนตรี วิชัยวงษ์” หรือ “เทว” นักศึกษาชั้น

ปีที่ 4 ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คิดว่า “องค์ความรู้ด้านสัตวบาลที่เขาได้ร่ำเรียนมานั้น สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างไรบ้าง?” เมื่อได้เห็นการประชาสัมพันธ์โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 7 เขาคิดว่า หากได้นำความรู้ด้านสัตวบาลที่มีอยู่ มาช่วยผู้ประสบอุทกภัย น่าจะดีที่สุด หลากหลายความคิดจึงพุ่งพรูออกมาในช่วงเริ่มต้น เมื่อคิดว่าจะส่งโครงการเข้าแข่งขัน ครั้งแรก “เทว” นึกถึงการเลี้ยงไก่ จึงหาพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ และบริเวณชลเพื่อความสะดวกในการเดินทาง

“ตอนแรกผมคิดว่าจะให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ เพราะเรามีความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พอสมควร แต่หากใช้พื้นที่กรุงเทพฯ และบริเวณชลเมื่อเกิดน้ำท่วมแล้ว ไก่จะอยู่อย่างไร เพราะแม้แต่คนก็ยังไม่มีที่อยู่ แล้วโรงเรือน

ลอยน้ำก็แฉกเข้ามาในหัว เพราะเคยเห็นเรือแพแบบลอยน้ำ ก็คิดว่าน่าจะนำมาประยุกต์ได้”

หลังจากนั้น “แหว” จึงนำความคิดนี้ไปเสนอกับ **อาจารย์ชาญวิทย์ แก้วตาปี** อาจารย์ประจำภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่อาจารย์และเพื่อนๆ มีคำถามกลับมาว่า “ในช่วงน้ำท่วม ใ้จะกินอาหารอะไร จะอยู่ได้อย่างไร” สุดท้ายทุกคนลงความเห็นว่าจะน่าจะเป็น “เปิด” เพราะเปิดสามารถว่ายน้ำได้ สามารถหาอาหารจากธรรมชาติได้ และยังสามารถอดอาหารได้นาน เหมาะที่จะเลี้ยงในช่วงน้ำท่วม

หลังจากนั้น “แหว” มองหาพื้นที่ยุทธศาสตร์น้ำท่วมซ้ำซาก โดยค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต พบว่าหมู่ที่ 1 บ้านบางชะโมย ตำบลบางระกำ จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่ๆ เหมาะกับการทำโครงการ เพราะเป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก อีกทั้งในหมู่บ้านไม่มีการทำปศุสัตว์เหมือนพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดนครปฐม เขาจึงติดต่อไปยัง **ณัฐวัฒน์ ชันอินทร์งาม** นายก อบต.บางระกำ ซึ่งนายก อบต. ให้ประสานงานต่อไปที่ **ปัญญา เห่งนาเลน** กำนันตำบลบางระกำ และเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านบางชะโมย แห่งนี้ด้วย

บ้านบางชะโมยนั้น ฝั่งหนึ่งของหมู่บ้านมีพื้นที่ทอดยาวไปกับแม่น้ำท่าจีน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูก ทั้งดอกกล้วย และดอกกุหลาบ และผักมากมาย หลากหลายชนิด ในช่วงฤดูฝนน้ำจะท่วมหมู่บ้านกินพื้นที่ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ แม้จะเป็นปีที่ปริมาณน้ำน้อยก็ตาม และในบางปีน้ำท่วมเต็มพื้นที่จนไม่สามารถทำการเกษตรได้ ขาดแคลนอาหาร และขาดรายได้ในช่วงน้ำท่วมทุกปี แต่ชาวบ้านก็สามารถปรับตัวให้คุ้นชินกับสภาพที่เป็นอยู่

“แหว” และสมาชิกในกลุ่มเริ่มลงพื้นที่ตั้งแต่เริ่มเขียนโครงการเพื่อตั้ง “เป้าหมาย” การทำงานให้ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนมากที่สุด และแล้วโครงการ **สัตว์บาลเคยู นำความรู้ สู้วิกฤตอุทกภัย** ก็สำเร็จพร้อมส่งเข้าแข่งขัน โดยมีภารกิจคือ ถ่ายทอดความรู้ด้านการ

เลี้ยงเปิด ทำโรงเรือนเลี้ยงเปิดเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม ถ่ายทอดความรู้เรื่องอาหารเปิด และแปรรูปไข่เปิดเป็นไข่เค็ม โดยวัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ 1. เกษตรกรต้องมีอาหารกินและมีรายได้ทั้งในสภาวะปกติและสภาวะน้ำท่วม 2. ต้องมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และ 3. เกษตรกรปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างมีความสุข

ตะลุยบางชะโมยค้นหา “เกษตรต้นแบบ”

เมื่อโครงการผ่านเข้ารอบ “**ทีมนิสิตสัตวบาล**” เริ่มลงพื้นที่พร้อมกับประสานงานกำนันปัญญาให้ช่วยนัดชาวบ้านมาประชุมพร้อมกัน เพื่อแนะนำโครงการและสร้างการรับรู้ให้กับคนในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรม เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน โดยใช้ “**เครื่องมือ**” ที่ได้รับการเติมเต็มความรู้ในการทำงานกับชุมชน จากค่ายที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดขึ้น

“ช่วงแรก ๆ ชาวบ้านคิดว่าเรามาจากรัฐบาลเพื่อมาทำงานวิจัย มาแจกอาหาร และถุงยังชีพสำหรับพวกเขา แต่ผมก็อธิบายว่า พวกเราจะมาทำโครงการเพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชน ให้เป็นศูนย์เรียนรู้หรือเป็นแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาต่อไป” “แหว” บอกเล่าถึงการลงพื้นที่ทำความเข้าใจโครงการกับชาวบ้านในครั้งแรก

เมื่อความเข้าใจตรงกัน กิจกรรมต่าง ๆ ก็เริ่มต้นขึ้นด้วยความสนุกสนาน อาศัยการลงพื้นที่เป็นประจำทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อสร้างความคุ้นเคย พร้อมกับมองหาพื้นที่สำหรับเลี้ยงเปิด ซึ่ง “แหวง” บอกว่า เพียงแค่การเดินทางสำรวจอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เขาต้องอาศัยชาวบ้านที่รู้จักพื้นที่ดีที่สุดเป็นคนบอกเล่า ผ่านกิจกรรมการวาดแผนที่เพื่อบอกลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน รวมทั้งสอบถามวิถีชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน เช่น ทำเกษตรเวลาไหน น้ำท่วมช่วงไหน เพื่อจะได้รู้ว่าควรลงพื้นที่ช่วงไหน และไม่ให้กระทบกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งวันนั้นมีชาวบ้านเข้าร่วมกว่า 50 คน ขณะเดียวกันพวกเขาก็มองหา “เกษตรกรต้นแบบ” ที่จะเป็นตัวอย่งในการเลี้ยงเปิดและต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้านคนอื่นได้ในอนาคต

“ที่พวกเราเลือกให้มีเกษตรกรต้นแบบ เพราะผมคิดว่า หากทำให้ชาวบ้านเห็นความสำเร็จ น่าจะดีกว่าที่เราบังคับให้ทุกคน เราทำน้อย แต่ขอประสิทธิภาพแล้วสามารถถ่ายทอดไปเรื่อย ๆ น่าจะดีกว่าที่ให้ทำหลาย ๆ คนพร้อมกันเยอะ ๆ ถ้าไม่ประสบความสำเร็จ ก็จะไม่เกิดผลดี เพราะฉะนั้นใช้เกษตรกรต้นแบบจะดีที่สุด”

สำหรับเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกนั้น ต้องมีคุณสมบัติคือ ต้องมีเวลาในการดูแลเปิด และต้องมีบ่อน้ำอยู่ในบริเวณบ้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นพื้นที่ให้เปิด

เล่นน้ำแล้ว ยังเป็นการพิสูจน์ว่าโรงเรือนของพวกเขาสามารถลอยน้ำได้จริง ๆ หากเกิดน้ำท่วม

3 เกษตรกรต้นแบบ

“เมื่อก่อนผมเคยคิดจะเลี้ยงอยู่เหมือนกัน มีคนเขาเปิดมาขายให้ ผมก็อยากเลี้ยง แต่ปีนั้นน้ำท่วม คิดว่าแล้วเราจะเอาเปิดไปไว้ที่ไหน แต่พอนักศึกษาบอกว่าทำเป็นโรงเรือนลอยน้ำ ก็คิดว่าดีเหมือนกัน เพราะพอเปิดถ่ายลงไปในน้ำ หรือบางที่อาหารที่เราให้หกหล่น ปลาจะได้กินต่อ” สำเนียงท้องถิ่นของ “สรายุทธ ประดุงแก้ว” เกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกเป็น “ต้นแบบ” เล่าให้ฟังกับความรู้สึกรักที่ได้รับการคัดเลือก

สรายุทธ ประดุงแก้ว หรือ “พี่ยุทธ” มีอาชีพปลูกดอกกรัก และขับรถรับส่งนักเรียน มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับเป็นเกษตรกรต้นแบบ เพราะนอกจากจะมีพื้นที่ในบริเวณบ้าน มีบ่อน้ำสำหรับตั้งโรงเรือนเลี้ยงเปิดและให้เปิดเล่นน้ำแล้ว เขายังมีเวลาในการดูแลเปิดอีกด้วย

เช่นเดียวกับ **นุชจรรย์ ทิพย์ประภาวงศ์** หรือ “ปานุช” เกษตรกรต้นแบบอีกราย ที่ตอนแรกปฏิเสธเสียงแข็งเลย说不เอา

“มันเป็นภาระ ไม่ชอบเลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่ แต่สุดท้ายพอเอามาลองเลี้ยงก็ดีมาก ไม่เป็นภาระเลย ให้อาหารแค่เช้า-เย็นเท่านั้น แล้วยังเหลือเวลาไปทำอย่างอื่นด้วย”

“บ้านูช” เล่าด้วยน้ำเสียงสดใสพร้อมนำชมโรงเรียนเลี้ยงเปิดอย่างภาคภูมิใจ

แม้ว่าช่วงแรกบ้านูชไม่อยากจะเลี้ยง แต่ “แหว” บอกว่า พวกเขาอาศัยการเข้ามาพูดคุยบ่อยๆ บอกถึงข้อดี ของการเลี้ยงเปิดว่า จะช่วยประหยัดรายจ่ายและมีรายได้เสริมให้อีกด้วย จนในที่สุดบ้านูชก็ตกลง

“แหว” บอกว่า ที่เลือกบ้านูชเป็นหนึ่งในเกษตรกรต้นแบบ เพราะที่บ้านของบ้านูชเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ พี่นุชผู้ประสบอุทกภัยต้นแบบเพื่อนพี่ (ภาฯ) ยามยากตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว มีทั้งประชาชน นักเรียน นักศึกษาเข้ามาดูงานอยู่เสมอ อีกทั้งบริเวณบ้านยังมีบ่อน้ำที่เหมาะสมสำหรับการตั้งโรงเรียนอีกด้วย

เกษตรกรต้นแบบคนสุดท้ายคือ **ซารีฮีน ครูโต๊ะเนาะ** หรือ “ลุงแดง” ซึ่งเคยเลี้ยงเปิดมาก่อน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดความรู้ด้านการดูแลและให้อาหาร

เมื่อเกษตรกรต้นแบบพร้อม...ก็ถึงเวลาสร้างโรงเรียนลอยน้ำ

สร้างโรงเรียน...สู้วิกฤติ

หลังจากคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบ พวกเขาได้ปรับเปลี่ยนแผนการสร้างโรงเรียนใหม่ จากเดิมที่คิดสร้างโรงเรียน 1 โรงเรียน เลี้ยงเปิด 100 ตัว โดยมีเกษตรกรหลัก 1 คน และมีเกษตรกรเครือข่ายช่วยดูแล แต่หลังจากได้พูดคุยกับเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 คนแล้ว พวกเขาเห็นว่าการดูแลเปิดถึง 100 ตัวนั้นเป็นภาระที่หนัก จึงปรับแผนใหม่

“เป้าหมายของเราตอนแรกคือ ต้นแบบ 1 โรงเรียน ขนาด 12 ตารางเมตร เลี้ยงเปิด 100 ตัว แต่เมื่อชาวบ้านบอกว่าไม่ไหว ก็ต้องปรับเป็น 3 โรงเรียน ให้เกษตรกรดูแลคนละ 1 โรงเรียน เลี้ยงเปิดโรงเรียนละ 40 ตัว รวมเป็น 120 ตัว ซึ่งถือว่ายังอยู่ในเป้าหมาย เพราะเป็นการสร้างโรงเรียนลอยน้ำต้นแบบเหมือนกัน” “แหว” อธิบาย

แล้วหลังจากนั้น ปฏิบัติการสร้างโรงเรียนเลี้ยงเปิดลอยน้ำจึงเริ่มต้นขึ้น

วันที่ 15 - 16 และ 22 - 23 กันยายน 2555 ทีมนิสิตสัตวบาลกว่า 20 ชีวิต ลงพื้นที่กินอยู่หลับนอนในชุมชนโดยมีเป้าหมายคือการสร้างโรงเรียนทั้ง 3 หลัง ซึ่งมี 2 แบบ คือ โรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน และโรงเรียนต้นแบบประยุกต์ ซึ่งทั้ง 2 แบบต่างกันที่วัสดุและอายุการใช้งาน

โรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน มีขนาดกว้าง 3 x 2.5 เมตร ใต้ถุน 200 ลิตรในการรับน้ำหนัก 6 ใบ ตัวโรงเรียนใช้ไม้อย่างดี หลังคามุงกระเบื้อง ใช้วัสดุอย่างดีทั้งหมด ราคาอยู่ที่ประมาณ 25,000 บาทต่อการสร้างโรงเรียนหนึ่งหลัง มีอายุการใช้งานนาน 5 ปี สำหรับโรงเรียนแบบมาตรฐานนี้ พวกเขาทำโครงสร้างมาจากมหาวิทยาลัย เพราะต้องใช้ความชำนาญเป็นพิเศษ เมื่อสร้างเสร็จแล้วจึงค่อยยกมาประกอบที่ชุมชน โดยโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานนี้จะตั้งที่บ้านบ้านูช เนื่องจากเห็นว่าเป็นศูนย์เรียนรู้ อยู่แล้ว จึงเหมาะที่จะตั้งโรงเรียนแบบมาตรฐานไว้ที่นี่

ขณะที่โรงเรียนต้นแบบประยุกต์ ทีมนิสิตสัตวบาลต้องร่วมมือ ลงแรง ร่วมกับชาวบ้านสร้างโรงเรียนขนาด 3 x 2.5 เมตร ใช้ไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นแทนถึง 200 ลิตร หลังคามุงด้วยจาก เพื่อประหยัดงบประมาณสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีเงินทุนมาก

“โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานขนาดนี้ จะต้องใช้งบประมาณเยอะ หากเกษตรกรต้องการเลี้ยงเปิดแล้วไม่มีทุนจะทำอย่างไร ผมก็คิดว่าใช้วัสดุอะไรก็ได้ที่ลายนํ้าได้ ก็นึกถึงไม้ไผ่ เพราะผมเคยเห็นแพไม้ไผ่มันลายนํ้าได้ และสามารถหาได้ในท้องถิ่น โดยราคาจะอยู่ที่ 2,500 บาทต่อโรงเรียนหนึ่งหลัง หรือถ้าหากไม่มีไม้ไผ่และต้องซื้อ ราคาจะอยู่ที่ 5,000 บาทต่อโรงเรียนหนึ่งหลัง ซึ่งถูกกว่าโรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน แต่จะมีระยะเวลาใช้งานประมาณ 2 ปีเท่านั้น”

การสร้างโรงเรียนต้นแบบประยุกต์ เริ่มจากการตัดไม้ไผ่มาต่อเป็นแพ ก่อนนำลงทดสอบการลอยในน้ำ หลังจากนั้นก็เป็นขั้นตอนการทำโครงหลังคาและตัวโรงเรียน รวมทั้งใช้ตาข่ายกันเป็นคอกเอาไว้ไม่นานเสียงโห่ร้องยินดีก็ดังขึ้น เมื่อภารกิจสร้างโรงเรียนทั้ง 3 หลังเสร็จสิ้น

แต่กลับพบปัญหา...เมื่อเปิดที่นำมาใส่ในโรงเรียนของลุงแดงซึ่งลอยอยู่ในแม่น้ำท่าจีนมุดตาข่ายหนีไปได้

“บริเวณด้านหลังตัวโรงเรียนเราจะทำที่ล้อมไว้เพื่อให้เปิดลงไปเล่นนํ้าได้ เพราะคิดว่าไม่ให้เปิดไปไหนจึงล้อมตาข่ายเพียงด้านบนเท่านั้น แต่เปิดกลับมุดหนีไปทางด้านล่างแทน เราตามจับได้ 2 - 3 ตัว ที่เหลือต้องปล่อยครับ แต่สักพักมันกลับมา เราก็คิดใหม่ โดยติดกระชังผ้าใบไว้ที่ด้านล่างของโรงเรียน” “เทว” บอกว่าวิธีการนี้สามารถแก้ปัญหาเปิดหนีออกนอกโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ภารกิจสร้างโรงเรียนจึงเสร็จสมบูรณ์

ขุนแม่เปิด...ออกไข่

เปิดพันธุ์ที่เลือกให้ชาวบ้านเลี้ยงคือพันธุ์ ซีพี ซุปเปอร์ มีข้อดีคือ ไข่ดก ทนต่อโรค โดยแม่เปิดที่นำมาให้เกษตรกรต้นแบบเลี้ยงนั้นมีอายุ 16 สัปดาห์ ราคาตัวละ 140 บาท และแม่เปิดจะสามารถออกไข่ได้เมื่อมีอายุ 21 สัปดาห์ ช่วงที่เปิดอายุ 28 - 33 สัปดาห์จะเป็นช่วงที่เปิดออกไข่มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามต้องขึ้นอยู่กับการให้อาหารและการดูแลด้วย

เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องทำหลังจากนำแม่เปิดมาไว้ในโรงเรียนคือ การสอนเกษตรกรต้นแบบให้อาหารอย่างถูกหลักวิชาการเพื่อให้แม่เปิดออกไข่ เพราะเกษตรกรบางรายไม่เข้าใจว่าทำไมต้องให้อาหารสำเร็จรูป ในเมื่อเปิดชอบกินผักตบชวาหรือเศษอาหารที่โยนให้ แต่เนิ่นๆ กลับทำให้เปิดไม่มีสารอาหารที่เพียงพอต่อการสร้างไข่

“การจัดการอาหารเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าให้ไม่เพียงพอจะทำให้รังไข่ฝ่อ ไม่สามารถสร้างไข่ได้ เราจะมีอาหารสำเร็จรูปมาให้ แล้วก็ผสมกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ผักตบชวา แหน หยวกกล้วย หรือข้าวเปลือก ซึ่งการผสมวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นก็ช่วยเกษตรกรประหยัดค่าใช้จ่ายได้”

นอกจากเรื่องอาหารที่มีผลต่อการออกไข่แล้ว “เทว” บอกว่า แสงสว่างก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ โดยเปิดจะสามารถออกไข่ได้เมื่อมีแสงสว่างครบ 16 ชั่วโมง เมื่อกลางวันมีแสงสว่างไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องเปิดไฟให้เปิดจึงจะสามารถออกไข่ได้

หลังจากเอาแม่เปิดมาเลี้ยงในโรงเรียนลายนํ้าแล้ว กลุ่มนิสิตสัตวบาลได้ให้เกษตรกรต้นแบบทำตารางเพื่อบันทึกการออกไข่ของเปิดในแต่ละวัน ซึ่งจากการติดตามผลพบว่า ช่วงแรกเปิดยังออกไข่ไม่เต็มก็คือ โรงเรียนละประมาณ 4 - 5 ฟองต่อวัน เพราะขึ้นอยู่กับการจัดการของแม่และโรงเรียน ทั้งปริมาณอาหาร การเปิดไฟ แต่หลังจากเลี้ยงไประยะหนึ่ง เปิดแต่ละโรงเรียนจะออกไข่ได้เฉลี่ย 31 ฟองต่อวันในสภาวะปกติ หากเป็นสภาวะ

น้ำท่วมปริมาณการออกไปจะลดลง 40 เปอร์เซ็นต์ หรือประมาณ 13 ฟองต่อวัน แต่ก็ยังคงใช้เป็นเสบียงยังชีพได้บ้าง

ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเป็ดไข่นั่น พวกเขายังเพิ่มช่องทางสร้างรายได้จากการเพิ่มมูลค่าไข่เป็ดเป็นไข่เค็ม เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับเกษตรกรในช่วงที่น้ำไม่ท่วม มี “บ้านสุข” เป็นแกนนำถ่ายทอดกรรมวิธีในการทำให้ชาวบ้านที่สนใจ โดยจะผลิตไข่เค็มออกขายภายใต้แบรนด์ “เป็ดยิ้ม”

ไส้เดือนคอนโด...สารพัดประโยชน์

ไม่เพียงแต่ ผักตบชวา แหน และหยวกกล้วยเท่านั้นที่ใช้เป็นอาหารเสริมให้กับเป็ด กลุ่มนิสิตสัตวบาลยังส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไส้เดือนคอนโด ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ระบุว่า มีโปรตีนสูงเหมาะกับการเลี้ยงเป็ด

“ช่วงน้ำท่วมเป็ดจะออกไข่น้อยลง ยิ่งถ้าไม่มีอาหารประเภทโปรตีนให้กิน เป็ดอาจจะออกไข่ลดลงไปอีก เราจึงคิดนำงานวิจัยของอาจารย์ที่คณะทำอยู่มาผนวกเข้าด้วยกัน เพื่อให้โครงการนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ

น่าจะเป็นผลดีกับชาวบ้าน เพราะมีการวิเคราะห์มาแล้วว่าคุณค่าทางอาหารประเภทโปรตีนของไส้เดือนอยู่ที่ประมาณ 28 เปอร์เซ็นต์ สูงกว่าวัตถุดิบอาหารสัตว์พวกกากถั่วมาก”

การเลี้ยงไส้เดือนคอนโดนั้นไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก เพียงแค่มีดินซักพลาสติกที่ใช้สำหรับใส่เสื้อผ้า 1 ชั้น นำมาเจาะรู ใส่ขุยมะพร้าวหรือขี้วัวเพื่อให้เป็นที่อยู่ของไส้เดือน ส่วนอาหารก็เพียงแค่ใส่เศษอาหารเหลือทิ้งหรือเศษใบไม้ใบหญ้าก็เพียงพอแล้ว และรดน้ำพอชุ่ม ไส้เดือนจะย่อยเศษอาหารกลายเป็นปุ๋ยชั้นดี ในขณะที่น้ำที่ได้ก็นำไปใช้รดพืชผักได้อีกด้วย สำหรับไส้เดือนคอนโดนั้นพบว่า มีชาวบ้านสนใจนำไปเลี้ยงเพิ่ม 9 คน

ธนาคารเป็ดยิ้ม – ชาวบ้านยิ้ม

“ปัญหา เห่งนาเลน” กำหนดตำบลบางระกำ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านบางชะโมย บอกว่า รู้สึกดีใจที่มีโครงการนี้ๆ แบบนี้มาลงในพื้นที่ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการเลี้ยงเป็ด ซึ่งยังไม่เคยมีการเลี้ยงมาก่อน ที่สำคัญคือสามารถใช้เป็นแหล่งอาหารนำมาจุนเจือชาวบ้านได้หากเกิดวิกฤติน้ำท่วม

โครงการนี้ช่วยคนในชุมชนประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารได้อีกทางหนึ่ง หลังจากชาวบ้านเห็นเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 คนเลี้ยงเปิดบรโงเรียนลอยน้ำก็ให้ความสนใจเข้ามาสอบถาม ซึ่งในอนาคตเขาอาจจะจัดตั้งเป็น “ธนาคารเปิดยืม” เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับชาวบ้านที่ต้องการสร้างโรงเรือนเลี้ยงเปิด โดยมีเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 คนเป็นผู้ถ่ายทอดขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงแล้วคืนทุนกลับมาในรูปแบบเดียวกับเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 ราย นั่นคือการแบ่งไข่เปิดเข้ากองกลางเพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์ไข่เค็มชุมชน

“เมื่อเราตั้งเป็นธนาคาร หากชาวบ้านไม่มีทุนในการสร้างโรงเรือน สามารถเข้ามาขอกู้ที่ธนาคารได้ แล้วใช้คืนโดยนำไข่เปิดมาไข่ เพื่อสร้างรายได้ให้กับธนาคารและเป็นทุนให้กับเกษตรกรคนอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป ซึ่งในขั้นตอนการจัดตั้งนั้นอาจจะต้องใช้เวลา แต่จะพยายามทำให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแน่นอน”

แม่น้ำไม่ท่วม...แต่น้ำใจท่วมกัน

“ชาญวิทย์ แก้วตาปี” ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่า เขาสัมผัสถึงความเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์ตัวเองหลังจากได้ลงมาทำงานร่วมกับชุมชนเป็นครั้งแรก เพราะแม้ว่าทางภาควิชาสัตวบาลจะมีกิจกรรมอยู่บ่อยครั้ง แต่เป็นกิจกรรมที่ทำอยู่ในมหาวิทยาลัย

“สิ่งที่นิสิตขาดคือการทำประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน นิสิตของเรามีศักยภาพมาก ที่ผ่านมารเราตั้งใจผลิตบัณฑิตเพื่อไปสนับสนุนหน่วยงานเอกชนหรือโรงงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งคงไม่ได้แล้ว เราต้องหันกลับมามองว่าเกษตรกรเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ พวกเขาสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาช่วยเกษตรกรได้”

ถึงแม้ว่าจะเป็นครั้งแรกที่นิสิตกลุ่มนี้ได้ทำงานร่วมกับชุมชน แต่ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย ผสมกับความรู้นิสิตมีอยู่ และความตั้งใจจริงในการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยน้ำท่วมเมื่อเจอปัญหาจากการทำงาน ลูกศิษย์ของเขาก็สามารถผ่านไปได้ด้วยดี

“ตอนแรกไม่เชื่อว่าเด็กของเราจะทำได้ เช่น ตัดไม้เอง สร้างโรงเรือนเอง พูดคุยกับชาวบ้าน ก็ได้เห็นว่าเขาเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เพราะเขาทำงานในพื้นที่ต้องเจอปัญหาตลอด เช่น วันที่เขามาทำโรงเรือนแล้วโรงเรือนไม่ลอย แต่กลับจมไปต่อหน้าต่อตา เพราะใช้หลังคาสังกะสี น้ำหนักมันเยอะเกินไป จึงรับน้ำหนักไม่ได้ แต่พวกเขาก็สามารถแก้ปัญหาและทำงานร่วมกันจนสำเร็จ” อาจารย์เล่าด้วยความภูมิใจกับความตั้งใจจริงของลูกศิษย์ตัวเอง

แม้ว่าปีนี้น้ำจะไม่ท่วม พวกเขาจึงไม่ได้พิสูจน์ผลสำเร็จของโรงเรือนเลี้ยงเปิดลอยน้ำ แต่รอยยิ้มที่เกิดขึ้นบนใบหน้าของเกษตรกรต้นแบบทั้ง 3 คน รวมทั้งเกษตรกรคนอื่น ๆ ที่สนใจการเลี้ยงเปิดด้วยโรงเรือนลอยน้ำนั้น ก็गरันตีความสำเร็จให้กับความพยายามของกลุ่มนิสิตสัตวบาลที่มุ่งมั่นถ่ายทอดองค์ความรู้ที่พวกเขามีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด จนเกิดเป็นประสบการณ์การทำงานจริงนอกรั้วมหาวิทยาลัยที่ติดตัวพวกเขาต่อไปในอนาคต

นายมนตรี วิชัยวงศ์ “แอว์” หัวหน้าโครงการ

แม้จะเป็นผู้นำมาตลอดเมื่อทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย แต่โครงการนี้เป็นครั้งแรกที่ได้ทำงานช่วยเหลือชุมชน ได้เรียนรู้การเข้าหาชุมชน จากคนที่ไม่เคยรู้จัก จนเดี๋ยวนี้เหมือนเราเป็นลูกหลานของคนในชุมชนไปแล้ว รู้สึกภูมิใจมากที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีสู่ชุมชนได้ นอกจากจะเป็นการฝึกประสบการณ์ของตนเองแล้ว ยังเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับน้อง ๆ ในภาควิชาด้วย

นายอนุพงษ์ พิมพา “กอล์ฟ”

รู้สึกว่ามีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจากการทำงาน เพราะต้องรู้จักวางแผน จัดการเวลา ต้องเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อให้ทั้งการทำงานและการเรียนมีประสิทธิภาพมากที่สุด การทำโครงการแม้จะเหนื่อย แต่เราต้องยอมเหนื่อย เพราะเป็นประสบการณ์ที่จะติดตัวเราไปตลอด

นางสาวศิริขวัญ ชั่วแข่งอ๊ว “แพตต”

รู้สึกประทับใจทั้งชาวบ้านและเพื่อน ๆ ที่ได้ทำงานช่วยเหลือสังคมร่วมกัน ถ้าไม่ได้มาทำโครงการนี้เราก็ไม่มีโอกาสที่จะไปพบกับคนในพื้นที่บางเลน รู้สึกมีความสุขมากเวลาลงพื้นที่ ทำให้เราได้เรียนรู้การเข้าหาชุมชนและการพูดคุยกับผู้ใหญ่

นางสาวอุตาพรรณ พ่วงคำ “แอก”

การทำงานกับชุมชนนอกมหาวิทยาลัย ทำให้ได้เห็นมุมมองใหม่ ๆ จากชาวบ้าน แม้ในตอนแรกที่มาที่นี่ เราจะเห็นเราเป็นเด็กกรุงเทพฯ ชาวบ้านเขาพูดกันว่า เราจะทำได้หรือ แต่พอเรามาร่วมกันทำโรงเรือน มาสอนเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไล่เดือน ชาวบ้านก็ชื่นชม เพราะเขาไม่คิดว่าเราจะทำได้ ทำให้รู้สึกดี รู้สึกภูมิใจในตัวเองว่าเราก็ทำได้

โครงการสัปดาห์อาสาฯ นำความรู้ สู่วิถีเกษตรยุคสมัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

หัวหน้าโครงการ

นายมนตรี วิชัยวงศ์

คณะทำงานประกอบด้วย

นายอนุวรรต ปะนา

นางสาวสุนิสา แววจันทร์

นางสาว ลักษณ์พร มั่นเจริญ

นายปริญญา ราวิณีจ

หม่อมหลวงมธุริน วรฤติ

นายวรพล สุวรรณวรบุญ

นางสาวชนิกา เสืองามเอี่ยม

นางสาวสุรีย์ภรณ์ คุณชม

นางสาวพิมพ์ชนก เปลี้นพันธ์

นางสาวศิริขวัญ ชั่วแข่งอ๊ว

นางสาวอัญชลิ บวดขุนทด

นายสรนันต์ พันธุ์สวัสดิ์

นายฐิติ แก้วกับทอง

นางสาวธัญชนก สายสุนทร

นายกมลภพ อุดมสมบุญรัตน์

นางสาวลักษณี่สุดา บุญเต็ม

นางสาวสุนิสา เอี่ยมชื่น

นางสาวชอุดาพรรณ พ่วงคำ

นายอนุพงษ์ พิมพา

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ชาญวิทย์ แก้วตาปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

โรงอบยางพารา
พลังแสงอาทิตย์
ลดกลิ่น เพิ่มรายได้
ลดค่าใช้จ่าย

จังหวัดเลยมีการนำยางพาราไปปลูกเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 20 ปี จนกระทั่งกลายเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญของจังหวัด โดยมีพื้นที่ปลูกยางรวมกันทั้งจังหวัดมากกว่า 1 แสนไร่ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรชาวสวนยางได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด

แต่ในกระบวนการ “อบแห้งยางแผ่นดิบ” แบบดั้งเดิม ชาวบ้านนิยมตากแผ่นยางไว้ในบ้าน ซึ่งการตากยางแต่ละชุดจะใช้เวลาประมาณ 20 - 30 วัน แผ่นยางจึงจะแห้งสนิท และจะพับเก็บไว้เพื่อรอการจำหน่าย ในระหว่างนี้ภายในบ้านของเกษตรกรจะมีกลิ่นเหม็นจาก “กรดฟอร์มิก” ที่ใช้ในกระบวนการทำยางแผ่น และยังมี “เชื้อรา” เกิดขึ้นบนแผ่นยาง เป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพของเกษตรกรและครอบครัวที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับยางพาราไม่น้อยกว่า 9 เดือนในแต่ละปี

แต่ปัญหาดังกล่าวถูกแก้ไขด้วย “โรงอบยางพาราพลังแสงอาทิตย์” ซึ่งเป็นผลงานการค้นคว้าวิจัยของ ผศ.ดร.สุรจิตร์ พระเมือง ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยและออกแบบ “โรงอบยางพาราพลังแสงอาทิตย์” ซึ่งแบ่ง

ออกเป็น 3 ขนาดตามปริมาณการผลิตของเกษตรกร คือ โรงเรือนขนาด 3 x 4 เมตร ความจุ 600 แผ่น โรงเรือนขนาด 3 x 6 เมตร ความจุ 800 แผ่น และโรงเรือนขนาด 4.2 x 6 เมตร ความจุ 1,000 แผ่น ซึ่งมีค่าก่อสร้างทั้งหมด 60,000 บาท 80,000 บาท และ 100,000 บาทตามลำดับ (ข้อมูล : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

ลักษณะของโรงเรือน ใช้หลังคาเหล็ก (Metal Sheet) เป็นตัวรับความร้อนจากดวงอาทิตย์ ใช้แผ่นโพลีคาร์บอเนตชนิดใสเป็นผนังร่วมกับปูนซีเมนต์ เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักความร้อน และระบายความร้อนขึ้นออกจากโรงอบ โดยวิธีการพาความร้อนแบบธรรมชาติ พร้อมติดตั้งพัดลมระบายความร้อนขึ้นกรณีอุณหภูมิมีฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานานกว่า 3 วัน

ผศ.ดร.สุรจิตร พระเมือง เจ้าของโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์อธิบายว่า ข้อดีของโรงอบยางพาราพลังงานแสงอาทิตย์คือ สามารถควบคุมอุณหภูมิให้อยู่ระหว่าง 35 - 60 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการตากยาง ขณะเดียวกันก็ช่วยลดเวลาในการตากยางจากปกติที่ต้องใช้เวลา 30 วัน ให้เหลือเพียง 15 วัน หากเป็นช่วงฤดูหนาวและมีแสงแดดทั้งวัน จะลดเวลาตากเหลือแค่ 7 วันเท่านั้น นอกจากนี้ยังช่วยลดเวลาในการทำงานของเกษตรกรได้อีกด้วย

“โรงอบยางพาราพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถแก้ปัญหาได้ทั้ง 3 อย่างของชาวบ้าน คือ ลดเวลาในการตากให้สั้นลงกว่าครึ่งหนึ่ง มีความสะดวกสบาย และมีความปลอดภัยมากขึ้น เพราะไม่ต้องคอยเก็บแผ่นยางเข้าออกเมื่อมีฝนตก และทำให้เกษตรกรห่างไกลจากกลิ่นเหม็นและเชื้อราที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ”

รักบ้านเกิด – กลุ่มกิตนอกรอบ

เมื่อโรงอบยางพาราพลังงานแสงอาทิตย์ส่งผลดีต่อเกษตรกรหลายด้าน ทั้งเรื่องของความสะดวกสบาย ความปลอดภัย ลดกลิ่นที่เกิดจากรด ลดความชื้นที่ก่อให้เกิดเชื้อรา รวมถึงช่วยลดต้นทุนของชาวบ้าน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ “กลุ่มกิจกรรมรักบ้านเกิด” จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในฐานะลูกศิษย์ของ **ผศ.ดร.สุรจิตร พระเมือง** จะนำแนวคิดนี้ไปขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ

“กลุ่มกิจกรรมรักบ้านเกิด” ก่อตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของนักศึกษา นักพัฒนาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มี “**อาทร เรือนยศ**” นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์เป็นแกนนำและผู้ก่อตั้ง... ด้วยเหตุผลคือ “**การทำงานพัฒนา กฎ ครอบต้องไม่เยอะ**”

“ผมมองว่าการเป็นชุมชน หรือ ชมรมในมหาวิทยาลัยมีกฎระเบียบและกรอบในการทำงานค่อนข้างเยอะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเบิกจ่ายงบประมาณ การเดินทาง และระบบติดตามประเมินผล เพราะฉะนั้นทางออกที่จะทำให้พวกเราทำงานพัฒนาได้อย่างเต็มที่และมี

ประสิทธิภาพคือ การมีกลุ่มเป็นของตัวเอง มีอิสระในการทำงาน สามารถหาแหล่งงบประมาณจากที่อื่น ๆ ได้โดยไม่ต้องผูกติดอยู่กับมหาวิทยาลัยเพียงที่เดียว”

หลังตั้งกลุ่มและทำงานพัฒนา “**บ้านเกิด**” ทั้งใกล้และไกลมหาวิทยาลัยมาเป็นเวลากว่า 3 ปี ซึ่งได้สร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษากลุ่มนี้มากมาย แต่ถึงกระนั้นการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา เป็นการหางบประมาณจากแหล่งทุนโดยไม่มีการแข่งขัน และพวกเขาก็เริ่มมองว่า สิ่งที่ทำพวกเขาทำไม่มีข้อพิสูจน์ผลว่า การทำงานพัฒนาที่ผ่านมามีประสิทธิภาพจริงหรือไม่

ดังนั้น สิ่งเดียวที่จะทำให้เพื่อน ๆ ได้เห็น “**ผล**” ของการทำงานคือ การกระโดดลงไปแข่งขันเพื่อให้ได้งบประมาณมาทำงานพัฒนาซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของ “**กลุ่มกิจกรรมรักบ้านเกิด**”

“**การขอทุนที่เคยทำมาคือ เขียนโครงการไปขอ ถ้าโครงการผ่านก็จะได้งบประมาณมาทำงาน แต่สำหรับโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” นั้นเรียกได้ว่า เป็นครั้งแรกที่เราหางบประมาณในลักษณะของการแข่งขัน...พวกเราเจอโครงการนี้ตอนที่เข้าไปดูประกาศในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย เห็น Link เว็บไซต์โครงการ “กล้าใหม่...ไฝรู้” ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เลยเข้าไปดูว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง เห็นว่าเป็นโครงการที่ต้องทำงานกับชุมชน นำความรู้ที่เราเรียนไปช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นการพัฒนาในสิ่งที่มิอยู่ให้ดีขึ้น”**

ในนั้น...นอกจากเห็นการรับสมัครโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” แล้วพวกเรายังเห็นแนวคิดและประสบการณ์ของรุ่นพี่กล้าใหม่ปีก่อนที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะประสบการณ์และบทเรียนการทำงาน

“เพราะประสบการณ์ของรุ่นพี่ ทำให้เราได้เรียนรู้ว่ารุ่นพี่เขาทำอย่างไร...ก็พยายามศึกษาข้อมูลทีละรุ่น ๆ อ่านแล้วก็ดูภาพประกอบ...เมื่อนำมาบวกกับปัญหาของชาวบ้านที่เราไปเก็บข้อมูลมา ทำให้เรามีแรงอยากทำ...ก็เลยปริ้นต์เอกสารมาให้เพื่อน ๆ ดูว่าลักษณะโครงการเขาเป็นแบบนี้ และเอากลับมาคุยกันที่ชมรมว่า เราจะทำโครงการอะไรดี ใครมีอะไรเสนอก็มาคุยกัน”

เริ่มต้นที่...ความท้าทาย

ในช่วงแรก “กลุ่มกิจกรรมรักษำบ้านเกิด” ยังไม่ได้กำหนด “เรื่อง” หรือ “ประเด็น” ที่จะส่งเรื่องอะไร พวกเขาพยายามหาข้อมูลโดยดูจากกรอบที่แนบมา กับประกาศของโครงการ ดูความสำคัญ ดูความเป็นไปได้ และศักยภาพของทีม

ปวีณา กิเวิน หรือ “ปุ๋ย” นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ เล่าว่า ตอนแรกที่เห็น sms ที่มหาวิทยาลัยส่งเข้ามือถือ บอกว่ามีโครงการ “กล้าใหม่...ไม่รู้” ของธนาคารไทยพาณิชย์...ก็เลยไปคุยกับเพื่อน ๆ เพราะเพื่อนในกลุ่มเป็นคนชอบทำกิจกรรม ทำค่ายอาสาทันอยู่แล้ว ดังนั้นพอเห็นโครงการนี้ก็เลยสนใจ และช่วยกันหาข้อมูล...

“ดูเป้าหมายของ SCB ว่าเขาให้ทำโครงการเกี่ยวกับอะไร พอรู้ว่าเป็นโครงการที่ต้องทำร่วมกับชุมชน ก็เลยสนใจมากขึ้น เพราะพวกเรายังไม่เคยทำโครงการที่ออกชุมชนเลย มีแต่ทำค่ายพัฒนาห้องสมุดเฉย ๆ ก็เลยลองหาข้อมูลว่าในจังหวัดเลยมีอะไรที่น่าทำบ้าง มีอะไรที่ชุมชนยังไม่ได้ทำ หรือว่ามีอะไรที่เป็นปัญหา ที่แรกก็ลองคิดว่า พวกเราเรียนฟิสิกส์เราจะนำวิชาความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้หรือไปปรับใช้กับชุมชนได้อย่างไร”

“ปุ๋ย” บอกว่า ในฐานะนักศึกษาฟิสิกส์ ประเด็นแรก ๆ ที่มองคือเรื่องเดาอบพลังแสงอาทิตย์ แต่ปัญหาคือชุมชนมีไม่มาก ทำยที่สุด ก็ต้องไปปรึกษาอาจารย์

“อาจารย์บอกว่าลองทำโรงอบยางพาราดีไหม เพราะว่าเป็นพื้นที่จังหวัดเลยปลูกยางเยอะ ผนวกกับเพื่อนอยู่เอกสังคม แล้วที่หมู่บ้านเขาก็ทำยางด้วย เพื่อนก็เล่าให้ฟังว่ามีปัญหาตอนหน้าฝน ที่ตากยางอยู่ดี ๆ ฝนตกก็ต้องรีบวิ่งไปเก็บ ก็เลยตกลงเป็นโรงอบยางพารา”

นอกจากต้องเก็บยางหน้าฝน สิ่งที่ชาวบ้านต้องเผชิญคือ กลิ่นเหม็นจากกรดเป็นระยะเวลาเกือบ 9 เดือนใน 1 ปี ยังไม่รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการรวมควันที่ต้องเสียทั้งเวลา และค่าใช้จ่ายในการหาฟืน บางครั้งการรวมควันก็ทำให้แผ่นยางดำมากเกินไป ขายได้ราคาไม่ดีเท่าที่ควร

เมื่อเห็นปัญหา และเห็นทางออก...น้อง ๆ จึงมาหารือกันในทีมภายใต้คำถาม...

“ถ้ามีโรงอบยางพาราไปติดตั้งที่ชุมชน...จะเป็นอย่างไร”

จากโจทย์ข้างต้น ทำให้นักศึกษาคณะครุศาสตร์ เอกฟิสิกส์และสังคมเดินทางลงชุมชน...เก็บข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการ

“เราต้องมองว่าจะเอาประเด็นไหนไปแข่งกับเขาภายใต้กรอบเดียวกัน คือนำความรู้ที่เรียนไปทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน”

ระหว่างพูดคุยเพื่อหาประเด็นในการส่งเข้าแข่งขัน น้องๆ “กลุ่มกิจกรรมรักษ์บ้านเกิด” ภายใต้การนำของ “อาหาร” เริ่มขมวดเนื้อหากจากกว้างให้แคบลง ซึ่ง “อาหาร” เล่าว่า ในวงหารือ นอกจากประเด็นเรื่องโรงอบยางพารา ยังมีเรื่องอื่นๆ ที่นำมาถกเถียงกัน บ้างเสนอประเด็นเรื่องการจัดการน้ำ บ้างเสนอเรื่องการจัดการที่ดิน แต่ทั้งหลายทั้งปวงกลับมีข้อจำกัดเรื่องระยะทาง ต้นทุน ความรู้...และหลายประเด็นที่ส่วนใหญ่นำเสนอ นั้น ไม่มีผู้ประสานงานในพื้นที่

“บางพื้นที่อยู่ไกลมหาวิทยาลัย การเดินทางก็ ไม่สะดวก และที่สำคัญคือ พวกเราเรียนหนังสือ อาจเกิด ปัญหาเรื่องของการประสานงาน ถ้ามีคนรู้จักอยู่ในชุมชน และประสานงานระหว่างทีมของเรากับชาวบ้านได้ก็น่าจะ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น...”

และเมื่อมาดูเงื่อนไข องค์ประกอบหลัก ทั้งเรื่อง ความรู้ ผู้ประสานงานในพื้นที่ รวมถึงระยะทาง และ ความเป็นไปได้ในการทำโครงการให้ประสบความสำเร็จ “กลุ่มกิจกรรมรักษ์บ้านเกิด” จึงเลือกพื้นที่บ้านกำพี้ ตำบลลกตู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เป็นสถานที่ทำ โครงการโรงอบยางพาราด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยาง โดยมี

จักรชัย สุโขะชัย หรือ “ต้า” สมาชิกในทีมที่อาสาเป็น ผู้ประสานงานหลัก

“ผมเป็นลูกหลานบ้านนี้ครับ...ตอนเพื่อน ๆ มาชวน ให้ร่วมโครงการก็บอกว่า เป็นโครงการที่ทำโรงอบยางพารา ด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เพราะในพื้นที่หมู่บ้านผมเป็น พื้นที่ที่มีการทำสวนยางพารากันเยอะ แต่ก็มีปัญหาเรื่อง กลิ่นเหม็นและต้นทุนการผลิต ก็เลยสนใจ จึงรับหน้าที่ ประสานงานกับคนในชุมชนแล้วก็ประสานงานกับเพื่อน”

บทบาทของ “ต้า” คือการประสานกับชุมชน และ ผู้นำชุมชน โดยงานแรกคือการประสานผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง สิ่งที่นักประสานงานมือใหม่พบคือ บุคลิกของผู้นำหมู่บ้าน ที่ทำตัวยาก เนื่องจากมี 2 บทบาทอยู่ในคนๆ เดียวคือ เป็นเกษตรกรสวนยาง และเป็นผู้นำที่ต้องเดินทางไป ติดต่อราชการนอกหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ยาก ต่อการติดต่อประสานงาน

อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการเป็นเด็กในพื้นที่ก็ทำให้ “ต้า” หาตัวผู้ใหญ่พบ พร้อมกับนำข้อเสนอของทีมไปหารือ กับผู้นำชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการหาพื้นที่สาธารณะ สำหรับการติดตั้งโรงอบยางพลังงานแสงอาทิตย์

“เราต้องการพื้นที่สาธารณะ เพื่อไม่ให้โรงอบ กลายเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เมื่อผู้ใหญ่บ้าน

บอกว่าพื้นที่สาธารณะไม่มี ผมงกับอาหาร (หัวหน้ากลุ่ม) ก็ไปปรึกษากับทางโรงเรียน เพราะโรงเรียนก็ปลูกยางเหมือนกัน แต่ผู้อำนวยการโรงเรียนไม่รับ เพราะโรงเรียนมียางอยู่เพียง 200 ต้น ไม่น่าจะพอมาทำยางแผ่น ผมและทีมงานจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับคนในชุมชนว่าใครมีพื้นที่ว่างและต้องการจะบริจาคพื้นที่สำหรับติดตั้งโรงอบยางบ้าง ในท้ายที่สุดก็ได้พื้นที่ของ **พินุพิณ พลกง** ซึ่งเป็นญาติกับผม โดยพินุพิณบอกว่าถ้าจะทำก็ได้ แต่พื้นที่มันแคบ จะทำได้ไหม ผมก็เลยมาดูพื้นที่พร้อมกับใช้รถดันดินออก เพื่อให้พื้นที่กว้างขึ้นกว่าเดิม”

ท้ายที่สุดองค์ประกอบสำหรับโครงการโรงอบยางพาราพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางในจังหวัดเลย ก็ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งทีมงาน อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นเจ้าของผลงานวิจัย ผู้ประสานงานในพื้นที่ และพื้นที่สำหรับติดตั้งโรงอบยางพารา โดยวัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ เพื่อช่วยลดระยะเวลาในการตากแห้งแผ่นยางพาราของชุมชน รักษาคุณภาพของแผ่นยางพารา ที่สำคัญคือลดกลิ่นเหม็นและลดภาวะค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการรมควันแผ่นยาง

รอ...แบบไม่ต้องลุ้น

ระหว่างรอผลประกาศเข้ารอบ 40 ทีม น้องๆ “กลุ่มกิจกรรมรักษบ้านเกิด” มองไกลถึงการผ่านเข้าไปถึงรอบ 20 ทีม โดยพวกเขาเตรียมตัวและวิธีการนำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการอย่างเข้มข้น เพื่อให้มีโอกาสเป็น 1 ใน 20 ทีมและได้งบประมาณไปจัดทำโรงอบยางตามที่ได้คุยไว้กับชาวบ้าน

“พวกเรามุ่งหวังว่าอย่างน้อยต้องไปถึง 1 ใน 20 ทีม ดังนั้นในขั้นตอนการนำเสนอ เราต้องคัดคนที่มีทักษะในการนำเสนอ...ก็ต้องคุยว่าจะให้ใครไป ต้องวางแผนกันพอสมควร...โดยยึดหลักจากรุ่นพี่ ที่เคยผ่านเข้ารอบมาเป็นแบบอย่าง เริ่มจัดลำดับเรื่องข้อมูล ทดลองนำเสนอ ตั้งประเด็นซักถามกันเอง”

กระทั่งวันประกาศผล “กลุ่มกิจกรรมรักษบ้านเกิด” ติด 1 ใน 20 ทีม พวกเขามีโอกาสไปอบรมเชิงปฏิบัติการที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดอบรมให้น้องๆ นักศึกษาที่เข้ารอบได้เต็มเต็มความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน

“เราได้ไปเรียนรู้เทคนิคการทำงานกับชุมชน เช่น วิธีการนำเสนองานในรูปแบบไหนที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานในครั้งนี้น่ามาก ผมและทีมก็นำเอาเทคนิคต่างๆ เหล่านั้นมาปรับใช้ตอนลงพื้นที่ด้วย”

ไปต่อ...ในรอบ 20 ทิม

เวลา 3 เดือนนับว่าไม่มากสำหรับการทำโครงการในรูปแบบที่ต้องมีการสร้างสิ่งปลูกสร้าง แต่เหตุผลหนึ่งที่น้อง ๆ ทีมนี้ไม่ต้องเริ่มต้นใหม่คือ พวกเขาได้วางแผนการทำงานไว้แล้วในช่วงลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชน เพื่อเขียนข้อเสนอโครงการ...ดังนั้นสิ่งที่ต้องดำเนินงานต่อคือ การปรับพื้นที่สำหรับก่อสร้างโรงอบยางพารา และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เรื่องการอบยางพารา

“ตอนลงพื้นที่เรามาเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับตัวโครงการ และลักษณะของโรงอบยางพาราไว้หมดแล้ว พอผ่านเข้ามาในรอบ 20 ทิม ก็เหมือนเป็นการมาทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับชุมชน”

สำหรับรูปแบบโรงอบยางพาราที่ “กลุ่มกิจกรรมรักษำบ้านเกิด” จะนำมาติดตั้งในบริเวณบ้านของ “พี่หนูพิน” อาสาสมัครที่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ จะมีลักษณะเป็นหลังคาทรงโค้ง โดยเป็นรูปแบบที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ทำการศึกษา และติดตั้งในชุมชนอื่นมาแล้ว และพบว่าได้ผลดี

และในส่วนของการก่อสร้าง “ต้า” รับผิดชอบที่ติดต่อประสานงานกับช่างในการขึ้นโครงเหล็กและมุงหลังคา รวมทั้งบุผนังโพลีคาร์บอเนต สำหรับงานปูนและงานเทพื้น เป็นหน้าที่ของนักศึกษาและชาวบ้านรับผิดชอบร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม...แม้ประสบปัญหาเรื่องช่างทำโครงเหล็ก เพราะอุปกรณ์บางอย่าง โดยเฉพาะแผ่นโพลีคาร์บอเนตที่หาซื้อไม่ได้ในจังหวัดเลยและหลายจังหวัดในภาคอีสาน จำเป็นต้องสั่งซื้อมาจากกรุงเทพฯ แต่ในที่สุดชุมชนบ้านกำพี้ ก็มีโรงอบยางพาราลงงาน

แสงอาทิตย์ที่สามารถอบแผ่นยางได้ 500 แผ่น เป็นครั้งแรกภายในระยะเวลาเพียง 10 วัน

ใต้แผ่นยางดี...มีราคา

“ยางดี มีคุณภาพ และขายได้ราคา” คือคำตอบที่ได้จากโรงอบยางพาราลงงานแสงอาทิตย์ ซึ่งในการค้าขายยางแผ่น ราคาจะขึ้นหรือลงนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อยางแผ่นว่ามีสีสวยหรือไม่ ที่สำคัญยางดีมีราคาต้องไม่มีเชื้อราแป้งและราดำติดอยู่บนแผ่นยาง

อย่างไรก็ตาม...งานของน้อง ๆ “กลุ่มกิจกรรมรักษำบ้านเกิด” จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยไม่ได้จบอยู่แค่การติดตั้งโรงอบยางพาราเท่านั้น สิ่งที่ต้องดำเนินงานต่อคือ ระบบจัดการให้โรงอบยางพาราอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน

“ตอนลงพื้นที่...เรามองว่าถ้ามาสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนแล้วเราให้เขาใช้เฉย ๆ มันก็เหมือนเป็นการผลักภาระการดูแลโรงอบยางให้ชาวบ้านเท่านั้น มันน่าจะ

อะไรที่เป็น **“ระบบ”** ที่สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนให้กับชุมชน จึงคิดถึงระบบ **“สหกรณ์”** ขึ้นมา ซึ่งตอนแรกตั้งใจจะทำเป็นธนาคาร แต่เนื่องจากทั้งที่นักศึกษาและชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องระบบธนาคารเลย จึงเปลี่ยนมาเป็นสหกรณ์แทน”

สำหรับระบบสหกรณ์นั้น “อาทร” เล่าว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกต้องฝากเงินในลักษณะของหุ้นไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือไม่เกิน 10 หุ้น โดยเงินจำนวนดังกล่าวจะเก็บไว้ในบัญชีกองกลางของสหกรณ์ เมื่อถึงสิ้นปี คณะกรรมการจะจัดการปันผลให้แก่สมาชิก

ในส่วนของรายได้จะมาจากสมาชิกที่นำยามาอบ โดยจะเก็บค่าบริการแผ่นละ 50 สตางค์

“เราก็คุยกับชุมชนในเบื้องต้นว่า ในส่วนของหุ้นจะเก็บแค่ครั้งเดียวคือค่าสมัคร และทุกครั้งที่นำยามาอบก็ต้องเสียอีกแผ่นละ 50 สตางค์ แล้วค่อยปันผลในช่วงสิ้นปี และกรณีที่ต้องซ่อมแซมโรงอบ ก็สามารถนำเงินส่วนนี้ออกมาใช้ได้ โดยชาวบ้านจะร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการมาเป็นผู้บริหารจัดการ...ซึ่งชาวบ้านก็เห็นด้วยกับระบบนี้”

สำหรับในช่วงเริ่มต้น สมาชิกสหกรณ์มีทั้งสิ้น 8 ราย และกำลังจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาของต้นยางที่เติบโตขึ้นและสามารถกรีดยางมาทำเป็นยางแผ่นได้...

นั่นหมายความว่า ทั้งโรงอบยางพาราพลังงานแสงอาทิตย์ และระบบสหกรณ์ที่น้อง ๆ จากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในนามของ **“กลุ่มกิจกรรมรักษบ้านเกิด”** เข้าไปร่วมไม้ร่วมมือกับชาวบ้านกำพี้ ตำบลกกตู อำเภอมะนัง จังหวัดเลย จัดทำขึ้น สามารถลดภาระเรื่องกรรมควันแผ่นยางที่ต้องเสียทั้งเงิน (ค่าฟืน) และเสียเวลา (ในการตาก) ยังเป็นการช่วยดูแลสุขภาพได้อีกทางหนึ่ง

นับจากนี้...ก็อยู่ที่ชาวบ้านกกตู...จะดูแลและสานงานต่อจากน้อง ๆ ด้วยการขยายโรงอบจาก 1 เป็น 2 จาก 2 เป็น 3 4 5 6 และ 10 โรงได้อย่างไร

จบโครงการ...จะเป็นมากกว่า ครูฟิสิกส์

จากนักศึกษาดาราศาสตร์เอกฟิสิกส์ และสังคม แต่ละวันอาจใช้ชีวิตในห้องทดลอง และส่วนใหญ่ไม่เคยได้สัมผัสกับต้นยางแม้แต่ต้นเดียว แต่สำหรับการเล่าเรื่องของโรงอบยางพารา และขั้นตอนการกรีดยางไปจนถึงการเอาแผ่นยางเข้าโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์อย่างละเอียดทุกขั้นตอน นั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการขับรถออกจากมหาวิทยาลัยไปไกลกว่า 40 กิโลเมตร ทำให้ห้อง ๆ กลุ่มนี้ได้เรียนรู้มากมายจากชาวบ้าน

“อาทร” ในฐานะหัวหน้าโครงการและเป็นนักศึกษาฟิสิกส์ บอกว่า หากถามว่าโครงการนี้เกี่ยวกับวิชาเรียนของพวกเขาตรงไหนก็คงเป็นเรื่องของกระบวนการถ่ายทอดความร้อน แต่กระนั้นก็ตาม พวกเขาไม่ได้มุ่งเน้นว่าเรียนฟิสิกส์ก็ต้องทำแต่เรื่องฟิสิกส์เท่านั้น เพราะรอบ ๆ ตัวมีสิ่งที่นักศึกษารู้ว่าพวกเขาต้องเรียนรู้ และนำกลับไปประยุกต์ใช้กรณีที่จบออกไปสอนหนังสือ

“เราต้องอยากทำทุกอย่างให้เป็น และทำทุกอย่างที่เป็นประโยชน์กับคนอื่น...สำหรับโครงการนี้ พบว่าการทำงานกับชุมชนต้องอาศัยการปรับตัวหลาย ๆ อย่าง กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักเข้าหาคน การพูดการจา ความอ่อนน้อมถ่อมตน เราได้เรียนรู้ทุกอย่าง ซึ่งบางครั้ง

ในอนาคตแน่นอนว่าเราต้องไปทำงานกับโรงเรียนกับสถานศึกษา แล้วเราต้องเป็นผู้ถ่ายทอดก่อน สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญ เป็นประสบการณ์หนึ่งที่เราต้องได้นำไปใช้ในอนาคตนั่นเอง”

เมื่อครู...รับใช้ชุมชน

“รศ.ดร.สุรจิตร์ พระเมือง” ที่ปรึกษาโครงการ บอกว่า แม้เทคโนโลยีโรงอบยางพาราจะเป็นงานวิจัยของเรา แต่ด้านการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีนี้ไปให้ชุมชนได้ใช้จริง และเกิดประโยชน์จริง ต้องยกให้เป็นผลงานของนักศึกษากลุ่มนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลงชุมชน การปรับปรุงเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน นักศึกษาที่มินี้ได้นำความรู้ทางด้านฟิสิกส์มาปรับใช้ได้เป็นอย่างดี

“ตัวอย่างเช่น เรื่องของความสูงโรงอบ ตามแบบโรงอบสูงแค่ 3 เมตร แต่เด็ก ๆ ที่มินี้เขาก็ทำการบ้านมา เขาเห็นว่าโรงอบอยู่ติดกับที่อยู่อาศัยเลย ทั้งลมและแสง อาจจะได้รับลมและแสงแดดไม่เต็มที่ พวกเขาเลยปรับโรงอบให้มีความสูงมากขึ้น ซึ่งผมมองว่าเป็นทักษะประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ผมเป็นที่ปรึกษาโครงการในลักษณะจิตอาสาของเด็ก ๆ กลุ่มนี้มาสองครั้งแล้ว ผมคิดว่าเขามีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งเรื่องความมีจิตอาสา และความเชี่ยวชาญในการเข้าหาชุมชน”

นายอาทร เรือนยศ “โอะ” หัวหน้าโครงการ

ความประทับใจสำหรับผมมีสองช่วงด้วยกันคือ ตอนไปเข้าค่ายที่ตระวันรอนกับ SCB เพราะทำให้ได้ไปรู้จักกับเพื่อนใหม่ ๆ และพี่ ๆ วิทยากรที่มามอบความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการลงพื้นที่ชุมชนว่า การเข้าหาชุมชน ต้องมีอุปสรรคแน่นอน ฉะนั้นเราต้องวางแผนแก้ไขสถานการณ์ให้ได้ โดยใช้สติและความร่วมมือร่วมใจกัน ปัญหานั้นก็ผ่านไปได้อย่างดี ช่วงที่สองคือ ความประทับใจต่อเพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือกัน เพราะพวกเราทำงานไม่ค่อยเป็น แล้วไม่ค่อยมีความรู้ในด้านนี้เลย แต่ทุกคนก็ช่วยกันทำงานเป็นอย่างดี จนประสบผลสำเร็จในที่สุด

นายฉัตรชัย สุโขษชัย “เต๋”

ในทีมนี้มีผมคนเดียวที่เรียนเอกสังคม ส่วนคนอื่น ๆ เขาเรียนฟิสิกส์กันหมด สำหรับการดำเนินงานนี้สิ่งที่ได้คือความประทับใจกับเพื่อน ๆ ในทีมที่มาร่วมตัวกันทำงาน และชาวบ้านที่มองพวกเราเหมือนว่าเราเป็นพวกเดียวกับเขา

นางสาวปวีณา กิจิน “ปุ้ย”

โครงการนี้ทำให้เราได้ทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน โดยเฉพาะงานก่อสร้างและการเข้าหาชุมชน ที่ผ่านมาจะเรียนอย่างเดียว นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เรื่องความเสียสละ เพราะช่วงปิดเทอมใคร ๆ ก็อยากกลับบ้าน แต่ถ้าทุกคนกลับกันหมด ก็จะไม่มีคนทำงาน เพราะฉะนั้นทุกคนจึงต้องเสียสละเวลาเพื่อทำโครงการให้สำเร็จ สำหรับเรื่องส่วนตัวที่เห็นชัดที่สุดน่าจะเป็นความคิดมากกว่า ที่พบว่าตัวเองใจเย็นขึ้น เมื่อก่อนเป็นคนใจร้อนมาก ไม่ค่อยฟังใคร แต่เมื่อได้มาทำงานกลุ่มจึงต้องรับฟังเหตุผลของเพื่อนหลาย ๆ คน ถ้าเพื่อนหลาย ๆ คนมองว่าดี แต่เราไม่ชอบ เราก็ต้องยอมรับ

นางสาวยลดา แก้วพะนอ “อ๋อ”

หน้าที่หลักในโครงการนี้คือเป็นฝ่ายบริหารทุกอย่าง ทั้งดูแลวัสดุ บันทึกการประชุม การทำโครงการนี้ไม่ได้ยากอะไร เราเคยไปสร้างห้องสมุดที่ยากกว่านี้ก็มี ซึ่งอาจเป็นเพราะวันที่เพื่อน ๆ ก่อสร้างกันเราไม่ได้มาช่วย แต่เรามาเฉพาะในช่วงที่มีการลงชุมชน หาข้อมูล และมาประชุมปรึกษาทำเอกสารช่วยเพื่อนเท่านั้น จึงไม่ได้พบกับการทำงานหนัก ๆ เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ

โครงการโรงอบยางพาราด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนยาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

หัวหน้าโครงการ

นายอาทร เรือนยศ

คณะทำงานประกอบด้วย

นายฉัตรชัย สุโขยะชัย

นายทนต์ศักดิ์ แต่งสุวรรณ

นางสาวปวีณา กีเวิน

นางสาวยลดา แก้วพะนอ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.สุรจิตร พระเมือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ลมหายใจ...
หุ่นกระบอกอีสาน

“หุ่นกระบอกอีสาน” มหรสพเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานที่ได้รับอิทธิพลจากหุ่นกระบอกทางภาคกลาง มาประยุกต์ให้เข้ากับเอกลักษณ์อันเป็นวิถีของชาวอีสาน ด้วยการแกะตัวหุ่นจากไม้จันทน์รูปหน้าที่แปลกไปจากหุ่นภาคอื่น ๆ แต่งกายเรียบง่าย หากแต่คงเอกลักษณ์ของชาวอีสานซ่อนอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการผูกผ้าขาวม้า และนุ่งซิ่น

ส่วนการแสดงชักลอนลำเป็นภาษาอีสาน บรรเลงท่วงทำนองผ่านพิณ แคน โห่หวดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสนุกสนานและแอบแฝงด้วยแง่คิด คติธรรม ตลอดจนคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ เปรียบเหมือนสื่อที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราว ชีวิต ประเพณีของชาวอีสาน นับเป็นกลยุทธ์สั่งสอนลูกหลานในอดีต จนกลายเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม

แต่วันเวลาที่เปลี่ยนไปความสนใจของคนรุ่นใหม่เริ่มลดลง แม้ปัจจุบันหุ่นกระบอกอีสานจะยังได้รับความนิยมอยู่บ้าง แต่ก็จำกัดอยู่กลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ประกอบกับค่าตอบแทนอันน้อยนิด สำหรับศิลปินผู้ขีดหุ่น ยิ่งยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่าน คนรุ่นใหม่ก็เริ่มชราลงทุกวัน ในขณะที่ฝีมือในการแกะสลัก การขีดหุ่น และการร้องรำ

ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนนาน ยากจะหาคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมดี ๆ เช่นนี้ต่อไป

เมื่อเด็กวิศวะ...มีใจอนุรักษ์วัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้นักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสาน จังหวัดขอนแก่น จึงรวมตัวกันในชื่อทีมว่า “โฮมฮักอีสาน” อาสาเข้ามาสานต่อลมหายใจหุ่นกระบอกอีสาน โดยมี อรสุดา ใจดี หรือ “ปูเป็ร็ยว” วุฒิไกร ใจช่วง หรือ “แซม” และ อรรถพล มั่นคง หรือ “เอก” สามหนุ่มสาวจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 เป็นแกนนำ ด้วยมีแหล่งความรู้สำคัญอยู่ที่

“ลุงสังวาลย์ ผ่องแผ้ว” หัวหน้าและเจ้าของคณะเพชรหนองเรือ หุ่นกระบอบอีสานหนึ่งเดียวในประเทศไทย องค์ความรู้ที่อยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยมากนัก พวกเขาจึงลงพื้นที่ไปพูดคุยกับลุงสังวาลย์ทันที

เมื่อลุงสังวาลย์ทราบถึงเจตนาดีที่นักศึกษาต้องการช่วยสืบสานตำนานหุ่นกระบอบอีสานแล้ว “ปู่เปรี้ยว แซม และเอก” จึงเขียนโครงการเข้าร่วมแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” โดยหวังว่าจะได้รับโอกาสและการสนับสนุนจาก ธนาकारไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และพวกเขาก็ไม่ผิดหวัง เมื่อ โครงการ สืบสานตำนานหุ่นกระบอบ สู่อัตลักษณ์แห่งมรดกอีสาน ผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย พวกเขาจึงลงพื้นที่ทำกิจกรรมอยู่พักใหญ่ ปัญหาใหญ่ก็เข้าจู่โจม เมื่อมหาวิทยาลัยอีสาน จังหวัดขอนแก่น สถาบันการศึกษาที่เขาเดินทางไปกลับทุกวันถูกปิดตัวลงเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2555 ส่งผลให้นักศึกษามหาวิทยาลัยอีสานทุกคน ไม่เว้นแม้แต่ ปู่เปรี้ยว แซม และเอก ต้องโอนหน่วยกิตไปเรียนในสถาบันการศึกษาแห่งใหม่ นั่นคือมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ซึ่งไกลจากพื้นที่ดำเนินโครงการมากขึ้นกว่า 200 กิโลเมตร

“ที่เรียนแห่งใหม่อยู่ไกลบ้านผมมาก และก็ไกลพื้นที่ดำเนินโครงการนี้ด้วย เพื่อน ๆ ที่คิดริเริ่มงานมาด้วยกันหลายคนก็มีความรับผิดชอบเป้าหมายในชีวิตแตกต่างกันไป อย่างปู่เปรี้ยวเขาตามมาเรียนที่กาฬสินธุ์ไม่ได้ เพราะเขาต้องช่วยพ่อแม่อยู่ขอนแก่น เหลือผมกับเอก แต่ผมจะไม่ทิ้งงานครับ จะทำโครงการนี้ต่อให้เสร็จ” “แซม” เล่าพร้อมกับบอกว่าพวกเขาโชคดี เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาคนเก่าย้ายมาอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ด้วย แม้อาจารย์จะไม่ได้เป็นที่ปรึกษา แต่ได้ฝากฝังโครงการนี้ไว้กับอาจารย์อภิญญา อันพันลำ อาจารย์ประจำสาขาศิลปการแสดง คณะเศรษฐศาสตร์การสื่อสาร และอาจารย์ประพนธ์ เนียมসা อาจารย์ประจำสาขาคอมพิวเตอร์ เพื่อการออกแบบ คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ให้เข้ามาช่วยดูแลโครงการต่อ โดยอาจารย์ทั้งสองท่านเข้ามาช่วยฟอร์มทีมนักศึกษา

ชั้นใหม่ มีแซมและเอกเป็นแกนนำ และได้เพื่อนใหม่อย่าง “เอ” โกเมนทร์ โภคสวัสดิ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ แอนิเมชันและเกม “หลิว” ศตวรรษ ศรีบุรณ์ และ “ก้อย” ชุตติมา ทุมเกษร นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาออกแบบอุตสาหกรรม เข้ามาเสริมแรง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้...สู่ทีมทำงานใหม่

เมื่อเจอปัญหาด้านการเรียนเช่นนี้ ทำเอาโครงการฯ ของพวกเขาหยุดชะงักไปเช่นกัน แต่เมื่อคิดที่จะก้าวต่อแล้วคงไม่มีอุปสรรคใดจะมาขัดขวางได้ การทำงานกับเพื่อนใหม่ที่มีจิตใจอาสาเหมือนกันก็ไม่น่าจะยาก “เอกและแซม” เริ่มสานงานต่อด้วยการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมที่พวกเขาทำไปแล้ว และที่ยังไม่ได้ทำให้เพื่อนใหม่ฟัง ก่อนที่จะจับมือร่วมงานกันต่อไป

“เอก” เล่าว่า แรกเริ่มเดิมที ก่อนที่พวกเขาจะลงพื้นที่ไปพบกับลุงสังวาลย์ พวกเขาค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตก่อน กระทั่งทราบว่าหุ่นกระบอบอีสานมีความเป็นมายาวนานกว่า 27 ปี มีนายสวน ผ่องแผ้ว พี่ชายนายสังวาล ผ่องแผ้ว เป็นผู้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2528 แม้ปัจจุบันนายสวนจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่น้องชายได้สานต่อศิลปะแขนงนี้มาถึงปัจจุบันในนาม “คณะเพชรหนองเรือ” จังหวัดขอนแก่น การแสดงหุ่นกระบอบไม่เพียงโด่งดังสร้างเสียงหัวเราะเพลิดเพลินไปทั่วถิ่นอีสานเท่านั้น

แต่ชาวคณะเพชรหนองเรือยังคงเคยได้รับโอกาสให้ทำการแสดงต่อหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกด้วย

ตลอด 27 ปีที่ผ่านมาลุงสังวาลย์ได้รวบรวมญาติพี่น้องลูกหลานและคนในชุมชนมาช่วยสืบสานศิลปะหุ่นกระบอกอีสาน แต่ก็ไม่เห็นวี่แววว่าคนรุ่นใหม่จะมีใจรักกับไปสืบทอด อาจเป็นเพราะวิถีชีวิตของคนอีสานอยู่กับไร่นาเป็นหลัก ไม่มีเวลาฝึกซ้อมอย่างจริงจัง ประกอบกับค่าตอบแทนอันน้อยนิดก็เป็นปัญหาหลักที่ทำให้หุ่นกระบอกอีสานลดความนิยมลงไป “ปู่เปี้ยว เอก และแซม” จึงคิดที่จะทำให้หุ่นกระบอกอีสานบรรลุนิยามหมายของคำว่า “ยั่งยืน” ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเนื้อเรื่อง โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนเริ่มการแสดง กิจกรรมผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่กิจกรรมเกี่ยวกับหุ่นกระบอกอีสาน กิจกรรมจัดอบรมโครงการสอนเชิดหุ่นแก่สถาบันการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น กิจกรรมประยุกต์ใช้เครื่องมือช่างไม้ เพื่อสร้างเครื่องมือหุ่นแรงสำหรับการผลิตหุ่นกระบอกเพื่อลดระยะเวลาในการผลิตหุ่นกระบอก กิจกรรมพัฒนาหุ่นกระบอกเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้แก่ชาวคณะหุ่นกระบอกและชุมชน กิจกรรมจัดอบรมโครงการสอนเรื่องการผลิตหุ่นกระบอกแก่ชาวบ้านและเยาวชนเพื่อส่งเสริมรายได้และสร้างเป็นชุมชนหุ่นกระบอกหนองเรือจังหวัดขอนแก่น

ข้อใจด้วยใจ...เพื่อวัฒนธรรมไทย

สิ่งที่ “แซมและเอก” ทำไปก่อนหน้านี้แล้วคือการประสานงานกับลุงสังวาลย์ เก็บข้อมูลของคณะหุ่นเพชรหนองเรือ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนที่ลุงสังวาลย์อาศัยอยู่ได้รับทราบโดยทั่วกัน แต่ระยะแรกไม่เป็นผล เพราะชาวบ้านไม่ให้ความสนใจ ขณะเดียวกันเจ้าของคณะเพชรหนองเรือก็ยังไม่เปิดใจยอมรับ เพราะเกรงว่านักศึกษาจะมาหาผลประโยชน์จากชาวคณะ

“ช่วงแรกที่เข้ามาหาลุงก็ตามแกไปทุกที่ที่แกออกไปแสดง บอกแกว่าจะมาช่วย แล้วผมก็ขอให้แกสอนร้องกลอนลำ สอนเทคนิควิธีขึ้นตอนแกะหุ่น แกก็ไม่ยอมบอก ผมไปชักชวนชาวบ้านให้ลงชื่อเข้าร่วมโครงการก็ไม่มีใครให้ความสนใจ ตอนแรกก็ท้อ แต่ก็สู้ต่อ เพราะคนที่ได้รับประโยชน์จริง ๆ ก็คือลุงสังวาลย์และทุกคนในชุมชน ตอนหลังผมก็กลับมาใหม่ คราวนี้เข้าไปอย่างเป็นทางการมากขึ้น ทำหนังสือเชิญไปถึงผู้ใหญ่บ้าน คุณครูในพื้นที่ และลุงสังวาลย์ ให้เข้ามาร่วมประชุม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความเป็นมาของโครงการ และขอความร่วมมือไปยังชุมชน ผลปรากฏว่ามีเสียงตอบรับในทางที่ดีขึ้น แต่ลุงสังวาลย์ก็ยังไม่ยอมถ่ายทอดความรู้หรือสอนเคล็ดลึกลับวิธีทำหุ่นกระบอกให้ ตอนหลังลุงแกอยากได้อุปกรณ์การแกะสลักหน้าหุ่นจักรเย็บผ้า และเสื้อผ้าทีมงานชาวคณะ พวกผมก็จัดให้ตาม

คำเรียกร้อง หลังจากนั้นแกก็ค่อยเริ่มเปิดใจ” “แซม” เล่าถึงปัญหาอุปสรรคในการทำโครงการที่กว่าจะได้ใจชาวบ้านนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ

ขยายพล “แสดงหุ่นกระบอก” สู่เด็ก

“แซม” เล่าต่อว่าหลังจากลุงสังวาลย์ยอมเปิดใจสอนการแสดงหุ่นกระบอก พวกเขาจึงได้ประสานไปยังโรงเรียนชุมชนหนองเรือ เพื่อทำกิจกรรมอบรมการผลิตหุ่นกระบอกแก่ชาวบ้านและเยาวชน ด้วยหวังว่ากิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมรายได้และสร้างเป็นชุมชนหุ่นกระบอกได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้ แซมและเพื่อน ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก “ครูตึก” มาลีรัฐสมภาร ครูโรงเรียนชุมชนหนองเรือ ซึ่งในวันจัดกิจกรรมมีนักเรียนชั้น ป.4 – ป. 6 เข้าร่วมกิจกรรมกว่า 50 คน บางคนเคยผ่านการอบรมจากลุงสังวาลย์มาก่อนแล้ว

ครูตึก เล่าว่า ในโรงเรียนมีชมรมอนุรักษ์หุ่นกระบอกอีสานอยู่แล้ว เนื่องจากก่อนหน้านี้คุณลุงสังวาลย์ เคยได้รับการเชิญจากครูในโรงเรียนให้ไปสอนการแสดงหุ่นกระบอกมาแล้วเมื่อหลายสิบปีก่อน ทำให้เด็กหลายคนสืบทอดการแสดงมาถึงรุ่นปัจจุบัน โดยโรงเรียนมี

หลักสูตรสาระท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เป็นประจำ รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับหุ่นกระบอก โดยที่ผ่านมานักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 จะเป็นผู้แสดง และให้เด็กนักเรียนถ่ายทอดกันรุ่นต่อรุ่น ซึ่งนักเรียนก็มีความสนใจและสนุกสนาน พร้อมจะอนุรักษ์สืบสานต่อไป ประจวบกับการที่นักศึกษาได้เข้ามาจัดกิจกรรมอบรมและสอนการเชิดหุ่น ที่มีลุงสังวาลย์เป็นวิทยากรทำให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกอีสาน และได้เรียนรู้วิชาการเชิดหุ่นอีกด้วย อย่างไรก็ตามการสอนของลุงสังวาลย์ยังคงเป็นเรื่องการแสดงหน้าเวทีเท่านั้น ส่วนเทคนิคการสร้างหุ่นกระบอกนั้นยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

“เราติดปัญหาเรื่องงบประมาณ จึงไม่สามารถเชิญลุงสังวาลย์มาสอนได้บ่อย ๆ แต่พอนักศึกษากลุ่มนี้มาก็ทำให้เด็ก ๆ รุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้จากลุงสังวาลย์อีกครั้ง เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีวิธีหนึ่ง หากมีการจัดอบรมได้อย่างต่อเนื่องจะเป็นผลดีอย่างมาก ทำให้เด็กซึมซับวัฒนธรรมอันดีงามนี้ได้ยาวนานขึ้น และอาจซึมลึกถึงขั้นตระหนักรักในที่สุด” “ครูตึก” กล่าวย้ำว่า กิจกรรมอบรมการสอนเชิดหุ่นทำให้

มีนักเรียนสมัครเข้าร่วมชมรมหุ่นกระบอกอีสานเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากโรงเรียนชุมชนหนองเรือแล้ว ทีมโฮมฮักอีสานยังติดตามคุณลุงสังวาลย์ไปสอนเชิดหุ่นที่โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อีกด้วย ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมีหลักสูตรสาระท้องถิ่นที่มักจะให้คณะเพชรหนองเรือมาสอนกิจกรรมการเชิดหุ่นอยู่บ่อยครั้ง กระทั่งเด็กนักเรียนสามารถจัดตั้งคณะแสดงหุ่นกระบอกอีสานขนาดเล็กได้เอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมอีสานได้เป็นอย่างดี

พัฒนากำหุ่นกระบอกที่ระลึก

ระหว่างนั้นทีมโฮมฮักอีสานยังจัดกิจกรรมประยุกต์ใช้เครื่องมือช่างไม้ เพื่อสร้างเครื่องทุ่นแรงสำหรับการผลิตหุ่นกระบอกเพื่อลดระยะเวลาในการผลิตหุ่นกระบอกไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งกิจกรรมนี้ได้รับผลสำเร็จตามคาด เพราะได้อุปกรณ์ช่างไม้และจักรเย็บผ้าไฟฟ้าทำให้คุณลุงสังวาลย์ผลิตหุ่นได้รวดเร็วขึ้น ลดระยะเวลาในการทำหุ่นจาก 1 สัปดาห์ต่อ 1 ตัว เหลือเพียง 2 วัน

ต่อ 1 ตัวได้ ด้วยศักยภาพในการทำหุ่นได้รวดเร็วเช่นนี้ ทำให้ “แซมและเอก” ก่อฝันใหม่ขึ้นในใจ พวกเขาอยากเห็นหุ่นกระบอกของที่ระลึกที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ เพราะเท่าที่เขาเคยติดตามไปชมการแสดงของคุณลุงสังวาลย์เพื่อถ่ายทำสารคดีพบว่า มีผู้ชมมาขอซื้อหุ่นกระบอกจำนวนมาก

“พวกเรามีไอเดียว่า ถ้าเราแปรรูปศิลปวัฒนธรรมเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ชาวบ้านคงให้ความสนใจหันมาอนุรักษ์และเห็นคุณค่าหุ่นกระบอกอีสานมากขึ้น และหากมีการขายของที่ระลึกหน้ามหรสพตามทีคณะเพชรหนองเรือไปแสดง น่าจะสร้างเม็ดเงินได้ไม่มากนักน้อย”

แต่สุดท้ายกิจกรรมพัฒนาหุ่นกระบอกเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสร้างรายได้แก่ชาวคณะหุ่นกระบอกและชุมชนก็เป็นอันต้องพับไป เพราะคิดได้ว่าที่จริงแล้วพวกเขาไม่ควร “ตีค่า” วัฒนธรรมเป็น “มูลค่าของเงินตรา” เพราะอาจไม่ยั่งยืน หากว่าสินค้าขายไม่ได้ ชาวบ้านอาจจะเลิกคิดอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามนี้ ซึ่งเป็นหนทางที่เสี่ยงต่อการสร้างความยั่งยืนให้กับหุ่นกระบอกอีสาน และพอดีเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัย

อีสานต้องปิดตัวลง ส่งผลให้การทำโครงการของพวกเขาต้องหยุดชะงักลง “แซมและเอก” จึงต้องหาเพื่อนใหม่เข้าเสริมทีม

จัดทีมใหม่...เติบโตสู่หุ่นกระบอก

“แซมและเอก” เล่าให้ หลิว ก้อน และเอ ฟังถึงตรงนี้...เพราะหลังจากนี้พวกเขาทั้งหมดจะต้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมกันผลักดันโครงการไปสู่เป้าหมายต่อไป โดยภาระงานที่ยังค้างค้ำอยู่คือ **กิจกรรมผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่กิจกรรมเกี่ยวกับหุ่นกระบอกอีสาน** ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่พวกเขาคิดว่าน่าจะช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมหุ่นกระบอกอีสานได้เป็นอย่างดี โดยพวกเขาตั้งใจจะสร้างสารคดี

ความยาว 30 นาที ถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกอีสาน พร้อมกับตัวอย่างการแสดงบางส่วนผ่าน YouTube ด้วยหวังว่าช่องทางนี้จะช่วยสานต่อวัฒนธรรมอันดีงามนี้ได้ ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการลำดับภาพเพื่อให้ผลงานออกมาถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

“เอก” เล่าว่า ที่ผ่านมามีพวกเขาเดินทางไปบันทึกเทปการแสดงสดของคณะหุ่นกระบอกเพชรหนองเรือแล้วจำนวน 3 ครั้ง เพื่อจัดทำสารคดีหุ่นกระบอกอีสานเผยแพร่สู่สาธารณชนผ่านระบบโซเชียลเน็ตเวิร์ก และบันทึกการแสดงสดในลักษณะแผ่นดีวีดีความยาว 1.30 ชั่วโมงสำหรับใช้แจกพนักงานเมื่อคณะเพชรหนองเรือไปทำการแสดง ถือเป็นการประชาสัมพันธ์สืบสานตำนานหุ่นกระบอกได้อีกทางหนึ่ง

ตอกผลของการทำความดี

ผลจากการดำเนินงานที่ดูเหมือนจะไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่อย่างน้อยที่สุดนักศึกษาทีมนี้ก็ทำให้ลุงสังวาลย์ที่ดูเหมือนว่าในอดีตเป็นคนหวงวิชาความรู้ ไม่อยากถ่ายทอดให้ใคร เพราะเกรงว่าจะมีคู่แข่ง กลับมา **“ตระหนักคิด”** ว่าแท้ที่จริงแล้วศิลปวัฒนธรรมจะยั่งยืนสืบต่อไปได้นั้นคงเป็นไปได้ยาก หากลุงสังวาลย์ยังยึดมั่นถือมั่นไว้แต่ตนเพียงคนเดียว และด้วยความไม่ย่อท้อของนักศึกษาทีมนี้ที่

พยายามตั้งใจซื้อใจ ทำให้ลุงสังวาลย์ยินยอมที่จะถ่ายทอดศิลปะแขนงนี้ให้กับนักศึกษาและเด็ก ๆ ในโรงเรียนหนองเรือ เพียงเท่านี้ก็เชื่อได้ว่าหุ่นกระบอกอีสานจะยังคงสืบสานเป็นมรดกต่อเนื่องต่อไปได้อย่างแน่นอน

นอกจากนี้ผลจากการที่นักศึกษาทีมนี้ได้ลงไปคลุกคลีอยู่ในชุมชนบ่อยครั้งทำให้ “แม่वासนา” หัวหน้ากลุ่มโอดทอประชุมชนบ้านหนองเรือ เล็งเห็นความสำคัญของหุ่นกระบอก โดยบอกกล่าวกับนักศึกษาและลุงสังวาลย์ซึ่งกำลังเป็นกังวลอยู่ไม่น้อยเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรม เพราะรุ่นลูกหลานของลุงสังวาลย์ต่างส่ายหน้าเมื่อพูดถึงหุ่นกระบอกของบรรพบุรุษ

โดย “แม่वासนา” บอกว่า *“ถ้าลูกหลานเพิ่มบ่เฮ็ด ซ่อยก้อสิเฮ็ดเอาเอง สิไปเฮียนไปฮับเอาความฮู้นั่นหนา ซ่อยมักอยู่หุ่นกระบอก คั้นบ่มีผู้ใดเอา ซ่อยสิยีนเคียง บ่าเคียงไหล่ เพิ่มเฮ็ดต่อนั้นแหละ”*

นายวุฒิกร ใจบ่วง “แซม”

โครงการนี้ทำให้ผมรู้ว่าตัวเองก็สามารถเป็นผู้นำได้ในช่วงภาวะวิกฤติ อีกทั้งยังกล้าแสดงออก กล้าแสดงทัศนคติต่อสาธารณะหรือในที่ประชุมมากขึ้น เมื่อก่อนผมมักเป็นผู้ตาม ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่ค่อยพูด แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้ผมรู้ว่าตนเองมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด การแสดงออกมากขึ้น รู้จักแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า และรู้จักการเป็นผู้นำที่ดี นับว่าโครงการนี้สร้างผมให้กลายเป็นอีกคนหนึ่ง ดึงศักยภาพเบื้องต้นของผมออกมาใช้งาน แม้ว่าโครงการจะไม่ประสบความสำเร็จตามที่วางไว้ แต่ผมก็ภูมิใจที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ และขอขอบคุณโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ที่ทำให้ผมเป็นผมในทุกวันนี้

นายอรรถพล มั่นคง “เอก”

การเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้ผมโตเป็นผู้ใหญ่ รู้จักรับผิดชอบ และที่สำคัญคือรู้จักใช้ชีวิตเพื่อคนอื่น มองเห็นคุณค่าของการเป็น “ผู้ให้” มากขึ้น การทำงานครั้งนี้ทำให้ผมมีความสุขกับการเป็นผู้ให้ มากกว่าผู้รับเมื่อก่อนผมก็เป็นวัยรุ่นนุ่งปกติ กิน เที่ยว เล่น แต่พอถูกเพื่อนชักชวนเข้าโครงการนี้ ตอนแรกบอกตามตรงว่าก็ทำไปงั้น ๆ ไม่จริงจังอะไร ดีกว่าไม่มีอะไรทำ แต่เมื่อได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจริง ๆ ก็เกิดความรักความผูกพัน และเกิดความรู้สึกว่า พวกเราต้องสู้ไปด้วยกัน เราจะทิ้งเพื่อน ทิ้งโครงการไปไม่ได้ แม้มันจะไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ก็ตาม แต่อย่างน้อยเราก็ได้เดินไปจนสุดทางแล้ว ทำดีที่สุดแล้ว

โครงการสืบสานตำนานหุ่นกระบอกสู่อัตลักษณ์แห่งมรดกอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

หัวหน้าโครงการ

นายวุฒิไกร ใจช่วง

คณะทำงานประกอบด้วย

นายอรรถพล มั่นคง

นายโกเมนทร์ โภคสวัสดิ์

นายศตวรรษ ศรีบุรณ์

นางสาวชุติมา ทুমเกษร

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ประพนธ์ เนียมสา

อาจารย์อภิญญา อันพันลำ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

หัวเชื้อราอัดเม็ด
จากขี้แ่ตตนาเกลือ

นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ใช้หัวเชื้อราอัดเม็ด ผสมซีเมนต์นาเกลือ ช่วยเร่งการย่อยให้เกิดเป็นปุ๋ยชีวภาพ ทำให้เก็บรักษาได้นานขึ้น และมีคุณสมบัติป้องกันโรคพืช ช่วยให้ชาวชุมชนโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร เพิ่มมูลค่าซีเมนต์นาเกลือ รวมทั้งส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์และการทำเกษตรอินทรีย์

การทำให้ผลไม้มีสรสชาติดี หวาน กรอบ อร่อย ไม่ใช่เรื่องยากสำหรับชาวสวนผลไม้ในแถบจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพราะเกษตรกรมีเทคนิคดีๆ ที่นำเอา “ซีเมนต์นาเกลือ” วัสดุเหลือทิ้งจากนาเกลือ มาเป็นตัวช่วยทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดี โดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีมานานกว่า 10 ปี แต่สำหรับชาวนาเกลือแล้ว “ซีเมนต์” คือตัว “ปัญหา” และเพิ่ม “ต้นทุน” ในการทำนาเกลือ เพราะชาวนาเกลือต้องเสียเวลาเสียแรงงานในการขุดเอาซีเมนต์นาเกลือในนาเกลือทิ้งไปปีละ 2 - 5 ตันต่อราย แล้วแต่ว่าใครมีนาเกลือมากน้อย ไม่ว่าจะซีเมนต์นาเกลือจะมีคุณสมบัติดีเพียงไร การขจัดซีเมนต์ออกไปจากนาเกลือก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ทุก ๆ ปี แม้จะมีเกษตรกรชาวสวนผลไม้ต้องการ

มากเพียงไร แต่ราคาขายออกจากแหล่งต้นกำเนิดกลับมีราคาเพียงกิโลกรัมละ 1 บาทเท่านั้น

เหตุผลนี้เอง หญิง หญิง ฝน และนี่ 4 นักศึกษาสาวชั้นปีที่ 4 จากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งรู้ว่าในซีเมนต์นาเกลือนั้นอุดมไปด้วย สาหร่าย ตะไคร่น้ำและจุลินทรีย์เล็กๆ ธาตุอาหารสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อพืชและสัตว์ พวกเขาจึงต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือทิ้งซีเมนต์นาเกลือ โดยใช้หัวเชื้อราอัดเม็ดราชมงคล ช่วยเร่งอัตราการย่อยสลายซีเมนต์ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น อีกทั้งพวกเขาจะนำเทคนิคความรู้เหล่านี้มอบให้กับเกษตรกรชาวนาเกลือ ด้วยหวังว่าซีเมนต์นี้จะสร้างรายได้ให้กับชาวนาเกลืออีกทางหนึ่ง

จุดเริ่มต้นของปลายทางเกิดขึ้นเมื่อ 4 สาว สิริวิมล เหมะดี หรือ “หญิง” กัญญาณี เทพบุตรดี หรือ “หญิง” ธัญลักษณ์ สนธิชัย หรือ “ฝน” และ ปัทมา ยูซบ หรือ “นี” ทราบข่าวจาก ผศ.ดร.สุภาวรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์ ว่ามีโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) พร้อมจะสนับสนุนให้พวกเธอได้ทำงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง 4 สาวไม่รอช้า นำไปรเอบจบการศึกษาที่มีชื่อว่า โครงการการใช้หัวเชื้อราอัดเม็ดและปุ๋ยชีวภาพซีแสดนาเกลือในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์และการทำเกษตรอินทรีย์ มาปรับปรุงให้มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น โครงการหัวเชื้อราอัดเม็ด เพื่อการพัฒนาชุมชนโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนส่งเข้าแข่งขัน

ทดลองสำเร็จ...นำสู่ชุมชน

และด้วยความตั้งใจจริงที่จะมอบเทคโนโลยีและความรู้ไว้ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์เพื่อการพึ่งพาตัวเอง ทำให้โครงการของพวกเธอผ่านเข้ารอบ 20 ทีมได้อย่างสบาย จากนั้น 4 สาวจึงเริ่มเดินทางวางแผนการทำงานอย่างจริงจัง

“อันดับแรก เราต้องสร้างความเชื่อมั่นและความตระหนักให้ชาวบ้านเกลือก่อนว่า จริง ๆ แล้วซีแสดมีคุณสมบัติเร่งการเจริญเติบโตและเพิ่มความหวานของพืชผักผลไม้ได้เป็นอย่างดี เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านเกลือกไม่ตระหนักเรื่องนี้มากนัก ต่างจากชาวสวนผลไม้ที่มาซื้อซีแสดไปใส่ในสวน” “หญิง” หัวหน้าโครงการเล่าถึงที่มาของการจัดกิจกรรมแรกคือ การให้เกษตรกรชาวนาเกลือทดลองปลูกผักไฮโดรโปนิคส์เพื่อพิสูจน์คุณสมบัติที่ดีของซีแสด อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจในการผลิตปุ๋ยชีวภาพซีแสดนาเกลือ แต่ก่อนที่จะนำความรู้ไปมอบให้ชาวบ้านเกลือก พวกเธอเริ่มทดลองปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ที่มหาวิทยาลัยก่อน

“ตอนแรกอาจารย์อยากให้ปลูกผักสลัด เพราะถ้าเหลือจากกิน ชาวบ้านก็สามารถเอาไปขายได้ราคาดี แต่พวกเราคิดว่าถ้าให้ปลูกผักสวนครัวจำพวก สะระแหน่ โหระพา ชาวบ้านก็สามารถกินได้เลย เมื่อมีความเห็นต่างกัน เราเลยไปหาข้อมูลพบว่าถ้าปลูกผักสวนครัวจะดูแลง่าย และเจริญเติบโตง่ายกว่า เพราะผักสลัดจะต้องควบคุมอุณหภูมิในการปลูกด้วย ซึ่งที่โคกขามมีอุณหภูมิค่อนข้างสูง อาจารย์ก็เลยเห็นด้วยที่จะให้ปลูกผักสวนครัว”

ช่วงแรกของการทดลอง พวกเธอปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ด้วยตัวเอง เพราะมั่นใจว่ามีความรู้จากการทำโปรเจกจบมาบ้างแล้ว แต่ปรากฏว่า การเจริญเติบโตของผักที่ปลูกได้ผลไม่ดีนัก ผักมีอาการเหี่ยวเฉาตาย และมีรสขม เมื่อความรู้ที่มีอาจไม่เพียงพอในการปฏิบัติจริง พวกเธอจึงไปขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ กระทั่งพบว่าสาเหตุที่ผักเจริญเติบโตไม่ดีนั้นเป็นเพราะขาดแสงและได้รับสารอาหารมากเกินไป พวกเธอจึงต้องปรับสูตรใหม่โดยใส่สารละลาย A, B (ธาตุอาหารที่ใช้สำหรับปลูกผักไฮโดรโปนิคส์) น้อยลง และใส่ปุ๋ยชีวภาพซีแสดนาเกลือแทน

นอกจากเรื่องการเจริญเติบโตของผักแล้ว พวกเธอยังพบว่า ชุดทดลองปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ที่จะนำไปให้ชาวบ้านทดลองปลูกนั้นมีลิขสิทธิ์ ไม่สามารถนำไปเผยแพร่ได้ พวกเธอได้รับคำปรึกษาจาก ดร.เสาวนีย์ บัวโชน อาจารย์ประจำศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา

แนะนำให้ทำชุดปลูกขึ้นมาใหม่ โดยใช้กะละมัง และแผ่นโฟมเจาะรูแทน และเมื่อทดลองปลูกก็พบว่าผักเจริญเติบโตได้ดีเช่นกัน

เมื่อได้ผลการทดลองเป็นที่น่าพอใจ งานต่อไปคือการประสานงานไปยัง **บุญเลิศ กลิ่นสุบรรณ** ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 เจ้าของพื้นที่ ซึ่งคุ้นเคยกันดี เพื่อแจ้งให้ทราบว่า พวกเขาพร้อมแล้วที่จะนำความรู้สู่ชุมชน ซึ่งการลงชุมชนครั้งนี้พวกเขาไม่ลืมที่จะเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ชุดปลูก ซึ่งประกอบไปด้วย กะละมัง แผ่นโฟมตัดเจาะรู ไปแจกชาวบ้านด้วย

อบรม – ติดตามผล ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์

8 - 9 ตุลาคม 2555 “หญิง” นำทีมเพื่อนๆ ลงพื้นที่อบรมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ เริ่มต้นด้วยการแนะนำโครงการให้ชาวบ้านได้ทราบถึงเป้าหมายการดำเนินงาน หลังจากนั้นจึงอธิบายขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ โดยมี “นี่” รับหน้าที่เป็นพิธีกร และเพื่อนๆ คอยอธิบายและสาธิตขั้นตอนการปลูกให้ชาวบ้าน

“นี่” อธิบายว่า ชุดปลูกที่เตรียมให้กับชาวบ้านนั้น 1 ชุดประกอบไปด้วย กะละมัง 2 ใบ โดยกะละมังใบที่ 1 ใส่สารละลาย A, B อย่างเดียว ส่วนกะละมังใบที่ 2 ใส่สารละลาย A, B และน้ำปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียว ซึ่งสารละลาย A คือธาตุอาหารหลัก ประกอบด้วย แคลเซียม

ไนเตรต (15-0-0), เหล็ก (Fe-DTPA 7%), เหล็ก เวสโก้ ส่วนสารละลาย B คือธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย โบรแดงเนียมไนเตรต (13-0-46), แมกนีเซียมซัลเฟต, โมโนโบรแดงเนียมฟอสเฟต (0-52-34), นิค-สเปย์, ลิเบรลแมงกานีส (Mn - EDTA 13%) เพื่อเปรียบเทียบให้ชาวบ้านเห็นความแตกต่างระหว่างกะละมังที่ใส่และไม่ใส่ปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียว ซึ่งการอบรมครั้งนั้นมีชาวบ้านเข้าร่วมกว่า 30 คน และในวันอบรม พวกเขาต้องปรับเปลี่ยนวิธีตวงสารละลายจากเดิมที่ให้ใส่ในปริมาณที่คิดเป็นกรัม เปลี่ยนเป็นการตวงสารละลายโดยใช้ฟาชวดน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจง่ายขึ้น

หลังจากอบรมและส่งมอบชุดปลูกผักแล้ว พวกเขา ลงพื้นที่ติดตามผลอีกครั้ง “ฝน” เล่าให้ฟังว่า “เราเข้ามาติดตามผลในวันที่ 24 ตุลาคม ปัญหาที่พบกับพืชที่ปลูกโดยไม่ใช้ดินคือ ชาวบ้านจะใส่สารเกินขนาด ทำให้มีความเข้มข้นมาก จนผักแคะแกร็น ไม่โต นอกจากนี้บางบ้านไม่ค่อยเติมน้ำ เมื่อน้ำลดก็เติมสารละลายเข้าไปอีก และชาวบ้านบางคนวางผักไว้ในที่ที่ไม่โดนแสงผักจึงเจริญเติบโตไม่ได้ พวกเราก็ให้คำแนะนำไป ทั้งการเติมน้ำและต้องมีการกวาดทุกวันเพื่อเพิ่มออกซิเจน”

นอกจากนี้ยังพบว่า ด้วยสภาพอากาศที่ร้อนจัดในพื้นที่ชุมชนโคกขาม ทำให้น้ำระเหยออกไปมาก พวกเขาจึงให้ชาวบ้านเปลี่ยนการเติมสารละลายใหม่ จากเดิมที่ใส่สารละลายสัปดาห์ละ 2 ฝา เปลี่ยนเป็นเติมสารละลาย 2 สัปดาห์ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 ฝา และยังพบปัญหาศัตรูพืช

จำพวกแมลง ก็แก้ปัญหาโดยใช้สารสกัดจากใบสะระแหน่ มาฉีดพ่นเพื่อช่วยป้องกันศัตรูพืช

อย่างไรก็ตามจากการติดตามผลรอบที่ 2 เดือน พฤศจิกายน ผลเป็นที่น่าพอใจ เมื่อผักที่ชาวบ้านปลูก ได้ผลเป็นไปตามคาด **จันทรา เกตุรวม หรือ “พี้อัด”** ประกอบอาชีพขายของชำ หนึ่งในผู้ที่รับชุดปลูกผักบอกว่า ไม่เคยคิดว่าจะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ได้ ตอนนี้อยู่ที่สระแหม่นที่ปลูกไว้สามารถตัดกินได้แล้ว ดีใจที่ได้กินผักที่ปลูกเอง ซึ่งแน่ใจได้ว่าไม่มีสารเคมีตกค้างเหมือนที่ซื้อตามท้องตลาด และก็เห็นว่าซีแตดนาเกลียวที่อยู่ใกล้บ้านเราก็สามารถนำมาปลูกผักให้เจริญเติบโตได้ เช่นเดียวกับ **“คะนิง ฉิมบุญอยู่”** ซึ่งมีอาชีพทำนาเกลือบอกว่า จากการทดลองนำปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียวอัดเม็ดมาใส่ในสวนเล็ก ๆ ที่ปลูกไว้ ทั้งมะเฟือง มัลเบอร์รี่ และผักต่าง ๆ ได้ผลผลิตดีขึ้น โดยเฉพาะมะเฟืองที่มีรสชาติหวานกว่าตามท้องตลาด

นอกจากนี้เกือบทุกบ้านที่รับชุดปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ส่วนใหญ่ พบว่าผักต่างเจริญเติบโตเป็นอย่างดี สามารถเก็บรับประทานได้ และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถยืนยันให้ชาวบ้าน

เห็นได้ว่า ปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียวช่วยให้พืชผักเจริญเติบโต โดยไม่ต้องพึ่งสารเคมี

ถ่ายทอดวิชา...ปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียวอัดเม็ด

หลังจากนักศึกษาได้ใช้ **“เทคนิค”** ให้ชาวบ้านลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ชาวบ้านเกลือเริ่มตระหนักถึงประสิทธิภาพของซีแตดนาเกลียวมากขึ้น ขั้นตอนต่อไปที่พวกเขาว่างไว้คือ **สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับซีแตดนาเกลียวให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ชีวภาพ โดยใช้หัวเชื้อราอัดเม็ดราชมงคล** ช่วยในการเร่งอัตราการย่อยสลาย โดยพบว่ามีชาวบ้าน 10 คน ต้องการผลิตปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียวด้วยหัวเชื้อราอัดเม็ด ซึ่งในจำนวนนี้มีอาชีพทำนาเกลือและขายซีแตดสดอยู่แล้ว

“หญิง” เล่าถึงขั้นตอนการนำ **“ซีแตดนาเกลียว”** มาเพิ่มมูลค่าให้เป็น **“ปุ๋ยชีวภาพซีแตดนาเกลียวอัดเม็ด”** ดังนี้ นำมูลสัตว์แห้ง 3 ส่วน แกลบดิบรำละเอียด 3 ส่วน ซีแตดนาเกลียว 3 ส่วน คลุกเค้าให้เข้ากัน จากนั้นก็ผสมหัวเชื้อราอัดเม็ด **“ราชมงคลธัญบุรี”** กับกากน้ำตาลและ

น้ำสะอาด พักไว้ 2 - 3 ชั่วโมง (เรียกว่าหัวน้ำเชื้อ) เมื่อเตรียมวัสดุแล้วนำหัวน้ำเชื้อไปราดลงบนกองปุ๋ย ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน จากนั้นทดสอบความชื้นโดยใช้มือกำปุ๋ยให้เป็นก้อน ถ้าไม่แตกแสดงว่าความชื้นเหมาะสม จึงกองปุ๋ยไว้ในลักษณะที่เหลี่ยมผืนผ้า และกลับกองปุ๋ยทุก 3 วัน หลังจากนั้น 10 - 15 วัน ก็สามารถใช้อุ๋ยชีวภาพสดได้

แต่อย่างไรก็ตาม ปุ๋ยชีวภาพสดนั้นไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน “หญิง” บอกว่า การนำมาอัดเม็ดสามารถทำให้ปุ๋ยชีวภาพเก็บรักษาได้นานขึ้น โดยการอัดเม็ดนั้นทำได้โดยการผสมปุ๋ยชีวภาพสด 1 ส่วน น้ำหัวเชื้อรา 0.1 ส่วน กากน้ำตาล 0.1 ส่วน และแคลเซียมคาร์บอเนต 0.1 ส่วน คลุกเคล้าให้เข้ากัน และนำเข้าเครื่องอัดเม็ด จากนั้นทำการอบร้อนและอบเย็นให้มีความชื้นไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์ ก็จะได้ปุ๋ยชีวภาพซี๊ดัดนาเกลือด้วยหัวเชื้อราอัดเม็ดที่สามารถเก็บรักษาได้นาน สามารถควบคุมโรคพืชได้ และช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือเพิ่มมูลค่าเป็นกิโลกรัมละ 25 บาท

ชาวบ้านเห็นค่า...ชวนกันตั้งกลุ่มสหกรณ์

จากการลงพื้นที่เพื่ออบรม มอบความรู้และวิธีการเพิ่มมูลค่าซี๊ดัดนาเกลือให้กลายเป็นปุ๋ยชีวภาพซี๊ดัดนาเกลือที่เกษตรกรชาวสวนผลไม้สามารถนำไปใส่พืชผักได้แล้ว ชาวบ้านและนักศึกษาที่เริ่มหารือกันอีกครั้งถึง

ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มกันผลิตอย่างจริงจัง เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน กระทั่งได้ข้อสรุปว่าชาวบ้านทั้ง 10 คนต้องการจะรวมกลุ่มกันและจัดตั้งเป็น “สหกรณ์ปุ๋ยชีวภาพซี๊ดัดนาเกลือ” แต่การรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์นั้นนักศึกษาเห็นว่าจะต้องมีเครื่องมือช่วยในการผลิต จึงได้สั่งซื้อเครื่องอัดเม็ดไว้ให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ แต่ระหว่างรอเครื่องเสร็จ นักศึกษาได้ขอสนับสนุนเครื่องอัดเม็ดของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ชั่วคราวก่อน ทั้งนี้จากการสอบถามชาวบ้านหลังเข้ารับการอบรมนั้น ชาวบ้านบอกว่า ไม่ยุ่งยากมากนัก และสามารถทำได้

“เครื่องอัดเม็ดที่สั่งทำให้กับชุมชนนั้นเป็นเครื่องที่ใช้พลังงานไฟฟ้า แต่ผู้ใหญ่บ้านกับชาวบ้านให้ความเห็นว่า หากใช้น้ำมันดีเซลจะดูแลได้ง่ายและประหยัดกว่า พวกเราจึงต้องนำเครื่องอัดเม็ดไปดัดแปลงใหม่ ทำให้การส่งมอบล่าช้าไปถึงช่วงเดือนมกราคม 2556” “หญิง” เล่าด้วยความกังวล เช่นเดียวกับสถานที่ในการจัดตั้งสหกรณ์ ซึ่งตอนแรกนักศึกษาตั้งเป้าว่าจะใช้พื้นที่บริเวณบ้านของผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ตั้ง แต่กลับพบว่าพื้นที่นั้นคับแคบเกินไป ทำให้ต้องหาพื้นที่ก่อสร้างโรงเรือนใหม่ แม้ว่าโครงการนี้จะจบลงแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอยู่แล้ว อาจารย์สุภาภรณ์จึงดำเนินการ “ต่อยอด” โครงการนี้ต่อ ทั้งในส่วนของการ

จัดหาพื้นที่เพื่อจัดตั้งสหกรณ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การผลิตปุ๋ยชีวภาพซี๊ดัดนาเกลือด้วยหัวเชื้อราอัดเม็ด เป็นสินค้า OTOP ของหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตัวเองต่อไป

จะยังไม่มีอะไรที่เป็นรูปธรรมให้เขาเห็นว่าเมื่อทำแล้วจะมีรายได้จริง ๆ เขาก็อาจจะยังไม่แน่ใจ แต่ผมตั้งใจไว้ว่าจะทำให้เขาเห็นว่าเราทำได้ และจะทำต่ออย่างแน่นอน”

มองหาลาดให้ชาวบ้าน

นับจากนี้ “ซี๊ดัดนาเกลือ” ไม่ใช่แค่วัสดุเหลือทิ้งจากนาเกลือที่ขายได้เพียงกิโลกรัมละ 1 บาทอีกต่อไป เมื่อนักศึกษาได้นำมาทำเป็น “ปุ๋ยชีวภาพซี๊ดัดนาเกลืออัดเม็ด” สำหรับช่องทางการตลาดนั้น ในเบื้องต้น นักศึกษาคิดว่าจะวางจำหน่ายปุ๋ยชีวภาพฯ ที่ศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติการอนุรักษ์ทรัพยากรในราคากิโลกรัมละ 25 บาท ก่อนจะขยายไปยังร้านจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ต่อไป

“บุญเลิศ” ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บอกว่า “ต้องดูว่าสหกรณ์ที่จะตั้งขึ้นมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนในระยะยาว เพราะนักศึกษาแนะนำให้ทำเป็นอาชีพเสริม แต่ชาวบ้านเขาอาจมองว่าทำปุ๋ยซี๊ดัดไม่พอกิน มันเสียเวลา เขาไปทำงานโรงงานรายได้ดีกว่า แต่ก็พยายามชักชวนผู้สูงอายุหรือคนที่ว่างงานให้เข้ามาทำ แม้ออนนี้

ศิษย์เรียนรู้อะไรมากกว่าที่คิด

ผศ.ดร.สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา กล่าวว่า หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา คือ การช่วยนักศึกษาวางแผนการดำเนินการทั้งหมด เพื่อให้การทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากช่วยวางแผนการทำงานแล้ว เวลาเจอปัญหาอาจารย์ก็จะให้คำแนะนำ ชี้แนวทางให้ แต่ในขั้นตอนแรกก็จะปล่อยให้ นักศึกษาหาทางออกกันเองก่อน

“เมื่อเจออุปสรรคปัญหา อาจารย์จะเป็นคนคอยให้คำแนะนำว่ามีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร แต่ก่อนที่จะแก้ปัญหาให้เขา นักศึกษาต้องไปหาข้อมูลมาก่อนว่า เขาจะสามารถแก้ด้วยวิธีไหนได้บ้าง แก้ได้เพราะอะไร ไม่ได้เพราะอะไร จะให้นักศึกษาคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเองก่อน แล้วอาจารย์ก็จะแนะนำว่าวิธีไหนดีที่สุด ซึ่งปัญหาที่เขาเคยมาขอคำปรึกษา เช่น เรื่องรถ ค่าใช้จ่าย และการติดต่อกับชุมชน ซึ่งการติดต่อกับชุมชนนั้นส่วนใหญ่

อาจารย์จะเป็นคนประสานให้ เพราะว่าอาจารย์มีโครงการที่ทำกับชุมชนโคกขามอยู่แล้ว”

อย่างไรก็ตามแม้นักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ แต่ในส่วนการถ่ายทอดความรู้ที่เรามีสู่ชุมชนนั้น พวกเขาสามารถทำได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าในช่วงแรกจะเป็นท่วงนักศึกษากลุ่มนี้เรื่องการลงชุมชน

แต่จากการสังเกตก็เห็นว่า เขาสามารถพัฒนาและปรับตัวให้เข้าหาชุมชนได้มากขึ้น เพื่อให้การทำงานบรรลุตามเป้าหมาย พวกเขา มีความรับผิดชอบ อดทน เข้มแข็ง มีเหตุมีผลในการทำงานมากขึ้น มีการหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และที่สำคัญมีบุคลิกภาพ การพูดคุย การตอบคำถามได้ดีกว่าเดิม ทำให้อาจารย์ภูมิใจมาก

จากผู้หญิงเรียบร้อย 4 คนที่ไม่เคยทำงานกับชุมชนมาก่อน วันนี้พวกเธอทั้ง 4 ได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ไม่เพียงเป็นการนำความรู้ที่เรามีอยู่มาใช้เพื่อพัฒนาชุมชนเท่านั้น แต่การทำงานกับชุมชนยังมอบประสบการณ์ที่ดีให้พวกเธอได้นำไปใช้ในอนาคต และสิ่งที่พวกเธอบอกเป็นเสียงเดียวกันก็คือ การทำโครงการนี้ทำให้พวกเธอกล้าพูดและกล้าแสดงความคิดเห็นกันมากขึ้น

นางสาวสิริวิมล เหมาะะดี “หญิง” หัวหน้าโครงการ

การทำโครงการนี้ทำให้เราเปลี่ยนไป จากคนที่พูดไม่ค่อยเก่ง พอได้ลงชุมชนก็ได้พูดมากขึ้น เพื่อที่เราจะได้เข้าใจถึงคนในชุมชนได้ง่ายขึ้น และช่วยเปลี่ยนวันเสาร์-อาทิตย์ของเราให้มีสีสันมากขึ้น เพราะมีการประชุม พูดคุยข้อมูลของโครงการกันทุกอาทิตย์ แม้ว่าเวลาว่างจะน้อยลง แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่พวกเราตั้งใจที่จะทำให้กับชุมชน

นางสาวกัญญาณี เทพบุตรดี “หญิง”

การได้เข้าร่วมโครงการนี้ช่วยเปิดโลกวันเสาร์-อาทิตย์ของเราที่แคบอยู่แคในห้องให้กว้างขึ้น และเมื่อได้ลงมือทำ ได้พูดคุยกับเพื่อนๆ ทำให้เรามีเวลานึกถึงคนอื่น ๆ มากขึ้น เข้าใจความรู้สึกคนในชุมชนมากขึ้นว่าเขาต้องการอะไร ได้เรียนรู้จากการทำงาน การแก้ปัญหา และเปลี่ยนให้เราเป็นคนใจเย็นและรับฟังคนอื่นมากขึ้น

นางสาวรัญลักษณ์ สอนิชัย “พูน”

การทำงานร่วมกับชุมชนครั้งแรก สอนให้เราเข้าสังคมได้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นคนที่ไม่ค่อยพูด การมาทำโครงการนี้ทำให้เรามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน ได้เจอคนหมู่มาก เป็นการเรียนรู้นิสัยใจคอคนอื่น และปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ง่ายขึ้น กล้าพูดมากขึ้น และที่ได้มากที่สุดคือ ทำให้ขยันมากขึ้น เพราะตอนแรกเวลาทำงานถ้ายังไม่ถึงเวลาส่ง จะยังไม่ทำ แต่เมื่อต้องมาทำงานกลุ่มร่วมกับคนอื่น เราต้องช่วยกันเพื่อให้งานเดินไปให้สำเร็จ

นางสาวปีทมา ยูชบ “ปี”

สำหรับ “ปี” ประสบการณ์การเป็นพิธีกรครั้งแรกในชุมชนสอนให้เรามีความมั่นใจขึ้น เพราะว่าได้พูดในสิ่งที่ตัวเองมีความรู้ความเข้าใจ นอกจากนี้ยังประทับใจเพื่อน ๆ ในกลุ่มที่ได้ใช้เวลาด้วยกันในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าเพื่อน ๆ ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่ทุกคน

โครงการหัวเชื้อธำมิต เพื่อการพัฒนาชุมชนโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

หัวหน้าโครงการ

นางสาวสิริวิมล เหมาะชาติ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวกัญญาณี เทพบุตรดี

นางสาวรัญลักษณ์ สอนิชัย

นางสาวปีทมา ยูชบ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.สุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เห็นฟางตะกร้า
ช่วยผู้ประสบภัย

จากอาชีพทางเลือกระหว่างวิกฤติน้ำท่วมครั้งใหญ่ นิสิตภาควิชาฟิสิกส์จิตสาธาณระ่วมมือกันต่อยอดกิจกรรมเพาะเห็ดตะกร้าในครัวเรือนสู่ภาคธุรกิจ สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในพื้นที่แก้มลิงลุ่มน้ำชีโขงกลาง จังหวัดมหาสารคาม ทั้งด้านอาชีพ อาหาร และวัฒนธรรม

ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติไปแล้ว สำหรับเกษตรกรตำบลท่าขอนยาง ตำบลขามเรียง และตำบลเขวา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ต้องทนทุกข์กับภาระหนี้สินที่เกิดจากภัยธรรมชาติซ้ำซากเกือบทุกปี แต่ปัญหาดังกล่าวกำลังจะคลี่คลายลง ด้วยมันสมองและสองมือเล็กๆ ของหนุ่มสาวรุ่นใหม่ในรั้วมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่เล็งเห็นปัญหาของชาวบ้านมายาวนาน กระทั่งเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่เมื่อปี 2554 เกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมหนักและยาวนานมากที่สุดในรอบ 50 ปี เป็นแรงกระตุ้นให้จิตสำนึกอาสาของนิสิตภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ 12 คน รวมตัวกันปลดทุกข์ให้กับเกษตรกรที่นี่ โดยมี **อาจารย์นิคม นครเรียบ** อาจารย์ประจำภาควิชาฟิสิกส์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และในฐานะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายอาสาเข้ามาเป็นที่ปรึกษาโครงการ

10 ชุมชนเป้าหมายขยายผล

สืบเนื่องจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มอบทุนสนับสนุนการทำโครงการ “พื้นที่รับมือ น้ำท่วม พัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ประสบภัยน้ำท่วม” ให้กับเกษตรกรผู้ประสบภัยในอำเภอกันทรวิชัย จำนวน 448,000 บาท โดยหนึ่งในการดำเนินโครงการดังกล่าวมีการจัดอบรมการเพาะเห็ดในตะกร้าซึ่งได้รับความสนใจจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก เมื่อโครงการ

จบลงทำให้แนวคิดที่มึนเคิด “ต่อยอด” โครงการ โดยขยายผลไปยังหมู่บ้านและตำบลอื่น ๆ รอบ ๆ มหาวิทยาลัยที่ต้องการองค์ความรู้และความช่วยเหลือด้านระบบบริหารจัดการตลาด

อนุพงศ์ บุสทิพย์ หรือ “อ้น” นิสิตชั้นปีที่ 3 ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ นักกิจกรรมตัวยงที่เคยเข้าไปแจกถุงยังชีพ ซ่อมแซมบ้านเรือนที่เสียหายจากน้ำท่วมบ่อยครั้ง จึงมีโอกาสสัมผัสกับทุกข์ของชาวบ้านที่นั่นมานาน กระทั่ง “อ้น” ทราบว่าธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาเขียนโครงการเพื่อชุมชนเข้าแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” จึงชักชวนเพื่อนๆ ในภาควิชาฟิสิกส์เขียนแผนนำเสนอ ด้วยหวังว่าหากผ่านเข้ารอบ 20 ทีม จะได้นำงบประมาณมาสร้างอาชีพให้ชาวบ้านที่นี่

โครงการที่ “อ้น” และเพื่อนๆ ร่วมกันนำเสนอมีชื่อว่า “ศูนย์กลางการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนเพาะเห็ดฟางเขตพื้นที่แก้มลิงลุ่มน้ำชีโขงกลาง” มีวัตถุประสงค์หลักคือการก่อตั้งศูนย์กลางเผยแพร่วิธีเพาะเห็ดในตะกร้าสำหรับการบริโภคในครัวเรือนและการทำในเชิงธุรกิจ โดยเปิดศูนย์รับซื้อเห็ดฟางจากสมาชิก อีกทั้งคิดค้นวิธีการเก็บรักษาความชื้นในตะกร้าเพาะเห็ดนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตในที่สุด เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ใน 10 ชุมชนพื้นที่แก้มลิงลุ่มน้ำชีโขงกลาง ประกอบด้วย บ้านท่าขอนยาง บ้านดอนนา บ้านห้วยชัน บ้านหนองแซ่ บ้านมะกอก

บ้านโขงกุดเวียง บ้านส้มโอง บ้านขามเรียง บ้านเขียบ และบ้านกุดหัวช้าง ซึ่งพื้นที่เป้าหมายดังกล่าวเป็นการขยายผลจำนวนครัวเรือนนอกเหนือจากโครงการที่ สสส. ดำเนินการไว้จาก 28 ครัวเรือน เป็น 50 ครัวเรือน

4 กลุ่มภารกิจ...เตรียมตัวออกรัง

“อ้น” ในฐานะที่คุ้นเคยกับชุมชนมากที่สุด ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนๆ ให้ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการ เขาจึงจัดประชุมทีมงาน พร้อมแบ่งกลุ่มการทำงานเป็น 4 กลุ่มตามเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ คือ **กลุ่มงานเผยแพร่ความรู้** ผ่านศูนย์กลางเผยแพร่วิธีเพาะเห็ดในตะกร้า เพื่อตอบสนองเป้าหมายการขยายครัวเรือนเพาะเห็ดฟาง **กลุ่มงานส่งเสริมธุรกิจ** เน้นการสร้างเสริมเข้มแข็งให้กลุ่มธุรกิจ โดยจัดตั้งศูนย์รับซื้อเห็ดฟางจากสมาชิกในกลุ่ม เพื่อรักษาราคาให้ได้มาตรฐาน ป้องกันการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง **กลุ่มสืบสานวัฒนธรรม** ส่งเสริมการสานตะกร้าเพื่อนำไปขายต่อให้ครัวเรือนที่เพาะเห็ดฟาง กลุ่มนั้นนอกจากจะเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องจักสานจากผู้เฒ่าผู้แก่สู่เยาวชนในท้องถิ่นแล้ว ยังถือเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านกลุ่มที่ทำเครื่องจักสานอีกด้วย และสุดท้ายคือ**กลุ่มแปรรูปเศษวัสดุเหลือทิ้งจากวัสดุเพาะเห็ด** ด้วยการแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักขายให้เกษตรกร หรือนำไปใช้ในไร่นาของชาวบ้านต่อไป

หลังทราบผลว่าโครงการผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย แผนการดำเนินงานที่วางไว้ก็เริ่มต้นขึ้นทันที สองสาวหัวหน้ากลุ่มงานเผยแพร่ความรู้ **ประภาพร วงษ์ไชยา** หรือ “แอม” และ **ละอองดาว จันทแจ่ม** หรือ “ออง” ก็เริ่มเดินหน้าเข้าหาแกนนำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียด พร้อมขอให้พ่อผู้ใหญ่ช่วยกระจายข่าวเรื่องที่ว่าพวกเขาจะเข้ามาส่งเสริมการเพาะเห็ดตะกร้าให้กับคนในชุมชนด้วย และด้วยการ

ประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากเช่นนี้ ทำให้ในวันประชุมชี้แจงทำความเข้าใจที่มาที่ไปของโครงการจึงมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก มี **นิคม วรรณภักดี** หรือ “ตาต๋อน” ปรากฏชาวบ้านแห่งหมู่บ้านดอนนา ที่มีประสบการณ์เพาะเห็ดมาก่อน เป็นแกนนำหลักในการให้ข้อมูล ทั้งเรื่องการเพาะเห็ด รายรับรายจ่ายที่มาจากเห็ดฟาง โดยมีนิตเป็นวิทยากรร่วม

ทั้ง “ตาต๋อน” และหนุ่มสาวทั้ง 12 คน ต่างทำงานร่วมกันแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ ไปไหนไปกัน โดยนิตกลุ่มนี้ใช้เวลาทุก ๆ เย็นหลังเลิกเรียน ผลัดเปลี่ยนกันลงชุมชนอย่างต่อเนื่อง และจากการลงพื้นที่ 10 หมู่บ้านในครั้งนี้ทำให้พวกเขาได้ “แนวร่วม” ที่มีความสนใจเพาะเห็ดฟางมากถึง 28 ครัวเรือน และเมื่อได้กลุ่มเป้าหมายครบแล้ว ก็กรรมถัดไปคือการ “สร้างแรงบันดาลใจ” ผ่านองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติจริง ด้วยการพาคณะผู้สนใจไปศึกษาดูงานการเพาะเห็ดฟางในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และเรียนรู้รูปแบบการเพาะเห็ดฟางแบบต่าง ๆ

ขั้นตอนการเพาะเห็ดในตะกร้า

1. ฉีกก้อนเชื้อเห็ดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ จากนั้นคลุกเคล้ากับรำอ่อน 1 ช้อนโต๊ะ แบ่งข้าวเหนียว 1 ช้อนโต๊ะสำหรับเชื้อเห็ด 1 ก้อน
2. อัดฟางในตะกร้าให้แน่น หากใช้เปลือกดินไม่จำเป็นต้องกดให้แน่น ความสูงจากชั้นแรก 5 เซนติเมตร
3. ใส่ดินกล้วยสับ (ภูมิปัญญาที่ชาวบ้านคิดขึ้นเอง เพื่อให้ดินปลูกเก็บความชื้นได้ดีขึ้น) โดยรอบตะกร้าโรยทับด้วยปุ๋ยคอกหรืออาหารเสริมสำหรับเห็ด รดน้ำให้เปียกและใส่เชื้อเห็ดและดินให้ชิดกับผนังของตะกร้า
4. ทำตามข้อ 2 และข้อ 3 สำหรับชั้นที่สองและสาม กระทั่งถึงชั้นสุดท้าย (ปากตะกร้า) ให้วางเชื้อเห็ดให้ทั่วทั้งผิวบนของตะกร้า และใส่วัสดุเพาะเห็ดคลุมบาง ๆ ในที่นี้ใช้เชื้อเห็ดทั้งหมดประมาณครึ่งก้อน
5. วางตะกร้าเห็ดในที่ร่ม รดน้ำบนตะกร้าเห็ดให้เปียก สร้างกระโจมคลุมด้วยพลาสติก หากปิดทับด้วยฟางหรือหญ้าคา จะทำให้สามารถควบคุมอุณหภูมิภายในตระโจมให้คงที่ได้ดีขึ้น (โดยนิตคิดวิธีการระบายความชื้น โดยใช้ขวดพลาสติกเจาะหัวและท้าย วางตามรอยระหว่งพื้นดินกับกระโจม เพื่อให้กระโจมเกิดช่องว่างระบายอากาศ ขณะที่ชาวบ้านก็เพิ่มโอเดียงเจาะรูด้านบนกระโจมอีก 1 รู เพื่อให้ความชื้นจากดินระบายออกได้ดีขึ้น) เพราะต้องรักษาอุณหภูมิไว้ที่ 33-38 องศาเซลเซียส หากร้อนเกินไปต้องระบายอากาศหรือรดน้ำบริเวณพื้นรอบกระโจม

ศึกษาฐานการเพาะเห็ด

“แอม” บอกว่า การพาชาวบ้านไปทัศนศึกษาในครั้งนี้ ก็เพื่อให้ชาวบ้านเห็นการเพาะเห็ดในตะกร้า ซึ่งมีข้อดีคือใช้พื้นที่ไม่มาก ดูแล จัดการได้ง่าย หากเกิดปัญหาน้ำท่วมก็สามารถยกตะกร้าขึ้นที่สูงได้ทันที แต่การไปดูงานครั้งนี้ทำให้กลุ่มนิสิตและชาวบ้านเห็นวิธีการเพาะ “เห็ดบล็อก” แบบใหม่ที่ใส่เชื้อเห็ดฟางลงในก้อนเชื้อรูปลี่เหลี่ยม วางบนแปลงดินที่เตรียมไว้ ซึ่งชาวบ้านให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่จะต่อยอดเพาะเห็ดในเชิงธุรกิจ ทีมนิสิตจึงกลับมาหารือกันอีกครั้ง เรื่องการเพาะเห็ดทั้ง 2 วิธี ซึ่งพบว่าข้อดีแตกต่างกัน จึงตัดสินใจส่งเสริมการเพาะเห็ดทั้ง 2 วิธีให้แก่ชุมชน

หลังจากกลับจากการศึกษาดูงาน ทั้งชาวบ้านและนิสิตต่างใจร้อนอยากเพาะเห็ดเต็มแก่ ไม่นานบ้าน “ตาต้อน” ก็ถูกใช้เป็นศูนย์กลางเผยแพร่วิธีการเพาะเห็ดฟาง ความรู้ทั้งหมดถูกขมวดให้คมชัดอีกครั้ง พร้อมร่วมกันหาข้อสรุปว่า ใครต้องการปลูกเห็ดแบบใด สรุปได้ว่าชาวบ้านที่บ้านน้ำไม่ท่วมต้องการเพาะเห็ดในตะกร้า โดยจะวางแผนกันเป็นแปลงคลุมด้วยพลาสติก ขณะที่ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการการผลิตจำนวนมาก

มากจะเพาะเห็ดในบล็อกดิน ที่ยกขึ้นเป็นแปลงเห็ดและคลุมด้วยผ้าพลาสติก สำหรับต้นทุนการเพาะเห็ดทั้ง 2 วิธีก็ไม่แตกต่างกัน โดยเห็ดที่ปลูกจากบล็อกดินมีต้นทุนบล็อกละ 17 บาท ขณะที่การเพาะเห็ดในตะกร้ามีต้นทุนเริ่มแรก 37 บาท คือ เป็นค่าเชื้อเห็ด 17 บาท และค่าตะกร้า 1 ใบ ราคา 20 บาท แต่เมื่อปลูกครั้งต่อไปก็ไม่ต้องเสียค่าตะกร้าอีก

“กระปาะน้ำ” นวัตกรรมใหม่สำหรับเห็ดฟาง

เมื่อแนวคิดและวิธีปลูกลงตัว กลุ่มชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมโครงการก็เข้ามาเรียนรู้กับ “ตาต้อน” โดยมีข้อแม้ว่า แต่ละคนต้องซื้อเชื้อเห็ดมาเอง พร้อมกับจำกัดตะกร้าและดินปลูกอยู่ที่ 10 ตะกร้าต่อครัวเรือน โดยทีมนิสิตจะสลับกันเข้ามาเยี่ยมเยียนสมาชิก คอยดูแลผลผลิต ช่วยฉีดฮอร์โมนให้เห็ด พร้อมกับสอบถามข้อมูลและปัญหาการเพาะเห็ดอย่างต่อเนื่อง ด้วยความที่ใกล้ชิดและติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้พวกเขาได้เห็นปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบางอย่าง โดยเฉพาะเรื่อง “ความชื้น” ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดดอกเห็ด

การรดน้ำจะเป็นการเพิ่มความชื้นให้เชื้อเห็ด แต่ตะกร้ากลับไม่สามารถเก็บความชื้นไว้ได้ แม้ว่าชาวบ้านจะนำหยวกกล้วยสับผสมลงไปในวันปลูกแล้วก็ตาม แต่ก็ยังต้องรดน้ำบ่อยๆ และหากรดน้ำมากเกินไป ความชื้นที่ได้ก็จะไม่คงที่ ส่งผลให้ดอกเห็ดไม่ได้คุณภาพและปริมาณตามที่ตั้งไว้

จากปัญหาดังกล่าว กลุ่มนิสิตจึงต้องระดมความคิดหาวิธีแก้ไขปัญหา และแล้ว “แอม” กับ “ออง” ก็สามารถปลดล็อกปัญหาเรื่องความชื้นกับเห็ดได้ด้วย **“นวัตกรรมกระเปาะน้ำ”** ที่เธอได้แนวคิดมาจากไส้ตะเกียงน้ำมันที่ทำหน้าที่ดูดน้ำมันกักขึ้นมาเพื่อเป็นเชื้อเพลิงให้เกิดการลุกไหม้ เธอจึงนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับเห็ดตะกร้า ด้วยการสร้างกระเปาะน้ำไว้ตรงกลางตะกร้าเห็ด จากนั้นจึงต่อเชือกฝ้ายจากกระเปาะออกมาด้านนอก ก้อนเห็ด ถ้าเป็นช่วงที่เห็ดต้องการความชื้น เห็ดก็จะดูดความชื้นผ่านทางไส้เชือกฝ้าย และได้ความชื้นตามที่ต้องการ โดยไม่ต้องคอยรดน้ำให้ตะกร้าเห็ดเหมือนที่ผ่านมา

หลังทดลองใช้ **“กระเปาะน้ำ”** นี้พบว่า เมื่อเห็ดได้ความชื้นตามต้องการ เห็ดจะออกดอกมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการปลูกเห็ดทั้ง 2 วิธีพบว่า การปลูกแบบเดิมได้ผลผลิตรุ่นแรก 1 กิโลกรัมต่อตะกร้า ขณะที่การปลูกด้วยนวัตกรรมกระเปาะน้ำได้ผลผลิตรุ่นแรกสูงถึง 1.2 กิโลกรัมต่อตะกร้า และที่สำคัญการปลูกเห็ดด้วยวิธีใหม่นอกจากจะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นแล้ว ยังให้ผลผลิตที่

ยาวนานขึ้นอีกด้วย ถือเป็นการยืนยันความสำเร็จของการนำ **“ความรู้”** ที่นิสิตมีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ศูนย์รับซื้อเห็ด ประกันราคาเห็ดฟาง

เมื่อวิธีการเพาะเห็ดดูท่าจะไปได้สวย นิสิตกลุ่มนี้ก็เร่งหาวิธีการตลาดไปพร้อมกัน เพราะในบางฤดูกาลที่มีเห็ดป่าออกมาขายเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เห็ดฟางราคาตก แม้บางครั้งจะมีความต้องการเห็ดฟางมากถึงขนาดมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงที่ แต่ก็ยังถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางอยู่ดี นิสิตกลุ่มนี้จึงคิดหาวิธีการตลาดให้กับเกษตรกรผู้เพาะเห็ด

“ป๋ม” วนิดา สารวรรณ และ “โบว์” นุชจรินทร์ แก้วอาจ สองสาวที่มีหน้าที่รับผิดชอบกลุ่มงานธุรกิจเล่าให้ฟังถึงภารกิจการแก้ปัญหาเห็ดขายไม่ออก และเห็ดถูกตัดราคาว่า ความตั้งใจของกลุ่มคืออยากพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจเห็ดฟาง ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรับซื้อเห็ดฟางที่เป็นผลผลิตของชุมชน ซึ่งนิสิตเองได้ช่วยหาตลาดรับซื้อเห็ดฟางได้ 3 แห่ง คือ **ฝ่ายโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** ซึ่งเป็นหน่วยผลิตอาหารของมหาวิทยาลัย จึงมีความต้องการเห็ดสดสม่ำเสมอ แห่งที่สองคือ **คณะวิทยาศาสตร์** โดยมีตาต้อนเป็นผู้รับเห็ดจากชุมชนมาส่งให้กับบุคลากรในคณะวิทยาศาสตร์ตามคำสั่งซื้อ และที่สุดท้ายคือ **ตลาดสดมหาสารคาม**

“ศูนย์กลางรับซื้อเห็ดฟางจะรับซื้อเห็ดจากสมาชิกในราคากิโลกรัมละ 60 บาท จากนั้นศูนย์ฯ จะนำไปขายยังตลาดเป้าหมายในราคาไม่น้อยกว่า 70 บาท แต่หากสมาชิกคนใดสามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่า 60 บาท ก็สามารถขายได้เอง โดยไม่ต้องผ่านศูนย์ฯ หรือหากไปขายปลีกในตลาดสดก็จะได้ในราคา 80 - 100 บาท ดังนั้นการมีศูนย์ฯ จึงช่วยให้สมาชิกขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสมและยุติธรรม”

ปุ๋ยหมัก... พืชผลอย่าได้จากเห็ด

หลังจัดการเรื่องการจัดตั้งศูนย์กลางรับซื้อเห็ดฟางเสร็จแล้ว นิสิตกลุ่มนี้ก็ลงมือเผยแพร่ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักจากกากวัสดุปลูกเหลือทิ้งต่อ เพราะเมื่อเห็ดหมดเชื้อ ชาวบ้านก็ต้องเปลี่ยนวัสดุปลูกใหม่ พวกเขาจึงคิดนำกากวัสดุปลูกเหลือทิ้งเหล่านี้ไปทำเป็นดินปลูกพืช เพื่อสร้างเป็นรายได้เสริมได้อีกทางหนึ่ง

“ปอ” ปริญญาภัทร กมลผุด และ “ป๊อบอาย” ศรสวรรค์ สีสุข ผู้รับผิดชอบกลุ่มงานนี้ ได้บอกเล่าแนวคิดนี้ให้สมาชิกเพาะเห็ดรับรู้ ก่อนจะขอซื้อกากวัสดุไปปรับปรุงใหม่ แต่กลับกลายเป็นว่าสมาชิกต้องการกากวัสดุไปใช้เป็นธาตุอาหารในไร่นาของตนเอง ทั้งสองจึงเกิด

ไอเดียใหม่ เปลี่ยนจากปรับปรุงเป็นดินปลูกไปขาย มาเป็นปุ๋ยหมักเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้มากขึ้น โดยมี “น้ำแต” บุหลัน มะลิวัลย์ เป็นแกนนำกิจกรรมทำปุ๋ยหมัก แห่งบ้านดอนนา

“น้ำแต” เล่าให้ฟังว่า เดิมทีทำปุ๋ยหมักเพื่อนำไปใช้ในนา แต่ยังขาดตัวเร่งจุลินทรีย์ พด.1 และอีเอ็ม จึงต้องหยุดทำปุ๋ยหมักไปโดยปริยาย เมื่อน้อง ๆ นิสิตมาชักชวนพร้อมรับปากว่าจะช่วยหาตัวเร่งให้ น้ำแตจึงหันกลับมาทำปุ๋ยหมักอีกครั้ง พร้อมทั้งยินดีถ่ายทอดความรู้การทำปุ๋ยหมักให้กับพวกเขาด้วย ด้วยเหตุนี้กิจกรรมเผยแพร่การทำปุ๋ยหมักจากกากวัสดุก็เกิดขึ้น โดยมี ตาด้อน และยายลำไย วรรณภักดี แห่งบ้านมะกอก เข้ามาเป็นลูกทีม นำความรู้ที่ได้ไปทำปุ๋ยหมักใช้ในไร่นาของตน

นอกจากนี้กลุ่มนิสิตยังคิดสร้างสรรค์กิจกรรมลดรายจ่ายสำหรับสมาชิกเพาะเห็ดตะกร้าขึ้น ด้วยการให้ชาวบ้านสานตะกร้าเพาะเห็ดใช้เอง เพื่อทดแทนการใช้ตะกร้าพลาสติก งานนี้ “อัน” และเพื่อน ๆ จึงสืบหาปราชญ์ชาวบ้านผู้มีฝีมือเรื่องการสานตะกร้าและเครื่องจักสาน “ตาด้อน” จึงแนะนำให้พวกเขารู้จักกับ “ตาแดง แก้วปฐุโฮม” ผู้มีอาชีพจักสานเครื่องมือไม้ไผ่แห่งบ้านดอนนา โดยมี “บุ๋มบิ๋ม” รัชดาภรณ์ บุญอาจ และ “ปอง” อารีรัตน์ สุนีย์ เป็นผู้ดูแลกิจกรรมนี้

“มุ่มบีม” บอกว่า ข้อดีของการใช้ตะกร้าไม้ไผ่คือ สามารถปรับรูปแบบตะกร้าให้เหมาะสมกับการออกดอกของเห็ดได้ ยิ่งตะกร้ามีช่องว่างมากเท่าไร ดอกเห็ดก็ยิ่งมีช่องทางให้ออกมากขึ้นเท่านั้น ถือเป็นกาเพิ่มผลผลิตได้อีกทางหนึ่ง แต่การส่งเสริมให้สมาชิกหันมาสานตะกร้ากลับทำไม่ได้ตามที่ตั้งใจไว้ เพราะชาวบ้านแต่ละคนล้วนมีงานของตนเองอยู่แล้ว หาเวลาว่างทำได้ยาก กลุ่มนิสิตจึงเปลี่ยนเป้าหมายไปที่เยาวชนในชุมชนแทน โดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนบ้านดอนนา และโรงเรียนบ้านห้วยชัน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

“พวกเราขอให้ตาแดง เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาให้กับเด็ก ๆ ในระดับประถมของทั้งสองโรงเรียน ผลสำเร็จที่เราเห็นได้ด้วยตา คือ ตะกร้าไม้ไผ่จากฝีมือเด็ก ๆ แต่ผลพลอยได้ที่สวยงามคือ ภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนสองวัย การที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกับเด็กรุ่นใหม่ เกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้สั่งสมมาสู่เด็ก ๆ ที่เป็นคนรุ่นใหม่ของชุมชน” “ปอง” เล่าให้ฟังถึงความประทับใจที่เกิดขึ้นกับกิจกรรม

ชาวบ้านแห่สนใจเพาะเห็ดตะกร้า

ผลการดำเนินงานทั้งหมดที่กลุ่มนิสิตร่วมแรงร่วมใจกันมาตลอด 3 เดือน ได้ถูกถ่ายทอดให้ชาวบ้านในชุมชน ทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้เห็นในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2555 ที่ผ่านมา ณ บ้านดอนนา ตำบลขามเรียง โดยมีผู้เข้าร่วมชมผลงานเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้ใหญ่บ้าน 10 หมู่บ้าน เป้าหมาย เทศบาลตำบลขามเรียง ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้อำนวยการโรงพยาบาล ทั้งหมดล้วนเป็นกลุ่มคนที่มีความสนใจจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพาะเห็ดตะกร้าในรุ่นต่อไป

“อ้น” ในฐานะตัวแทนของกลุ่มนิสิตบอกว่า ตอนนี้ การดำเนินงานของพวกเขาบรรลุเป้าหมายแล้ว พวกเขาสามารถขยายเครือข่ายเพาะเห็ดตะกร้าได้มากถึง 71 ครัวเรือน เครือข่ายธุรกิจ 11 ครัวเรือน และมีชาวบ้านสามารถเป็น “แกนนำ” ถ่ายทอดความรู้การเพาะเห็ดเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มี “ตาต้อน” เพียงคนเดียว ก็มี “นางบุหลัน มะลิวัน” เข้ามาเป็นผู้ช่วย พร้อมกับขยายศูนย์กลางการเรียนรู้ไปที่บ้าน “นายไพศาล สิมหาบุตร” ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านมะกอกอีกหนึ่งแห่ง

นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องการสานตะกร้า 3 คน จากหมู่บ้านดอนนา 2 คน และบ้านมะกอก 1 คน ที่สำคัญคือได้รับความสนใจจากโรงพยาบาล และโรงเรียนนำการเพาะเห็ดตะกร้าไปดำเนินการต่อ รวมไปถึงเทศบาลที่มีความยินดีที่จะส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ดต่อไป

“ภาริสรา ผดุงสัจย์” ครูผู้สอนโครงการอาชีพและเทคโนโลยี รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านมะกอก ซึ่งมีโอกาสได้มาเยี่ยมชมการเพาะเห็ดตะกร้า และเห็นบล็อกลูกว่า รู้สึกประทับใจกับเทคนิคการเพาะเห็ดตะกร้า จึงอยากนำไปสอนในรายวิชาให้เด็ก ๆ ได้รู้จักวิธีการเพาะเห็ด เพราะนอกจากเด็ก ๆ จะได้รับความรู้แล้วยังสามารถนำเห็ดที่ได้ไปเข้าโครงการอาหารกลางวันให้เด็กได้รับประทานอีกด้วย

พลาที่โต้เกินกว่าคาด

“อ้น” บอกว่า ด้วยผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ชาวบ้านจึงบอกต่อกันไปแบบปากต่อปาก ทำให้หลังสิ้นสุดโครงการมีชาวบ้านสนใจลงทุนเพาะเห็ดฟางด้วยเงินทุนของตนเองต่อเนื่องถึง 15 ราย ทั้งในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดอื่น ๆ เช่น ขอนแก่น เชียงใหม่ กาฬสินธุ์ ที่สำคัญนวัตกรรมการเพาะเห็ดตะกร้าแบบมีกระเปาะยังเลื่องลือออกไป จนทำให้ บุญยวัต ติโรจนวงศ์ ผู้จัดการบริษัทอุทยานา จำกัด จังหวัดนนทบุรี ร่วมกับองค์กร Global Entrepreneurship Thailand ขอให้นิสิตไปถ่ายทอดนวัตกรรมการเพาะเห็ดให้กับชาวบ้านที่หมู่บ้านร่มเย็น ตำบลหนองป่า อำเภอนางรอง จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการทำธุรกิจต่อไป

“นักวิทยาศาสตร์” เป็น “นักพัฒนาชุมชน”

อาจารย์นิคม นครเรียบ อาจารย์ที่ปรึกษา บอกเล่า นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะติดกับปัญหา และไม่สามารถนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหาชุมชนได้ ตนจึงอยากจะสอนให้นิสิตที่เรียนด้านวิทยาศาสตร์ให้เข้าใจหลักคิดสำหรับการทำงานในชุมชน เพราะในอนาคตเมื่อพวกเขาเรียนจบแล้ว พวกเขาอาจต้องเข้าไปทำงานในชุมชน

ทั้งนี้จากสถิติของบัณฑิตจบใหม่ในปัจจุบัน พบว่ามีเปอร์เซ็นต์เพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เรียนจบแล้วจะเข้าทำงานในระบบ มีบัณฑิตจำนวนมากต้องตกงานหรือต้องกลับไปทำงานในภูมิลำเนา ซึ่งเป็นการทำงานโดยตรงกับชุมชน และพวกเขาจะทำอย่างไร หากยังมีแนวคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ที่มีกระบวนการทำงานมุ่งไปที่โจทย์ปัญหา โดยไม่สนใจบริบทรอบข้าง แต่การทำงานกับคนบางครั้งต้องมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง การให้คำปรึกษานิสิตให้ทำโครงการในครั้งนี้ เขาจึงต้องให้คำแนะนำแบบผสมผสานคือ แนะนำเทคนิคเพื่อใช้แก้ปัญหา และสอนทักษะการเข้าชุมชน ซึ่งผลจากการทำโครงการในครั้งนี้ ทำให้เขาได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของนิสิตหัวใจวิทยาศาสตร์กลุ่มนี้ นั่นคือ ความละเอียดอ่อนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ลดเหตุผลที่มากเกินไป แต่ใช้ความรู้สึกเข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับลูกศิษย์กลุ่มนี้ ทำให้ “นิคม” อยากให้มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน ให้นิสิตได้รู้จักการใช้ชีวิตมากขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานต่อไปในอนาคต

นายอนุพงศ์ บุสทิพย์ “อัน”

“ถ้วยพระราชทาน” คือจุดมุ่งหมายแรกที่จุดประกายให้ผมส่งโครงการเข้าประกวด แม้จะเคยร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยมาโดยตลอด แต่การทำงานร่วมกับชุมชน ถือเป็นเรื่องใหม่ที่ผมต้องเรียนรู้และปรับตัว การทำงานกับชุมชนทำให้ผมรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน และในขณะเดียวกันก็สอนให้ผมรู้จักความรับผิดชอบ และการทำงานที่รัดกุม รู้จักให้เกียรติผู้อื่นเมื่อทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ รู้จักระวังคำพูดไม่ทำร้ายน้ำใจผู้อื่นจากคำพูดของเรา

นางสาวบุษารินทร์ แก้วอาว “โบว์”

จากนิสิตที่เรียนอย่างเดียว ไม่เคยทำกิจกรรมใดๆ ของมหาวิทยาลัยเลย แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ทำให้เราได้เรียนรู้หลายอย่าง ทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักตั้งเป้าหมายกับงานที่ทำ และคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น

นางสาวธัชชากรณ์ บุญอาจ “บุ๋มบิ๋ม”

จากคำชักชวนของเพื่อน และความน่าสนใจของโครงการ ทำให้เราตัดสินใจลงเรือลำเดียวกับเพื่อน จากเดิมไม่เคยสนิทกับเพื่อนเลย แต่เมื่อได้มาทำงานร่วมกับเพื่อน ทำให้ต้องพบเจอกันทุกวัน พูดคุยกันมากขึ้น จึงรู้สึกสนิทกับเพื่อนมากขึ้น รู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเอง เห็ดเพียงไม่กี่ดอกที่ผุดออกมาจากตะกร้า เป็นเหมือนความสำเร็จของการทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมกับเพื่อน ๆ เป็นจุดที่เราประทับใจมากที่สุด

นางสาวปริญญาภัทร กมลพุด “ปอ”

เมื่อต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่มีใครอยากทำ เราก็ไม่มีความรู้มาก่อน แต่เมื่อรู้ว่าต้องทำ เราจึงต้องเรียนรู้มากขึ้น พยายามหาความรู้เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายราบรื่น และประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีกับตัวเอง การทำงานกับชุมชนเป็นเหมือนห้องเรียนสำหรับฝึกฝนตนเอง จากเดิมที่เคยอายุมากเวลาเข้าชุมชน และจะเป็นคนสุดท้ายที่จะออกไปพูดคุยกับชาวบ้าน แต่ตอนนี้รู้สึกว่าตัวเองเริ่มมีบทบาทกับชุมชนมากขึ้น เป็นสิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการนี้

โครงการศูนย์กลางการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนเพาะเห็ดฟาง เขตพื้นที่แก้มลิง ลุ่มน้ำชีโขงกลาง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หัวหน้าโครงการ

นางสาวรัชดาภรณ์ บุญอาจ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวละอองดาว จันทแจ่ม

นางสาววนิดา สารวรรณ

นางสาวศรศวรรค์ สีสุข

นางสาวประภาพร วงษ์ैया

นายเสกสรร นันทเขต

นางสาวปริญญาภัทร กมลพุด

นางสาวอารีรัตน์ สุนีย์

นางสาวนุชจรินทร์ แก้วอาจ

นายกฤษณ พิลาศรี

นายนิกรณ์ ศรีสินธุ์

นายอนุพงศ์ บุสทิพย์

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายนิคม นครเรียบ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่
เฉลิมพระเกียรติ

อาสา...ช่วยรักษา
น้องสมาธิสั้น

โรคสมาธิสั้น หรือโรคเอดีเอชดี เป็นกลุ่มอาการที่เกิดขึ้นกับเด็กก่อนอายุ 7 ขวบ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรม อารมณ์ การเรียน และการเข้าสังคมกับผู้อื่น แต่ไม่ใช่เด็กปัญญาอ่อน เพราะมีระดับไอคิวปกติ อาการที่เป็นสัญญาณของโรคคือ ขาดสมาธิ ขาดความสามารถในการควบคุมตัวเอง และซุกซน เด็กสมาธิสั้นส่วนใหญ่จึงมีปัญหาการเรียน หรือเรียนได้ แต่ไม่เต็มศักยภาพ

ปัญหาเหล่านี้ เป็นแรงดึงดูดให้ชมรมขี่ม้าของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มนักศึกษา 20 กว่าคน จาก 8 สาขาวิชา ได้แก่ การตลาด เทคโนโลยีการผลิตพืช เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร เกษตรป่าไม้ พัฒนาการท่องเที่ยว รัฐศาสตร์ และการจัดการชุมชน มีแนวคิดอยากช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากกว่าการขี่ม้าเล่น หรือโชว์ตามงานที่ได้รับเชิญทั่วไป จึงเริ่มต้นศึกษาและช่วยเหลือเด็ก ๆ โรคสมาธิสั้นอย่างจริงจัง

“ม้า” ต้นทุนการกีดจายภัยช่วยสังคม

จุดเริ่มต้นเกิดจากการชักชวนของ อาจารย์สมศักดิ์ กันถาด หรือ “พี่ผาด” หัวหน้าหน่วยประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ที่ติดตามโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” มาโดยตลอด จึงคุยกันว่า ชมรมมีม้าอยู่แล้ว แทนที่จะขี่เพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว น่าจะนำไปใช้ประโยชน์ช่วยแก้ปัญหาให้เด็กกลุ่มพิเศษตีใหม่ เพราะม้าที่มีอยู่เป็นม้าไทยตัวเล็ก เด็ก ๆ สามารถขี่ได้ และที่ผ่านมาก็ได้ออกไปช่วยกิจกรรมของชุมชนตลอด เช่น โชว์ในงานปีใหม่

เปิดโอกาสให้เด็กขี่ม้าฟรีในวันเด็ก ฯลฯ จึงน่าจะทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือสังคมได้มากกว่าที่เป็นอยู่

ช่วงแรกของการค้นหากลุ่มเป้าหมาย ชมรมจัดประชุมกันบ่อยครั้ง สมาชิกทุกคนต่างมาด้วยความสมัครใจ นัดคุยกันตามหอพักบ้าง โคนต้นไม้บ้าง อาศัยช่วงปิดภาคกิจประจำวัน ราว 3 - 4 ทุ่ม โดยมุ่งกลุ่มเป้าหมายไปที่กลุ่มเด็กออทิสติกในโรงเรียนแพรวปัญญาอนุกุล เพราะทราบว่ามีการประกวด เช่น สถาบันพัฒนาเด็กราชนครินทร์ เชียงใหม่ ร่วมกับกองพันสัตว์ต่าง กรมการสัตว์ทหารบก (ค่ายตากสิน) จังหวัดเชียงใหม่ ก็ทำกิจกรรมอาชบาบัด ให้กลุ่มเด็กออทิสติกอยู่ แต่ในระหว่างการรวบรวมกลุ่มเป้าหมาย ก็พบว่าโรงเรียนแพรวปัญญาอนุกุลอยู่ห่างจากมหาวิทยาลัย ต้องใช้เวลาเดินทางนาน ซ้ำการติดต่อเก็บข้อมูลแต่ละครั้งก็ค่อนข้างยาก

ประกอบกับทราบจากครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ใกล้ๆ มหาวิทยาลัยว่า ขณะนี้โรงเรียนกำลังประสบปัญหาเด็กเป็นโรคสมาธิสั้น หรือเรียกแบบชาวบ้านว่า เด็กซิ่ง ซึ่งน่ากลัวยิ่งกว่าออทิสติก เพราะกลุ่มออทิสติกสังคมยอมรับว่าเป็นกลุ่มพิเศษ ครอบครัวจะดูแลเป็นพิเศษ และมีกรับบำบัดเยียวยาอยู่แล้ว แต่เด็กสมาธิสั้นเป็นกลุ่มที่แฝงอยู่ในสังคม อาการของโรคทำให้เด็กเรียนไม่ได้ จึงมีความรู้ต่ำ จบแล้วก็ทำมาหากินลำบาก ที่สำคัญคือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง สุดท้ายจึงอาจถูกชักนำไปในทางที่ผิด เช่น ติดยาเสพติด หรือก่ออาชญากรรม ทีมงานจึงหารือกันในกลุ่ม และหันมาศึกษาข้อมูลของเด็กสมาธิสั้นควบคู่กันไป

“พี่ผาด” เล่าว่า น่าตกใจเป็นอย่างยิ่งที่เด็กประถมศึกษาของไทย ป่วยเป็นโรคสมาธิสั้นมากกว่า 3 แสนราย จากทั้งหมดประมาณ 5 ล้านคน หรือคิดเป็น 6.5 เปอร์เซ็นต์ สูงกว่าสถิติทั่วโลก ที่พบเพียง 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และเมื่อดูข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ เฉพาะที่โรงเรียนบ้านแม่ทราย (คุรุราษฎร์เจริญวิทย์) พบว่าเด็ก 190 คน ถูกประเมินโดยครู และแพทย์ว่าเป็นโรคสมาธิสั้นถึง 58 คน และที่โรงเรียนบ้านร้องกวาง (จันทิมาคม) เด็กจำนวน 400 คน เป็นโรคสมาธิสั้นถึง

85 คน สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย 4 - 5 เท่า ซึ่งจากการซักถามหมอ ทราบว่าเด็กในภาคเหนือและอีสาน มีสัดส่วนการเป็นสมาธิสั้นสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ สาเหตุมาจากหลายปัจจัย ทั้งกรรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และอาหารการกิน โดยปัจจัยสำคัญคือการขาดไอโอดีน คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า ไอโอดีนถูกผสมในเกลือและน้ำปลา เมื่อบริโภคก็จะได้สารไอโอดีน แต่จริง ๆ แล้วเมื่อนำมาผ่านความร้อน ในกระบวนการต้ม แกง ทอดแล้ว ไอโอดีนจะสลายตัวกลายเป็นไอไอโดด์ เหลือแต่เกลือ หากบริโภคมาก ๆ นอกจากจะไม่เกิดผลดีแล้ว ยังทำให้เป็นโรคความดันโลหิตสูงอีกด้วย

ผลการวิจัยทางการแพทย์พบว่าโรคสมาธิสั้นสามารถรักษาให้หายได้ แต่ปัญหาคือผู้ปกครองหลายรายไม่สนใจนำเด็กเข้ารับการรักษา เพราะคิดว่าไม่ใช่อาการป่วย บางรายก็ไม่ยอมรับว่าลูกหลานเป็นโรคสมาธิสั้น ขณะที่บางรายแม้จะยอมรับ และรู้ว่าเด็กมีอาการสมาธิสั้น แต่ไม่มีกำลังทรัพย์และเวลามากพอที่จะพาลูกหลานไปบำบัดด้วยการขี่ม้าที่จังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดผลกระทบกับเด็กในระยะยาว ซึ่งจากรายงานของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์พบว่า หากไม่รักษาจะทำให้ 2 ใน 3 หรือประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของเด็กที่ป่วยเป็นโรคสมาธิสั้นมีอาการจนถึงผู้ใหญ่ ส่งผลเสียต่อทั้งต่อเด็กและสังคมโดยรวม

ตอบภัย – ลีอกกลุ่มเป้าหมาย

นฤมล พรหมทิ หรือ “รถเมล์” ซึ่งเป็นเลขาชมรมขี่ม้า และหัวหน้าโครงการอาสาช่วยรักษาน้องสมาธิสั้น เล่าเสริมว่า พอได้ใจทย์ว่าจะทำโครงการอาสาช่วยน้องสมาธิสั้นแล้ว พวกเราก็นำมาพูดคุยกัน ปัญหาที่ต้องย้อนถามกันเองก็คือ เรามีความรู้ทางการแพทย์เพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ อย่างถูกวิธีหรือยัง เมื่อคำตอบคือ “ไม่” ก็ต้องแสวงหา ด้วยการไปดูงาน และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทั้งในจังหวัดแพร่ และจังหวัดเชียงใหม่ เช่น แพทย์หญิงกาญจนา คุณรังสีสมบุญรณ์ ผู้ศึกษาอาชบาบำบัดในเด็กออทิสติก ของสถาบันพัฒนาเด็กราชนครินทร์เชียงใหม่ เจ้าหน้าที่กองพันสัตว์ต่าง กรมการสัตว์ทหารบก (ค่ายตากสิน) แพทย์หญิงชุตินาถ ศักรินทร์กุล แพทย์จิตเวชประจำโรงพยาบาลแพร่ เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายในขณะนั้นมี 2 กลุ่ม คือเด็กสมาธิสั้นกับเด็กออทิสติก แต่หลังจากเข้าค่ายที่ได้รับการเติมเต็มความรู้ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดให้ ทำให้พวกเขาจัดกระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงตัดเด็กออทิสติกออกไป เหลือเพียงเด็กสมาธิสั้น เพราะคิดว่าจะทำให้งานลุล่วงตามเป้าหมายได้มากกว่าทำพร้อมกันทั้ง 2 กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเมื่อนำกลับไปเล่าให้คุณหมอกาญจนาฟัง ก็ยิ่งมั่นใจยิ่งขึ้นว่าเลือกถูกทาง เพราะหากทำกับเด็กออทิสติกจะยากมาก ถ้าเด็กไม่พอใจจะกระโดดลงจากหลังม้าทันที ทำให้ต้อง

ดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเด็กออทิสติก 1 คน ต้องใช้พี่เลี้ยงถึง 3 คน เข้าประกบซ้าย-ขวา และลุงม้าอีก 1 คน ส่วนเด็กสมาธิสั้นยังสามารถพูดคุยกันได้ ดูแลง่ายกว่า และยังทำกิจกรรมอื่นเสริมระหว่างที่เด็กรอขี่มาได้

“รถเมล์” เล่าว่า กว่าที่จะมาถึงการทำกิจกรรมอาชบาบำบัด พวกเขาต้องผ่านขั้นตอนระดมความคิดเห็น และทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วน โดยจัดประชุมร่วมระหว่างผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หมอ จิตแพทย์ ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาล สาธารณสุขอำเภอ ฯลฯ โชคดีผู้อำนวยการมหาวิทยาลัย ผศ.ชูชีพ ชีพอุดม ให้การสนับสนุน จึงสามารถเชิญทุกภาคส่วนมาพูดคุยกันได้อย่างพร้อมเพรียงเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การทำงานจริง เมื่อได้ข้อสรุป ก็เร่งประชาสัมพันธ์เชิญชวนเด็กมาเข้าร่วมโครงการด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งป้ายไวเนล รายการวิทยุ เดินเข้าไปแจกใบสมัครในโรงเรียน และตามบ้านเป้าหมาย โดยตั้งเป้าไว้ 30 คน ปรากฏว่ามีผู้ปกครองสนใจพาเด็กมาสมัครมากถึง 50 คน แต่ในการทำกิจกรรมจริงก็จะสลับกันมาราว 30 คนเศษ เนื่องจากพื้นฐานครอบครัวของเด็กสมาธิสั้นเกือบครึ่งพ่อแม่แยกทางกัน หรือพ่อแม่เดินทางไปทำงานในกรุงเทพฯ เด็กอาศัยอยู่กับตายาย บางครั้งตายายไม่สะดวกมาส่งเด็ก พี่เลี้ยงต้องไปรับถึงบ้าน ถ้าตรงกับช่วงปิดเทอมหรือวันหยุดยาว เด็กส่วนหนึ่งก็จะเดินทางไปอยู่กับพ่อแม่

เสริมกิจกรรมเกษตร รักษาอัตลักษณ์ “แม่โจ้”

แม้จะไม่ใช่วิชาเรียน แต่นักศึกษาชมรมขี่ม้าก็กระตือรือร้นที่จะเข้ามาเป็นเยาวชนอาสาอาชาบำบัด แบ่งเวลาไปร่วมอบรมความรู้เรื่องอาชานำบัดที่สถาบันพัฒนาเด็กราชนครินทร์เชียงใหม่ และกองพันสัตว์ต่าง กรมการสัตว์ทหารบก (ค่ายตากสิน) เริ่มต้นเรียนรู้เกี่ยวกับม้าใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่การเข้าหาม้า การขึ้นม้า ดูอารมณ์ม้า ดูแลคอกม้า รวมถึงการดูแลเด็ก ที่ต้องมีการพูดคุยหรือสอดแทรกสาระความรู้ เช่น ให้อาหารที่ถูกต้อง สอนบวกลบระหว่างที่เด็กอยู่บนหลังม้า เพื่อเพิ่มสมาธิและพัฒนาการของเด็ก

“ด้วยความที่ทีมงานเป็นเด็กแม่โจ้ เราจึงนำความรู้ที่ได้จากการอบรม มาผสมผสานกับพื้นฐานด้านการเกษตร ได้แบ่งทีมงานออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกดูแลเกี่ยวกับม้าเป็นหลัก กลุ่มที่ 2 เน้นเรื่องการเกษตร นั่นคือระหว่างที่เด็กส่วนหนึ่งขี่ม้า เด็กอีกส่วนหนึ่งต้องรอขึ้นม้าในรอบต่อไป เพราะม้ามีย่านจำกัด ช่วงที่รอก็จะจัดกิจกรรมเสริมด้านการเกษตร เน้นไปที่การปลูกผักใส่สารไอโอดีน เพราะการขาดสารไอโอดีน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็ก

เป็นโรคสมาธิสั้น ที่ผ่านมามีหมอบจากศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ทำวิจัยนำสารไอโอดีนมาเปลี่ยนรูปในผัก แล้วพบว่าผักที่ได้มีคุณสมบัติเหมือนอาหารทะเล ซึ่งมีสารไอโอดีนค่อนข้างสูง” “รดเมล์” บอก

กิจกรรมทั้งหมดมีการวางแผนอย่างรัดกุม และหลังทำกิจกรรมครึ่งเช้าวันอาทิตย์เสร็จ ทีมงานทั้งหมดจะประชุมกันเพื่อประเมินผล เพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมครั้งต่อไปให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวางลำดับจากง่ายไปหายาก เช่น กลุ่มที่ดูแลเกี่ยวกับม้า สัปดาห์แรกจะให้เด็กลูบหัวม้า แปรงขน หรือให้อาหาร เพื่อทำความคุ้นเคยกับม้า และลดความกลัวของเด็ก พร้อมทั้งให้ฝึกการทรงตัวบนขอนไม้ หรือทำกายบริหารเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ซึ่งตลอดเวลาที่เลี้ยงก็ต้องคอยพูดคุยประเมิเด็ก หรือซักถามเก็บข้อมูล สัปดาห์ต่อมาจึงฝึกให้เด็กขึ้นม้าอย่างถูกวิธี และจับหัวอานไว้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก สัปดาห์ที่ 3 จึงเริ่มให้เด็กปล่อยมือจากหัวอาน เป็นพื้นฐานไปสู่การจับบังเหียนในอนาคต ทุกสัปดาห์จะมีทำยากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ออกกำลังบนหลังม้า ชูมือขึ้น เอนตัว และจากการให้ม้าเดินธรรมดา ก็จะเริ่มวิ่งเหยาะๆ เพื่อให้เด็กรู้สึกกลัวและเกร็ง จะได้มีสมาธิอยู่กับกิจกรรมที่ทำมากขึ้น

ส่วนกิจกรรมด้านการเกษตร เป็นการนำขี้ม้ามาทำปุ๋ยหมัก ทำแก๊สชีวภาพ ปลูกผัก ดูแลแปลงผัก วิธีการพ่นสารไอโอดีนก่อนเก็บผัก 7 วัน และสอนการทำอาหารจากผักแบบง่ายๆ ซึ่งทยอยทำแต่ละสัปดาห์แตกต่างกันไป ทำให้เด็กส่วนหนึ่งที่ไม่ชอบกินผัก แต่เมื่อได้ปลูกผัก ทำอาหารจากผักด้วยตนเอง ก็หันมากินผักเสริมไอโอดีนมากขึ้น ที่น่ายินดีคือเด็กบางคนกลับไปปลูกผักที่บ้านด้วย

รอยยิ้มสดใส...

ในวันที่พัฒนาการสู่เด็กปรกติ

ตลอดระยะเวลาของการทำกิจกรรม ผู้ปกครองหลายรายไม่เพียงแค่มารับ-ส่งบุตรหลาน แต่ยังคงอยู่ให้กำลังใจ และช่วยงานอย่างเต็มที่ ตั้งแต่เริ่มตั้งเต็นท์เตรียมสถานที่ จัดโต๊ะเก้าอี้ รวมไปถึงการช่วยเด็ก ๆ และพี่เลี้ยงทำอาหาร ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก และพี่เลี้ยงแน่นแฟ้นขึ้น เมื่อพบปะกันนอกสถานที่ก็จะทักทาย และพูดคุยกับพี่เลี้ยงถึงความเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาของลูกอยู่เสมอ ทำให้การเก็บข้อมูลง่ายขึ้น เพราะโครงการนี้จะถูกประเมินผลจาก 4 ฝ่าย ได้แก่

ผู้ปกครอง 30 เปอร์เซ็นต์ โดยต้องสังเกตว่า เมื่อเด็กกลับไปบ้าน มีพฤติกรรมดีขึ้นไหม อีก 30 เปอร์เซ็นต์มาจากที่โรงเรียน ซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมินเด็กจากผลการเรียน และอีก 30 เปอร์เซ็นต์มาจากหมอ หรือจิตแพทย์ที่คอยตรวจเช็คอาการเด็กว่าดีขึ้นหรือไม่ ส่วนที่เหลืออีก 10 เปอร์เซ็นต์ให้พี่เลี้ยงช่วยประเมิน

ผู้ปกครองหลายราย จึงรู้สึกตื่นเต้นและมีกำลังใจมากขึ้น เมื่อพาลูกมาร่วมกิจกรรม 3 - 4 ครั้ง แล้วเริ่มเห็นพัฒนาการของลูกในทางที่ดีขึ้น เช่น “อังคนาพร อุดรอินทร์” คุณแม่ของน้องเปตอง หรือ ด.ช.เอื้ออังกูร ทิพย์แดง วัย 4 ขวบ ที่รู้ว่าลูกเป็นสมาธิเป็นสมาธิตั้งตั้งแต่ 1 ขวบ 6 เดือน เพราะได้รับคำยืนยันจากแพทย์ และสังเกตพฤติกรรมของลูกที่ก้าวร้าวมาก ไม่กลัวใครเลย พอทราบจากครูที่โรงเรียนร้องกวาง (จันทิมาคม) ว่าที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ มีโครงการอาชาบำบัด จึงพาน้องเปตองมาสมัครด้วยตนเอง เนื่องจากไม่ได้เรียนอยู่ใน 2 โรงเรียนเป้าหมายที่ทางโครงการวางไว้

“ที่ผ่านมาก็พยายามบำบัดมาเรื่อยๆ กับนักกายภาพที่โรงพยาบาล แต่ทราบว่ามีโครงการอาชาบำบัดก็อยากเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง และหลังจากพา

มาร่วม และก็ดูพฤติกรรมของลูกเรื่อยๆ พร้อมกับสอบถามจากครูที่โรงเรียนด้วย ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ น้องเปิดใจให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียนมากขึ้น ส่วนที่บ้านเมื่อก่อนเวลานอนน้องต้องเปิดไฟทิ้งไว้ ตอนนอนก็จะหลับไม่สนิท มักจะสะดุ้งตื่นง่าย แตกต่างจากเด็กทั่วไปที่มักจะนอนหลับยาว แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการได้ประมาณ 3 สัปดาห์ พบว่าน้องหลับสนิทขึ้น แม้สามารถเดินไปปิดไฟได้โดยที่ลูกไม่ตื่น ขณะเดียวกันกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเล่นแท็บเล็ต เล่นโทรศัพท์ ถ่ายรูป เมื่อก่อนเล่นไม่ถึง 3 นาที ก็ปาข้าวของทิ้งเดี๋ยวนี้เล่นได้ครั้งละ 15 - 30 นาที สมาธิดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และยังกล้าแสดงออก เล่าให้คนอื่นฟังได้ว่า ไปขี่ม้าที่แม่ใจมา”

ที่สำคัญคือน้องเปิดใจมีโรคประจำตัว ไม่สบายบ่อยมาก คุณหมอเฉพาะทางเองก็ยังไม่มั่นใจว่าเป็นหอบหรือไม่ เพราะยังเด็กมาก โอกาสเป็นภูมิแพ้ก็มีสูง แต่เมื่อมาขี่ม้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 9 โมงเช้าถึงเที่ยง สุขภาพน้องเปิดใจก็แข็งแรงขึ้น ปกติช่วงเปลี่ยนฤดูต้องเข้าโรงพยาบาล และกินยาแก้ไอเสบเป็นประจำ แต่ในระยะหลังไม่ป่วยเลย พี่ๆ นักศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงเขาก็ดูแลดี ประกบอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะช่วงที่น้องขี่ม้า ถ้าม้าตื่นหรือพยศ ก็จะอุ้มลงเลย ถือคติปลอดภัยไว้ก่อน และในส่วนของกิจกรรมเสริม ก็ทำให้น้องเปิดใจยอมทานผัก แม้จะมีอายุน้อยที่สุดในกลุ่มเด็กที่เข้ามาร่วมกิจกรรมก็ตาม

ส่วน “จันทร์เพ็ญ ฮวงฮ้อ” คุณแม่น้องเนต เล่าว่า ครูโรงเรียนร้องกวาง (จันทิมาคม) ที่น้องเนตเรียนอยู่ เขียนในกระดาดแบบสมุทรการบ้านลูก บอกว่าทางแม่ใจมีโครงการอาชาบำบัด จึงตัดสินใจสมัคร และพาลูกซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์กว่า 20 กิโลเมตรมาร่วมกิจกรรม เพราะปกติน้องเนตเป็นเด็กคือ ใครพูดไม่ค่อยฟัง เรียนไม่เก่งกลับบ้านก็วางกระเป๋าลงแล้วออกไปวิ่งเล่นเลย ไม่ยอมทำการบ้าน แต่พอมาเข้ากลุ่มทำกิจกรรมอาชาบำบัดได้ 2 - 3 ครั้ง ก็ดีขึ้น เชื่อฟังมากขึ้น รู้จักทำการบ้านก่อนเล่น และตั้งตารอให้ถึงเช้าวันอาทิตย์ เพราะอยากขี่ม้า

“อานัติ ตनावรรณ” คุณพ่อเนตวัย 6 ขวบครึ่ง เป็นผู้ปกครองอีกรายหนึ่งที่มีความตั้งใจจริง ในการส่งลูกเข้าร่วมกิจกรรม โดยนอกจากมารับ-ส่งแล้ว ยังอยู่ร่วมเพื่อเป็นกำลังใจ และช่วยงานอย่างเต็มที่ ตั้งแต่จัดเตรียมสถานที่ ทางเดินที่ทำการกิจกรรม บางครั้งก็ช่วยทำอาหารร่วมกับเด็ก ๆ และพี่เลี้ยง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับพี่เลี้ยงแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เนื่องจากคุณพ่อทำงานไปรษณีย์ เมื่ออาจารย์หรือพี่เลี้ยงที่เป็นนักศึกษาไปส่งของ ก็มักจะทักทายและพูดคุยกันถึงความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของน้องเนตเป็นประจำ

“พาน้องเนตมาร่วมโครงการนี้หลังเปิดตัวไปแล้ว 1 สัปดาห์ ช่วงแรกรู้สึกกลัวว่าลูกจะทำได้ แต่อาจารย์สมศักดิ์ ซึ่งคุ้นเคยกันมาก่อน บอกว่าให้นั่งดูก่อนว่าเขาทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง ก็เห็นวิธีการให้เด็กไปลูบสัมผัสม้าในคอก บือนกกล้วย ทำความคุ้นเคยกับม้า สัปดาห์ต่อมาจึงเริ่มขี่ม้าในลาน พอกลับถึงบ้านพูดคุยกับน้องเนตเพิ่มเติม เขาก็บอกว่าสนุก ตื่นเต้น และที่น่ายินดีคือเกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างชัดเจน จากที่ไม่เคยสนใจสิ่งรอบตัว ไม่ชอบอ่านหนังสือเลย พอผ่านไปได้ 3 สัปดาห์ รถติดไฟแดงระหว่างกลับบ้าน น้องเนตพยายามอ่านป้ายข้างทาง แล้วถามพ่อว่าอ่านถูกไหม คำไหนอ่านไม่ถูกเขาก็บอก เช่นเดียวกับการบ้าน ก่อนหน้านี้ถ้าอ่านหรือทำไม่ได้จะนั่งเฉย เอาปากกาดินสอมาขีดสมุดเล่นเรื่อยเปื่อย เดี่ยวนี้ถ้าน้องเนตอ่านใจยังไม่ถูก จะถามว่าอ่านอย่างไร ทำอย่างไร”

“คุณอาของผม ชมน้องเนื้ที่ตีขึ้นมาก จากการที่ อาเคยอ่านหนังสือ หรือบทความหลายเรื่อง พบว่ามี การบำบัดเด็กสมาธิสั้นด้วยการขี่ม้าหลายแห่ง และเป็น กิจกรรมที่ได้รับการรับรองจากหลายสถาบันทั้งในและ ต่างประเทศ ทำให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นว่าเราเยียวยาน้องเนื้ได้ถูกทางแล้ว และที่บ้านเองก็พยายามส่งเสริม พัฒนาการเพิ่ม บอกน้องเนื้เสมอว่าการขี่ม้าคือการ เป็นความบอย ต้องอดทน กล้าหาญ และขยัน ดังนั้นต้อง ตื่นแต่เช้าออกกำลังกาย รับผิดชอบต่อการเรียนหนังสือ แต่น่าเสียดายที่โครงการนี้จบลงเมื่อครบ 12 สัปดาห์ ผมและผู้ปกครองหลายคนจึงคุยกับอาจารย์สมศักดิ์ว่า อยากให้ทำต่อ ซึ่งอาจารย์สมศักดิ์ก็รับปากว่าจะทำ ต่อไปแม้จะไม่ได้รับรางวัล โดยผู้ปกครองอาจช่วยกัน ลงขัน แล้วแต่ฐานะของแต่ละคน เพื่อซื้อม้าเพิ่มอีก 1-2 ตัว จะได้เปิดทางให้เด็กสมาธิสั้นรายใหม่เข้าร่วมโครงการ ด้วย”

ขณะที่ “แพทย์หญิงกาญจนา คุณรังสีสมบุญรณ์” ผู้ศึกษาอาชานำบัดในเด็กออทิสติก ของสถาบันพัฒนา เด็กราชชนกรินทร์เชียงใหม่ บอกว่าการประเมินผลเด็กสมาธิสั้นที่ทำอาชานำบัด ต้องสังเกตจากอาการของเด็ก เป็นหลัก โดยรวมจะพบว่ากระตือรือร้นอย่างน่าพอใจ ทั้งด้านผลการเรียน การเข้าสังคม รวมถึงอาการเฉพาะ บุคคล เช่น ปัสสาวะรดที่นอนก็อาจหายไป ซึ่งจำนวน 12 ครั้งที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ทำอยู่นั้น ถือว่าเป็นระยะเวลาที่สามารถประเมินผลได้

ว่าเด็กดีขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้การรักษาเด็กสมาธิสั้นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็นั้นมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เด็กสมาธิสั้นบางคนอาจมีอาการออทิสติกร่วมด้วย บางคนมีอาการดาวน์ซินโดรมด้วย และบางคนก็เป็นสมาธิสั้นอย่างเดียว

ในต่างประเทศมีการยอมรับวิธีอาชานำบัด และทดลองกับเด็กสมาธิสั้นมานานแล้ว แต่ในเมืองไทยเรายังไม่มีงบประมาณในการศึกษาวิจัยต่อว่าทำไมเด็กถึงมีพัฒนาการดีขึ้น จึงบอกไม่ได้ในทางการแพทย์ อาจยังสังเกตในเชิงปฏิบัติและพฤติกรรมเด็กมากกว่า อย่างไรก็ตามก็ตามการขี่ม้าน่าจะช่วยกระตุ้นเส้นประสาทของเด็กทั้งหมด ตั้งแต่กลางกะโหลกถึงปลายเท้า รวมถึงกล้ามเนื้อ และสายตา ทำให้อาการที่เป็นอยู่ดีขึ้น

สนุก...ที่โตทำ

“สมศักดิ์ กันถาด” อาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนที่สุดคือวิธีการทำงาน เพราะก่อนทำโครงการ นักศึกษาแค่ขี่ม้าดูแลตัวเอง ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรมาก พอมาทำโครงการซึ่งในช่วงแรก อาจจะไม่มีความชำนาญ...เพราะเคยมีเด็กตกม้า แต่ นักศึกษาก็มาประชุมกัน เพื่อหามาตรการว่าจะพลาดแบบนี้ไม่ได้อีก นอกจากนี้คือการ “ค้นหาความรู้” ที่ไม่มีในห้องเรียน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเด็กสมาธิสั้น นักศึกษาที่เรียนเกษตรบางคนถึงกับบอกว่า เขาไม่เคยคิดว่าตัวเองจะทำเรื่องแบบนี้ได้ บางคนก็บอกว่า ตอนแรกอยากทำแค่สนุก ๆ แต่พอได้ทำงานกับเพื่อน ได้ลงชุมชน ก็เห็นปัญหา และเริ่มอยากเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาจริงจัง ส่วนตัวเราแค่ช่วยให้คำปรึกษาในเวลาที่เด็กจะทำกิจกรรม หรือไปช่วยดูแลเด็กบ้างบางครั้ง โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย ที่เหลือนักศึกษาเขาจัดการกันเองหมด

นางสาวนฤมล พรหมที “รถเมล์” หัวหน้าโครงการ

ประทับใจโครงการนี้มาก ในฐานะที่ถูกเลือกให้เป็นหัวหน้าโครงการทำให้เราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองไปพร้อมกับน้องๆ จากที่เคยไม่มั่นใจ รู้สึกอาย และกลัวการพูดต่อหน้าคนหลายๆ ก็กล้าหาญมากขึ้น และรู้สึกหายเหนื่อยทุกครั้งที่ได้เห็นพัฒนาการของน้องๆ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากวันแรกที่เห็นคือเด็ก ๆ มีโลกส่วนตัว ไม่สนใจใคร ระยะเวลาหลังก็ยิ้มแย้มแจ่มใสกับพี่เลี้ยง และเข้ากับคนอื่น หรือเพื่อนๆ ได้ดีขึ้น สามารถเล่น ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือบางครั้งก็อาสาเป็นผู้นำทำกิจกรรม กล้าแสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจน

นายวันชนะ สุกุมาร “เอ็กซ์”

การขี่ม้าก็เป็นเหมือนการฝึกสมาธิ เวลาอยากพูดคุย ระบายอารมณ์ ไม่รู้จะพูดกับใคร ผมก็พูดกับม้า ซึ่งอาจดูเหมือนบ้า แต่การได้ระบายอารมณ์ก็ทำให้รู้สึกเข้าใจใจของเรามากขึ้น และในช่วงเริ่มต้นโครงการผมไม่ได้เข้าร่วมแม้จะอยู่ในชมรมขี่ม้า เพราะต้องลงพื้นที่ฝึกงาน พอฝึกงานจบจึงอาสาเข้ามาช่วยงาน เพราะมีความรู้สึกเหมือนเห็นภาพตัวเองในอดีต พอน้องๆ อากาศดีขึ้น ไม่ก้าวร้าว ไม่ซึมเศร้า ไม่ติดเกม ติดเล่น จนขาดสมาธิในการเรียน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี เราก็อึดใจดีใจ และอึ้งอึ้งใจมาก

นายกิตติพงษ์ แดงอ่อน “บอยด์”

การเข้ามาทำงานในจุดนี้ ไม่เพียงแต่ทำให้น้องๆ สมาธิสั้นอาการดีขึ้น แต่ยังย้อนถึงตัวเอง ที่เดิมเป็นคนเกกมะเหรกเกรง ชอบความโลดโผน บางครั้งก็คึกคะนองจนสร้างปัญหาให้กับสังคม พอเข้ามาเป็นเยาวชนอาสาอาสาบำบัด ก็รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น มองเห็นปัญหาระยะยาวที่จะเกิดขึ้นกับน้องๆ และตัวเอง หากไม่สามารถปรับปรุงพฤติกรรมได้ จึงหันมาทุ่มเทให้กับการทำงานในโครงการนี้อย่างเต็มที่

โครงการอาสาบำบัดช่วยน้องสมาธิสั้น

มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

หัวหน้าโครงการ	นางสาวนฤมล พรหมที	
คณะทำงานประกอบด้วย	นางสาวอาริยา ปรีชาโชติ	นางสาวพรรษา จันทิพย์
นาย วันชนะ สุกุมาร	นางสาวกมลชนก นวลแย้ม	นางสาวจินตนา บรรณานูนวงศ์
นางสาวปาริชาติ ทูลแก้ว	นางสาวจินดาพร ปลั่งกลาง	นายวลัยพร คงวิจิตร
นายสมพล แซ่ว่าง	นายกิตติพงษ์ แดงอ่อน	นายสุริยะ พรหมหาราช
นายพงษ์พัฒน์ นกพุ่ม	นางสาวนิตยา แก้วมา	นายณตยา จิตอารี
นางสาวสุภาภรณ์ รอดพรม	นางสาววันวิสา ปานโตนด	นายทิวา เลิศจันทิก
นางสาวนรินาท ชุนอาจ	นางสาวอาทิตยา เสียงใส	
อาจารย์ที่ปรึกษา	แพทย์หญิงกาญจนา คุณรงค์สิมบุรณ์	นางโฉมยงค์ บุตรราช
นายสมศักดิ์ กันถาด	ดร.ศุภรี อยู่สุข	นายสุรพงษ์ ทองเรือง
นายอุดร วงศ์นาค	น.สพ.มรกต วงศ์หน่อ	ดร.วรศิลป์ มาลัยทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
นครราชสีมา

Library
bogie bogie...
ขบวนปู้นปู้น
เรียนรู้บนรถไฟ

“เด็กเร่ร่อน” ปัญหาใหญ่ของสังคมเมืองที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ พวกเขาใช้พื้นที่ริมถนน ได้สะพาน หรือสถานที่สาธารณะต่างๆ เป็นที่พักพิงกายใจ เป็นกลุ่มคนที่มีโอกาสกระทำความผิดสูง และถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคมที่ควรได้รับการแก้ไข

บ้าน...ข้างทางรถไฟ

จังหวัดนครราชสีมาเมืองใหญ่อันดับต้นๆ ของประเทศไทย เป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีเด็กเร่ร่อนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณ “ชุมชนสองข้างทางรถไฟ” แต่พวกเขาเหล่านั้นโชคดีที่ “ครูเจี๊ยบ” วิทยาจันทร์น หยิบยื่นโอกาสให้กับพวกเขา

“ครูเจี๊ยบ” เป็นครูอาสาสอนเด็กเร่ร่อน หรือเด็กด้อยโอกาสที่ชุมชนสองข้างทางรถไฟมาเป็นเวลา 8 ปีแล้ว ซึ่งก่อนหน้านั้นเธอเคยเป็นครูสอนเด็กในโรงเรียนเอกชนมาก่อน

“ครูเจี๊ยบ” บอกว่า การสอนเด็กเร่ร่อน หรือเด็กชายขอบ กับการสอนเด็กในโรงเรียนทั่วไป มีความ

เหมือนในความแตกต่าง สิ่งที่เหมือนกันคือพวกเขาเป็นทรัพยากรของสังคม และเป็นอนาคตของชาติเหมือนกัน แต่ต่างกันที่โอกาส ถ้ามีใครสักคนหยิบยื่นโอกาสให้พวกเขาเหล่านี้ พวกเขาก็จะมีอนาคตที่ดีเหมือนเด็กทั่วไป ซึ่งปัญหานี้ยังเป็นความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยอยู่ในปัจจุบัน

แต่วันนี้ที่ชุมชนสองข้างทางรถไฟนครราชสีมา ไม่ได้มีเพียงครูเจี๊ยบเท่านั้นที่เข้าไปดูแลเด็กเร่ร่อนเหล่านี้ เพราะมีกลุ่มนักศึกษาจากคณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา 14 คน อาสาเข้าไปมีส่วนร่วมกับครูเจี๊ยบ เพื่อสานฝันให้เด็กเร่ร่อนสองข้างทางรถไฟมีอนาคตที่สดใสผ่านโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 2555

ที่มาของพู่กัน “โอกาส”

หลังจากที่ทราบข่าวโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” จากอาจารย์ธัญญ์ณิชา อภิสวัสดิ์ธีรกุล หรือ “อาจารย์ปู้” ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นักศึกษา 14 คน จึงรวมตัวกันระดมสมอง “หาประเด็น” ในการทำโครงการ กระทั่ง “เอ็ม” ศศิธร แสนสุข ซึ่งรับหน้าที่เป็นทีมงาน “ฝ่ายสถานที่” นี้ก็ขึ้นได้ว่าเคยดูรายการโทรทัศน์ช่อง CCTV8 ของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเสนอสารคดีท้องถิ่นเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนในชุมชนสองข้างทางรถไฟ เธอจึงนำเสนอเป็นโจทย์ในการทำโครงการ

ขณะที่ “ฝน” ภัคสิริรา แคนไรสง ที่รับหน้าที่เป็น “ประธานกลุ่ม” คอยเก็บรายละเอียดและสรุปการทำงานของแต่ละฝ่าย บอกว่า เธอเองก็เคยผ่านไปที่ชุมชนนั้นหลายครั้ง และมักจะพบครูอาสาคนหนึ่งกำลังสอนหนังสือเด็กเร่ร่อนอยู่ใต้ต้นไม้หรือสถานีรถไฟอยู่บ่อย ๆ

ด้วยคำบอกเล่าของเพื่อนทั้งสองทำให้ “ไอ้ย” เบญจภรณ์ เพียรสิริกนิษฐ์ ในฐานะหัวหน้าโครงการชวนเพื่อน ๆ ในทีมเดินทางไปยังชุมชนสองข้างทางรถไฟ เพื่อสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้น

“พอไปถึงพวกเขาสำรวจชุมชนไปเรื่อย ๆ จนไปพบว่ามีโบกักรถไฟหนึ่งตู้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของที่ทำการแพทย์รถไฟ เขตนครราชสีมา แต่ล็อกกุญแจไว้ พวกเขาพากันไปชะโงกดู เห็นมีชั้นหนังสือเก่า ๆ อยู่ มีโต๊ะเก้าอี้ที่ไม่ใช่เหล็กดัด มั่งลวดวางเกะกะไปหมด แถมยังมีหยากไย่เกาะเต็มไปหมด จึงไปถามลุงตีซึ่งเป็นนักการภารโรงของที่นี่ แกบอกว่เมื่อก่อนที่นี่เคยเป็นห้องสมุด แต่เดี๋ยวนี้อันไม่ได้ใช้แล้ว เลยกลายเป็นห้องเก็บของแทน พวกเราจึงกลับมาคิดต่อ จนได้ข้อสรุปว่าจะเข้าไปปรับปรุงภูมิทัศน์คืนชีวิตให้ห้องสมุดแห่งนี้เพื่อให้ห้อง ๆ เด็กเร่ร่อนในชุมชนสองข้างทางรถไฟเข้ามาใช้ประโยชน์ รวมถึงครูเจี๊ยบจะได้ใช้พื้นที่ตรงนี้เป็นห้องเรียนสำหรับเด็กเร่ร่อนต่อไป”

หลังจากผ่านเข้ารอบ 40 ทีม และต้องไปนำเสนอโครงการ พวกเขาจึงรีบเข้าไปพูดคุยกับ คุณหมอมชิต ไชยศิริ ซึ่งเป็นคุณหมอประจำที่ทำการแพทย์รถไฟฯ

ที่คอยดูแลชุมชนแห่งนี้มานาน เพื่อขอใช้พื้นที่โบกักรถไฟรวมทั้งเข้าไปพบปะคุยกับ “ป้าแอ๊ด” อรุณี จันทะวงศ์ ประธานชุมชนสองข้างทางรถไฟถึงที่บ้าน เพื่อบอกเล่าที่มาที่ไปและรายละเอียดโครงการที่พวกเขาจะทำ ซึ่งป้าแอ๊ดก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

“พวกเราไปขอใช้สถานที่จากคุณหมอ คุณหมอบอกว่าใช้ได้ ไม่มีปัญหา แถมยังพาพวกเราไปรู้จักกับป้าแอ๊ดซึ่งเป็นประธานชุมชนอีกด้วย พอได้เจอป้าแอ๊ด พวกเรายิ่งโล่งใจ เพราะป้าแกพาพวกเราสำรวจชุมชนบ้านพักรถไฟ ทำให้พวกเราได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านชัดเจน ได้รู้จักและเข้าใจพื้นฐานของชุมชนมากขึ้น”

กลัว...กลัวมือ...กลัวสง...และกลัว

กระทั่งโครงการของพวกเขาผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย คนแรกที่พวกเขาริบบอกคือป้าแอ๊ด เพื่อบอกว่าโครงการห้องสมุดโบกักรถไฟเกิดขึ้นจริงแล้ว

และแล้ววันแรกของการทำสิ่งดี ๆ ให้ชุมชนแห่งนี้ก็เริ่มต้นขึ้น กลุ่มสาวทั้ง 14 คนต่างนัดหมายกันเข้าไปทำความสะอาดโบกักรถไฟ และเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น เพราะเมื่อพวกเขาไปถึงภาพที่พวกเขาเห็นก็คือบรรดาพี่ ป้า น้า อา ในชุมชนสองข้างทางรถไฟต่างพากันมาช่วยขนโต๊ะ ขนเก้าอี้เก่าที่เก็บไว้ในโบกักรถไฟ ปิดกวาดเช็ดถู ทำความสะอาดโบกักรถไฟ และสิ่งที่ขาดไม่ได้

คือกองทัพต้องเดินด้วยท้อง เพราะมีคุณป้าใจดีอย่าง ป้าแอ๊ดชอบทำอาหารรสเลิศอย่างข้าวเหนียวส้มตำ ผักต้มโคราช กระทั่งน้ำหวานเย็น ๆ มาช่วยดับกระหาย ให้ชาวบ้านที่มาช่วยงานและพวกเขาทุกคนจนพุงกาง

“ไบเตย” วิทยาวงเดือน แกนนำฝ่ายศิลปะหรือ การทาสี บอกว่าเธอและเพื่อนประทับใจที่สุด *“พวกเรา ต้องขัดล้างและทาสีโบกักรถไฟที่มีพื้นผิวเป็นเหล็ก และ จุดนี้เองที่ทำให้เด็กบริหารอย่างพวกเราได้เรียนรู้วิชา ศิลปะนอกห้องเรียนว่า ควรทาสีน้ำมันก่อนที่จะทาสี ทาบ้านทั่วไป เพื่อความคงทนของสี และป้องกันการเกิด สนิมของเหล็ก ซึ่งความรู้ที่เราไม่ได้ไปหาไกลจากที่ไหน ก็ได้จากคนใกล้ตัวนั่นคือลุงดีที่คอยดูแลที่ทำการแพทย์ รถไฟฯ นั่นเอง”*

นอกจากโบกักรถไฟที่ต้องทำความสะอาดแล้ว พวกเขายังปรับปรุงพื้นที่โดยรอบให้สวยงาม โดยมีคุณหมอชิลิต อาสาบอกร่วมให้คนในชุมชนและเจ้าหน้าที่การรถไฟมา ช่วยกัน ชาวบ้านบางคนนำพืชสมุนไพรหลากหลายชนิด มาปลูกเพื่อความสวยงาม ส่วนเจ้าหน้าที่การรถไฟต่าง พากันมาช่วยทาสีกำแพงและจัดสวนกันตามความถนัด

อ๊ีก...เด็กเร่ร่อน

ขณะที่หลายคนกำลังสาละวนลงมือปรับปรุงห้อง สุมุดอยู่นั้น **“พีพี” พิธัญญ์ รมสุข** ซึ่งรับหน้าที่เป็น **“ฝ่าย บัญชี”** ก็ได้ไปพบกับครูเจี๊ยะ เห็นครูเจี๊ยะกำลังสอน

หนังสือเด็กเร่ร่อนอยู่ตามใต้ต้นไม้บริเวณสถานีรถไฟ จึง เข้าไปพูดคุย ทำให้รู้ว่าชุมชนสองข้างทางรถไฟโคราชนั้น มีพื้นที่หลัก ๆ คือ ชุมชนข้างทางรถไฟซอยไบเล่ย์ ชุมชน ข้างทางรถไฟหลังจวนผู้ว่าฯ และชุมชนข้างทางรถไฟ ซอยประสพสุข เด็กเร่ร่อนที่อยู่ที่นี่มีทั้งเด็กพื้นถิ่นและ เด็กที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ รวมแล้วเกือบ 40 คน แต่มีไม่ถึง 20 คนที่มาเรียนหนังสือกับครูเจี๊ยะในช่วงบ่ายวัน อังคารกับวันพฤหัสบดี ปัจจุบันครูเจี๊ยะสามารถส่งเด็ก เร่ร่อนเข้าเรียนในระบบได้เกือบหมดแล้ว เด็ก ๆ จึง เปลี่ยนมาเรียนกับครูเจี๊ยะในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์แทน แต่เนื่องจากครูเจี๊ยะไม่มีห้องเรียนไว้สอนเด็กเร่ร่อน พวกเขาจึงคิดว่าจะใช้โบกักรถไฟที่กำลังปรับปรุงอยู่เป็น ห้องเรียนให้ครูเจี๊ยะไปใช้สอนเด็กเร่ร่อนแทน

“พีพี” บอกว่า ก่อนที่พวกเขาจะทำอะไรให้หนึ่ง ๆ เหล่านี้ สิ่งหนึ่งที่เขาไม่ได้คิดคือ การสร้างความไว้วางใจ ให้เกิดขึ้นก่อน โดยพวกเขาพยายามเข้าถึงและสร้างความคุ้นเคยกับเด็ก ๆ เหล่านี้ ด้วยการสอนวาดรูปบ้าง ระบายสีบ้าง แล้วค่อยชวนพูดชวนคุยเกี่ยวกับตัวเด็ก ๆ หรือเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ผ่านมา

“สาเหตุของการมาเป็นเด็กเร่ร่อนของเด็กกลุ่มนี้มาจากหลายสาเหตุ เช่น เป็นเด็กกำพร้า ไม่มีบ้านอยู่ หรือ บางคนมีบ้านแต่ไม่อยากอยู่ เพราะพ่อแม่ใช้ความรุนแรง ใช้เด็กเป็นเครื่องมือทำมาหากิน บังคับให้ขายพวงมาลัย บ้าง ขายเรียงเบอร์บ้าง หรือให้ไปนั่งขอทาน โดยไม่เห็น

ความสำคัญของการศึกษา บางคนพ่อแม่ไปทำงานก่อสร้าง รับจ้างตัดอ้อยตัดมัน ก็เลยเร่งร้อนมาเรื่อย ๆ หรือหนีมาจากสถานสงเคราะห์ เพราะไม่อยากทำตามกฎเกณฑ์ ดังนั้นการทำให้เด็ก ๆ กลุ่มนี้ไว้วางใจจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำเป็นลำดับแรก”

ห้องเรียน...ห้องสมุด

หลังจากกระทบมิตรทำความคุ้นเคยกันแล้ว ห้องสมุดโบกักรัดไฟก็ถูกปรับปรุงและทาสีอย่างสวยงาม “ไอ้ย” ในฐานะหัวหน้าโครงการแล้วให้ฟังว่า ห้องสมุดนี้ยังต้องการหนังสืออีกมาก พวกเขาจึงขอรับบริจาคหนังสือที่ให้ความรู้และเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็ก ผ่านทาง facebook และเดินขอรับบริจาคภายในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีทั้งจากเพื่อนในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ

“พวกเราไปเดินขอรับบริจาคหนังสือจากบ้านในชุมชนต่าง ๆ ด้วยการเดินไปเคาะประตูถามทีละบ้าน ก็ได้หนังสือมาหลายเล่มเลยทีเดียว บางเล่มที่มีเนื้อหาไม่เหมาะกับเด็กก็ต้องคัดออกไปขาย แล้วนำเงินที่ได้ไปซื้อหนังสือเล่มใหม่แทน ส่วนพวกโต๊ะเก้าอี้ก็ไปซื้อแล้ว

ช่วยกันขนมาไว้ในห้องสมุด จัดเตรียมไว้เผื่อว่าครูเจี๊ยะบ จะพาเด็กเร่งร้อนมาเรียนในห้องสมุดแห่งนี้”

เมื่อแพน...ต้องปรับเปลี่ยน

และแล้วห้องสมุดที่หนุ่มสาวทั้ง 14 คนร่วมแรงร่วมใจกันทำความสะอาดตกแต่งทาสีจนสวยงามเสร็จสมบูรณ์ ชาติก็แต่คนที่จะทำให้ห้องสมุดแห่งนี้มีชีวิตชีวาขึ้นมา นั่นคือพวกเด็กเร่งร้อนและคนในชุมชนสองข้างทางรถไฟ แต่ห้องสมุดที่สวยงามแห่งนี้ก็ยังคงเงียบเหงาอยู่เช่นเดิม เพราะครูเจี๊ยะบไม่สามารถพาเด็กเร่งร้อนมาเรียนที่ห้องสมุดโบกักรัดไฟได้ตามที่พวกเขาหวังไว้

“ครูเจี๊ยะบบอกกับพวกเราว่า ห้องสมุดโบกักรัดไฟอยู่ห่างจากชุมชนที่เด็ก ๆ อาศัยอยู่เล็กน้อย แต่คงไม่สะดวกที่จะต้องเคลื่อนย้ายเด็ก ๆ หลายคนไปมา ครูเจี๊ยะบเลยขอให้เดิมนิดกว่า”

และทันทีที่รู้ว่าครูเจี๊ยะบไม่สะดวกที่จะพาเด็ก ๆ มาใช้พื้นที่ห้องสมุดโบกักรัดไฟ “พีพี” และเพื่อนในกลุ่มรีบออกไปสำรวจพื้นที่ทันทีว่า พอจะมีที่ไหนบ้างที่จะสามารถทำห้องเรียนของน้อง ๆ ได้ จนกระทั่งพบว่า “วัดแจ้งนอก” ที่อยู่ใกล้กับชุมชนที่เด็กเร่งร้อนส่วนใหญ่

อาศัยอยู่ อีกทั้งที่แห่งนี้ยังมีศาลาที่พอจะทำเป็นห้องเรียนได้ พวกเขาจึงเข้าไปขออนุญาตเจ้าอาวาสวัดแจ้งนอก และได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี

“เมื่อเสร็จจากโบสถ์ไฟ พวกเราก็ไปปรับปรุงพื้นที่วัดแจ้งนอกให้เป็นห้องเรียนสำหรับเด็ก ๆ ต่อ เพื่อที่ครูเจี๊ยบจะได้ไม่ต้องหิ้วอุปกรณ์การสอนไปมา โดยนำกระดานไวท์บอร์ดแบบแม่เหล็ก และสื่อการสอนต่าง ๆ ไปไว้ที่ห้องเรียนให้ครูเจี๊ยบได้ใช้งาน และวันไหนที่ครูเจี๊ยบเข้าไปสอนหนังสือเด็กเร่ร่อนที่วัดแจ้งนอกก็มักจะมี ผืนพีพี ไข่เตย ไช้ย และคนอื่น ๆ ติดสอยห้อยตามไปด้วยเสมอ ๆ เพื่อพาน้อง ๆ ทำกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน”

ชุมชน “สุขใจ”...รับช่วงต่อ

หลังปรับปรุงห้องสมุดเสร็จเรียบร้อย และเปิดทำการอย่างสมบูรณ์แบบ “ป่าแอด” ประธานชุมชนบ้านพักรถไฟเล่าพร้อมรอยยิ้มในดวงตาว่า เธออยู่ที่นี้มาตั้งแต่ปี 2532 คนในชุมชนนี้ส่วนใหญ่เป็นพนักงานการรถไฟ มีน้อยคนนักที่จะเข้ามาทำประโยชน์ให้ชุมชนของเธอ จนกระทั่งนักศึกษากลุ่มนี้เข้ามา เธอรู้สึกดีใจมากที่พวกเขาให้ออกาสกับเด็กเร่ร่อนและคนในชุมชนบ้านพักรถไฟ

“พวกเราเต็มใจให้ความร่วมมือกับนักศึกษาทุกคน เวลาพวกเขามาทำงาน ป้าและชาวบ้านในชุมชนก็จะทำอาหารมาให้ หรือบางครั้งก็ช่วยประสานงานไปยังหน่วยงานรถไฟ ถ้าเวลาไหนที่เจ้าหน้าที่การรถไฟว่างกัน ป้าก็ขอแรงมาช่วยพวกเด็ก ๆ ทำงาน เพราะเขามาพัฒนาชุมชนของเรา หากโครงการนี้จบลงพวกเราในชุมชนจะให้ลุงดีค่อยดูแลเปิดปิดห้องสมุด และป้าก็คุยกับคนในชุมชนไว้แล้วว่า เราจะตั้งเวรเข้าไปทำความสะอาดห้องสมุดเป็นประจำ แล้วก็ชวนลูกชวนหลาน คนในการรถไฟให้มาช่วยกันดูแลรักษาห้องสมุด เพราะเมื่อนักศึกษาเขาตั้งใจมาทำให้เราแล้ว เราก็ต้องรักษาไว้ให้ดี”

นอกจากนั้นครูเจี๊ยะยังได้กล่าวเสริมป่าแอดอีกคนว่า “พวกน้อง ๆ เขามีความตั้งใจที่จะมาทำตรงนี้อย่างแท้จริง เพราะตอนนี้คนที่มิจิตอาสา ทำอะไรเพื่อสังคมตอนนี้มีน้อยมาก น้อง ๆ เขามาช่วยครูเจี๊ยะที่ห้องสมุดวัดแจ้งนอกอยู่เป็นประจำ ตอนแรก ๆ ที่พวกเขาจะมาช่วยครูเจี๊ยะทำกิจกรรมพวกเด็ก ๆ ค่อนข้างหวาดกลัวและไม่กล้าคุยด้วย แต่วันนี้เปลี่ยนไปแล้ว เด็กเร่ร้อนแต่เป็นคนต่างเผ่ารอให้ที ๆ มาสอนวาดรูประบายสีและทำกิจกรรมแทบทุกวัน วันไหนที่พวกน้อง ๆ นักศึกษาไม่ได้เข้าไปที่วัดแจ้งนอก พวกเด็ก ๆ ก็จะถามหา”

ห้องสมุดมีชีวิต

ถึงแม้ครูเจี๊ยะและเด็ก ๆ จะไม่ได้เข้ามาใช้พื้นที่ห้องสมุดใบกั๊รไฟเป็นประจำอย่างที่พวกเขาหวังไว้ แต่สิ่งที่พวกเขาตั้งใจทำก็ไม่ได้สูญเปล่าเสียทีเดียว เพราะนอกจากคนในชุมชนสองข้างทางรถไฟแล้ว คนจากบ้านพักรถไฟ ตลอดจนผู้โดยสารที่มาใช้บริการสถานีรถไฟนครราชสีมา ต่างก็แวะเวียนมานั่งอ่านหนังสือในห้องสมุดใบกั๊รไฟอยู่เสมอ ๆ เพราะเห็นป้ายประชาสัมพันธ์

เชิญชวนเข้ามาใช้บริการห้องสมุดที่นักศึกษากลุ่มนี้นำไปติดไว้ที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของการรถไฟ และบริเวณที่ขายตั๋ว นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้บริการเจ้าประจำจากโรงเรียนมารีย์วิทยาซึ่งอยู่ไม่ไกลกันมากนักจะมานั่งเล่นหรืออ่านหนังสือในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน เพื่อรอผู้ปกครองมารับแทบทุกวัน

ครูของครูผู้มีจิตอาสา

วันนี้ขบวนรถไฟสายความรู้ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา ริเริ่มขึ้น เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจน แน่นนอนว่าผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จนี้คงหนีไม่พ้น “อาจารย์ปู” ธัญญ์นิษา อภิสิทธิ์ธีรกุล ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

“อาจารย์ปู” ได้กล่าวถึงลูกศิษย์ว่า หลังจากที่นักศึกษา กลับมาจากการลงพื้นที่ชุมชนในแต่ละครั้ง อาจารย์จะคอยถามไถ่พวกเขาอยู่เสมอว่า มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาก็จะให้คำแนะนำกลับไปเสมอ

“เวลาที่พวกเขามีปัญหา เราจะไม่เข้าไปยุ่งกับงานของเขา แต่จะคอยชี้แนวทางแก้ไขให้ จนวันนี้สังเกตได้ว่าพวกเขาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และหลายครั้งที่มีปัญหาพวกเขาสามารถแก้ไขได้เอง กระบวนการคิดของพวกเขาเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญงานที่พวกเขาทำแม้จะเป็นงานหนัก แต่ก็ทำให้พวกเขามีความอดทนมากขึ้นเช่นกัน”

และล่าสุดอาจารย์ปูบอกว่าแม้โครงการจะจบไปแล้ว แต่มหาวิทยาลัยยังให้การสนับสนุนโครงการนี้ต่อโดยให้รุ่นน้องกลุ่มกิจกรรมเข้ามาสานต่อและดูแลห้องสมุดต่อไป

นางสาวเบญจากรณ์ เพ็ชรสิริกนิษฐ์ “ไอ้ย” หัวหน้าโครงการ

เป็นครั้งแรกที่ได้มีโอกาสทำหน้าที่ “หัวหน้าโครงการ” ยอมรับว่าเราไม่เคยเข้าหาชุมชนไม่เคยไปนั่งคุยกับผู้ใหญ่ที่ไม่รู้จักมาก่อน ตอนแรกคิดว่ายาก แต่พอเริ่มคุ้นเคยก็เริ่มสนุก ตอนนี้ชีวิตเปลี่ยนไปมาก เมื่อก่อนเรียน ๆ เล่น ๆ อย่างเดียว แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ รู้สึกมีความรับผิดชอบสูงขึ้น เพราะต้องเปลี่ยนตัวเองหมด เหมือนอึดมท้องแล้วก็ต้องคลอด ยิ่งเป็นหัวหน้าโครงการก็ต้องยิ่งทำตัวเป็นแบบอย่าง เพราะหากหัวแถวไม่เดินแล้วคนในแถวจะเดินตามได้อย่างไร ดังนั้นเราจึงต้องเดินเพื่อให้เขาเดินไปพร้อมกับเรา

นางสาวหัตถยา วงเดือน “ใบเตย”

ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ทาสีโบกี้รถไฟ เป็นงานศิลปะที่ไม่เคยทำมาก่อน แต่ก็ได้มาเรียนรู้เทคนิคการทาสีบนพื้นเหล็กครั้งแรกจากลุงดี งานช่างก็ไม่เคยทำ เมื่อก่อนเลิกเรียนก็กลับบ้านนอน แต่ตอนนี้มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ต้องทำงานให้เสร็จ แล้วก็ต้องช่วยเพื่อน แต่ทุกครั้งที่ทำงานหนักก็จะได้เห็นภาพความสามัคคีของคนในชุมชนที่มาช่วยกัน อยู่เสมอ เห็นแล้วรู้สึกภูมิใจมาก

นางสาวกศิสรา แตนโรสง “ฟู”

ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประธานกลุ่ม เนื่องจากในกลุ่มมีสมาชิกหลายคน จึงต้องมีประธานกลุ่มไว้คอยเก็บรายละเอียดและสรุปการทำงานของแต่ละฝ่าย และช่วยกันวางแผนการทำงานในขั้นต่อไป การเรียนรู้ครั้งยิ่งใหญ่จากงานนี้คือ การเข้าไปรู้จักโลกของเด็กเร่ร่อน ซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยสนใจมาก่อน แต่วันนี้รู้แล้วว่าเด็กเร่ร่อนก็มีจินตนาการเหมือนกับเด็กทั่วไป เพียงแต่เขาขาดโอกาสเท่านั้น ส่วนเหตุการณ์ที่รู้สึกประทับใจที่สุดคือ ตอนที่เด็กเร่ร่อนคนหนึ่งเดินเข้ามาช่วยทำความสะอาด ทั้งที่เขายังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเรากำลังทำอะไรกันอยู่

นายพิชญ์ ร่มสุข “พีพี”

ผมไม่เคยทำกิจกรรมแบบนี้มาก่อน แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ รู้สึกชอบการลงชุมชน ชอบไปพูดคุยกับพี่ ป้า น้า อา ในชุมชน ชอบการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตั้งแต่ทำโครงการนี้ผมได้แนวคิดใหม่ๆ มากมาย ได้ข้อคิดว่าการทำอะไรก็แล้วแต่เราต้องมีแผนสำรองไว้เสมอ เมื่อก่อนถ้าไม่ชอบกิจกรรมไหน ก็ไม่เข้าร่วม ไม่อยากไปก็ไม่มีใครว่า แต่ตอนนี้มาทำงานในชุมชนความรับผิดชอบต้องมาก่อนความชอบเสมอ

โครงการ Library bogie bogie ขบวนป๊อปป๊อป เรียนรู้บนรถไฟ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

หัวหน้าโครงการ

นางสาวเบญจภรณ์ เพียรสิริกนิษฐ์

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวภาคิรา แดนไธสง

นางสาววรรณิศา ย่อมสระน้อย

นางสาวมาลินี จันทร์ตา

นางสาวศศิธร แสนสุข

นางสาวพิชามณูช พหลหาราช

นางสาวสิริญา ศรีสุงเนิน

นางสาวมนัสชนก ตั้งเจริญพัฒน์กิจ

นางสาวอภิญา เพาะจะโปะ

นางสาวหทัยา วงเดื่อน

นางสาวนฤมล ดิษฐพลพันธ์

นายพีรณัฐ ร่มสุข

นายสุรพงษ์ เสริฐขุนทด

นายอวิรุทธ์ เสมอภาค

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวธัญญ์ณิชา อภิลิทธิรัฐกุล

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

The pig project

นับตั้งแต่เมืองปายเปิดเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ ปัญหาต่างๆ อันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวก็ตามมา โดยเฉพาะพื้นที่ไร่ นา ถูกแปรเปลี่ยนเป็นที่พัก การถูกรุกไร่แย่งชิงพื้นที่ทางการเกษตร ทำให้ชาวบ้านหลายรายขาดแหล่งผลิตอาหารซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต

ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ เมื่อถึงเทศกาลหรือฤดูกาลท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวเรือนหมื่นเรือนแสนหลั่งไหลเข้าสู่ตัวเมืองปาย ร้านค้าต่างๆ โดยเฉพาะร้านอาหาร ต้องสั่งซื้อวัตถุดิบจำพวกเนื้อ ผัก ปลา รวมทั้งน้ำดื่มจากจังหวัดเชียงใหม่ คำว่า “หมูขาดตลาด” จึงเกิดขึ้นทุก ๆ ครั้งที่นักท่องเที่ยวล้นเมือง

เกาะโพ The pig project

เมื่อความต้องการ “หมู” ยังมีอยู่อย่างไม่จบสิ้น แต่แหล่งผลิตก็ยังผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการทางออกทางเดียวคือ “คนเมืองปายต้องเลี้ยงหมูขาย” คำถามต่อมาคือ “ใครจะเลี้ยง”

ในฐานะนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พวกเขาพยายามหาทางลดช่องว่างดังกล่าวให้แคบลง ด้วยการทำโครงการเกาะโพ The pig project ตัดอาวุธทางปัญญา หนึ่งในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ให้การสนับสนุน

โครงการเกาะโพ The pig project ตัดอาวุธทางปัญญา เน้น 3 กิจกรรมหลัก คือ 1. การเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงและจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ 2. จัดหาพ่อพันธุ์แม่พันธุ์หมูเหมยซาน ซึ่งให้ลูกดกตัวใหญ่ และจัดระบบธนาคารหมู 3. พัฒนาอาหารจากผลผลิตในชุมชน รวมถึงพัฒนาความรู้ในการเลี้ยงหมูเหมยซานในชุมชน (เกาะโพ ในภาษากะเหรี่ยงแปลว่า ลูกหมู)

แนวคิดการทำโครงการทေးโพ The pig project ตัดอาวุธทางปัญญา คือ การสร้างพื้นที่ในลักษณะ “กระจายพื้นที่เลี้ยง” มีระบบการจัดการแบบ “ธนาคาร” จุดเด่นของการจัดการแบบนี้คือ “ใครๆ ก็เลี้ยงหมูได้”

แต่โครงการทေးโพ จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่มี **นพรัตน์ สิทธิโชคธนารักษ์** หรือที่นักศึกษาเรียกกันว่า “อาจารย์นพ” ที่ปรึกษาโครงการที่สนใจโครงการนี้ตั้งแต่สมัยเป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยพาร์สอิสเทิร์นเชียงใหม่ และส่งโครงการเข้าร่วมแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เข้ารอบบ้าง ไม่เข้ารอบบ้าง จนกระทั่งย้ายมาเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน ที่เปิดสอนหลักสูตรอนุปริญญา เน้นรับเฉพาะเด็กในท้องถิ่น และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เพื่อให้นักศึกษาจะได้นำความรู้กลับไปพัฒนาพื้นที่ตนเอง

“อาจารย์นพ” เล่าว่า พอรู้ว่าโครงการ “กล้าใหม่... สร้างสรรค์ชุมชน” เปิดรับสมัคร ก็รีบประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทราบ โดยยกตัวอย่างรุ่นพี่ให้ดู มีเด็กนักศึกษา มานั่งฟังราว 40 คน แต่คนที่สนใจจริง ๆ มีแค่สองทีม ทีมแรกตั้งใจทำเรื่องเด็กชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาของเด็กบนดอยที่ไม่ได้เรียนต่อ แต่อยากทำเกษตร บังเอิญทีมงานขึ้นไปเก็บข้อมูลบนดอยไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้ จึงไม่ทราบกำหนดส่งโครงการชัดเจน เมื่อลงมาก็หมดเวลาส่งโครงการแล้ว ทั้งที่ทำการบ้านมาอย่างดี ก็เลยจบตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้น

ส่วนทีมเลี้ยงหมู หรือทေးโพ ตอนแรกตั้งใจทำเรื่องปุยหมัก แต่พอได้ฟังชาวบ้านนาจลองพูดเรื่องการเลี้ยงหมู บวกกับหมูที่เมืองปายมักขาดตลาดในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เลยสนใจเปลี่ยนมาทำเรื่องนี้

“เมื่อตกลงกันชัดเจนก็เขียนโครงการนำเสนอ ซึ่งถ้าเข้ารอบก็ดำเนินการต่อไปได้ แต่ถ้าไม่เข้ารอบ พวกเขาต้องไปของบประมาณจากท้องถิ่นแทน”

แผนช่วงแรกของโครงการคือ การจัดการตั้งธนาคารหมู แต่เมื่อโครงการผ่านเข้ารอบคณะกรรมการแนะนำว่า ให้ไปดูรูปแบบการบริหารจัดการธนาคารหมูจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เพราะเกรงว่าหากไม่มีระบบการ

จัดการที่ดี จะไม่เหลือหมูไว้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์อีกเลย เมื่อไม่รู้ จึงเดินทางออกไปค้นหาความรู้ ด้วยการออกนอกพื้นที่ไปศึกษาดูงานโครงการที่ทำสำเร็จแล้วที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จังหวัดเชียงราย

“หมูพันธุ์นี้หายาก ไม่มีใครขายให้ บางรายตั้งราคาขายสูงมาก ตัวละ 7,000 – 8,000 บาท ทั้งที่มีขนาดเล็ก จนในที่สุดพวกเราก็ได้หมูพ่อพันธุ์ 1 ตัว และแม่พันธุ์อีก 5 ตัว จากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จังหวัดเชียงราย ในราคา รวม 35,000 บาท พร้อมอาหาร 1 กระสอบ บวกกับความรู้เรื่องวัคซีน และสูตรหมักอาหาร”

พนักงานร่วมมือ นักศึกษา-ชาวบ้าน-ปศุสัตว์

เมื่อกลับมาถึง ก็ส่งมอบหมูให้ชาวบ้าน 5 คน ๆ ละ 1 ตัว ยกเว้นนายธนาคาร “สมคิด ศรีธิปลูก” หรือ “พี่ต้า” ที่ต้องเลี้ยง 2 ตัว คือหมูที่เป็นพ่อพันธุ์ 1 ตัว และแม่พันธุ์ 1 ตัว

“พิทักษ์ เกษมจิตร” หรือ “सान” เล่าเสริมถึงกติกาดั้งเดิมในการกระจายหมูของธนาคารว่า เมื่อแม่พันธุ์มีลูก จะต้องแบ่งลูกออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเน้นตัวเมีย เมื่อขุนลูกหมูครบ 1 เดือนหรือหย่านมแล้วให้นำส่งคืนธนาคาร เพื่อจัดสรรให้สมาชิกรายต่อไป ส่วนที่สองส่งขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยง เป็นผลประโยชน์และ

กำลังใจในการเลี้ยงหมูรุ่นต่อไป และส่วนที่สาม ผู้เลี้ยงจะต้องเลี้ยงต่อ เพื่อเป็นแม่พันธุ์ในรุ่นต่อไป ซึ่งโดยปกติหมูแม่พันธุ์ 1 ตัว จะให้ลูกที่รอดชีวิตเฉลี่ย 12 ตัว จึงแบ่งในสัดส่วน 4:4:4 หรือหากแม่หมูให้ลูกเกิน 12 ตัว ไม่สามารถแบ่งส่วนได้ลงตัว เศษที่เกินก็ยกประโยชน์ให้ผู้เลี้ยงไป

ดังนั้นผู้เลี้ยงรุ่นแรก 5 ราย เมื่อลูกหมูคลอดแล้วระยะหนึ่ง ต้องส่งเข้าธนาคารรวมกัน 20 ตัว ให้สมาชิกรุ่นต่อไปมารับไปเลี้ยง ซึ่งขณะนี้สโมสรเข้ามา 20 ราย และเมื่อลูกหมูรุ่นที่ 2 คลอด ก็ต้องขยายธนาคารสาขาให้มากขึ้นเพื่อรองรับลูกหมูทั้งหมด

แต่การจะเข้ามาเป็นสมาชิกเลี้ยงหมูไม่ได้เป็นกันง่าย ๆ เพราะสมาชิกทุกคนต้องผ่านการอบรมการเลี้ยงหมูก่อน โดยไปศึกษาดูงานที่บ้านแม่ปิง มีปศุสัตว์อำเภอเข้ามาให้ความรู้ ทั้งวงจรการเลี้ยงหมู การผสมเทียม การให้วัคซีน หลังจากเข้ารับการอบรมแล้ว ผู้เลี้ยงจะต้องสร้างเล้าหมูที่ถูกสุขลักษณะตามคำแนะนำของปศุสัตว์ไว้รองรับหมูด้วย โดยในขั้นตอนนี้จะมียุติกาหลายคนที่สนใจเข้าไปช่วยด้วยความสมัครใจ

“ไชยณรงค์ เจริญวงศ์” เจ้าพนักงานสัตวบาล ปศุสัตว์อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน บอกว่า การที่มียุติกาเข้ามาช่วยชาวบ้าน ย่อมส่งผลดีต่อชุมชนในอนาคต เพราะทำให้ชาวบ้านมีที่ปรึกษาอยู่ใกล้ ๆ ตัว เขาสามารถปรึกษาเรื่องการเลี้ยงสัตว์จากนักศึกษาได้ ขณะเดียวกันถ้านักศึกษาไม่รู้ ก็สามารถประสานงานกับ

ปศุสัตว์ได้ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาจะปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพโรค เช่น หมูนอนทั้งวัน ไม่ยอมกินอาหาร พอเข้าไปตรวจก็พบว่าหมูท้อง

“แม้จะยังมองไม่ออกว่าโครงการนี้จะก้าวไปข้างหน้าอย่างไร แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดคือความผูกพันของชาวบ้านในชุมชนกับนักศึกษา ผมรู้สึกภูมิใจแทน เพราะโครงการลักษณะนี้ไม่เคยมีมาก่อน คิดว่ามันน่าจะยั่งยืน เพราะเท่ากับว่าเขาสร้างประโยชน์ในพื้นที่บ้านเกิด ซึ่งในความคิดของผม ถ้าเราให้สิ่งดี ๆ กับชาวบ้าน ชาวบ้านก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกลับมา แต่สิ่งที่ต้องระวังคือ เรื่องการให้คำแนะนำชาวบ้าน ถ้าแนะนำดีมันก็ดี แต่ถ้าไม่รู้จริงแล้วแนะนำผิดก็น่าเป็นห่วง เพราะถ้าสัตว์ป่วย ก็อาจติดเชื้อได้ จึงแนะนำไปว่าหากมีปัญหาสัตว์ก็ปรึกษาปศุสัตว์อำเภอด้วย เพื่อป้องกันความผิดพลาด”

ถ้าโครงการนี้ประสบความสำเร็จ ทางปศุสัตว์ก็มีโครงการต่อยอด ส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีใบโอแก๊สเข้ามาทำโครงการ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดการใช้แก๊ส ลดปัญหาการตัดไม้ แล้วนำโครงการมาเชื่อมต่อกัน โดยตั้งเป้าไว้ในปีงบประมาณ 2556 จะนำมูลสัตว์และขี้หมู มาทำประโยชน์ ลดมลภาวะเรื่องกลิ่นเหม็นในชุมชน

ชาวบ้านมั่นใจ ธนาคารหมูขยายตัว

สมคิด ศรีธิปก หรือ **“พี่ตา”** นายธนาคารหมู บอกว่า ปกติทำไร่ทำสวนตามฤดูกาล ไม่เคยเลี้ยงหมูมาก่อน แต่สนใจเข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน และได้ไปดูงานที่จังหวัดน่าน จึงเกิดแนวคิดว่าหากเลี้ยงหมูน่าจะแก้ปัญหาเรื่องรายได้ในชีวิตประจำวัน และถือเป็นการได้เสริมอีกทางหนึ่ง

“ตอนแรกมีผมคนเดียวที่อยากเลี้ยงหมู ผมจึงเริ่มหาสมาชิกมาร่วมกลุ่ม แม้ตอนแรกหลายคนจะคิดว่าเลี้ยงหมูเป็นเรื่องยาก แต่ก็อยากลอง เพราะเห็นว่าต่อไป

จะมีโครงการแก้สชีวภาพมาช่วยเหลือ ถือว่ายิ่งเป็นนัดเดียวได้นกหลายตัว แต่เราต้องเอาโครงการนี้เข้ามาก่อน และในที่ประชุมก็ตั้งตักกันว่า เมื่อมีลูกหมูคลอดใหม่ให้คนเลี้ยงที่เป็นสมาชิกเลี้ยง 1 เดือน อยู่กับแม่หมูจนหย่านม หรือมีน้ำหนัก 5 กิโลกรัม แล้วต้องรอความพร้อมของรุ่นที่ 2 ในการอบรม และสร้างเค้าเสร็จ จึงส่งมอบต่อไป”

“พีต้า” ยังย้ำด้วยความมั่นใจว่า สามารถเลี้ยงไหว แม้จะมีลูกหมูเข้ามาอยู่ในธนาคารมากขึ้นก็ตาม เพราะจากที่เริ่มเลี้ยงพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มาตั้งแต่วันที่ 13 กันยายน 2555 ก็ไม่พบว่ามีปัญหาอะไร เพราะหมูกินง่าย ตื่นเช้าก็ให้อาหาร เปลี่ยนน้ำ โภชจืดหมู ทำความสะอาดคอก พอตตอนเย็นก็ทำเหมือนตอนเช้า พร้อมกับล้างคอก และที่เสริมสร้างความมั่นใจยิ่งขึ้น ก็คือนักศึกษาจะเข้ามาเก็บข้อมูลหมูตลอด เจลีย์สัปดาห์ละครึ่ง ทำให้ชาวบ้านรายอื่นๆ สนใจ เริ่มทยอยเข้ามาเป็นสมาชิกรุ่นที่ 2 แล้ว ต่อไปถ้ามีหมูมากขึ้น ก็จะขยายให้กับสมาชิกรุ่นแรกอีก 4 ราย เป็นธนาคารสาขาย่อย ก่อนขยายไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง เพราะบ้านนาจลองมี 2 หมู่บ้าน คือหมู่ 6 และหมู่ 11 รวมแล้วกว่า 400 หลังคาเรือน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ทำนา

ไม่มีอาชีพเสริม จึงคิดว่าธนาคารหมูจะช่วยได้ ทั้งในแง่ของการบริโภค และรายได้

“ผมเลี้ยงต่อแน่นอน และพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไป แม้ว่าจะไม่มือนักศึกษามาตามเก็บข้อมูลและให้คำปรึกษาแล้วก็ตาม”

เรื่องหมูๆ ไม่หมูอย่างที่คิด

“सान” เล่าว่า ตอนเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปให้ความรู้ที่บ้านแม่ปิง และอบรมจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ทุกคนยังคิดว่า เลี้ยงหมูง่าย ไม่เห็นยากตรงไหน กินอาหารแค่วันละสองมือ เช้า-เย็น และอาหารกึ่งๆ ไข่วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก แต่เอาเข้าจริง วันแรกที่นำหมูกลับคือวันจันทร์ที่ 12 กันยายน 2555 ก็ยุ่งแล้ว เพราะชาวบ้านบอกว่าเป็นวันไม่ดี เอาหมูเข้าคอกไม่ได้ ต้องเอาหมูขังไว้บนรถ แล้วฝากไว้ที่บ้านลุงคนหนึ่ง รุ่งขึ้นถึงนำไปแจกจ่ายตามบ้านสมาชิก กลายเป็นเรื่องสนุกสนาน และเรื่องที่ว่าหมู ก็เลยไม่หมูอย่างที่คิด

เมื่อเสร็จภารกิจการนำหมูเข้าคอกทั้ง 5 บ้านแล้ว เขาขอให้ชาวบ้านจดค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร กินก็มือ มือละก็บาท แล้วทางกลุ่มนักศึกษาจะคอยติดตามการเลี้ยง

ของชาวบ้าน ตามดูพัฒนาการของหนู เพื่อประเมินว่า หนูลักษณะอย่างไร ผมไม่ไป สุขภาพดี หรือว่าอ้วนเกินไป ที่ผ่านมามีชาวบ้านเขาก็เคยเลี้ยงสัตว์แต่ล้มเหลว เพราะไม่มีการติดตาม เช่น หนาคร่าวว เมื่อเอามาให้ชาวบ้านเลี้ยงแล้วก็ไม่มีมีการติดตาม แต่ครั้งนี้ เราเข้าไปดูแลอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านก็มั่นใจมากขึ้น บางครั้งเจอปัญหา ก็จะปรึกษา ทั้งที่ไปเรียนรู้อะไรมาพร้อม ๆ กัน

เรียนรู้... จากชุมชน

“นพรัตน์ สิทธิโชคธนารักษ์” อาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า เท่าที่สัมผัสและเห็นการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา คือ กระบวนการทำงานกับชุมชน โดยเฉพาะ การลงพื้นที่ การเข้าหาชาวบ้าน ซึ่งจริงๆ มันต้องมีการลงพื้นที่ และใช้ทักษะค่อนข้างมาก แม้ว่าพวกเขาจะเป็นเด็กในชุมชนก็ตาม และอีกความเปลี่ยนแปลงที่เห็นคือ มีความเป็นจิตอาสา อยากช่วยเหลือชุมชน เมื่อก่อนพวกเขาเรียนอยู่แต่ในห้อง ไม่ได้ออกไปพบปะพูดคุยกับชุมชน เลยคิดว่าชุมชนไม่น่าจะมีปัญหา แต่พอทำโครงการทำให้ได้เห็นและได้สัมผัสมากขึ้น จึงเห็น

ปัญหาและอยากช่วยเหลือ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ การรู้จักหาความรู้มาใช้ ถ้าเทียบกับเมื่อก่อน เวลามีปัญหาต้องรอครู เดียวครูมีคำตอบมาให้ แต่ตอนนี้ไม่แล้ว อย่างกรณีต้องทำธนาคารหมู ก็เข้าอินเทอร์เน็ตหาข้อมูลเอง ไปหาผู้รู้ ไปปรึกษาปศุสัตว์เพื่อให้ได้คำตอบ นี่คือสิ่งที่เราคิดว่านักศึกษาได้จากการทำโครงการ

เรียกได้ว่าความสำเร็จของโครงการนี้ ไม่ได้มาจากการนำเสนอ แต่เป็นความสำเร็จที่มาจากชาวบ้านสร้างความภาคภูมิใจให้ทั้งกับนักศึกษาและชุมชน โดยทุกคนย้ำเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่จำเป็นต้องได้ทีหนึ่งขอแค่โครงการดำเนินต่อไปได้ และมีการกระจายตัวของโครงการต่อไปในอนาคต ชาวบ้านก็จะได้รับโอกาสและสิ่งดี ๆ ในชีวิต โดยขณะนี้มีการวางแผนจะเพิ่มนายธนาคารเป็น 5 คน เพื่อรับช่วงต่อ และสามารถส่งต่อการเลี้ยงหมูให้ขยายออกไป ขณะเดียวกันในส่วนของนักศึกษา ก็เตรียมปลูกฝังรุ่นน้องให้เข้ามาอาสาเป็นลูกทีม เมื่อรุ่นพี่เรียนจบจะได้มีคนสานต่อ ทำงานควบคู่กันไปทั้งในวิทยาลัย และชาวบ้านในชุมชน

นายพิทักษ์ เกษมจิตร “สาน” หัวหน้าโครงการ

ที่ผ่านมามีผมติดตามโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” อยู่เสมอ เพราะอยู่กับชุมชน จึงอยากทำอะไรเกี่ยวกับชุมชน และเมื่อเข้ามาทำโครงการหาอะไรที่ประทับใจมาก ที่ได้ นำความรู้ที่ร่ำเรียนมาช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านเลี้ยงหมูได้ดีขึ้น

นายเบญจาพันธ์ คำสม “โคง”

การได้ร่วมโครงการนี้ นอกจากจะเป็นการช่วยชาวบ้านแล้ว ยังเป็นการพัฒนาจิตใจ และพฤติกรรมของตัวเองควบคู่กันไป เพราะต้องแบ่งเวลาในการทำงานที่สำนักงานอัยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาป่าาย ในวันปกติ ส่วนเสาร์-อาทิตย์ก็เรียนหนังสือ และเจียดเวลาไปเยี่ยมเยียนสมาชิกในโครงการ รู้สึกสนุกกับการทำโครงการนี้มาก สิ่งที่ประทับใจคือ ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน ทุกคนใจสู้เต็มร้อย ทั้งที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

นางสาวศิริรัตน์ ทาใจ “เป็ด

เกิดมาไม่เคยเลี้ยงหมูมาก่อน แต่ก็สนใจ เพราะว่าเป็นเรื่องของหมู่บ้านเราเอง คิดว่าหากโครงการประสบความสำเร็จ ก็สามารถขยายไปยังหมู่บ้านอื่นได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาในท้องถิ่น เพราะเดิมชาวบ้านน่าจะลองมีอาชีพเกษตรกร แต่ถ้าสามารถเลี้ยงหมูเป็นอาชีพเสริมได้ ก็จะทำให้หมู่บ้านเข้มแข็ง มีงาน มีรายได้เพิ่มขึ้น สำหรับหน้าที่ที่รับผิดชอบคือ เก็บข้อมูล ติดตามดูการเลี้ยงหมู ให้อาหารหมู ติดต่อกับปศุสัตว์ เช่น ไปดูหมูที่เลี้ยง เก็บข้อมูลว่า วันนั้นหมูกินอาหารเพิ่มขึ้นหรือไม่ วันนั้นกินรำ ฟรุ้งนี้กินอะไร รูปร่างของหมูเป็นอย่างไร ป่วยเป็นโรคหรือไม่ เก็บข้อมูลประมาณสัปดาห์ละครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น แต่ก็ลงไปคลุกคลีดูแลร่วมกับชาวบ้านบ่อยมาก

นายศกลรัตน์ กิมภา

ผมอุทิศตัวและเวลาอย่างจริงจังในการทำโครงการนี้ ยิ่งช่วงที่หมูจะคลอด ต้องไปนอนเฝ้าละเลยไม่ได้ ไม่เช่นนั้นแม่หมูอาจจะนอนทับลูกหมูได้ การดูแลหมูก็เหมือนกับการดูแลเด็กปฐมวัย เหมือนเรารับเด็กสามขวบมา ก็ต้องทนุถนอม คอยดูแล เพราะหมูพูดไม่ได้ แต่แสดงออกทางการสื่อสารทางกาย เราจึงต้องพยายามเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ยอมเสียสละความสุขส่วนตัว ทำให้คนในชุมชนมีความสุข แล้วผลที่ได้รับกลับมาก็คือความสุขในสิ่งที่ได้ทำเพื่อชุมชนเพื่อชาวบ้าน มีการแบ่งปันสิ่งดีๆ ให้กับเขา ตัวเราเองรู้สึกที่เราตั้งใจ เย็น และสุขุมขึ้น

โครงการ : ทัพ The pig project ตีอาวุธทางปัญญา

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

หัวหน้าโครงการ	นายพิทักษ์ เกษมจิตร
คณะทำงานประกอบด้วย	นายเบญจมินทร์ คำสน
นางสาวยุวดี สานแสงทอง	นางสาวบุษบา แสนวล
นางสาวอรพรรณ พันเขียว	นางสาวศิริรัตน์ ทาใจ
นางสาวอุทุมพร นิลมเสน	นายสุทัศน์ ธรรมใจ
นางสาวรัตนพร โนขาว	นายศกลรัตน์ กิมภา
นางสาวจันทิมา ปิ๋ว	นายณัฐพล มาโสภาส
นางสาวพิกุล เกิดเหตุผล	นายอาเขต แซ่กู่
นางสาวอรุณทัย ฤเพชร	
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายนพรัตน์ สิทธิโชคธนารักษ์

เกี่ยวกับโครงการ

“กล้าใหม่...ไฟรู้”

โครงการ “กล้าใหม่...ไฟรู้”

เป็นหนึ่งในกิจกรรมเพื่อสังคมที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยทุกระดับการศึกษาทั่วประเทศได้มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้การทำงานเป็นทีมและทำประโยชน์ให้กับสังคมผ่านกิจกรรมการแข่งขันที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงชั้นเรียนและช่วงวัย ผ่านการแข่งขัน 3 ประเภท ได้แก่

สมัครชุมชน” ปี 2555
ธนาคารไทยพาณิชย์
จังหวัดชลบุรี
สิงหาคม 2555

1. การแข่งขันวาดภาพระบายสี ระดับประถมศึกษา

เป็นการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้น้อง ๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมกัน 4 คน (ไม่ซ้ำชั้นปี) ร่วมแสดงฝีมือวาดภาพระบายสีบนแผ่นเฟรมผ้าใบขนาดใหญ่ 2 คูณ 3 เมตร ตามโจทย์ชุดคำที่กำหนดด้วยอุปกรณ์วาดภาพที่โครงการจัดเตรียมให้ โดยมีเวลาในการสร้างสรรค์ผลงาน 2 ชั่วโมง

รางวัล

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลจากกรรมการผู้จัดการใหญ่ บมจ. ธนาคารไทยพาณิชย์ และเงินรางวัลมูลค่า 100,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา สำหรับทีมนักเรียน 20,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 50,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา สำหรับทีมนักเรียน 10,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 15,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักเรียน 5,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 10,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

2. การแข่งขันตอบคำถาม ระดับมัธยมศึกษา

เป็นการประลองความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ และความรู้รอบตัวของทีมนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 คน รวม 4 คน ในหมวดวิชา
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และความรู้ทั่วไป

รางวัล

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลจากประธานกรรมการบริหาร บมจ. ธนาคารไทยพาณิชย์ และเงินรางวัลมูลค่า 150,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักเรียน 30,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รองชนะเลิศอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 70,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักเรียน 15,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 15,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 30,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักเรียน 10,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร
- เงินรางวัลมูลค่า 10,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การแข่งขันโครงการเพื่อชุมชน ที่เรียกว่า “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ระดับอุดมศึกษา

สำหรับการแข่งขันโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ระดับอุดมศึกษา แต่ละสถาบันการศึกษาสามารถส่งโครงการแข่งขันได้ไม่จำกัดจำนวนทีม และแต่ละทีมที่สมัครเข้าร่วมแข่งขันสามารถมีสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของโครงการที่นำเสนอได้ไม่จำกัดจำนวนคน โดยโครงการที่นิสิตนักศึกษาส่งเข้าร่วมการแข่งขันต้องเป็นโครงการเพื่อชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และโครงการที่เสนอจะต้องแสดงให้เห็นถึงผลกระทบในเชิงสร้างสรรค์ต่อคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในท้องถิ่นชนบท หรือในเขตเมือง รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชน และต้องแสดงให้เห็นถึงแผนการดำเนินงาน และจัดทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติประการใดประการหนึ่ง หรือในลักษณะบูรณาการ

รอบคัดเลือกรอบที่ 1

คณะกรรมการจะพิจารณาโครงการที่ส่งเข้าร่วมแข่งขันจากทั่วประเทศ และคัดเลือก 40 โครงการเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 2 โดยเกณฑ์การให้คะแนนรอบคัดเลือกรอบที่ 1 ดังนี้

- ความสมบูรณ์ และความเป็นไปได้ของแผนโครงการ
- ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์
- ประโยชน์ต่อชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย
- แผนการเพื่อความยั่งยืนของโครงการ
- การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง
- แผนการใช้งบประมาณ

รอบคัดเลือกรอบที่ 2

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 2 จำนวน 40 ทีม จะต้องส่งตัวแทนมานำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจะคัดเลือก 20 โครงการเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 3

รอบคัดเลือกรอบที่ 3

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 3 จำนวน 20 ทีม จะได้รับงบประมาณทีมละ 75,000 บาท เพื่อนำไปดำเนินการตามโครงการที่นำเสนอ โดยคณะกรรมการจะกำหนดระยะเวลาการติดตามผลการดำเนินงานให้แต่ละทีมทราบ และในที่สุดคณะกรรมการจะพิจารณาคัดเลือก 3 ทีม เพื่อเข้าสู่การแข่งขันรอบชิงชนะเลิศ

สอบชิงชนะเลิศ

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศจำนวน 3 ทีม จะต้องส่งตัวแทนมานำเสนอโครงการต่อหน้าคณะกรรมการ เพื่อชิงรางวัลชนะเลิศ และรองชนะเลิศอันดับที่ 1 และ 2 ส่วนอีก 17 ทีม จะได้รับการลงคะแนนจากพนักงานไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำหรับทีมที่ได้รับคะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัล “ขวัญใจไทยพาณิชย์”

รางวัล

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเงินรางวัลมูลค่า 400,000 บาท สำหรับ สถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักศึกษา 400,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 70,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 200,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักศึกษา 200,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 40,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 100,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักศึกษา 100,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัล “ขวัญใจไทยพาณิชย์”

- เงินรางวัลมูลค่า 100,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนักศึกษา 100,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

“กล้าใหม่...ไฟรู้”

ถอดบทเรียน 20 ทีมเยาวชน สร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม
ในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 7

ดำเนินการโดย

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
มูลนิธิสยามกัมมาจล

ISBN 978-616-91531-1-5

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2556

สงวนลิขสิทธิ์

โครงการ “กล้าใหม่...ไฟรู้”

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2777-7777 โทรสาร 0-2544-1040

e-mail : scbchallenge@scb.co.th

ที่ปรึกษา

คุณองค์อร อากาศกร ณ อยุธยา

รศ.ดร.บรรณโคภิชฐ์ เมฆวิชัย

คุณปิยาภรณ์ มั่นทะจิตร

คุณธาดารี ลิขนะพิชิตกุล

บรรณาธิการ

คุณบุษกร ตรีสวัสดิ์

คุณปิยนุช รัตนาวังเจริญ

คุณศุภสิทธิ์ ศรีโนระ

คุณรัตนา กิติกร

จัดทำเนื้อหา ออกแบบ และควบคุมการผลิต

บริษัท คิดค้นคว่า จำกัด

57/357 หมู่ 1 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110

โทรศัพท์ 0-2270-1350 e-mail : kidkonkwa@gmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด

